

ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΑΓΩΓΗΣ

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΤΜΗΜΑ ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών
«Επιστήμες της Αγωγής - Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση με την χρήση των ΤΠΕ
(e-Learning)».

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**Σχολική Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση: Σχεδιασμός,
Υλοποίηση και Αποτίμηση συμπληρωματικού
εκπαιδευτικού υλικού με τη μεθοδολογία της ΕξΑΕ στο
μάθημα της Ιστορίας Γ΄ Δημοτικού, ενότητα:
«Ο Κυκλαδικός Πολιτισμός».**

ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΗ ΘΕΟΔΟΥΛΟΥ

Επιβλέπουσα καθηγήτρια: Μαρία Ιβρίντελη

Ρέθυμνο, Ιούνιος 2020

**Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών
«Επιστήμες της Αγωγής - Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση με την χρήση των ΤΠΕ
(e-Learning)».
[Αριθμ. ΦΕΚ 635 τ.Β /9.3.2016]**

Ακαδημαϊκός Υπεύθυνος ΠΜΣ:
Καθηγητής Αναστασιάδης Παναγιώτης
Πανεπιστήμιο Κρήτης – Παιδαγωγικό Τμήμα Δ.Ε

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**Σχολική Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση: Σχεδιασμός, Υλοποίηση
και Αποτίμηση συμπληρωματικού εκπαιδευτικού υλικού με τη
μεθοδολογία της ΕξΑΕ στο μάθημα της Ιστορίας Γ΄ Δημοτικού,
ενότητα: «Ο Κυκλαδικός Πολιτισμός».**

ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΗ ΘΕΟΔΟΥΛΟΥ

Υπέθυνη Δήλωση Συγγραφέα:

Δηλώνω ρητά ότι, σύμφωνα με το άρθρο 8 του Ν. 1599/1986 και τα άρθρα 2,4,6 παρ. 3 του Ν. 1256/1982, η παρούσα εργασία αποτελεί αποκλειστικά προϊόν προσωπικής εργασίας και δεν προσβάλλει κάθε μορφής πνευματικά δικαιώματα τρίτων και δεν είναι προϊόν μερικής ή ολικής αντιγραφής, οι πηγές δε που χρησιμοποιήθηκαν περιορίζονται στις βιβλιογραφικές αναφορές και μόνον.

© Πανεπιστήμιο Κρήτης, ΠΤΔΕ,ΕΔΙΒΕΑ,2018

Το Π.Τ.Δ.Ε του Πανεπιστημίου Κρήτης και ειδικότερα το Ε.ΔΙ.Β.Ε.Α, διατηρεί το δικαίωμα της χρήσης και αναπαραγωγής της παρούσας εργασίας για διδακτικούς και ερευνητικούς σκοπούς.

ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΑΓΩΓΗΣ

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΤΜΗΜΑ ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

Σχολική Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση: Σχεδιασμός, Υλοποίηση και Αποτίμηση συμπληρωματικού εκπαιδευτικού υλικού με τη μεθοδολογία της ΕξΑΕ στο μάθημα της Ιστορίας Γ΄ Δημοτικού, ενότητα: «Ο Κυκλαδικός Πολιτισμός».

Αικατερίνη Θεοδούλου

Επιτροπή Επίβλεψης Διπλωματικής Εργασίας

Επιβλέπουσα Καθηγήτρια:

Μαρία Ιβρίντελη

Επίκουρη καθηγήτρια ΠΤΔΕ Πανεπιστημίου Κρήτης

Συν-Επιβλέπων Καθηγητής:

Λάμπρος Α. Καρβούνης

Διδάκτωρ ΠΤΔΕ Πανεπιστημίου Κρήτης

Συν-Επιβλέπων Καθηγητής:

Γεώργιος Φιλιππούσης

Διδάκτωρ Πανεπιστημίου Κρήτης

Επιστημονικός Συνεργάτης ΕΔΙΒΕΑ ΠΤΔΕ ΚΡΗΤΗΣ

Ρέθυμνο, Ιούνιος 2020

*Αικατερίνη Θεοδούλου, Σχολική Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση:
Σχεδιασμός, Υλοποίηση και Αποτίμηση συμπληρωματικού
εκπαιδευτικού υλικού με τη μεθοδολογία της ΕξΑΕ στο μάθημα
της Ιστορίας Γ' Δημοτικού, ενότητα: «Ο Κυκλαδικός Πολιτισμός»*

Ευχαριστίες

Θέλω να εκφράσω τις ευχαριστίες μου σε όσους με βοήθησαν και με στήριξαν στη διπλωματική αυτή εργασία. Αρχικά, θέλω να ευχαριστήσω την οικογένειά μου, τον σύζυγό μου και τα παιδιά μου, που πάντα βρίσκονται δίπλα μου και στηρίζουν τις επιλογές μου.

Θέλω, επίσης, να ευχαριστήσω τον επιστημονικό υπεύθυνο καθηγητή του Π.Μ.Σ. κ. Παναγιώτη Αναστασιάδη και όλους τους/τις υπόλοιπους/ες καθηγητές/τριες για τη σημαντική στήριξη και καθοδήγηση, που μου πρόσφεραν στο πλαίσιο των μεταπτυχιακών σπουδών.

Ιδιαίτερα θέλω να ευχαριστήσω την επιβλέπουσα καθηγήτρια κ. Μαρία Ιβρίντελη για την πολύτιμη, συνεχή και ουσιαστική καθοδήγηση, τις εύστοχες υποδείξεις της και την ανατροφοδότηση, που μου προσέφερε. Επίσης, θέλω να ευχαριστήσω τα μέλη της τριμελούς συμβουλευτικής επιτροπής κ. Λάμπρο Καρβούνη και κ. Γεώργιο Φιλιππούση για την ενασχόλησή τους με την παρούσα εργασία, τη στήριξη και εμπύχωση, που μου πρόσφεραν.

Ακόμη, θέλω να ευχαριστήσω τους/τις συμμετέχοντες/ουσες στην έρευνα συναδέλφους εκπαιδευτικούς, που διέθεσαν τον πολύτιμο χρόνο τους, για να μελετήσουν με προσοχή και συνέπεια το εκπαιδευτικό μου υλικό και να το αποτιμήσουν.

*Αικατερίνη Θεοδούλου, Σχολική Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση:
Σχεδιασμός, Υλοποίηση και Αποτίμηση συμπληρωματικού
εκπαιδευτικού υλικού με τη μεθοδολογία της ΕξΑΕ στο μάθημα
της Ιστορίας Γ' Δημοτικού, ενότητα: «Ο Κυκλαδικός Πολιτισμός»*

Αφιερωμένη

Στην οικογένειά μου, που μου δίνει δύναμη και με εμπνέει

Στον Ευτύχη, στον Γιώργο, στον Μιχάλη και στη Μαίρη

*Αικατερίνη Θεοδούλου, Σχολική Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση:
Σχεδιασμός, Υλοποίηση και Αποτίμηση συμπληρωματικού
εκπαιδευτικού υλικού με τη μεθοδολογία της ΕξΑΕ στο μάθημα
της Ιστορίας Γ΄ Δημοτικού, ενότητα: «Ο Κυκλαδικός Πολιτισμός»*

Περίληψη

Στα πλαίσια της παρούσας διπλωματικής εργασίας σχεδιάστηκε με τη μεθοδολογία της Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης και υλοποιήθηκε συμπληρωματικό ψηφιακό εκπαιδευτικό υλικό στο μάθημα της Ιστορίας Γ΄ τάξης δημοτικού με θέμα: «Ο Κυκλαδικός Πολιτισμός». Σκοπός της έρευνας είναι η διερεύνηση των απόψεων των εκπαιδευτικών σχετικά με τη χρήση του συμπληρωματικού εκπαιδευτικού υλικού προκειμένου να συμβάλλει στην ανάπτυξη της ιστορικής σκέψης των μαθητών/τριών. Βασική επιδίωξη της συγκεκριμένης ερευνητικής μελέτης είναι, επίσης, να αναδειχθούν οι προδιαγραφές και τα χαρακτηριστικά, που πρέπει να έχει ένα εκπαιδευτικό υλικό σχεδιασμένο με τη μεθοδολογία της ΕξΑΕ, όπως και οι απόψεις των εκπαιδευτικών στο ενδεχόμενο να συνδυάζουν τον συμβατικό τρόπο διδασκαλίας με τη χρήση κατάλληλου συμπληρωματικού ψηφιακού εκπαιδευτικού υλικού σχεδιασμένου με τη μεθοδολογία της ΕξΑΕ. Η εργασία αυτή αποτελεί ένα ποιοτικό σχέδιο έρευνας και το δείγμα της έρευνας αποτέλεσαν οκτώ εκπαιδευτικοί της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης. Ως μέθοδο συλλογής δεδομένων χρησιμοποιήσαμε την ημιδομημένη συνέντευξη και για την ανάλυση δεδομένων αξιοποιήθηκε το εξειδικευμένο λογισμικό ATLAS.ti. Το εκπαιδευτικό υλικό αποτιμήθηκε ως προς την ευχρηστία του, την κατανόηση του περιεχομένου του, την ανάπτυξη της ιστορικής σκέψης των μαθητών/τριών μέσω της χρήσης του. Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της έρευνας, το σύνολο των εκπαιδευτικών αποτιμούν θετικά το εκπαιδευτικό υλικό τόσο ως προς την ευκολία χρήσης του όσο και ως προς την καλύτερη κατανόηση του περιεχομένου του μαθήματος και θεωρούν ότι συμβάλλει στην ανάπτυξη της ιστορικής σκέψης των μαθητών/τριών και γενικά, καλλιεργεί ιστορικές δεξιότητες. Δείχνουν, επίσης, διατεθειμένοι να χρησιμοποιούν παράλληλα με το σχολικό βιβλίο και το κατάλληλο συμπληρωματικό ψηφιακό εκπαιδευτικό υλικό σχεδιασμένο με τα χαρακτηριστικά της ΕξΑΕ.

Λέξεις - Κλειδιά

Συμπληρωματική σχολική εξ αποστάσεως εκπαίδευση, διδακτική ιστορίας, ιστορική σκέψη, πολυμεσική μάθηση, εκπαιδευτικό υλικό στην ΕξΑΕ.

*Αικατερίνη Θεοδούλου, Σχολική Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση:
Σχεδιασμός, Υλοποίηση και Αποτίμηση συμπληρωματικού
εκπαιδευτικού υλικού με τη μεθοδολογία της ΕξΑΕ στο μάθημα
της Ιστορίας Γ' Δημοτικού, ενότητα: «Ο Κυκλαδικός Πολιτισμός»*

Abstract

In the content of this thesis, supplementary digital educational material was developed for the 3rd grade of primary school entitled “The Cycladic Civilization”. The aim of this is to better understand the views and beliefs of the teachers, regarding the use of supplementary educational material, in order to further develop the historical thinking and understanding of the students. The basic aim of this research is to bring to light the qualities that distance educational material should have, as the views of the teachers regarding the use of such material in parallel to more conventional methods of teaching. This thesis uses a qualitative methodology based on the interviews of 8 teachers in primary education. To better data collection, semi-structured interviews were used. Specialized software ATLAS.ti was used to analyze the data. The above mentioned educational material was evaluated regarding its ease of use, understanding of the context, the development of historical thinking of the students through its use. According to the results of research, the sum of the teachers asked, find the educational material easy to use and helps the better understanding of the lesson at hand. They also consider that it develops the historical thinking of the students and that in general cultivates historical dexterities. Teachers also seem willing to use not only the history book given, but also digitized educational material designed according to the specific needs of distance learning.

Keywords

School supplementary distance learning, teaching of history, historical thinking, multimedia teaching, educational material in distance learning.

Περιεχόμενα

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΕΙΣΑΓΩΓΗ	1
1.1 Προβληματική της έρευνας	1
1.2 Σκοπός της εργασίας – Σκοπός της έρευνας - Ερευνητικά ερωτήματα	6
1.3 Σημασία της έρευνας	7
1.4 Δομή της εργασίας.....	8
1.5 Σύνοψη κεφαλαίου	9
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΗ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ	10
2.1 Θεωρίες μάθησης	10
2.2 Εννοιολογικό πλαίσιο	17
2.2.1 Η Ιστορία ως γνωστικό αντικείμενο	17
2.2.2 Η Σχολική Ιστορία	19
2.2.3 Η Διδακτική της Ιστορίας	21
2.2.4 Θεωρητική διερεύνηση της ιστορικής σκέψης	25
2.2.5 Στοιχεία οικοδόμησης της ιστορικής σκέψης	33
2.3 Η ηλεκτρονική μάθηση	39
2.4 Η Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση	42
2.4.1 Ορισμός της ΕξΑΕ	43
2.4.2 Συμπληρωματική Σχολική Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση	45
2.4.3 Το εκπαιδευτικό υλικό στην ΕξΑΕ.....	46
2.4.4 Μοντέλα παιδαγωγικού σχεδιασμού διδασκαλίας και χαρακτηριστικά δημιουργίας ψηφιακού εκπαιδευτικού υλικού για ΕξΑΕ.....	50
2.4.5 Αποτίμηση συμπληρωματικού εκπαιδευτικού υλικού με τη μεθοδολογία της ΕξΑΕ	57

2.5 Βιβλιογραφική ανασκόπηση ερευνών αναφορικά με τον σχεδιασμό, την υλοποίηση και αποτίμηση του συμπληρωματικού εκπαιδευτικού υλικού με τη μεθοδολογία της ΕξΑΕ στην Ιστορία.	60
2.6 Σύνοψη κεφαλαίου	65
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΈΡΕΥΝΑΣ.....	67
3.1 Μεθοδολογική προσέγγιση	68
3.1.1 Η έννοια της έρευνας και τα είδη ερευνών-Ποιοτική έρευνα	68
3.1.2 Η έννοια του «Παραδείγματος», της μεθόδου και της μεθοδολογίας	70
3.1.3 Τύποι ποιοτικών μεθοδολογιών έρευνας - Ανθρωπιστικό/Ερμηνευτικό «Παράδειγμα»	72
3.1.4 Μεθοδολογική Στρατηγική	76
3.2 Σχεδιασμός και Υλοποίηση συμπληρωματικού εκπαιδευτικού υλικού	79
3.3 Το δείγμα της έρευνας	107
3.4 Μέθοδοι συλλογής των ερευνητικών δεδομένων	109
3.4.1 Οδηγός της ημιδομημένης συνέντευξης	111
3.5 Περιγραφή ερευνητικής διαδικασίας	113
3.6 Μέθοδος ανάλυσης των ερευνητικών δεδομένων	113
3.7 Περιορισμοί της έρευνας.....	117
3.8 Σύνοψη κεφαλαίου	118
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΩΝ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ ΤΩΝ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΕΩΝ ΤΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ.....	120
4.1 1 ^{ος} Άξονας: Χρήση εκπαιδευτικού υλικού στον Η/Υ	120
4.1.1 Ευκολία χρήσης	120
4.1.2 Καθοδήγηση	121
4.1.3 Ευελιξία.....	122
4.1.4 Ελκυστικότητα	123

4.1.5 Μάθημα με Η/Υ	125
4.2 2 ^{ος} Άξονας: Κατανόηση Περιεχομένου	127
4.2.1 Περιεχόμενο-Δομή	127
4.2.2. Πολυμεσικό Περιβάλλον	130
4.2.3 Αυτοαξιολόγηση	131
4.2.4 Διάδραση-Ενεργή συμμετοχή μαθητών	132
4.2.5 Αλληλεπίδραση με τον/τη δάσκαλο/α	133
4.2.6 Εξατομίκευση-Στυλ μάθησης.....	135
4.2.7 Εμπύχωση	136
4.2.8 Διαθεματικότητα	137
4.3 3 ^{ος} Άξονας: Ανάπτυξη Ιστορικής σκέψης.....	139
4.3.1 Ιστορική ερμηνεία πηγών	140
4.3.2 Ανάπτυξη φαντασίας-Ενσυναίσθησης.....	141
4.3.3 Διδασκαλία Ιστορίας	142
4.3.4 Ιστορική αναβίωση	145
4.3.5 Σχετικοποίηση δεδομένων	146
4.3.6 Ανάπτυξη διαύλων επικοινωνίας.....	147
4.3.7 Πρωτοβουλίες για περαιτέρω διερεύνηση.....	148
4.4 4 ^{ος} Άξονας: Τρόπος διδασκαλίας της Ιστορίας	150
4.4.1 Με το σχολικό βιβλίο	151
4.4.2 Συνδυασμός υλικού και βιβλίου	151
4.4.3 Με το εκπαιδευτικό υλικό.....	151
4.5 5 ^{ος} Άξονας: Προτάσεις βελτίωσης	152
4.5.1 Γενική εικόνα.....	152
4.5.2 Αλλαγές.....	156
4.5.3 Άλλα.....	157

*Αικατερίνη Θεοδούλου, Σχολική Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση:
Σχεδιασμός, Υλοποίηση και Αποτίμηση συμπληρωματικού
εκπαιδευτικού υλικού με τη μεθοδολογία της ΕξΑΕ στο μάθημα
της Ιστορίας Γ' Δημοτικού, ενότητα: «Ο Κυκλαδικός Πολιτισμός»*

4.5 Σύνοψη κεφαλαίου	160
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΚΑΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ.....	163
5.1 Συμπεράσματα	163
5.2 Προτάσεις	167
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ.....	170
ΕΛΛΗΝΟΓΛΩΣΣΕΣ:.....	170
ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΕΣ:.....	177
Παράρτημα Α.....	179
Παράρτημα Β.....	186

Κατάλογος Εικόνων

Εικόνες	Σελίδα
Εικόνα 1: Η αρχική σελίδα του μαθήματος	80
Εικόνα 2: Περιγραφή μαθήματος-Οδηγός Μελέτης	81
Εικόνα 3: Τα Εισαγωγικά στοιχεία της διδακτικής ενότητας	82
Εικόνα 3α: 1 ^η Διδακτική ενότητα-Αρχική σελίδα ενότητας	82
Εικόνα 4: Οδηγός Πλοήγησης του εκπαιδευτικού υλικού	83
Εικόνα 5: Περιεχόμενα-Σύνδεση με προηγούμενες γνώσεις	84
Εικόνα 6: Παράδειγμα σύνδεσης γεωγραφικού περιβάλλοντος και ιστορικού χρόνου	85
Εικόνα 7: Παράδειγμα αξιοποίησης ιστορικού χάρτη-δραστηριότητα «Σωστό-Λάθος»	86
Εικόνα 7α: Παράδειγμα αξιοποίησης χάρτη-δραστηριότητα «Σύρε τις λέξεις»	86
Εικόνα 7β: Παράδειγμα άσκησης αυτοαξιολόγησης-εμπέδωσης της νέας γνώσης	87
Εικόνα 8: Παράδειγμα αξιοποίησης Χρονογραμμής-δραστηριότητα «Ας παίξουμε»	88
Εικόνα 8α: Δραστηριότητα αυτοαξιολόγησης με βάση τη Χρονογραμμή	89
Εικόνα 9: Παράδειγμα ιστορικής αναβίωσης/διερεύνησης ιστορικού περιβάλλοντος	89
Εικόνα 10: Παράδειγμα διαθεματικότητας του εκπαιδευτικού υλικού-δραστηριότητα «Επίλεξε τις λέξεις»	90
Εικόνα 10α: Παράδειγμα δραστηριότητας εμπέδωσης της νέας γνώσης-αυτοαξιολόγησης	91
Εικόνα 11: Παράδειγμα δραστηριότητας αυτοαξιολόγησης-ιστορικής αναβίωσης	91

Εικόνα 12: Παράδειγμα δραστηριότητας αυτοαξιολόγησης- άσκηση αντιστοίχισης	92
Εικόνα 13: Παράδειγμα αξιοποίησης ιστορικών καταλοίπων-δραστηριότητα «Γράφεις και το κοινοποιείς»	93
Εικόνα 13α: Παράδειγμα δραστηριότητας αυτοαξιολόγησης με βάση την εμπειρία του/της μαθητή/τριας	94
Εικόνα 14: Παράδειγμα δραστηριότητας αυτοαξιολόγησης-ανάδειξη αιτιών συνεπειών	94
Εικόνα 15: Παράδειγμα εικονικής επίσκεψης σε αρχαιολογικό χώρο	95
Εικόνα 15α: Παράδειγμα εικονικής επίσκεψης στο Μουσείο Κυκλαδικής Τέχνης	95
Εικόνα 16: Παράδειγμα δραστηριότητας-παζλ: «Οι μικροί πυγμάχοι»	96
Εικόνα 16α: Παράδειγμα δραστηριοτήτων μέσα σε Διαδραστικό βίντεο ως Τελική Άσκηση Αυτοαξιολόγησης	97
Εικόνα 16β: Παράδειγμα δραστηριότητας-Κρυπτόλεξο	97
Εικόνα 16γ: Παράδειγμα δραστηριότητας ως Τελική Άσκηση Αυτοαξιολόγησης	98
Εικόνα 16δ: Παράδειγμα δραστηριότητας με αντιστοίχιση ως Τελική Άσκηση Αυτοαξιολόγησης	98
Εικόνα 17: Παράδειγμα κειμένου με αποσπάσματα από την ποίηση του Οδ. Ελύτη	99
Εικόνα 17α: Παράδειγμα δραστηριότητας αντιστοίχισης-δημιουργία μικρών ποιημάτων	100
Εικόνα 18: Παράδειγμα κειμένου-δραστηριοποίηση φαντασίας	101
Εικόνα 18α: Παράδειγμα κειμένου-δραστηριοποίηση φαντασίας και ενσυναίσθησης	101
Εικόνα 18β: Παράδειγμα δραστηριότητας ενσυναίσθησης και αλληλεπίδρασης με το υλικό-δημιουργία ψηφιακού τοίχου (Padlet)	102

*Αικατερίνη Θεοδούλου, Σχολική Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση:
Σχεδιασμός, Υλοποίηση και Αποτίμηση συμπληρωματικού
εκπαιδευτικού υλικού με τη μεθοδολογία της ΕξΑΕ στο μάθημα
της Ιστορίας Γ' Δημοτικού, ενότητα: «Ο Κυκλαδικός Πολιτισμός»*

Εικόνα 18γ: Παράδειγμα κειμένου και δραστηριότητας για ενεργοποίηση φαντασίας και ενσυναίσθησης	103
Εικόνα 19: Παράδειγμα Σύνοψης	104
Εικόνα 20: Παράδειγμα Τελικής Άσκησης Αυτοαξιολόγησης	105

Αικατερίνη Θεοδούλου, Σχολική Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση:
Σχεδιασμός, Υλοποίηση και Αποτίμηση συμπληρωματικού
εκπαιδευτικού υλικού με τη μεθοδολογία της ΕξΑΕ στο μάθημα
της Ιστορίας Γ' Δημοτικού, ενότητα: «Ο Κυκλαδικός Πολιτισμός»

Κατάλογος Πινάκων

Πίνακες	Σελίδα
Πίνακας 1: Μεθοδολογία Ιστορικής Σκέψης	27
Πίνακας 2: Η σπειροειδής γραμμή της Ιστορικής Σκέψης	28
Πίνακας 3: Τα στοιχεία της Ιστορικής Σκέψης	30
Πίνακας 4: Οι άξονες και τα βασικά αντικείμενα ανάλυσης για τον/την εκπαιδευτικό	115

*Αικατερίνη Θεοδούλου, Σχολική Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση:
Σχεδιασμός, Υλοποίηση και Αποτίμηση συμπληρωματικού
εκπαιδευτικού υλικού με τη μεθοδολογία της ΕξΑΕ στο μάθημα
της Ιστορίας Γ' Δημοτικού, ενότητα: «Ο Κυκλαδικός Πολιτισμός»*

Συντομογραφίες & Ακρωνύμια

ΕξΑΕ	Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση
ΑΕξΑΕ	Ανοιχτή Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση
MME	Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης
ΤΠΕ	Τεχνολογίες της Πληροφορίας και Επικοινωνίας
H/Y	Ηλεκτρονικός Υπολογιστής
H5P	HTML 5 Package
LMS	Learning Management System
E	Εκπαιδευτικός

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Στο παρόν κεφάλαιο αναδεικνύεται η προβληματική της έρευνας αναφορικά με την αναγκαιότητα, μέσα από τη μεθοδολογία της ΕξΑΕ, στο μάθημα της Ιστορίας να γίνει σχεδιασμός, δημιουργία, αποτίμηση προϊόντων συμπληρωματικού εκπαιδευτικού υλικού, το οποίο να μπορεί στη συνέχεια να εφαρμοστεί στην παιδαγωγική καθημερινή πρακτική και να επιφέρει μεγιστοποίηση της αποτελεσματικότητας της διδασκαλίας. Παράλληλα, τίθεται και ο βασικός σκοπός της έρευνας, η διερεύνηση δηλαδή των απόψεων των εκπαιδευτικών σχετικά με τη χρήση συμπληρωματικού εκπαιδευτικού υλικού στο μάθημα της Ιστορίας προκειμένου να συμβάλλει στην ανάπτυξη ιστορικής σκέψης των μαθητών/τριών. Ταυτόχρονα, διατυπώνονται και τα ερευνητικά ερωτήματα.

Πιο συγκεκριμένα, η δομή του κεφαλαίου έχει ως εξής:

Στην ενότητα 1.1 αναδεικνύεται η προβληματική της έρευνας.

Στην ενότητα 1.2 τίθεται ο βασικός σκοπός της έρευνας και τα αντίστοιχα ερευνητικά ερωτήματα.

Στην ενότητα 1.3 αναδεικνύεται η σημασία της έρευνας.

Στην ενότητα 1.4 παρουσιάζεται η δομή της εργασίας.

Στην ενότητα 1.5 παρουσιάζεται η σύνοψη του κεφαλαίου.

1.1 Προβληματική της έρευνας

Έρευνα, σύμφωνα με τον Βάμβουκα, είναι η διαδικασία που κάνει ένας επιστήμονας προκειμένου να ανακαλύψει ή να κατανοήσει ένα αντικείμενο ή μια πραγματικότητα. «Πρόκειται για ένα σύστημα αρχών που έχει σκοπό την αναζήτηση της αλήθειας και την επίλυση βασικών προβλημάτων της ζωής» (Βάμβουκας, 1988:72). Η νέα κοινωνική πραγματικότητα που ζούμε αναδεικνύει την ανάγκη καλλιέργειας υψηλού επιπέδου δεξιοτήτων από τον σύγχρονο άνθρωπο προκειμένου να αντιμετωπίσει τα πολυδιάστατα προβλήματα της καθημερινής του ζωής και να δώσει λύσεις σε αυτά. Καθώς η σύγχρονη μεταβιομηχανική εποχή χαρακτηρίζεται από την παγκοσμιοποίηση της τεχνολογίας, της γνώσης και της πληροφόρησης, δημιουργείται

*Αικατερίνη Θεοδούλου, Σχολική Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση:
Σχεδιασμός, Υλοποίηση και Αποτίμηση συμπληρωματικού
εκπαιδευτικού υλικού με τη μεθοδολογία της ΕξΑΕ στο μάθημα
της Ιστορίας Γ' Δημοτικού, ενότητα: «Ο Κυκλαδικός Πολιτισμός»*

η ανάγκη για αλλαγές στο εκπαιδευτικό περιβάλλον με την ανάπτυξη νέων μορφών εκπαίδευσης, πέρα από τις παραδοσιακές, οι οποίες θα προσεγγίζουν καλύτερα τις σύγχρονες ανάγκες των μαθητών/τριών για μόρφωση, δημιουργικότητα, κριτική σκέψη, ανάπτυξη ιστορικής σκέψης μέσα σε ένα διαρκώς μεταβαλλόμενο κοινωνικό, πολιτισμικό και οικονομικό περιβάλλον.

Η ιδιαιτερότητα της νέας εποχής του διαδικτύου και της ψηφιακής πληροφορίας, ο ταχύτατος και μεγάλος αριθμός αλλαγών σε όλα τα επίπεδα ζωής του ανθρώπου του 21^{ου} αιώνα δημιουργούν συνθήκες, μέσα στις οποίες ο εκπαιδευτικός οφείλει να συμβάλλει στην ομαλή κοινωνικοπολιτιστική ένταξη των μαθητών/τριών του. Έτσι, λοιπόν, γίνεται αναγκαιότητα ο σχεδιασμός και η υλοποίηση εκπαιδευτικού υλικού με στόχο όχι μόνο την απόκτηση γνώσεων αλλά και δεξιοτήτων (γνωστικών, κοινωνικών, τεχνολογικών, ιστορικών κ. ά.) προκειμένου να συμβάλλει και αυτό στην κοινωνικοπολιτιστική και ενταξιακή διαδικασία των μαθητών/τριών στην κοινωνία.

Η εκπαίδευση μπορεί και οφείλει να λειτουργήσει με τέτοιο τρόπο, που θα επιτρέψει στον άνθρωπο να ζήσει μελλοντικά μέσα σε συνθήκες, ώστε να μπορεί να αξιοποιήσει τις δεξιότητες που του έχει προσφέρει, δηλαδή να χρησιμοποιεί την τεχνολογία, να έχει κριτική και στοχαστική σκέψη, πολιτισμική συνείδηση και ιστορική σκέψη, να αυτομορφώνεται και να συνεργάζεται σε ομάδες, γενικά να αυτοβελτιώνεται συνεχώς. Είναι πια από όλους αποδεκτό ότι ο άνθρωπος του αύριο, δηλαδή οι σημερινοί/ες μαθητές/τριες, θα κληθούν να ζήσουν σε ένα πολύπλοκο και πολυπαραγοντικό περιβάλλον. Το εκπαιδευτικό υλικό με το οποίο θα έρθουν σε επαφή θα πρέπει να τους/τις υποστηρίζει, ώστε να καλλιεργήσουν τις δεξιότητές τους, να αποκτήσουν πιο ποιοτικές γνώσεις μέσα από τη συμμετοχή και τη συνεργασία και φυσικά να καλλιεργήσουν τη δημιουργικότητά τους. Είναι πλέον αντιληπτό ότι «η εκπαίδευση που προάγει την ανάπτυξη της δημιουργικής σκέψης είναι σημαντική για τη δημοκρατική λειτουργία της κοινωνίας, καθώς οι δημιουργικοί άνθρωποι μπορούν να προσεγγίσουν τα πολυδιάστατα προβλήματα και να δώσουν λύσεις αξιοποιώντας τη φαντασία, την αφαιρετική σκέψη και την εναλλακτική θέαση των πραγμάτων» (Αναστασιάδης, 2014).

Ο ρόλος της Ιστορίας στη σχολική εκπαίδευση, ο σκοπός του μαθήματος, το περιεχόμενο και η διδακτική μεθοδολογία είναι θέματα που τώρα περισσότερο από ποτέ απασχολούν τις κοινωνίες. Η ιστορική εκπαίδευση είναι σημαντική, χρήσιμη και απαραίτητη για τα άτομα και την κοινωνία, εφόσον καλλιεργεί την κριτική σκέψη, την ιστορική γνώση και τις νοητικές δεξιότητες, που επιτρέπουν να γνωρίσουν και να κατανοήσουν τον εαυτό τους σε σχέση με το κοινωνικό, πολιτισμικό και εθνικό περιβάλλον τους. Η κατανόηση του παρόντος προϋποθέτει κριτική αντίληψη του παρελθόντος.

Όπως τονίζει και ο Γάλλος ιστορικός Marc Ferro (Ferro, 2000), η Ιστορία, που διδαχθήκαμε παιδιά, είναι αυτή που μας κάνει να έχουμε μια συγκεκριμένη αντίληψη του κόσμου γύρω μας, των απόψεών μας για τους άλλους, ακόμα και της εικόνας για τον εαυτό μας.

Με τη διδασκαλία της Ιστορίας επιχειρείται να δημιουργηθεί στους μαθητές μια σειρά θετικών ή αρνητικών απόψεων/στάσεων, προτείνονται συγκεκριμένα μοντέλα προσωπικοτήτων και γίνεται προσπάθεια να καταστούν αποδεκτά κάποια ιδεώδη. Μέσα από την ιδεολογική χειραγώγηση προβάλλεται η εγχάραξη στερεοτύπων, που όμως επηρεάζεται σε μεγάλο βαθμό από την προσωπική στάση του/της δασκάλου/ας, την προσωπικότητα του/της μαθητή/τριας, τις επιδράσεις από το οικογενειακό περιβάλλον και τους/τις συνομηλίκους, την επίδραση των σύγχρονων ΜΜΕ και το διαδίκτυο γενικότερα, την υποβάθμιση, κάποιες φορές, της δημόσιας σχολικής εκπαίδευσης ως φορέα γνώσης (Νάκου, 2000). Οι προβληματισμοί για τη σχολική ιστορία, τους σκοπούς, τις διδακτικές προσεγγίσεις είναι ζωνθοί και τα ερωτήματα πολλά και κρίσιμα. Ιδιαίτερα στην ελληνική πραγματικότητα, καθώς ο παραδοσιακός τρόπος διδασκαλίας, που εστιάζει στην αποστήθιση γνώσεων σε συνδυασμό με την ύπαρξη ενός και μόνο σχολικού εγχειριδίου, συχνά αποθαρρύνει τους μαθητές/τριες και δημιουργεί αδιαφορία, φόβο ή ακόμα και απέχθεια για το μάθημα (Κάββουρα, 2011). «Μέσα στο πλαίσιο αυτό, η κατανόηση των τρόπων με τους οποίους τα παιδιά κατανοούν ιστορικές έννοιες και διαδικασίες, δομούν την ιστορική γνώση, διαμορφώνουν τις ιστορικές αντιλήψεις και παραστάσεις τους και αναπτύσσουν την ιστορική σκέψη τους μπορεί να μας παράσχει μία ανεκτίμητη βάση για τη βελτίωση

της παιδαγωγικής μεθόδου με την οποία διδάσκεται η ιστορία στο σχολείο» (Νάκου, 2000:13-14).

Στις μέρες μας γίνεται πολύ μεγάλη συζήτηση για τις μεθόδους και τα μέσα που χρησιμοποιούνται, ώστε η μάθηση να είναι στο κέντρο της μαθησιακής διαδικασίας και η αυτή η διαδικασία να εξασφαλίζει την ενεργό συμμετοχή του/της μαθητή/τριας. Επιπλέον, ο/η εκπαιδευτικός να μπορεί να καθοδηγεί και να συμβουλεύει σωστά τον/την μαθητή/τρια στην πορεία του/της για την οικοδόμηση της γνώσης. Ταυτόχρονα, η ηλεκτρονική μάθηση αξιοποιεί ολοένα και περισσότερο τις Νέες Τεχνολογίες και το Διαδίκτυο και δημιουργεί ένα μαθησιακό περιβάλλον, στο οποίο οι μαθητές/τριες μπορούν να «μαθαίνουν πώς να μαθαίνουν» μέσα από την αλληλεπίδραση με το εκπαιδευτικό υλικό, με τους/τις συμμαθητές/τριές τους, με τον /τη δάσκαλο/α τους και αναπτύσσουν χρήσιμες για αυτούς/ες δεξιότητες.

Η Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση, ως μία μορφή εκπαίδευσης, αναπτύσσεται ραγδαία τις τελευταίες δεκαετίες και, μαζί με τις αλλαγές στην κοινωνία και την εξέλιξη της πληροφορίας και των επικοινωνιών, αλλάζουν το εκπαιδευτικό τοπίο και επιβάλλουν νέες, ευέλικτες εκπαιδευτικές μεθόδους. Μέσα από μία μαθητοκεντρική αντιμετώπιση της εκπαίδευσης, όπου, σύμφωνα με τη θεωρία του εποικοδομισμού και του κοινωνικού εποικοδομισμού, στο επίκεντρο της μαθησιακής διαδικασίας είναι ο/η μαθητής/τρια και η μάθηση, θα πρέπει να δοθεί μεγάλη προσοχή, ώστε οι μαθητές/τριες να έχουν την τεχνική δυνατότητα για πρόσβαση στις απαραίτητες τεχνολογίες.

Ένας σημαντικός ψυχολογικός/κοινωνικός παράγοντας στην ΕξΑΕ είναι η κοινωνική παρουσία, κατά πόσο δηλαδή ένα άτομο αισθάνεται κοινωνικά παρόν σε μία διαμεσολαβούμενη κατάσταση. Η «οικειότητα» και η «αμεσότητα» κατά τη διδασκαλία (χαμόγελο, οπτική επαφή) αυξάνει το βαθμό της κοινωνικής παρουσίας του ατόμου, π.χ. επικοινωνία μέσω εικόνας προβάλλει μεγαλύτερη οικειότητα από ότι μόνο μέσω ήχου. Ερευνητές, όπως οι Richardson και Swan, (2003) και Stein και Wanstreet, (2003) υποστηρίζουν ότι η επικοινωνία μπορεί να διευκολυνθεί, ώστε η αντίληψη της κοινωνικής παρουσίας να ενισχυθεί, ενισχύοντας έτσι και την ικανότητα της ΕξΑΕ να χρησιμοποιηθεί εναλλακτικά με την πρόσωπο με πρόσωπο εκπαίδευση. Η εμπειρία δεν υποδεικνύει ότι η πρόσωπο με πρόσωπο διδασκαλία

συνεπάγεται και υψηλή αίσθηση κοινωνικής παρουσίας. Η κοινωνική παρουσία βοηθά στην ανάπτυξη κριτικής συνομιλίας στην διδασκαλία, ενώ έρευνες έχουν δείξει ότι ο βαθμός κοινωνικής παρουσίας στην ΕξΑΕ, κυρίως και με την αξιοποίηση των Τεχνολογιών της Πληροφορίας και Επικοινωνίας(ΤΠΕ), μπορεί να μην διαφέρει από αυτόν στην πρόσωπο με πρόσωπο εκπαίδευση. Στο πλαίσιο αυτό, λοιπόν, μια μικτή εκπαίδευση (blended education) μπορεί να εκμεταλλευτεί τα θετικά στοιχεία της πρόσωπο με πρόσωπο διδασκαλίας και της εκπαίδευσης από απόσταση. Η κοινωνική παρουσία επηρεάζεται βέβαια και από γλωσσικές και πολιτιστικές διαφορές, όμως δεν παύει να αποτελεί μαζί με την οικειότητα και την αμεσότητα σημαντικούς παράγοντες στο πλαίσιο δημιουργίας διαδικτυακών περιβαλλόντων μάθησης σύμφωνα με τις αρχές της ΕξΑΕ (Μαυροειδής, Γκιόσος, Κουτσούμπα, 2014).

Στην παρούσα εργασία γίνεται προσπάθεια αξιοποίησης της μεθοδολογίας της Εξ αποστάσεως εκπαίδευσης στο σχεδιασμό και στην υλοποίηση εκπαιδευτικού υλικού ως συμπληρωματικού στο μάθημα της Ιστορίας της Γ' τάξης. Με τη μεθοδολογία της ΕξΑΕ μπορεί να παραχθεί ποιοτικό συμπληρωματικό υλικό και να συμβάλει στην επίτευξη των στόχων της μαθησιακής διαδικασίας στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση. Σε καμία περίπτωση δεν αποτελεί στόχο η αντικατάσταση του σχολικού εγχειριδίου της Ιστορίας αλλά, αντίθετα, ο εμπλουτισμός του εκπαιδευτικού υλικού, ώστε να γίνει η μάθηση πιο αποτελεσματική και πιο ευχάριστη και ελκυστική για τους/τις μικρούς/ές μαθητές/τριες.

Συμπερασματικά, με βάση τις σύγχρονες κοινωνικές, πολιτιστικές, οικονομικές και τεχνολογικές εξελίξεις δημιουργείται άμεσα η ανάγκη για αλλαγές στο εκπαιδευτικό περιβάλλον, με νέες μορφές εκπαίδευσης, που να προσεγγίζουν καλύτερα τις ανάγκες των μαθητών/τριών και αυριανών πολιτών. Το εκπαιδευτικό υλικό πιστεύουμε ότι θα πρέπει να συμβάλει, πέρα από την απόκτηση γνώσεων, στην ανάπτυξη δεξιοτήτων και δημιουργικής σκέψης για την δημοκρατική λειτουργία της κοινωνίας. Η διδασκαλία της Ιστορίας μπορεί να λειτουργήσει θετικά σε αυτό. Ιδιαίτερα στη χώρα μας, χρειάζεται άμεση αλλαγή μεθόδων και παιδαγωγικών προσεγγίσεων. Μία μορφή μικτής εκπαίδευσης (blended education) ο συνδυασμός δηλαδή της πρόσωπο με πρόσωπο διδασκαλίας με την ΕξΑΕ σε συνδυασμό με την αξιοποίηση των Νέων

Τεχνολογιών μπορούν να αλλάξουν το μαθησιακό περιβάλλον και γενικά το εκπαιδευτικό τοπίο.

1.2 Σκοπός της εργασίας – Σκοπός της έρευνας - Ερευνητικά ερωτήματα

Σκοπός της εργασίας είναι ο σχεδιασμός και η υλοποίηση συμπληρωματικού εκπαιδευτικού υλικού με τη μεθοδολογία της ΕξΑΕ στο μάθημα της Ιστορίας Γ' τάξης δημοτικού, ενότητα: «Ο Κυκλαδικός Πολιτισμός». Σκοπός της έρευνας είναι η διερεύνηση των απόψεων των εκπαιδευτικών σχετικά με τη χρήση αυτού του εκπαιδευτικού υλικού, ως συμπληρωματικού, προκειμένου να συμβάλλει στην ανάπτυξη της ιστορικής σκέψης των μαθητών/τριών.

Τα ερευνητικά ερωτήματα που διατυπώθηκαν σε σχέση με τον σκοπό της έρευνας είναι τα εξής:

1. Ποιες είναι οι προδιαγραφές και τα χαρακτηριστικά, που πρέπει να έχει ένα εκπαιδευτικό υλικό για ΕξΑΕ;
2. Ποιες είναι οι απόψεις των εκπαιδευτικών αναφορικά με την ποιότητα του ψηφιακού εκπαιδευτικού υλικού;
 - 2.1 Είναι το εκπαιδευτικό υλικό εύχρηστο, ευέλικτο, ελκυστικό, καθοδηγητικό;
 - 2.2 Το περιεχόμενό του και το πολυμεσικό περιβάλλον λειτουργούν βοηθητικά στους στόχους του μαθήματος;
 - 2.3 Σέβεται τον ρυθμό μελέτης κάθε μαθητή/τριας;
 - 2.4 Αξιοποιεί τη χρήση των Η/Υ και τις Νέες Τεχνολογίες στο μάθημα της Ιστορίας;
 - 2.5 Δίνει τη δυνατότητα αυτοαξιολόγησης και ενεργητικής συμμετοχής των μαθητών;
 - 2.6 Προάγει τη φαντασία και την ενσυναίσθηση των μαθητών/τριών για την κατανόηση της χρονικής περιόδου που μελετάνε;
 - 2.7 Έχει διαθεματικό χαρακτήρα;

2.8 Επιτρέπει την αλληλεπίδραση και επικοινωνία των εκπαιδευομένων με τον/τη δάσκαλο/α;

3. Πώς θεωρούν οι εκπαιδευτικοί το ενδεχόμενο να συνδυάζουν τον συμβατικό τρόπο διδασκαλίας παράλληλα με τη χρήση του κατάλληλου συμπληρωματικού ψηφιακού εκπαιδευτικού υλικού σχεδιασμένου με τη μεθοδολογία της ΕξΑΕ;

1.3 Σημασία της έρευνας

Σύμφωνα με την άποψη του Λιοναράκη, που θέλει τη μόρφωση να είναι δικαίωμα όλων των ανθρώπων καθόλη τη διάρκεια της ζωής τους, θεωρούμε ότι η σχολική εξ αποστάσεως εκπαίδευση μπορεί να διαδραματίσει σημαντικό ρόλο στην εκπαίδευση γενικά. Ο ρόλος του εκπαιδευτικού υλικού στη σχολική ΕξΑΕ επιδρά ενισχυτικά στη συμβατική εκπαίδευση καλύπτοντας ανάγκες και δίνοντας ίσες ευκαιρίες μάθησης σε μεγάλο φάσμα μαθητών/τριών. Η συμπληρωματική εξ αποστάσεως σχολική εκπαίδευση είναι μια διαδικασία, που τίθεται σε εφαρμογή παράλληλα με τη συμβατική εκπαίδευση. Απευθύνεται σε μαθητές/τριες του παραδοσιακού σχολείου, οι οποίοι/ες έχουν τη δυνατότητα να συμμετέχουν ενεργά στην κατάκτηση της μάθησης, να αλληλεπιδρούν με το εκπαιδευτικό υλικό, να καλύπτουν ανάγκες και μαθησιακά τους κενά, να συμμετέχουν στην ανακαλυπτική μάθηση, στη σύνδεση της νέας γνώσης με τη δική τους πραγματικότητα και να κρατιέται το ενδιαφέρον τους για το μάθημα ζωντανό και συνεχές.

Σχετικά με την παρούσα έρευνα, μέσα από την προσπάθεια σχεδιασμού και υλοποίησης εκπαιδευτικού υλικού ως συμπληρωματικού με τη μεθοδολογία της ΕξΑΕ, να αποτιμηθεί αυτό το υλικό από εκπαιδευτικούς. Το περιβάλλον θα αποτελείται από πρωτότυπο εκπαιδευτικό υλικό, το οποίο θα αποτιμηθεί ερευνητικά ως προς την ποιότητά του, ώστε να εξαχθούν χρήσιμα συμπεράσματα προκειμένου η διδασκαλία να γίνει επωφελής και ενδιαφέρουσα τόσο για τους/τις μαθητές/τριες όσο και για τους/τις εκπαιδευτικούς.

Συγκεντρωτικά, θα λέγαμε ότι η παρούσα έρευνα αποκτά ιδιαίτερη σημασία καθώς επιχειρεί να συνδυάσει όλη τη μεθοδολογία της συμπληρωματικής σχολικής ΕξΑΕ με τις ΤΠΕ και να παραχθεί ένα πρωτότυπο ψηφιακό εκπαιδευτικό υλικό για την

πρωτοβάθμια εκπαίδευση λαμβάνοντας όμως υπόψιν και την αποτίμηση των εκπαιδευτικών για το υλικό αυτό.

1.4 Δομή της εργασίας

Η εργασία διαρθρώνεται σε πέντε κεφάλαια:

Αναλυτικά, στο πρώτο κεφάλαιο παρουσιάζεται η προβληματική της έρευνας, η σημασία της, ο σκοπός και οι στόχοι, διατυπώνονται τα αντίστοιχα ερευνητικά ερωτήματα, στα οποία θα κληθεί να δώσει απαντήσεις η έρευνα και έχουν σχέση αφενός με τις απόψεις των εκπαιδευτικών σχετικά με την ποιότητα του παραγόμενου εκπαιδευτικού υλικού ως συμπληρωματικού σχεδιασμένου με τη μεθοδολογία της ΕξΑΕ αφετέρου με τον συνδυασμό συμβατικής διδασκαλίας και εκπαιδευτικού υλικού σχεδιασμένου με τη μεθοδολογία της ΕξΑΕ.

Στο δεύτερο κεφάλαιο γίνεται επισκόπηση της διεθνούς βιβλιογραφίας και συγκεκριμένα παρουσίαση των θεωριών μάθησης και εννοιολογική αποσαφήνιση βασικών επιστημονικών όρων, όπως της Διδακτικής της Ιστορίας, της σχολικής ιστορίας, της ιστορικής σκέψης και πώς αυτή θεμελιώνεται, της ηλεκτρονικής μάθησης και της Ανοικτής και Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης, της Εξ Αποστάσεως συμπληρωματικής σχολικής εκπαίδευσης καθώς και ζητήματα σχεδιασμού, υλοποίησης και αποτίμησης συμπληρωματικού εκπαιδευτικού υλικού με τη μεθοδολογία της ΕξΑΕ. Γίνεται, επίσης, βιβλιογραφική ανασκόπηση εργασιών, που έχουν ασχοληθεί με θέματα σχεδιασμού και υλοποίησης ψηφιακού εκπαιδευτικού υλικού στην ΕξΑΕ στο μάθημα της Ιστορίας.

Στο τρίτο κεφάλαιο παρουσιάζονται η μεθοδολογική προσέγγιση, η έννοια του «Παραδείγματος», το Ανθρωπιστικό/Ερμηνευτικό «Παράδειγμα», η μεθοδολογική στρατηγική, η δημιουργία και ανάπτυξη του εκπαιδευτικού υλικού, το δείγμα της έρευνας, τα μέσα/μέθοδοι συλλογής των ερευνητικών δεδομένων, η ερευνητική διαδικασία, η μέθοδος ανάλυσης των δεδομένων και οι περιορισμοί της έρευνας.

Στο τέταρτο κεφάλαιο γίνεται η παρουσίαση και περιγραφή των απόψεων των εκπαιδευτικών σχετικά με την ποιότητα και χρήση του συμπληρωματικού ψηφιακού εκπαιδευτικού υλικού σχεδιασμένου με τη μεθοδολογία της ΕξΑΕ.

Στο πέμπτο κεφάλαιο διατυπώνονται τα συμπεράσματα από τα αποτελέσματα της έρευνας και οι προτάσεις για μελλοντική έρευνα.

Ακολουθεί η Βιβλιογραφία και δύο Παραρτήματα, τα οποία περιέχουν: το Α την ενημερωτική επιστολή προς τους/τις εκπαιδευτικούς και τις ερωτήσεις της συνέντευξης και το Β τις συνεντεύξεις των εκπαιδευτικών, που συμμετείχαν στην έρευνα.

1.5 Σύνοψη κεφαλαίου

Στο κεφάλαιο αυτό παρουσιάστηκε πώς οι νέες κοινωνικές, πολιτιστικές και οικονομικές δομές οδηγούν στην ανάγκη για αλλαγές στο εκπαιδευτικό περιβάλλον με νέες μορφές εκπαίδευσης. Παρουσιάστηκε ο ρόλος της Ιστορίας στη σχολική εκπαίδευση και το πώς η ραγδαία ανάπτυξη των ΤΠΕ και της ΕξΑΕ διαμορφώνει ένα διαφορετικό εκπαιδευτικό τοπίο. Συγχρόνως, τέθηκε ο σκοπός της έρευνας και διατυπώθηκαν τα αντίστοιχα ερευνητικά ερωτήματα, ενώ παρουσιάστηκε και η σημασία της έρευνας στο πεδίο της ΕξΑΕ. Επίσης, παρουσιάστηκε η δομή της εργασίας. Το επόμενο κεφάλαιο ασχολείται με το θεωρητικό πλαίσιο της εργασίας μέσα από την επισκόπηση της διεθνούς βιβλιογραφίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΗ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ

Στο κεφάλαιο αυτό γίνεται προσπάθεια οριοθέτησης βασικών εννοιών μέσα από την διεθνή επισκόπηση της βιβλιογραφίας στα πλαίσια της συγκεκριμένης μελέτης. Το κεφάλαιο αυτό έχει έξι ενότητες με την εξής δομή:

Στην ενότητα 2.1 παρουσιάζεται το Θεωρητικό πλαίσιο της παρούσας εργασίας, οι θεωρίες μάθησης και πιο αναλυτικά εκείνες, που αποτελούν το θεωρητικό πλαίσιο δόμησης των δικών μας παιδαγωγικών και διδακτικών επιλογών.

Στην ενότητα 2.2 οριοθετούνται εννοιολογικά θέματα σχετικά με την Ιστορία και συγκεκριμένα, οριοθετείται εννοιολογικά η Ιστορία ως γνωστικό αντικείμενο, η Σχολική Ιστορία, η Διδακτική της Ιστορίας, η θεωρητική διερεύνηση της ιστορικής σκέψης και τέλος, τα στοιχεία οικοδόμησης της ιστορικής σκέψης στη διδακτική πράξη.

Η ενότητα 2.3 επιχειρεί εισαγωγή στην ηλεκτρονική μάθηση.

Στην ενότητα 2.4 παρουσιάζεται η Ανοικτή και Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση και συγκεκριμένα, οριοθετούνται εννοιολογικά οι έννοιες της Ανοικτής και Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης, η Εξ Αποστάσεως συμπληρωματική σχολική Εκπαίδευση, μοντέλα παιδαγωγικού σχεδιασμού της διδασκαλίας και χαρακτηριστικά δημιουργίας ψηφιακού εκπαιδευτικού υλικού για ΕξΑΕ και άξονες αποτίμησης του εκπαιδευτικού υλικού με τη μεθοδολογία της ΕξΑΕ.

Στην ενότητα 2.5 επιχειρείται βιβλιογραφική ανασκόπηση ερευνών σχετικών με τον σχεδιασμό, υλοποίηση και αποτίμηση εκπαιδευτικού υλικού στην ΕξΑΕ στο μάθημα της Ιστορίας.

Στην ενότητα 2.6 παρουσιάζεται η σύνοψη του κεφαλαίου.

2.1 Θεωρίες μάθησης

Σε μια προσπάθεια να αναλύσουμε τους προβληματισμούς μας για τη διδασκαλία της Ιστορίας, πρέπει να λάβουμε υπόψη τον κύριο και αποφασιστικό παράγοντα αυτής

της διαδικασίας που είναι ο/η μαθητής/τρια. «Μαθαίνω και κατανοώ σημαίνει συνδέω καθετί νέο με εκείνα που ήδη γνωρίζω και πιστεύω, με αυτό που ήδη είμαι, σημαίνει νοσηματοδοτώ ο ίδιος αυτό το καινούριο και αναμορφώνω ή διευρύνω τον γνωστικό μου εξοπλισμό» (Moniot, 2002:127). Όταν ένας/μία μαθητής/τρια μαθαίνει, διαβάζει ή συναντά κάτι νέο στην Ιστορία, προσπαθεί να το μετασχηματίσει, να το ταξινομήσει στα γνωστικά πεδία, που διαθέτει. Εάν δεν μπορέσει να συσχετίσει τις νέες του/της γνώσεις με τις παλιές, η μάθηση δεν έχει νόημα. Ας μην ξεχνάμε ότι μάθηση είναι η απόκτηση και η μεταβολή των γνώσεων, δεξιοτήτων, πεποιθήσεων, στάσεων, στρατηγικών και διαφόρων μορφών συμπεριφοράς, δηλαδή η διαδικασία κατά την οποία αλλάζει το γνωστικό δυναμικό του ατόμου ως αποτέλεσμα των ποικίλων εμπειριών και ερεθισμάτων, που το άτομο επεξεργάζεται.

Οι θεωρίες και τα ρεύματα για τη μάθηση είναι πολλά. Ανάμεσά τους ξεχωρίζουν:

- Θεωρίες, που συνδέονται με τον Συμπεριφορισμό (Συμπεριφοριστικές θεωρίες μάθησης) και θεωρούν τη μάθηση ως μία διαδικασία πρόσκτησης της γνώσης. Κυριότεροι εκπρόσωποι είναι οι J.B. Watson, E.L.Thorndike, B.F. Skinner και I. Pavlov.
- Θεωρίες, που συνδέονται με τον Κονστрукτιβισμό (Γνωστικές Θεωρίες μάθησης) και θεωρούν τη μάθηση ως διαδικασία δημιουργίας-κατασκευής της γνώσης. Κυριότεροι εκπρόσωποι είναι οι J. Piaget, J. Bruner, S. Papert.
- Θεωρίες Κοινωνικοπολιτισμικές, που θεωρούν τη μάθηση ως αποτέλεσμα της συμμετοχής σε κοινωνικές ομάδες. Κυριότεροι εκπρόσωποι είναι οι L. Vygotsky, W. Doise, G. Mugny και E. Wenger.
(Ζαγούρας κ.ά., 2013).
- Θεωρία του Κονεκτιβισμού, πιο σύγχρονη από τις άλλες, θεωρεί τη μάθηση μια διαδικασία σύνδεσης ειδικευμένων κόμβων ή πηγών πληροφόρησης. Ο/Η μαθητής/μαθήτρια μαθαίνει «διερευνώντας πλήθος διασυνδεδεμένων πηγών στο διαδίκτυο (κόμβων) και αξιοποιεί διάφορα εργαλεία προκειμένου να επεξεργαστεί τη διάσπαρτη πληροφορία και να ανακαλύψει ο/η ίδιος/α το μονοπάτι, που θα τον/την οδηγήσει στην επίτευξη των μαθησιακών του

στόχων» (Αναστασιάδης, Κωτσίδης, 2016:4). Κυριότεροι εκπρόσωποι είναι οι G. Siemens και S. Downes.

Οι Συμπεριφοριστικές θεωρίες θεωρούν ότι η μάθηση είναι μια παθητική διαδικασία, στην οποία δίνεται έμφαση στο ερέθισμα παρά στην αντίδραση, πραγματοποιούνται συγκεκριμένες δραστηριότητες, για να επιτευχθούν συγκεκριμένοι στόχοι. Ο ρόλος του/της δασκάλου/ας είναι καθοριστικός, ενισχύει την επιθυμητή συμπεριφορά του/της μαθητή/τριας μέσω αμοιβών ή μη αμοιβών για την ανεπιθύμητη συμπεριφορά. Ο/Η μαθητής/τρια δεν έχει τον έλεγχο της μάθησής του/της, δεν έχει τον έλεγχο του χρόνου, που θα επιτευχθεί αυτή η μάθηση, είναι απλός δέκτης πληροφοριών.

Οι Γνωστικές θεωρίες, που θεωρούν τη μάθηση ως διαδικασία δημιουργίας και μεταβολής των γνώσεων και ιδιαίτερα ο Κονστρουκτιβισμός, δίνουν μεγάλη σημασία στις εσωτερικές, νοητικές διεργασίες του ατόμου. Η μάθηση δεν μεταδίδεται αλλά είναι μια διαδικασία προσωπικής κατασκευής της γνώσης, η οποία εδράζεται πάνω σε προγενέστερες γνώσεις, οι οποίες φυσικά τροποποιούνται κατάλληλα, ώστε να συμπορευτούν με τη νέα γνώση.

Ο J. Bruner (1960), βασικός εκπρόσωπος, μίλησε για την Ανακαλυπτική Μάθηση, κατά την οποία ο/η μαθητής/τρια ανακαλύπτει τη γνώση (κανόνες, αρχές, ανάπτυξη δεξιοτήτων) μέσα από ανακαλυπτικές διαδικασίες (πείραμα, δοκιμή, επαλήθευση ή διάψευση). Η ιδέα της σταδιακής ανακάλυψης της γνώσης μπορεί να αποτελέσει σημαντικό κίνητρο για τον/τη μαθητή/τρια, τον/την οποίο/α ο/η εκπαιδευτικός μπορεί να βοηθήσει ή και να καθοδηγήσει (καθοδηγούμενη ανακάλυψη).

Ο/Η εκπαιδευτικός έχει τον ρόλο του/της καθοδηγητή/ας, εμπνευστή/ας και διευκολυντή/ας στη διαδικασία της ανακάλυψης. Ο/Η μαθητής/τρια έρχεται αντιμέτωπος/η με προβλήματα, που καλείται να επιλύσει και ο/η εκπαιδευτικός τον/την υποστηρίζει. Ο/Η μαθητής/τρια πραγματοποιεί με τον δικό του/της ρυθμό και με τις δικές του/της αποφάσεις και επιλογές αυτή την προσπάθεια. Ο Bruner (1996) με νεότερες θεωρίες του έδωσε ιδιαίτερη βαρύτητα στον κοινωνιοπολιτισμικό παράγοντα πλησιάζοντας έτσι την σχολή των κοινωνιοπολιτισμικών θεωριών μάθησης.

Η μάθηση, σύμφωνα με τις Κοινωνιοπολιτισμικές θεωρίες, συντελείται μέσα σε συγκεκριμένα πολιτισμικά πλαίσια (γλώσσα, στερεότυπα, αντιλήψεις) και ουσιαστικά δημιουργείται από την αλληλεπίδραση του ατόμου με άλλα άτομα, σε συγκεκριμένες επικοινωνιακές περιστάσεις σε συνδυασμό με την υλοποίηση κοινών δραστηριοτήτων. Ο L.Vygotsky(1978), βασικός εκπρόσωπος, προσδίδει σημαντικό ρόλο στην κοινωνική αλληλεπίδραση, καθώς το άτομο δεν κατασκευάζει την προσωπική του γνώση μέσα σε ένα πολιτισμικό και επικοινωνιακό κενό αλλά μέσα σε ευρύτερα κοινωνικά πλαίσια. Σε επίπεδο τάξης ο/η μαθητής/τρια μπορεί να δημιουργήσει τις γνώσεις με τη βοήθεια του περιβάλλοντος και όχι μόνος. Ο ρόλος του/της εκπαιδευτικού και γενικότερα του σχολείου και του περιβάλλοντος, μέσα στο οποίο ζει και μαθαίνει ο/η μαθητής/τρια, είναι σημαντικός. Είναι προφανές ότι οι κοινωνιοπολιτισμικές θεωρίες υποστηρίζουν τη συνεργατική μάθηση και το μάθημα πρέπει να είναι έτσι σχεδιασμένο, ώστε να ενθαρρύνει τη συνεργασία μεταξύ μαθητών και γενικότερα την κοινωνική αλληλεπίδραση (Ζαγούρας κ.ά., 2013).

Ο Κονεκτιβισμός βασίζεται στην κατανόηση των σύγχρονων τρόπων μάθησης στον 21^ο αιώνα. Θεωρείται ότι η γνώση βρίσκεται μοιρασμένη σε δίκτυα συνδέσμων και η μάθηση βασίζεται στη δυνατότητα κατασκευής και διαχείρισης των συγκεκριμένων δικτύων (Siemens, 2007). Ο/Η εκπαιδευτικός δεν έχει κυρίαρχο ρόλο αλλά διευκολύνει και υποστηρίζει τους/τις μαθητές/τριες, ώστε να αξιοποιήσουν σωστά τα σύγχρονα δίκτυα μάθησης (Downes, 2008). Σημασία έχει η ικανότητα μάθησης του/της μαθητή/τριας, ο/η οποίος/α βρίσκεται στο κέντρο της μάθησης και μπορεί να αλληλεπιδράσει με οτιδήποτε θεωρεί χρήσιμο για τη μάθησή του/της. Ιδιαίτερο βάρος δίνεται στην επικοινωνία των μαθητών/τριών μέσω διαδικτύου.

Συνοψίζοντας, θα λέγαμε ότι οι Γνωστικές/Κονστрукτιβιστικές και Κοινωνικοπολιτισμικές θεωρίες υποστηρίζουν ότι ο/η μαθητής/τρια μαθαίνει αναπροσαρμόζοντας τις νοητικές του/της δομές ανάλογα με την αλληλεπίδραση που έχει από το περιβάλλον του/της. Η γνώση δεν μεταβιβάζεται στον/ην μαθητή/τρια αλλά δημιουργείται από αυτόν/η, ο/η οποίος/α δρα και επικοινωνεί μέσα σε συγκεκριμένα κοινωνικά και πολιτισμικά πλαίσια. Κοντά στις θεωρίες αυτές βρίσκεται ο Κονεκτιβισμός, κατά τον οποίο η γνώση βρίσκεται μέσα σε δίκτυα μάθησης. Ο ρόλος του/της εκπαιδευτικού είναι να υποστηρίξει και να οργανώσει

διδασκτικές καταστάσεις και μαθήματα, στα πλαίσια των οποίων ο/η μαθητής/τρια έχει τη δυνατότητα να εκφραστεί, να διερευνήσει και να αλληλεπιδράσει με το περιβάλλον του/της προκειμένου να οικοδομήσει τη γνώση του/της, η οποία μπορεί να είναι πια ακριβής και επίκαιρη με τα σύγχρονα δίκτυα μάθησης. Ο ρόλος της μνήμης έχει καθοριστικό ρόλο σε όλες τις θεωρίες. Η μεταφορά μάθησης στον Κονεκτιβισμό γίνεται μέσα από τη σύνδεση με κόμβους και την ανάπτυξη του δικτύου, ενώ στον Κονστρουκτιβισμό και τις κοινωνικοπολιτισμικές θεωρίες γίνεται μέσω της κοινωνικοποίησης.

Αναφορικά με τις παιδαγωγικές αντιλήψεις σε σχέση με τη διδασκαλία της Ιστορίας, για το πώς και τι μαθαίνουν τα παιδιά, βλέπουμε μια μετατόπιση από τον παραδοσιακό δασκαλοκεντρικό ανελαστικό μοντέλο διδασκαλίας στον κονστρουκτιβιστικό χαρακτήρα της, σε μια μαθητοκεντρική προσέγγιση. Η θεώρηση του παραδοσιακού μοντέλου ότι δεν υπάρχει δυνατότητα συγκρότησης ιστορικής σκέψης πριν από την εφηβεία, άρα είναι ματαιότητα η διδασκαλία του μαθήματος στην παιδική και προεφηβική ηλικία, αμφισβητήθηκε έντονα.

«Πρώτο ρήγμα στη συντηρητική και συμπαγή αυτή άποψη έφερε ο Bruner(1960) υποστηρίζοντας ότι είναι δυνατή η αποτελεσματική διδασκαλία του σύνθετου φάσματος των ιστορικών γνώσεων σε κάθε ηλικία, χωρίς να παραβιαστεί η επιστημολογική ιδιαιτερότητα της Ιστορίας. Με τον όρο, φυσικά, να υπάρχει η κατάλληλη διδακτική μέθοδος» (Sebba, 2000:15), η σπειροειδής ανέλιξη της γνώσης από το απλό στο πολύπλοκο και επίσης με την εξοικείωση των μαθητών/τριών με το «να μαθαίνουν πώς να μαθαίνουν» (διαδικαστική γνώση) και όχι μόνο να μαθαίνουν το περιεχόμενο της γνώσης (δηλωτική γνώση). Η έξοδος των μαθητών/τριών από την παθητικότητα και η ενεργός συμμετοχή τους στην ανακάλυψη της γνώσης είναι το κλειδί, για να φτάσουν στο επίπεδο της ιστορικής κατανόησης, που θα τους επιτρέπει να έχουν κίνητρα και προσδοκίες για το μάθημα της Ιστορίας, να διαχειρίζονται ένα πλούσιο σε ερεθίσματα περιβάλλον (χάρτες, εικόνες, αντικείμενα), να αναπτύσσουν πρωτοβουλίες στο μάθημα (διατύπωση υποθέσεων/ερωτημάτων) και να εξοικειωθούν με τον ορθολογικό τρόπο σκέψης.

«Ένα δεύτερο ρήγμα ήρθε από την έρευνα της M.Donaldson, η οποία κινούμενη στη μεθοδολογική αρχή ότι η προσέγγιση του παρελθόντος είναι δυνατή μόνο μέσω των

γλωσσικών μορφών που χρησιμοποιούμε για να το προσεγγίσουμε, έδειξε ότι τα παιδιά είναι ικανά για ορθολογική, αναφορική και τεκμηριωμένη σκέψη. Και κυρίως έδειξε ότι η ιστορική τους κατανόηση εξαρτάται γενικώς από τη γλωσσική τους επάρκεια» (Sebba, 2000:15).

«Το τρίτο και ίσως πιο καθοριστικό πλήγμα προήλθε από τον Βρετανό Martin Booth, που επηρεασμένος από τον Bruner, με τις έρευνές του 1969, 1978 και 1987» (Sebba, 2000:15) σε σχολεία της Βρετανίας, κατέδειξε ότι οι μαθητές/τριες μπορούν να διαμορφώσουν ιστορική σκέψη υπό τις ακόλουθες προϋποθέσεις: Πρώτον, η σχολική τάξη να είναι ένας χώρος που θα κυριαρχεί η επικοινωνιακή λειτουργία της γνώσης, θα κατασκευάζονται ερμηνευτικές υποθέσεις και θα υποβάλλονται ανοικτές ερωτήσεις. Δεύτερον, η ιστορική κατανόηση και η αξιολόγηση της γνωστικής διαδικασίας θα εξαρτώνται από τη συλλογή του όγκου του ιστορικού υλικού. Και τρίτον, το διδακτικό υλικό δεν θα έχει μόνο γλωσσικό και αφηρημένο χαρακτήρα αλλά θα περιλαμβάνει εικαστικές και οπτικές ιστορικές πηγές, οι οποίες θα κινητοποιούν τη φαντασία των παιδιών και θα κάνουν την ιστορική ενσυναίσθηση πιο αποτελεσματική.

Εάν το ζητούμενο της σχολικής ιστορίας είναι να οδηγήσει τα παιδιά στην κατάκτηση της ιστορικής γνώσης αλλά και της ιστορικής κατανόησης, τότε προβάλλει αναγκαία η απόκτηση ιστορικής ενσυναίσθησης από την πλευρά των μαθητών/τριών, για να λειτουργήσει βοηθητικά στην προσέγγιση του ιστορικού παρελθόντος.

Μέσα από τις έρευνες του Booth και το κονστρουκτιβιστικό μοντέλο σχολικής ιστορίας, ο/η μαθητής/τρια αντιμετωπίστηκε στη Βρετανία ως ένα «υβρίδιο ιστορικού» ενώ ο ίδιος ο Booth απέδειξε ότι «η ιστορική σκέψη δεν είναι ούτε απαγωγική ούτε επαγωγική αλλά «προσαγωγική», δηλαδή συνδυάζει πολλά και ποικίλα στοιχεία για να προσεγγίσει με τη δημιουργική δύναμη της φαντασίας το ιστορικό παρελθόν» (Σμυρναίος, 2013:116).

Τα εκπαιδευτικά λογισμικά περιβάλλοντα, που σχεδιάζονται με βάση τις κονστρουκτιβιστικές θεωρίες μάθησης, ενθαρρύνουν μια σειρά από διαδικασίες και υποστηρίζουν τη δημιουργία διδακτικών καταστάσεων με τα ακόλουθα χαρακτηριστικά:

- Υποστηρίζουν την ιδέα της οικοδόμησης της γνώσης από τον ίδιο τον/τη μαθητή/τρια, ο/η οποίος/α καθώς διερευνά, ανακαλύπτει, κάνει υποθέσεις και επαληθεύει ή διαψεύδει αυτές τις υποθέσεις του/της και στηρίζεται από το κατάλληλο εκπαιδευτικό περιβάλλον.
- Ενθαρρύνουν την προσωπική έκφραση των μαθητών/τριών και την προσωπική τους εμπλοκή λαμβάνοντας υπόψη και τις κοινωνικές αλληλεπιδράσεις των μαθητών/τριών.
- Παρέχουν πολλαπλές αναπαραστάσεις των εννοιών ή των αντικειμένων που είναι υπό διαπραγμάτευση.

Σε αυτό το σημείο να τονίσουμε ότι και οι κοινωνιοπολιτισμικές θεωρίες μάθησης είναι συμβατές με τέτοια εκπαιδευτικά περιβάλλοντα, τα οποία περιλαμβάνουν υπηρεσίες επικοινωνίας και συνεργασίας κατά τη διδασκαλία και ευνοούν την βοήθεια, που προσφέρουν οι ΤΠΕ. Η νέα γενιά εκπαιδευτικών περιβαλλόντων μάθησης ενσωματώνουν ένα πλήθος δυνατοτήτων αλληλεπίδρασης και επικοινωνίας των μαθητών/τριών, το λεγόμενο Web 2.0 και την κοινωνική δικτύωση (Ζαγούρας κ.ά., 2013), ενώ υποστηρίζονται από τη θεωρία του Κονεκτιβισμού μέσα σε ένα περιβάλλον διαδικτύου, όπου ο/η μαθητής/τρια ανακαλύπτει ο/η ίδιος/α τον τρόπο να επιτευχθούν οι μαθησιακοί του/της στόχοι.

Συμπερασματικά, θα λέγαμε ότι οι θεωρίες και μάθησης και συγκεκριμένα ο Κονστρουκτιβισμός, οι Κοινωνικοπολιτισμικές θεωρίες και ο Κονεκτιβισμός επιτρέπουν τη διδασκαλία της Ιστορίας στο πέρασμα από το παραδοσιακό στο μαθητοκεντρικό μοντέλο διδασκαλίας. Η ανακαλυπτική μάθηση του Bruner, όπου ο/η μαθητής/τρια, μέσα από τη σταδιακή ανακάλυψη της γνώσης, μαθαίνει με τον δικό του/της ρυθμό, ενώ ο/η δάσκαλος/α τον/την καθοδηγεί, τον/την υποβοηθά, τον/την εμπνέει και τον/τη διευκολύνει ταιριάζει πολύ καλά με τον Κονεκτιβισμό, όπου ο/η μαθητής/τρια, μέσα από τα δίκτυα μάθησης, αποκτά την ικανότητα να αλληλεπιδράσει με οτιδήποτε θεωρεί χρήσιμο για τη μάθησή του/της. Η αλληλεπίδραση βέβαια τονίζεται και στις Κοινωνικοπολιτισμικές θεωρίες, όπου το άτομο αλληλεπιδρά με άλλα άτομα και ενθαρρύνεται η συνεργασία και η ομαδικότητα. Θεωρούμε, λοιπόν, τον συνδυασμό των τριών αυτών θεωρητικών μοντέλων για τη μάθηση ως βάση σχεδιασμού του εκπαιδευτικού υλικού μας

γνωρίζοντας ότι τα εκπαιδευτικά λογισμικά περιβάλλοντα, που σχεδιάζονται με βάση τις Κονστрукτιβιστικές θεωρίες και τον Κονεκτιβισμό, μπορούν να υποστηρίξουν την επικοινωνία, τη συνεργασία, την αλληλεπίδραση και την κοινωνική δικτύωση των μαθητών. Έτσι, μέσα σε ένα κατάλληλα διαμορφωμένο διαδικτυακό περιβάλλον ο/η μαθητής/τρια ανακαλύπτει ο/η ίδιος/α τον τρόπο να φτάσει στους μαθησιακούς στόχους, που έχουν τεθεί.

2.2 Εννοιολογικό πλαίσιο

2.2.1 Η Ιστορία ως γνωστικό αντικείμενο

Ο ρόλος της Ιστορίας στις αρχές του 21^{ου} αιώνα στη σχολική εκπαίδευση, ο σκοπός του μαθήματος, το περιεχόμενο, η διδακτική μεθοδολογία είναι θέματα που απασχολούν τις περισσότερες κοινωνίες σήμερα. Υπάρχουν αντιμαχόμενες απόψεις για την ιστορική εκπαίδευση, που διαμορφώνονται, όχι μόνο με βάση τις ακαδημαϊκές επιστημονικές θεωρίες, αλλά και τις ανακατατάξεις, που καθορίζουν ένα ευρύτερο κοινωνικό, πολιτισμικό, οικονομικό και πολιτικό πλαίσιο. Επιπλέον, το εύρος και τα είδη της σύγχρονης πληροφόρησης και γνώσης, οι δυσκολίες που αντιμετωπίζουν σήμερα οι νέοι άνθρωποι στον τομέα της εύρεσης εργασίας σε συνδυασμό με τις τεράστιες και πολύπλευρες ανακατατάξεις των κοινωνιών θέτουν επιτακτικά το ερώτημα γιατί να διδάσκεται η Ιστορία στο σχολείο κι αν είναι χρήσιμη η ιστορική εκπαίδευση των μικρών παιδιών.

Στο άρθρο 1 της Οδηγίας υπ' αριθμό 1283 της 22ας Ιανουαρίου 1996 του Συμβουλίου της Ευρώπης τονίζεται σχετικά: «Κάθε ανθρώπινο υποκείμενο έχει το δικαίωμα να απαρνηθεί το παρελθόν που του επιβάλλεται. Η Ιστορία συνιστά ένα από τα μέσα που διαθέτουμε για την αποκάλυψη του παρελθόντος και τη σφυρηλάτηση της πολιτισμικής μας ταυτότητας. Η Ιστορία λοιπόν λειτουργεί σαν μια ανοιχτή πόρτα που οδηγεί στην επαφή με τον πλούτο του εθνικού παρελθόντος και των άλλων πολιτισμών. Η Ιστορία αποτελεί μια ιδιαίτερη διανοητική πειθαρχία που αναπτύσσει κριτική προσέγγιση των πληροφοριών αλλά και τη φαντασία που βασίζεται σε πραγματολογικά δεδομένα» (Sebba, 2000:13).

«Ιστορία είναι το ανθρώπινο παρελθόν και η γνώση που έχουμε γι' αυτό.» (Moniot, 2002:75). Η Ιστορία από τα πρώτα της βήματα συνδέθηκε με τη μαρτυρία, την

έρευνα και την αφήγηση. Έχει όμως δεθεί και με την έννοια του χρόνου στις τρεις διαστάσεις του: παρελθόν, παρόν και μέλλον. Ο χρόνος αποτελεί το πρωταρχικό υλικό της Ιστορίας, αφού η Ιστορία διαχειρίζεται το χρόνο και μάλιστα στην πρώτη του διάσταση, το παρελθόν.

Ο Γάλλος ιστορικός Moniot υποστηρίζει ότι «η αρχή της αλήθειας είναι ο κατά προτεραιότητα και κατ' εξοχήν κάτοικος της Ιστορίας» (Moniot, 2002:77). Η αναζήτηση της ιστορικής αλήθειας έχει πολλά κίνητρα, διανοητικά, ηθικά, ψυχολογικά, λειτουργικά και, σύμφωνα με τον Moniot, υπάρχουν τρεις τρόποι για την αναζήτησή της:

- ο πρώτος έγκειται στην παρουσίαση του τι ακριβώς συνέβη (έρευνα για τα γεγονότα, τους δράστες, τα κίνητρα, τα δεδομένα, τα αποτελέσματα, γίνεται «ανασύσταση» των γεγονότων)
- ο δεύτερος είναι η κατανόηση των άλλων και του χθες (ποιο νόημα έδιναν στις επιλογές των πράξεών τους, κατανοούμε τα συναισθήματά τους, τα σχέδιά τους, τις κρίσεις τους, τις αξίες τους, τις συνήθειές τους, τον πολιτισμικό τους «κώδικα»)
- ο τρίτος είναι η εξήγηση που δίνουμε στα γεγονότα/καταστάσεις με τη λογική τη δική μας και των υπό μελέτη ανθρώπων (με το να είμαστε αποστασιοποιημένοι εντοπίζουμε τις ορατές προτεραιότητές τους, συσχετίζουμε και σταθμίζουμε τα έργα και τις πράξεις τους με τις καταστάσεις που βίωναν, σε μία προσπάθεια ερμηνείας της αλήθειας).

Όποιες κι αν είναι οι μέθοδοι αναζήτησης της αλήθειας, «η ιστορία δεν παύει να είναι καρπός έλλογης και κριτικής έρευνας» (Moniot, 2002:81). Η γνώση του χθες συνδέεται άμεσα με το σήμερα, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι έχει χαρακτήρα οριστικό και αμετάκλητο. Σύμφωνα με τον Moniot(2002), η ιστορία κατασκευάζεται με «υπολείμματα», τεκμήρια του παρελθόντος, ή αλλιώς, ιστορικές πηγές. Από εμάς εξαρτάται πώς θα μορφοποιήσουμε το χθες, το οποίο όμως ερμηνεύεται και σχηματοποιείται με βάση τις γνώσεις του σήμερα.

Η Ιστορία μας επιτρέπει την επαφή με το παρελθόν και την οικειοποίησή του μέσα από την γνωριμία μας με τους «άλλους». Η αναπαράσταση του παρελθόντος βοηθά

στο να τοποθετηθεί το παρελθόν μέσα σε συγκεκριμένα πλαίσια, να δημιουργηθούν ταυτότητες σχετικές με την καταγωγή, την γενεαλογία, την προβολή και κατασκευή ιστορικών συμβόλων, τη νομιμοποίηση αγώνων και την καταγγελία των εκάστοτε «κακών». Το παρελθόν μπορεί να μας βοηθήσει στη ρεαλιστική γνώση και αντιμετώπιση προβλημάτων του παρόντος, να μας δημιουργήσει ευχάριστα συναισθήματα αποδοχής και νομιμοποίησης των πράξεών μας και εν τέλει, με κριτήριο την ιστορική γνώση του παρελθόντος, να μας δημιουργήσει συναισθήματα καταξίωσης και επιτυχίας σε επιστημονικούς ή κοσμικούς κύκλους (Moniot, 2002).

Διαπιστώνουμε και θεωρούμε ότι η Ιστορία πρέπει να διδάσκεται, γιατί, ανάμεσα σε άλλα, αποτελεί το μέσο για την ανακάλυψη του παρελθόντος μας και τη σφυρηλάτηση της πολιτισμικής μας ταυτότητας. Η αναζήτηση της ιστορικής αλήθειας θεωρούμε ότι μπορεί να γίνεται μέσα από το τι συνέβη δηλαδή τα γεγονότα, από την κατανόηση των ανθρώπων του παρελθόντος για τις πράξεις και τα συναισθήματά τους και από την ερμηνεία που δίνουμε εμείς στις καταστάσεις, που βίωσαν. Άρα, η ιστορία κατασκευάζεται από τεκμήρια του παρελθόντος αλλά εξαρτάται και από εμάς πώς θα τα ερμηνεύσουμε. Οπωσδήποτε, όμως, το παρελθόν μας βοηθά να αντιμετωπίσουμε ρεαλιστικά τα προβλήματα του παρόντος.

2.2.2 Η Σχολική Ιστορία

Σκοπός της σχολικής ιστορίας, πέρα από τη γνώση του παρελθόντος, την κατανόηση και ερμηνεία από τους/τις μαθητές/τριες των ιστορικών γεγονότων της χώρας τους αλλά και άλλων χωρών, η αίσθηση ότι ανήκουν σε ένα έθνος, είναι να αποκτήσουν οι μαθητές/τριες την ικανότητα διάκρισης των ιστορικών γεγονότων, να αναπτύξουν τη δυνατότητα κατανόησης του παρελθόντος μέσα από τη συνειδητοποίηση ότι οι άνθρωποι που ζούσαν σε διαφορετικούς τόπους και χρόνους είχαν διαφορετικές αξίες και συμπεριφορές, να μάθουν να χρησιμοποιούν αποτελεσματικά τις ιστορικές πηγές και να καταλάβουν ότι οι ιστορικές αλλαγές δεν οφείλονται μόνο σε προθέσεις, κίνητρα και πεποιθήσεις αλλά και σε περιβαλλοντικούς παράγοντες. Επίσης, να αναπτύξουν συμπεριφορές, στάσεις και αξίες που θα συμβάλλουν στην ατομική και κοινωνική τους ωρίμανση: εκτίμηση για τις ιστορικές πηγές, σεβασμό στη διαφορετική γνώμη, έκφραση της προσωπικής γνώμης, ανάπτυξη ιστορικής και κριτικής σκέψης (Κόκκινος, όπ. αναφ. στο Sebba, 2000).

*Αικατερίνη Θεοδούλου, Σχολική Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση:
Σχεδιασμός, Υλοποίηση και Αποτίμηση συμπληρωματικού
εκπαιδευτικού υλικού με τη μεθοδολογία της ΕξΑΕ στο μάθημα
της Ιστορίας Γ' Δημοτικού, ενότητα: «Ο Κυκλαδικός Πολιτισμός»*

Οι μαθησιακές δεξιότητες που αναπτύσσουν οι μαθητές/τριες μέσα από το μάθημα της Ιστορίας είναι απαραίτητες και για άλλα μαθήματα του Αναλυτικού Προγράμματος και γενικά η Ιστορία είναι σημαντική για την πνευματική, ηθική, κοινωνική και πολιτιστική ανάπτυξη των μαθητών/τριών.

Παρά την ύπαρξη διαφορετικών επιστημονικών προσεγγίσεων, όλοι συγκλίνουν στο ότι «η ιστορική εκπαίδευση είναι σημαντική, χρήσιμη και απαραίτητη για τα άτομα και την κοινωνία, εφόσον καλλιεργεί στα νεαρά άτομα κριτική ιστορική σκέψη και γνώση, διανοητικές δεξιότητες που μπορούν να τους βοηθήσουν να αντιληφθούν, να γνωρίσουν και να κατανοήσουν τον εαυτό τους σε σχέση με το κοινωνικό, πολιτισμικό και εθνικό περιβάλλον τους, αλλά και τη σχέση τους με τους «άλλους» μέσα στο πλαίσιο πολυσύνθετης παγκόσμιας πραγματικότητας και πολύπλοκης διασύνδεσης του παρελθόντος, του παρόντος και του μέλλοντος» (Νάκου, 2000:12).

Μέσα στο πλαίσιο αυτό, το να αντιληφθούμε τους τρόπους με τους οποίους τα παιδιά κατανοούν ιστορικές έννοιες, δομούν την ιστορική σκέψη και γνώση, διαμορφώνουν ιστορικές αντιλήψεις και αναπτύσσουν ιστορικές παραστάσεις μπορεί να αποτελέσει μια βάση για τη βελτίωση της παιδαγωγικής μεθόδου, με την οποία διδάσκεται η Ιστορία στο σχολείο.

Η μελέτη των δυνατοτήτων των παιδιών σε συνδυασμό με παιδαγωγικές θεωρίες και εκπαιδευτικές μεθόδους μπορεί να βοηθήσει στο να σχεδιάσουμε και να εφαρμόσουμε εκπαιδευτικό υλικό, που να προωθεί την ανάπτυξη των παιδιών αντί να την περιορίζει. Η κατανόηση της ιστορικής σκέψης των παιδιών έχει σημασία για την ιστορική εκπαίδευση, γιατί οι ιδέες τους και οι σκέψεις τους μπορούν να μας βοηθήσουν για τη βελτίωση του τρόπου με τον οποίο διδάσκεται η Ιστορία στο σχολείο. Η σχολική ιστορία εκτός από την απόκτηση γνώσεων και συλλογικής μνήμης που προσφέρει, μπορεί να καταστεί ικανή, για να καλλιεργήσει μεθόδους ανάλυσης και κριτικής σκέψης μέσα από την οικειοποίηση γεγονότων, την αναγνώριση της πολυπλοκότητάς τους, την εξέταση των κινήτρων, των επιλογών και των αποτελεσμάτων τους. Τέλος, θα λέγαμε ότι μπορεί να προσφέρει ευχαρίστηση μέσα από την οικειοποίηση του παρελθόντος και την ενσυναίσθηση, που μπορεί να καλλιεργηθεί, για τους ανθρώπους και τις επιλογές τους μέσα σε αυτό το παρελθόν.

Συνοψίζοντας, υποστηρίζουμε ότι σκοπός της σχολικής ιστορίας, πέρα από τα γνωστικά αντικείμενα, πρέπει να είναι η απόκτηση συμπεριφορών, στάσεων και αξιών, που προάγουν την ατομική και κοινωνική ωρίμανση των μαθητών/τριών. Η μελέτη των δυνατοτήτων των παιδιών να κατανοήσουν ιστορικές έννοιες, οι παιδαγωγικές θεωρίες μάθησης και οι εκπαιδευτικές μέθοδοι πιστεύουμε ότι μπορούν να μας βοηθήσουν να σχεδιάσουμε ένα κατάλληλο εκπαιδευτικό υλικό, που να προωθεί την ανάπτυξη της ιστορικής φαντασίας και ενσυναίσθησης των μαθητών/τριών, να δημιουργεί συναισθήματα ικανοποίησης για το μάθημα και να κρατά αμείωτο το ενδιαφέρον τους.

2.2.3 Η Διδακτική της Ιστορίας

Η αλληλεπίδραση ανάμεσα στη γνώση του γνωστικού αντικειμένου της Ιστορίας με την παιδαγωγική θεωρία και τα κατάλληλα περιβάλλοντα μάθησης, που πρέπει να σχεδιάζονται από τους εκπαιδευτικούς για τους/τις μαθητές/τριες τους, έδωσε άλλη ώθηση στον χαρακτήρα της επιστήμης της σχολικής ιστορίας. Με τη συμβολή ιστορικών και παιδαγωγών δημιουργήθηκε το επιστημονικό πεδίο της Διδακτικής της Ιστορίας. Πρόκειται για ένα γνωστικό αντικείμενο που συνδυάζει την ιστορική επιστήμη με την παιδαγωγική θεωρία και τη γνωστική ψυχολογία. «Έχει συγκεκριμένους βασικούς στόχους, όπως συνοψίζει ο Γ. Κόκκινος:

- τη θεμελίωση τις ιστορικής γνώσης επιστημονικά και μεθοδολογικά
- τον κριτικό χαρακτήρα της ιστορικής γνώσης
- τη διαμόρφωση ιστορικών δεξιοτήτων
- το συνδυασμό δηλωτικής (τι) και διαδικαστικής (πώς) γνώσης
- τη διαμόρφωση του καταλληλότερου ερμηνευτικού πλαισίου ιστορικής ανάλυσης
- τη χαρτογράφηση των στερεοτύπων και της προϋπάρχουσας ιστορικής σκέψης που έχουν τα παιδιά
- την αξιολόγηση της καθημερινής διδακτικής πράξης
- τη μεταφορά της ιστορικής ακαδημαϊκής γνώσης μέσα από τη σχολική μαθητεία σε ένα πολιτισμικό αγαθό»(Sebba, 2000:16).

Η Διδακτική της Ιστορίας αναζητά τους τρόπους με τους οποίους οι εκπαιδευτικοί βοηθούν τους/τις μαθητές/τριες τους να προσεγγίσουν και να αναπαραστήσουν τον κόσμο του παρελθόντος και το πώς αυτοί οι τρόποι θα είναι ευνοϊκοί για τη μάθηση.

Μια πρόσφατη εξέλιξη στη Διδακτική της Ιστορίας είναι η εισαγωγή του λεγόμενου «ιστορικού εγγραμματισμού» στην εκπαίδευση. Εγγραμματισμός γενικά είναι η ικανότητα του ατόμου να χρησιμοποιεί αποτελεσματικά τις γλωσσικές και επικοινωνιακές του δεξιότητες, για να πετύχει καταστάσεις επικοινωνίας και μάθησης. Ο «ιστορικός εγγραμματισμός», σύμφωνα με τη Ρεπούση(2007), σημαίνει για τον μαθητή:

- να κατανοεί σε βάθος τη δομή της ιστορίας
- να γνωρίζει, κατανοεί και συνειδητοποιεί τη σημασία των ιστορικών γεγονότων και φαινομένων
- να οικειοποιείται και να αναπτύσσει διερευνητικές γνώσεις και δεξιότητες (συγκέντρωση, κατηγοριοποίηση, αξιολόγηση και χρήση ιστορικών πηγών), ικανότητες επίλυσης προβλήματος, κριτική ικανότητα αξιολόγησης των πληροφοριών
- να κατανοεί την ποικιλία των ιστορικών αφηγήσεων
- να κατανοεί τη χρήση της ιστορικής γλώσσας και των ιστορικών εννοιών
- να κάνει χρήση των Τεχνολογιών της Πληροφορίας και Επικοινωνίας (ΤΠΕ) και να αξιοποιεί το Διαδίκτυο
- να συσχετίζει το παρόν με το ιστορικό παρελθόν και να αυτο-προσδιορίζεται (Σμυρναίος, 2013:107).

Ο «ιστορικός εγγραμματισμός» μπορεί να βοηθήσει στην προσαρμογή του νέου ανθρώπου στη συνεχώς μεταβαλλόμενη κοινωνία του παρόντος. Χρησιμοποιεί αποτελεσματικά την επιστημονική και τεχνολογική γνώση, την κωδικοποιεί και καλλιεργεί δεξιότητες, που θα του είναι άμεσα αξιοποιήσιμες στο μέλλον.

Οι περισσότεροι άνθρωποι έχουν την ίδια περίπου εμπειρία και ανάμνηση από το μάθημα της σχολικής Ιστορίας: πιστεύουν ότι πρόκειται για μια σειρά από γεγονότα, ονόματα και χρονολογίες που πρέπει να απομνημονευτούν και που καθιστούν το μάθημα βαρετό, ανιαρό και, σε περιπτώσεις μικρών παιδιών ή όσων έχουν

μαθησιακές δυσκολίες, εξαιρετικά δύσκολο. Οι παραδοσιακές προσεγγίσεις της ιστορικής εκπαίδευσης βασίζονται στο ότι η Ιστορία συνδέεται μόνο με το παρελθόν, το αποκαλύπτει, μέσα από μία μη αμφισβητούμενη και ιδεολογικά οριοθετημένη χρονολογική αντίληψη. Μέσα σε αυτό το πλαίσιο η ιστορική εκπαίδευση αποσκοπεί στην αναπαραγωγή της χρονολογικής-ονοματολογικής ιστορικής αφήγησης από μαθητές/τριες και εξυπηρετεί μία ελεγχόμενη και ιδεολογικά οριοθετημένη ιστορική συνείδηση.

Αντίθετα, οι σύγχρονες (μοντέρνες και μεταμοντέρνες) προσεγγίσεις της ιστορικής εκπαίδευσης έχουν ως στόχο να αναπτύξουν στους/στις μικρούς/ες μαθητές/τριες κριτική ιστορική σκέψη και γνώση, κατανόηση και άλλες ιστορικές δεξιότητες που θα τους είναι χρήσιμες στο παρόν αλλά και στο μέλλον τους. Το μάθημα της Ιστορίας μπορεί να λειτουργήσει ως ένα ουσιαστικό, χρήσιμο και ευχάριστο μάθημα, που μπορεί να προσφέρει ουσιαστική γνώση, σκέψη και δεξιότητες χρήσιμες για το άτομο και την κοινωνία. «Σε πολλές ευρωπαϊκές χώρες θεωρούν ότι η ιστορική γνώση του παρελθόντος βοηθά στην καλύτερη κατανόηση του παρόντος, του δικού μας και των άλλων» (Sebba, 2000:20).

Ωστόσο, συχνά οι κοινωνικές αναπαραστάσεις των εκπαιδευτικών για τη σχολική ιστορία και τη διδασκαλία της μπορούν να σταθούν τροχοπέδη στη μάθηση διαμορφώνοντας συγκεκριμένες στάσεις απέναντι στο μάθημα. Η Θ.Κάββουρα(2011) κατά την ενασχόλησή της με έρευνες καταγράφει πως οι εκπαιδευτικοί δεν διδάσκουν τη σχολική ιστορία όπως ακριβώς αυτή οργανώνεται και διαχέεται μέσω των Αναλυτικών Προγραμμάτων και των εγχειριδίων, αλλά διδάσκουν το σχολικό μάθημα έτσι όπως επηρεάζεται από τις αναπαραστάσεις και τις αντιλήψεις τους για το γνωστικό αντικείμενο. Ίσως γιατί και οι ίδιοι είχαν διδαχθεί με τη μέθοδο ημερομηνιών και γεγονότων. Το πρόβλημα διογκώνεται καθώς στο ελληνικό σχολείο όχι μόνο το διδακτικό εγχειρίδιο δεν παρουσιάζει εξέλιξη (περιεχόμενο, εμφάνιση, μεθοδολογία, δομή) – και μόνο η ύπαρξη ενός και μοναδικού (αδιαμφισβήτητου) σχολικού εγχειριδίου για κάθε τάξη είναι πρόβλημα, αλλά στηρίζεται αποκλειστικά στην αφήγηση και την παθητική προσέγγιση της ιστορικής ύλης. Η αφήγηση αποτελεί πάγια καθημερινή διδακτική πρακτική στην τάξη στο μάθημα της Ιστορίας, που απλά συνοδεύεται με κάποιες πρωτογενείς ή δευτερογενείς πηγές, χωρίς

ουσιαστικά να γίνεται προσπάθεια ερμηνευτικής προσέγγισης και κατανόησης αναφορικά και με τα πλαίσια των ιστορικών συμφραζομένων. Όταν όμως η αφήγηση σχετίζεται με την απομνημονευτική πρακτική σε συνδυασμό με τον όγκο της ύλης, τη μετωπική διδασκαλία, και την αξιολόγηση των μαθητών, διεγείρει ενστάσεις και προβάλλει προτάσεις για μείωση του αφηγηματικού μέρους των σχολικών εγχειριδίων στη χώρα μας, όπως ανιχνεύονται στις έρευνες και παρουσιάζει η Κάβουρα(2011) στο βιβλίο της.

Βασικά στοιχεία μια σύγχρονης ιστορικής εκπαίδευσης θεωρούνται η χρήση και ερμηνεία γραπτών και υλικών πηγών-μαρτυριών, η διερεύνηση του άμεσου ιστορικού περιβάλλοντος, η μελέτη της τοπικής, εθνικής και ευρωπαϊκής Ιστορίας παράλληλα με τη μελέτη της παγκόσμιας, η κατανόηση άλλων πολιτισμών και η κατανόηση της ζωής των ανθρώπων διαφόρων περιόδων και περιοχών, η διάκριση τη Ιστορίας από το μύθο και τις ιδεολογικές κατασκευές. Έτσι, η εκπαίδευση θα αποβεί ουσιαστική, αφού θα καλλιεργήσει στα νεαρά άτομα κριτική ιστορική σκέψη και γνώση, ενώ παράλληλα θα αποκτήσουν δεξιότητες, που θα τα βοηθήσουν να ζήσουν μέσα σε μια συνεχώς γρήγορα μεταλλασσόμενη ηλεκτρονική πραγματικότητα.

Για να συμβεί όμως αυτό απαιτείται ενεργός συμμετοχή των παιδιών, συνειδητή δραστηριοποίηση, ευαισθητοποίησή τους με την ιστορική έρευνα (διερεύνηση του άμεσου περιβάλλοντος-τοπική και οικογενειακή ιστορία), κριτική μελέτη ιστορικών κειμένων και πηγών, ερμηνεία τους, εξάσκηση στη διατύπωση ιστορικών ερωτημάτων, ιστορικών υποθέσεων και συμπερασμάτων. Εύλογα συμπεραίνει κανείς πως για να γίνει κάτι τέτοιο απαιτείται ευέλικτη εκπαιδευτική νοοτροπία, που θα αποδέχεται τις αρχές της σύγχρονης επιστήμης της σχολικής ιστορίας, που θα κάνει την ιστορία από μάθημα απομνημόνευσης μάθημα με υψηλή διανοητική αξία.

Είναι πλέον γεγονός και αναγκαιότητα, όπως διαπιστώνουμε από τα παραπάνω, η Διδακτική της Ιστορίας να προσαρμοστεί στις σύγχρονες προσεγγίσεις της ιστορικής εκπαίδευσης, που στοχεύουν στην κατανόηση, στην ανάπτυξη κριτικής ιστορικής σκέψης και γνώσης των μαθητών/τριών και καλλιέργεια ιστορικών δεξιοτήτων χρήσιμων για το μέλλον τους. Ιδιαίτερα στο ελληνικό σχολείο, θα λέγαμε ότι αποτελεί προτεραιότητα κάτι τέτοιο, δεδομένων των συνθηκών: Το ένα και μοναδικό διδακτικό εγχειρίδιο χωρίς εξέλιξη στην εμφάνιση, τη μεθοδολογία, το περιεχόμενο

και τη δομή, η απομνημονευτική πρακτική με τον όγκο της ύλης και η μετωπική διδασκαλία προτάσσουν αλλαγές, που αφορούν τη μείωση του αφηγηματικού μέρους της ύλης, αλλαγή στη μεθοδολογία, καλλιέργεια του ιστορικού εγγραμματισμού και αξιοποίηση των ΤΠΕ.

2.2.4 Θεωρητική διερεύνηση της ιστορικής σκέψης

Έχει ήδη διατυπωθεί, μέσα στα πλαίσια του σύγχρονου προβληματισμού για τη σχολική ιστορία (στόχοι, Διδακτική, αποτελεσματικότητα), τόσο από Έλληνες όσο και από διεθνείς ερευνητές η αναγκαιότητα να διερευνηθεί σε βάθος ο τρόπος με τον οποίο τα παιδιά διαμορφώνουν και αναπτύσσουν την ιστορική σκέψη και γνώση τους (Αβδελά, 1998). Η Ε. Νάκου(2000) στο βιβλίο της παρουσιάζει τα αποτελέσματα από την τριετή επιτόπια έρευνά της σε 141 μαθητές/τριες ηλικίας 12-15 χρονών για την ιστορική σκέψη των παιδιών. Η τριετής αυτή διερεύνηση οδήγησε σε ουσιαστικές παρατηρήσεις ως προς την ιστορική σκέψη των παιδιών και σε αντίστοιχες υποθέσεις για περαιτέρω διερεύνηση. Όπως η ίδια η ερευνήτρια επισημαίνει, η κατανόηση της ιστορικής σκέψης των παιδιών μπορεί να προσφέρει μεγάλη βοήθεια στην αναπλαισίωση της Διδακτικής της Ιστορίας στα σχολεία.

Σύμφωνα πάντα με τις αρχές της «η ιστορική σκέψη είναι μία σύνθετη διανοητική ενέργεια» (Νάκου, 2000:18), η οποία συνδέεται με την αντίληψη που έχουν «οι ιστορικοί» για τη χρήση και την ερμηνεία των πηγών και την προσπάθειά τους να δώσουν νόημα στην ιστορική διαδικασία. Παράλληλα, σύμφωνα πάντα με την ερευνήτρια, «ο προσδιορισμός της ιστορικής σκέψης πρέπει να λαμβάνει υπ' όψιν του και τις διάφορες και διαφορετικές θεωρήσεις της Ιστορίας, οι οποίες εξετάζονται, ερμηνεύονται, κατανοούνται και αξιολογούνται σε συνάρτηση με το δικό μας ιδεολογικό πρίσμα» (Νάκου, 2000:20).

Οι μοντέρνες θεωρήσεις για την Ιστορία, όπως αυτές έχουν διαμορφωθεί στη Βρετανία, κυρίως, οριοθετούν το πλαίσιο μέσα στο οποίο τοποθετείται η διάσταση της ιστορικής σκέψης διερευνώντας κάποια σημαντικά σημεία (Νάκου, 2000).

1. Μια πρώτη προσέγγιση ορίζει την ιστορική σκέψη ως «τη διανοητική ενέργεια κατά την οποία το άτομο προσεγγίζει το παρελθόν» (Νάκου, 2000:21).

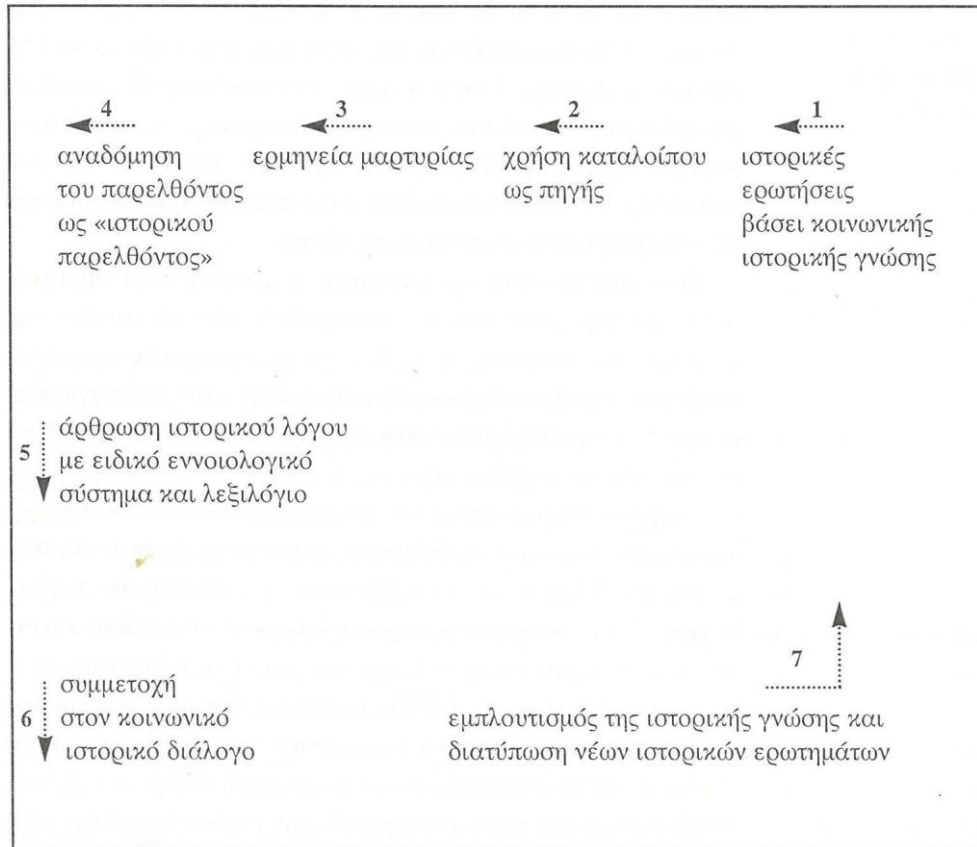
2. Ο ιστορικός συλλέγει και χρησιμοποιεί τις πηγές–κατάλοιπα του παρελθόντος, τις οποίες προσπαθεί να ερμηνεύσει. Επειδή όμως οι πηγές δεν μιλάνε από μόνες τους, ο ιστορικός θέτει ερωτήματα έτσι, ώστε να μετατρέψει το κατάλοιπο σε ιστορική πηγή.
3. Οι πηγές μπορούν να υπηρετήσουν τον ιστορικό, όταν αυτές ερμηνεύονται μέσα στο ανθρώπινο περιβάλλον, που δημιουργήθηκαν (σκέψεις, πράξεις και επιλογές ανθρώπων που είχαν συγκεκριμένη αξία στη συγκεκριμένη χρονική στιγμή).
4. Ο ιστορικός πρέπει να προσεγγίσει και να ερμηνεύσει τις διαθέσιμες πηγές μέσα στο κοινωνικό πλαίσιο τους, δηλαδή να λάβει υπόψη του το κοινωνικό περιβάλλον (συγκεκριμένη κοινωνία, συγκεκριμένος πολιτισμός, συγκεκριμένος χώρος και χρόνος) μέσα στο οποίο δομήθηκαν αυτές οι πηγές-μαρτυρίες.
5. Ωστόσο, ο ίδιος ο ιστορικός ανήκει και αυτός σε μια συγκεκριμένη κοινωνία, σε ένα συγκεκριμένο πολιτισμικό περιβάλλον και σε ένα συγκεκριμένο χώρο και χρόνο, άρα είναι φυσικό να επηρεάζεται από αυτό.
6. Ταυτόχρονα, λοιπόν, η ιστορική πηγή-μαρτυρία ανήκει και στο πραγματικό παρελθόν αλλά και στο πραγματικό παρόν. Αυτό προβάλλει τη δυσκολία με την οποία ερμηνεύεται. Σύμφωνα με τον U. Eco (1990:34) «υπάρχουν τρεις διακριτοί τύποι ερμηνείας: η ερμηνεία ως διερεύνηση της πρόθεσης του δημιουργού, η ερμηνεία ως διερεύνηση του αντικειμένου και η ερμηνεία ως επιβολή της πρόθεσης του αναγνώστη». Αυτό πρακτικά σημαίνει ότι κάθε κείμενο χαρακτηρίζεται από πολυσημία είτε του δημιουργού του, είτε του αναγνώστη του, είτε του ίδιου του κειμένου και το νόημα που αυτό θέλει να επιβάλλει. Άρα, οποιαδήποτε ερμηνεία χαρακτηρίζεται από αβεβαιότητα, που αποτελεί χαρακτηριστικό της φύσης της ιστορικής διαδικασίας. Παρελθόν και σκέψη του ιστορικού για το κείμενο συνυπάρχουν σε μία αμοιβαία μεταλλασσόμενη σχέση.
7. Η ιστορικότητα μιας πηγής κινδυνεύει από τον χρόνο που έχει μεσολαβήσει ανάμεσα στο τότε και το τώρα, αφού το παρελθόν την πηγής δεν συνορεύει με το παρόν. Χρειάζεται λοιπόν, ενόραση, φαντασία και ενσυναίσθηση, για να

μπορέσει ο ιστορικός να κατανοήσει αυτή τη διαφορετική σκέψη του παρελθόντος.

8. Ο τύπος των ερωτήσεων που θέτει ο ιστορικός ως προς τις πηγές, *κατάλοιπα του παρελθόντος*, επηρεάζεται συχνά και από το έργο άλλων ιστορικών, το οποίο αποτελεί μέρος του ευρύτερου κοινωνικού πλαισίου, μέσα στο οποίο οι ιστορικές ερωτήσεις και οι πηγές – μαρτυρίες αποκτούν νόημα.
9. Η άρθρωση του ιστορικού λόγου (ρητορική και λεξιλόγιο) συνδέεται με την ιστορική σκέψη και δίνει στην ιστορία τον κοινωνικό της χαρακτήρα, αφού μπορούμε μέσα από την κατανόηση του παρελθόντος να αποκτήσουμε περισσότερη γνώση για την κοινωνία του παρόντος. (Νάκου, 2000).

«Σύμφωνα με αυτή τη διερεύνηση, μπορούμε να προσδιορίσουμε την ιστορική σκέψη ως μια σύνθετη διανοητική και ταυτοχρόνως κοινωνική και επιστημονική ενέργεια, που συμμετέχει καθοριστικά σε όλο το φάσμα της ιστορικής διαδικασίας: στη διάπλαση της ιστορικής γνώσης, στην ιστορική ερώτηση και ερμηνεία, στην ιστορική μέθοδο και έρευνα, στην άρθρωση ιστορικού λόγου, στον κοινωνικό ιστορικό διάλογο και στην πλατιά παιδευτική λειτουργία της ιστορίας» (Νάκου, 2000:40).

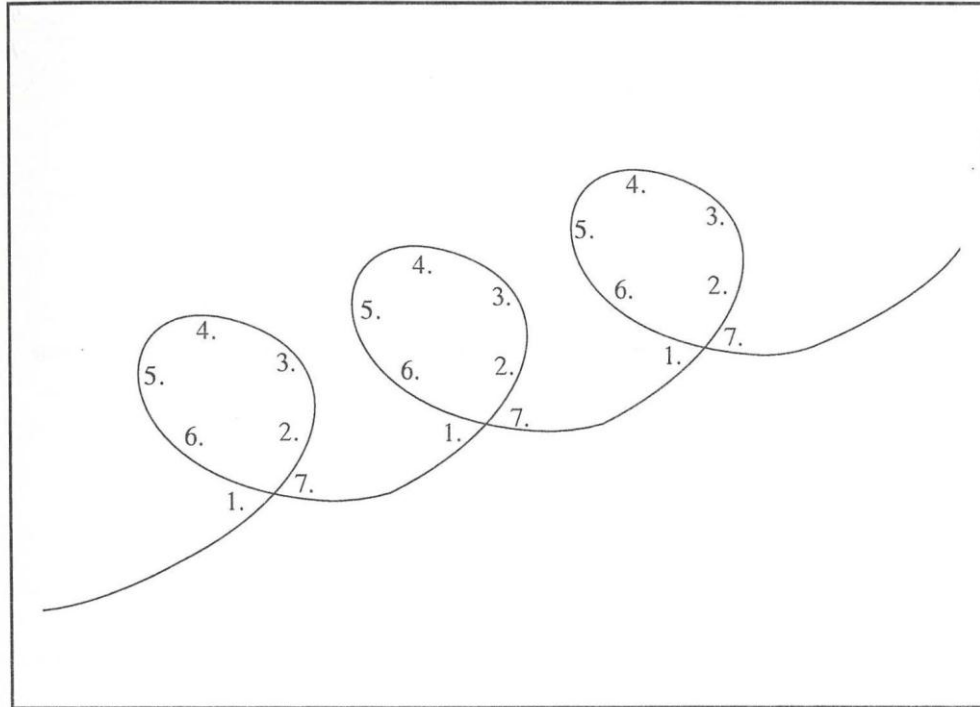
ΣΧΗΜΑΤΙΚΟΣ ΠΙΝΑΚΑΣ 10: Η μεθοδολογία της ιστορικής σκέψης

Πίνακας 1: Μεθοδολογία Ιστορικής Σκέψης (Νάκου, 2000:42)

Με βάση την παραπάνω διατύπωση, η μεθοδολογία της ιστορικής σκέψης έχει στόχο να συνενώσει όλα τα σημεία, που προαναφέρθηκαν, σε μια σπειροειδή μορφή με σκοπό την ανατροφοδότηση και τη διατύπωση νέων ιστορικών ερωτημάτων.

ΣΧΗΜΑΤΙΚΟΣ ΠΙΝΑΚΑΣ 11: Η σπειροειδής γραμμή της μεθοδολογίας της ιστορικής σκέψης (Οι αριθμοί αντιστοιχούν στα «επτά» στάδια που έχουν αναφερθεί παραπάνω.)

Πίνακα 2: Η σπειροειδής γραμμή της Ιστορικής Σκέψης (Νάκου, 2000:43)

Παρόλη την ευρύτητα του περιεχομένου της ιστορικής σκέψης η ερευνήτρια (Νάκου, 2000) εστιάζει στα ακόλουθα προκειμένου να προσδιορίσει το περιεχόμενό της:

- Η ιστορική σκέψη εστιάζεται στη διαμόρφωση και διατύπωση ιστορικών υποθέσεων και συμπερασμάτων μέσα από τη χρήση διαθέσιμων πηγών και την ερμηνεία τους ως ιστορικών. Εστίαση στο ιστορικό παρελθόν.
- Κάθε κείμενο ή αντικείμενο, αποτελεί κατάλοιπο του παρελθόντος στο παρόν ως εκ τούτου μπορεί να μεταμορφωθεί και να γίνει τμήμα του ιστορικού παρελθόντος σε σχέση πάντα με το ανθρώπινο και κοινωνικό πλαίσιο, με βάση το οποίο θα ερμηνευτεί. Εστίαση στο ανθρώπινο και κοινωνικό πλαίσιο.
- Το περιεχόμενο της ιστορικής σκέψης μπορεί επίσης να προσδιοριστεί ως προς το ιστορικό περιβάλλον του καταλοίπου (προέλευση, κατασκευή, χρήση), όπως και να συνδεθεί με τις έννοιες του χώρου, του χρόνου και της ιστορικότητας, που έχουν ιδιαίτερη σημασία στη δημιουργία ιστορικής σκέψης των παιδιών. Εστίαση στο ιστορικό αντικείμενο.

Η ιστορική σκέψη διακρίνεται και ως προς ορισμένα ειδικά χαρακτηριστικά, που θεωρούνται, σύμφωνα και με την Νάκου, θεμελιώδη γι' αυτήν. «Βάσει των ειδικών χαρακτηριστικών η σκέψη πραγματώνεται και καταξιώνεται ως ιστορική» (Νάκου, 2000:48). Αυτά είναι:

1. Ρητορική: η ιστορική σκέψη χαρακτηρίζεται από ένα ιδιαίτερο εννοιολογικό σύστημα και το αντίστοιχο λεξιλόγιο, τα οποία της προσδίδουν μια συγκεκριμένη ρητορική.
2. Εγκυρότητα: οι ιστορικοί θέτουν ορισμένα κριτήρια βάση των οποίων ελέγχεται η εγκυρότητα της ιστορικής σκέψης.
3. Ιστορική γνώση: Ιστορική σκέψη και γνώση συνδέονται, γιατί η πρώτη βασίζεται στη γενική και προϋπάρχουσα δεύτερη. Επίσης, ιστορική σκέψη εμπλουτίζει την ιστορική γνώση θέτοντας διαρκώς νέα ερωτήματα προς διερεύνηση.
4. Ιστορική «ανάγνωση»: πρόκειται για τις διανοητικές και κοινωνικές δεξιότητες που πρέπει να διαθέτει ο ιστορικός, ώστε να μπορέσει να «αναγνώσει» ένα κατάλοιπο και να το χρησιμοποιήσει ως ιστορική πηγή και μαρτυρία.
5. Ιστορική ερώτηση: η ερώτηση αποτελεί ένα βασικό χαρακτηριστικό της ιστορικής σκέψης με την έννοια ότι θεωρείται προαπαιτούμενο για τη διαμόρφωση της ιστορικής γνώσης και τη διατύπωση θεμάτων προς διερεύνηση.
6. Ιστορική αβεβαιότητα: σύμφυτο χαρακτηριστικό της ιστορικής σκέψης
7. Αναγνώριση των ορίων του τεκμηρίου και της ερμηνείας του
8. Ιστορική σχετικότητα
9. Ενσυναίσθηση

Τα στοιχεία της αναγνώρισης των ορίων της μαρτυρίας και της ερμηνείας της ιστορικής σκέψης, η έννοια της ιστορικής σχετικότητας και η ενσυναίσθηση (κρίση, ενόραση και φαντασία) θεωρούνται απαραίτητα στοιχεία της. Αυτά τα ειδικά χαρακτηριστικά συνδέονται, όπως επισημαίνει η ερευνήτρια, με τις μοντέρνες ιστορικές αντιλήψεις και τη βασική παραδοχή ότι το παρελθόν δεν είναι ούτε μπορεί να γίνει άμεσα γνωστό.

ΣΧΗΜΑΤΙΚΟΣ ΠΙΝΑΚΑΣ 14: Τα στοιχεία της ιστορικής σκέψης

Η «μεθοδολογία»	Το «περιεχόμενο»	Τα «ειδικά χαρακτηριστικά»
Διασύνδεση σταδίων 1 - 7 1. ιστορικές ερωτήσεις βασισμένες σε προϋπάρχουσα ιστορική γνώση 2. χρήση καταλοίπων ως πηγών 3. ερμηνεία πηγών ως ιστορικών μαρτυριών 4. διατύπωση ιστορικών υποθέσεων ή συμπερασμάτων 5. άρθρωση ιστορικού λόγου 6. συμμετοχή στον κοινωνικό ιστορικό διάλογο 7. εμπλουτισμός της ιστορικής γνώσης και διατύπωση νέων ερωτήσεων προς διερεύνηση	• εστίαση της ιστορικής σκέψης • μεταμορφώσεις του καταλοίπου • μεταμορφώσεις του ανθρώπινου και κοινωνικού πλαισίου • μεταχείριση του καταλοίπου • ειδική ιδιότητα με την οποία το κατάλοιπο γίνεται αντιληπτό • έννοιες του χρόνου και του χώρου • έννοια της ιστορικότητας κ.λπ.	• ρητορική • εγκυρότητα • ιστορική γνώση • «ανάγνωση» • ερώτηση • ιστορική αβεβαιότητα • όρια του τεκμηρίου και της ερμηνείας • ιστορική σχετικότητα • ενσυναίσθηση (συνδυασμένη με κρίση, ενόραση και φαντασία)

Πίνακας 3: Τα στοιχεία της Ιστορικής Σκέψης (Νάκου, 2000:51)

Η παραδοσιακή εκπαίδευση δεν ενδιαφέρεται για την ανάπτυξη της ιστορικής σκέψης των παιδιών ως προς τη μεθοδολογία και τα χαρακτηριστικά της, παρά μόνο ως προς το περιεχόμενο. Κυριαρχεί το πραγματικό παρελθόν, που καθορίζει το παρόν και η αντικειμενικότητα των στοιχείων. Αποκλείει έτσι τους/τις μαθητές/τριες από την ιστορική διαδικασία. Εναλλακτικές ερμηνείες δεν είναι αποδεκτές.

Οι μοντέρνες αντιλήψεις για την ιστορική εκπαίδευση θεωρούν συνδεδεμένες την ιστορική σκέψη με την ιστορική γνώση, διότι η μία υποστηρίζει και τροφοδοτεί την άλλη. Ενδιαφέρονται για την ιστορική σκέψη ως προς τη μεθοδολογία, το περιεχόμενο και τα ειδικά χαρακτηριστικά της. Επικεντρώνονται στην κριτική μελέτη ιστορικών έργων και στην ερμηνεία ιστορικών μαρτυριών από τους/τις μαθητές/τριες, ώστε να εξασφαλίζεται η παράλληλη ανάπτυξη ιστορικής σκέψης και γνώσης. Θεωρούν την ενσυναίσθηση απαραίτητη προϋπόθεση για την αναδόμηση του

παρελθόντος, ως μέσω προσέγγισης και κατανόησής του. Εναλλακτικές ερμηνείες μπορούν να είναι αποδεκτές.

Οι μεταμοντέρνες αντιλήψεις για την ιστορική εκπαίδευση περιορίζουν τη μεθοδολογία της ιστορικής σκέψης στο παρόν, το παρελθόν έχει χαθεί. Το περιεχόμενο της ιστορικής σκέψης (λεξιλόγιο, ερμηνεία, ανασύσταση του παρελθόντος) έχει ως ιδεολογικό προσανατολισμό τον λόγο και το αντίστοιχο λεξιλόγιο γύρω από αυτόν δημιουργώντας μία ρητορική κατασκευή, που προβάλλει ως το ειδικό χαρακτηριστικό της. Ανάλογα με τον ιδεολογικό προσανατολισμό υπάρχουν διαφορετικές ιστορίες.

Η αποστασιοποίηση της ελληνικής σχολικής ιστορίας από τον διεθνή διάλογο σχετικά με τη διεπιστημονική προσέγγιση της Ιστορίας και τον αποτελεσματικό συνδυασμό της με παρεμφερή διδακτικά αντικείμενα (Πολιτική & Κοινωνική Αγωγή, Γεωγραφία κ. ά.) αλλά και τη σημασία της ανάπτυξης διανοητικών δεξιοτήτων στο μάθημα της Ιστορίας, τη στιγμή που οι δεξιότητες αυτές αποδεικνύονται απαραίτητα εργαλεία τόσο για την προσέγγιση του παρελθόντος όσο και για την ανάπτυξη της ιστορικής σκέψης, μας προβληματίζουν. Τη στιγμή που οι σύγχρονες θεωρητικές και πρακτικές προσεγγίσεις της Ιστορίας και της εκπαίδευσης συνεχώς εξελίσσονται, είναι καιρός και η ελληνική σχολική εκπαίδευση να αφήσει πίσω της τον συντηρητισμό και την εσωστρέφεια και να συμμετέχει στον διεθνή διάλογο ανοικτά και ευέλικτα. Χρειάζεται μια νέα αντίληψη της σχολικής ιστορικής εκπαίδευσης, που θα σέβεται τις επιστημονικές αρχές της σύγχρονης ιστοριογραφίας, της παιδαγωγικής αλλά και τις διανοητικές και ψυχολογικές δυνατότητες των παιδιών για το σχεδιασμό ώριμων ατόμων για το μέλλον της κοινωνίας (Νάκου, 2000).

Το συγκεκριμένο μοντέλο διερεύνησης της ιστορικής σκέψης των παιδιών (Νάκου, 2000) προσπαθήσαμε να το ερμηνεύσουμε και να το παρουσιάσουμε στην παρούσα εργασία ως ένα θεωρητικό εργαλείο, που θα μπορούσε να φανεί χρήσιμο στους ερευνητές της ιστορικής σκέψης των μαθητών/τριων. Σύμφωνα με τις δικές μας προσεγγίσεις και θεωρητικές αναζητήσεις ενεργοποιεί και καλλιεργεί την κριτική ιστορική σκέψη των μαθητών.

2.2.5 Στοιχεία οικοδόμησης της ιστορικής σκέψης

Από όσα ειπώθηκαν παραπάνω, μπορούμε να υποστηρίξουμε ότι η συστηματική εκπαίδευση των παιδιών από μικρές ηλικίες στην ιστορική μεθοδολογία, στην εξοικείωση με τις ιστορικές πηγές, στην ερμηνεία και κατανόησή τους, στην ερμηνεία και ενσυναίσθηση του παρελθόντος και των υπό μελέτη καταστάσεων και ατόμων μπορεί να συμβάλλει στην οικοδόμηση της ιστορικής σκέψης των παιδιών, με τέτοιο τρόπο που, ολοκληρώνοντας την υποχρεωτική τους εκπαίδευση, να έχουν αναπτύξει βασικές δεξιότητες, χρήσιμες στην κοινωνική τους ζωή. Ως εκ τούτου, η σχέση της Ιστορίας με τη Γλώσσα ως γνωστικό αντικείμενο αλλά και ως παράγοντας κοινωνικοποίησης των μαθητών είναι σημαντική.

Η Ιστορία από τη μία απαιτεί γνώση και σωστή χρήση της γλώσσας (Σχολικός Εγγραμματισμός) και από την άλλη εμπλουτίζει το λεξιλόγιο των παιδιών, προάγει τον διάλογο μεταξύ τους, την έκφραση απόψεων και υποθέσεων ή ερωτημάτων και απαιτεί την τεκμηριωμένη απάντηση στις ερωτήσεις. Η δυσκολία της ιστορικής γλώσσας σήμερα έχει να κάνει με το γεγονός ότι προσπαθούμε να ερμηνεύσουμε και να κατανοήσουμε κοινωνίες που απέχουν γλωσσικά από τη δική μας. Για την οικοδόμηση της ιστορικής σκέψης θεωρείται απαραίτητο ένα ανεπτυγμένο εννοιολογικό σύστημα και εννοιολογικές δεξιότητες, που θα συγκρίνουν τη σημασία της έννοιας στο παρελθόν και το παρόν.

Οι έννοιες στην Ιστορία είναι συχνά αφηρημένες, δυσνόητες ή έχουν πολυσημία, πράγμα που δυσκολεύει ιδιαίτερα τους/τις μαθητές/τριες. Όμως, αποτελούν το μέσο με το οποίο ο ιστορικός θα αρθρώσει τα γεγονότα, θα παρουσιάσει την «πραγματικότητα» του παρελθόντος, θα περιγράψει, θα αναλύσει και θα μετασχηματίσει τις πηγές και μαρτυρίες, που διαθέτει, σε γνώση.

Οι έννοιες μπορούν, σύμφωνα με την Κάββουρα(2011), να λειτουργήσουν είτε ως «εργαλείο», με το οποίο θα μπορέσει ο ιστορικός να αντιληφθεί, να αναλύσει, να αναπλάσει και να επεξεργαστεί το παρελθόν είτε ως ονομασίες-κατηγορίες γνώσεων, που δημιουργούν οι ίδιοι οι ιστορικοί, για να αρθρώσουν την ιστορία. Περικλείουν δε, ένα μεγάλο εύρος σημασιών και εμπειριών οδηγώντας σε γενικεύσεις, που

αφορούν λέξεις π.χ. επανάσταση, οι οποίες έχουν πολλές σημασίες και εκπροσωπούν διαφορετικές πραγματικότητες.

Οι έννοιες μπορούν να χωριστούν σε:

- Μεθοδολογικές(χώρος, χρόνος, αιτία, αλλαγή, συνέχεια, εξήγηση, ερμηνεία, διαφορά κ.ά.) που καθορίζουν, βάση των Αναλυτικών Προγραμμάτων, την είσοδο των μαθητών/τριών στο μάθημα της Ιστορίας.
- Επικοινωνιακού χαρακτήρα (έθνος, επανάσταση, κοινότητα, συνθήκη κ.ά.) που προκύπτουν από την ανθρώπινη εμπειρία και με βάση αυτές ο ιστορικός σκέπτεται, περιγράφει, αναλύει, ερμηνεύει παρουσιάζει στο κοινό τα ιστορικά φαινόμενα.
- Οργανωτικού χαρακτήρα (Προϊστορία, Αρχαιότητα, Μεσαίωνας, Βυζάντιο) οι οποίες χωρίζουν τον ιστορικό χρόνο σε κομμάτια, σε μέρη και παραπέμπουν στις ιδιαίτερες αξίες, σχέσεις, νοοτροπίες και ανθρώπινες δράσεις που συνέβαιναν σε αυτές μέσα στο χρόνο και τις διαφοροποιούν (Κάββουρα, 2011).

Βέβαια, όπως έχουμε ήδη επισημάνει, υπάρχει απόσταση ανάμεσα στην πραγματικότητα και στην αναπαράστασή της, ως εκ τούτου οι έννοιες συχνά απέχουν από τη σημερινή ερμηνεία τους, έχουν υποστεί «σημασιακή μετατόπιση» (Κάββουρα,2011). Οι λέξεις με το πέρασμα του χρόνου μπορεί να αποκτήσουν και άλλο νόημα. Η επεξεργασία, ωστόσο, των εννοιών μέσα από διαφορετικές προσεγγίσεις, η χρονολογική τους διάρκεια, η συσχέτιση μεταξύ τους, η έμφαση στο περιεχόμενό τους, η συσχέτισή τους με τις ανθρώπινες δράσεις αποτελούν σημαντικές διδακτικές προσεγγίσεις. «Δυστυχώς, η εννοιολογική προσέγγιση συχνά δεν αποτελεί προτεραιότητα για την εκμάθηση της Ιστορίας και η ευκαιριακή ενασχόληση με κάποιες έννοιες επαφίεται στις αντιλήψεις των εκπαιδευτικών για τη μαθησιακή τους χρησιμότητα» (Κάββουρα, 2011:155).

Ένα χαρακτηριστικό της Ιστορίας είναι ο αφηγηματικός της χαρακτήρας και η αφήγηση αποτελεί καθημερινή διδακτική πρακτική μέσα στη σχολική τάξη, παρόλες τις ενστάσεις και στη χώρα μας, που σχετίζονται με το όγκο της ύλης, την απομνημονευτική πρακτική κατά την αξιολόγηση, την λεπτομερή μορφή της

αφήγησης. Η κατανόηση της ιστορικής αφήγησης αποτελεί ένας από τους βασικούς σκοπούς των Αναλυτικών Προγραμμάτων. Όταν οι μαθητές/ τριες έρχονται σε επαφή με ένα ιστορικό κείμενο συνθέτουν μια νοητική αναπαράσταση για αυτό, η οποία είναι το αποτέλεσμα της επεξεργασίας του μυαλού τους. Κάθε μαθητής/τρια διαμορφώνει στο μυαλό του/της ένα τροποποιημένο κείμενο από αυτό που έχει αρχικά διαβάσει ή ακούσει.

Σύμφωνα με τον κορυφαίο γνωστικό ψυχολόγο J.Bruner(1996), η διαδικασία αυτή επηρεάζεται κατά πολύ από το πολιτισμικό περιβάλλον και την κουλτούρα του κάθε ατόμου. Τα παιδιά έχουν προδιάθεση να μετασχηματίζουν και να οργανώνουν τις εμπειρίες σε αφηγηματικές καταστάσεις. Στο μάθημα της Ιστορίας οι μαθητές/τριες ενεργοποιούν την αφηγηματική τους ικανότητα, γίνονται ιδιαίτερα «ευαίσθητοι/ες» στο να συγκρατήσουν στοιχεία (πρόσωπα, προθέσεις, μεταβολές) προκειμένου να οργανώσουν την αφηγηματική τους πλοκή. Εάν δεν έχουν κατανοήσει τη σημαντικότητα μιας κατάστασης ή ενός ιστορικού αντικειμένου, δεν μπορούν να οργανώσουν μια αφηγηματική πλοκή. Είναι φανερό ότι ασκήσεις επεξεργασίας της έννοιας ενός γεγονότος ή της ένταξης της έννοιας στις καταστάσεις μάθησης των παιδιών προωθούν την πρόσληψη της ιστορικής γνώσης και τη συγκράτησή της (Σμυρναίος, 2013).

Η κατανόηση στην ιστορία ξεκινά από το δικό μας απόθεμα γνώσεων και συγχρόνως πρέπει να ακυρωθεί η χρονική απόσταση ανάμεσα σε μας και το υπό εξέταση γεγονός. Η αναίρεση της χρονικής απόστασης επιτρέπει την ταύτιση με τους «άλλους» και τον κόσμο τους. Οι μικροί/ες μαθητές/τριες μπορούν να κατανοήσουν έννοιες και καταστάσεις αρκεί να τις ταυτίσουν με δικές τους εμπειρίες ή γνώσεις από το δικό τους κοινωνικό περιβάλλον. Καταφεύγουν σε αναλογίες, μεταφέρουν δηλαδή το ιστορικό φαινόμενο στο δικό τους πλαίσιο και πραγματοποιούν ερμηνείες και εξηγήσεις με βάση τη δική τους κουλτούρα και το δικό τους αξιακό σύστημα. Όπως οι ιστορικοί τοποθετούνται νοητικά στον κόσμο των ανθρώπων του παρελθόντος, ώστε να εκτιμήσουν και να αξιολογήσουν τις προθέσεις των ενεργειών και επιλογών τους, έτσι και στο διδακτικό πλαίσιο οι μαθητές/τριες δανειζόμενοι στοιχεία από τις καθημερινές τους εμπειρίες μπορούν να ανασυστήσουν το παρελθόν και να κατανοήσουν πράξεις και συμπεριφορές των «άλλων».

Η χρησιμοποίηση και αξιοποίηση των ιστορικών πηγών στη σχολική τάξη αποτελεί σημαντικό πεδίο εκπαιδευτικών επιλογών. Οι μαθητές/τριες με την υποστήριξη και καθοδήγηση του/της εκπαιδευτικού μπορούν να ανιχνεύσουν τις πηγές και να ανασυστήσουν το παρελθόν. Μέσα από τη γραπτή έκφραση, την αφήγηση, τις κατάλληλες ασκήσεις, την τοποθέτησή τους χωροχρονικά και την ενσυναίσθηση αναλύουν και ανασκευάζουν τα πρόσωπα, τις συνθήκες μέσα στις οποίες έδρασαν, τις προθέσεις και τα αποτελέσματα της δράσης τους.

Σύμφωνα με τον Moniot(2002), υπάρχουν οι «ομιλούσες» πηγές, που δημιουργήθηκαν στην εποχή τους ως φορείς επικοινωνίας και έκφρασης (γραπτά κείμενα πάνω σε ένα συγκεκριμένο υλικό, αντικείμενα καθημερινής ζωής, γλυπτά, ζωγραφικά έργα, φωτογραφίες, προφορικές μαρτυρίες) και παρέμειναν σε καλή ή κακή κατάσταση. Υπάρχουν και οι «βουβές» πηγές, που είναι τα υλικά ίχνη από ανασκαφές ή κάποιες ενδείξεις (συμπεριφορών, διευθετήσεων). Οι «ομιλούσες» πηγές αποτελούν τεκμήρια του χθες αλλά εμείς τους δίνουμε τη σημασία που είχαν στο χθες και κάποιες φορές είναι διαφορετική από τη σημασία, που έχουν σήμερα. Οι άνθρωποι του παρελθόντος δεν έκαναν συνειδητή προσπάθεια να μας αφήσουν ίχνη τους ή εικόνα της ζωής τους. Η πηγή προέρχεται από το χθες αλλά ειδομένη με τη ματιά του σήμερα. Η μελέτη των «ομιλούντων» πηγών καθιστά τον/την μαθητή/τρια ενεργητικό και θεμελιώνει την παιδαγωγική αντίληψη της ανακάλυψης. Ακόμα και η αξιοποίηση των «βουβών» πηγών προσφέρει στον/ην μαθητή/τρια τη δυνατότητα παρατήρησης και άσκηση κριτικού πνεύματος.

Η επαφή με τα ίχνη του παρελθόντος μπορεί να γίνει η αιτία ενός προβληματισμού και αφορμή για περαιτέρω πληροφόρηση. Κάθε ιστορικό αντικείμενο μπορεί να αποτελέσει από στοιχείο του παρελθόντος και ό,τι καλύτερο για διενέργεια ασκήσεων σχετικές με αυτό, σε αντίθεση με αφηρημένες ιδέες και υποθετικές καταστάσεις. Σημαντική είναι και η επαφή με σώματα πρωτογενούς υλικού μέσα από εκθέσεις, μουσεία, αρχεία και ζωντανά τοπία, στα οποία συμμετέχουν οι μαθητές με το δικό τους προσωπικό τρόπο. Γενικά, θα λέγαμε ότι η ενασχόληση με τις πηγές ενεργοποιεί το κριτικό πνεύμα των μαθητών/τριών και βοηθά στην ανάπτυξη της ιστορικής σκέψης.

Ο χρόνος αποτελούσε πάντα θεμελιακό άξονα της Ιστορίας, αφού όλα τα ιστορικά γεγονότα διαδραματίζονται εντός χρόνων και τόπων. Η χρονολόγηση γεγονότων ή τεκμηρίων και η τοποθέτησή τους μέσα σε μια σειρά άλλων γεγονότων ή τεκμηρίων καθιστούν το ανθρώπινο παρελθόν πιο εύληπτο. Οι χρονολογήσεις γίνονται αντικείμενο νοητικής επεξεργασίας μέσα από συσχετίσεις, αλληλουχίες γεγονότων, ταξινομήσεις και συγχρονισμούς. Οι ιστορικοί χρησιμοποιούν την *Περιοδολόγηση*, δηλαδή τη δημιουργία μετρήσιμων ενοτήτων χρόνου δημιουργώντας διακριτές χρονικές ενότητες, τις περιόδους π.χ. Αρχαιότητα, Μεσαίωνα. Με τη μελέτη των περιόδων οι μαθητές/τριες εξασκούνται στην ανάλυση, οργάνωση και ερμηνεία των ειδικών χαρακτηριστικών αυτών των περιόδων και έτσι συγκρατούνται στη μνήμη τους περισσότερο, κατανοούνται καλύτερα ενώ αναπτύσσεται η έννοια της συνέχειας στην Ιστορία.

Η σταδιακή εξοικείωση των μαθητών/τριών με τον χρόνο και πιο συγκεκριμένα με την χρονολόγηση τεκμηρίων βοηθά στην καλύτερη κατανόηση των εννοιών. «Η χρονολογική εκπαίδευση, τα βιώματα και οι τελετές φαίνεται ότι αποτελούν τους κατεξοχήν συνδέσμους του παιδιού με το παρελθόν» (Σμυρναίος, 2013:159). Μέσα από τα καθημερινά τους βιώματα, που έχουν σχέση με τους γονείς, τα αδέρφια ή άλλους συγγενείς ακόμα και με τη φύση, τα παιδιά με την καθοδήγηση του/της εκπαιδευτικού αποκτούν την έννοια της χρονικής διάστασης. Ο χρόνος, όπως άλλωστε και η γλώσσα, αποτελεί κώδικα επικοινωνίας και κατανόησης του παρόντος και του παρελθόντος και μπορεί να διδάσκεται ενισχύοντας την ιστορική σκέψη των παιδιών (Σμυρναίος, 2013).

Η ερώτηση στη διδασκαλία της ιστορίας είναι γνωστό ότι έχει μεγάλη σημασία. Είναι αναγκαίο ο/η δάσκαλος/α να χρησιμοποιεί ποικιλία ερωτήσεων, να ενθαρρύνει τους/τις μαθητές/τριες να θέτουν οι ίδιοι/ες ερωτήσεις, να ανταλλάσσουν ερωτήσεις μεταξύ τους ιδιαίτερα, όταν έρχονται σε επαφή με μία πηγή, ένα ίχνος του παρελθόντος. «Το ιστορικό ερώτημα αποτελεί, εξάλλου, έναν οργανωτικό ιστό για την ιστορική μάθηση» (Ρεπούση, 2004:300). Μία ερώτηση-κλειδί μπορεί να οικοδομήσει την ερμηνεία και κατανόηση δύσκολων ιστορικών γεγονότων από τους/τις μαθητές/τριες, να τους/τις δραστηριοποιήσει, μέσα από τον διάλογο, την αφήγηση ή την υπόδυση ρόλου προς μια καλύτερη κατανόηση του παρελθόντος.

Κάποιοι παιδαγωγοί πιστεύουν ότι ο βομβαρδισμός των μαθητών/τριών με ερωτήσεις, που αναζητούν αιτίες και κίνητρα, βοηθά στην κατανόηση ιστορικών εννοιών. Στο ελληνικό σχολείο δίνονται συνήθως κλειστού τύπου ερωτήσεις με στόχο να ελεγχθεί η μνήμη, η παρατηρητικότητα και η κατανόηση του περιεχομένου. (Τι έγινε; Πού; Πότε; Γιατί; Ποιος;) Οι ανοιχτού τύπου ερωτήσεις (ποια είναι η άποψή σου; τι πιστεύεις ότι; αν είχε γίνει αυτό ...τι θα μπορούσε να είχε συμβεί;) που καλλιεργούν τη δημιουργική σκέψη και κατ' επέκταση την κριτική και ιστορική σκέψη των μαθητών, έχουν στόχο την ανάλυση, τη σύνθεση και την αξιολόγηση των ιστορικών δεδομένων. Είναι αποδεκτές περισσότερες από μία απαντήσεις και ακόμα και οι απροσδόκητες απαντήσεις μπορεί να αξιοποιηθούν παιδαγωγικά και γόνιμα. Όταν οι εκπαιδευτικοί προτρέπουν τους/τις μαθητές/τριες τους να κάνουν ερωτήσεις δημιουργείται μια παιδαγωγική ατμόσφαιρα κατάλληλη για διερευνητικές διαδικασίες μάθησης.

Ένα από τα σημαντικά εργαλεία στη δημιουργία ιστορικής σκέψης θεωρείται πια και η ιστορική ενσυναίσθηση. Ενσυναίσθηση ορίζεται ως η ικανότητα να μπορώ να κατανοώ την εμπειρία του άλλου, τα συναισθήματα και τις σκέψεις του, να βλέπω δηλαδή τον κόσμο με τα δικά του μάτια. Έρευνες έχουν δείξει ότι η ενσυναίσθηση βοηθά σημαντικά στην ιστορική κατανόηση του παρελθόντος, στις επιλογές, τα κίνητρα και τις δράσεις των υπό μελέτη ιστορικών προσώπων. Θεωρούν την ιστορική ενσυναίσθηση ως βάση για μια πιο αποτελεσματική ιστορική διδασκαλία. Άλλοι πάλι ερευνητές απλώς τη θεωρούν βοηθητική για την κατανόηση των κινήτρων (Σμυρναίος, 2013).

Μαζί με τη φαντασία βρίσκει την καλύτερη εκδοχή της στα παιχνίδια ρόλων ή στη δραματοποίηση ιστορικών γεγονότων δίνοντας την ευκαιρία στους/στις μαθητές/τριες να νιώσουν πώς είναι να ζεις στο παρελθόν. Βέβαια, η επιτυχία ενός παιχνιδιού ρόλων στο μάθημα της Ιστορίας δεν είναι πάντα εξασφαλισμένη, όμως ενισχύει την ενεργητική/βιωματική μάθηση, την ομαδοσυνεργατική μάθηση, τη βαθύτερη κατανόηση των κινήτρων, την άσκηση της φαντασίας, τη συνειδητοποίηση ότι η ιστορία αφορά αληθινούς ανθρώπους, την ψυχαγωγική σύνδεση του παρόντος με το παρελθόν, την αποδοχή της διαφορετικότητας.

Η δραματοποίηση ζωντανεύει το ενδιαφέρον των παιδιών, καλλιεργεί τον διάλογο, την κριτική σκέψη, την ιστορική ενσυναίσθηση και γενικά αλλάζει το πρόσωπο της Ιστορίας σε πιο ενδιαφέρον και ανθρώπινο. Οι μαθητές/τριες, με τον/την εκπαιδευτικό σε ρόλο εμπνευστή/τριας, θα βιώσουν μέσα από τη δραματοποίηση τα ιστορικά δρώμενα μιας άλλης εποχής, θα τα κατανοήσουν καλύτερα, θα αξιοποιήσουν πιθανώς κι άλλες πηγές και μπορεί να γίνει συζήτηση και ανταλλαγή απόψεων. «Για να μπορέσουν οι μαθητές να κατανοήσουν τη σημασία ενός γεγονότος, θα πρέπει να είναι ικανοί να εμπλακούν συναισθηματικά, να βιώσουν την εμπειρία και να ενσαρκώσουν τη στιγμή» (Sebba, 2000:138).

Όλα τα παραπάνω στοιχεία οικοδόμησης της ιστορικής σκέψης των μαθητών/τριών τα θεωρούμε ιδιαίτερα σημαντικά στο να λειτουργήσουν προς αυτή την κατεύθυνση. Ιδιαίτερη σημασία για μας έχει η ανάπτυξη του σχολικού εγγραμματισμού για την κατανόηση ιστορικών εννοιών, διότι αυτό μπορεί να βοηθήσει τους/τις μαθητές/τριες να ταυτίσουν τις έννοιες με δικές τους καταστάσεις ή εμπειρίες και έτσι, να εμπλακούν συναισθηματικά και να αναπτυχθεί καλύτερα η μνήμη και η ιστορική σκέψη τους. Βέβαια, να μην παραβλέπουμε την αξία της χρησιμοποίησης και αξιοποίησης των πηγών, των αντικειμένων του παρελθόντος, την ικανότητα κατανόησης των χρονικών περιόδων για την ένταξη των ιστορικών αντικειμένων, τη χρήση ερωτήσεων ανοιχτού τύπου για τη δημιουργική σκέψη των παιδιών. Κυρίως, όμως, θεωρούμε τη φαντασία και την ενσυναίσθηση πολύτιμα εργαλεία στην επίτευξη της ανάπτυξης της κριτικής ιστορικής σκέψης.

2.3 Η ηλεκτρονική μάθηση

Η σύγχρονη μεταβιομηχανική εποχή και ιδιαίτερα οι δύο τελευταίες δεκαετίες χαρακτηρίζονται από την παγκοσμιοποίηση της τεχνολογίας, της γνώσης και της πληροφόρησης, γενικά από την ανάπτυξη του Διαδικτύου. Από το Web 1.0, που ήταν χώρος αναζήτησης πληροφοριών περάσαμε στο Web 2.0, που είναι χώρος δημιουργίας περιεχομένου και συνεργασίας μεταξύ των χρηστών. Αυτό δημιούργησε αλλαγές και στο εκπαιδευτικό περιβάλλον με την ανάπτυξη και δημιουργία νέων μορφών εκπαίδευσης, που διαφοροποιούνται από τις παραδοσιακές προσεγγίζοντας

καλύτερα τις σύγχρονες ανάγκες των εκπαιδευομένων για μόρφωση, επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση.

Τα διαδικτυακά περιβάλλοντα μάθησης, που διευκολύνουν τη διάδραση μεταξύ των συμμετεχόντων (με κοινά ενδιαφέροντα και στόχους) καλούνται εφαρμογές του Web 2.0. Το Web 2.0 σηματοδοτεί τη συμμετοχική κουλτούρα, δίνει ευκαιρίες για συνεργατική μάθηση και καθιστά τον παγκόσμιο πολίτη ικανό να επικοινωνεί και να εργάζεται σε διαφορετικά πλαίσια. Ο χρήστης του Web 2.0 δεν είναι πλέον θεατής ιστοσελίδων, ούτε καταναλωτής υλικού αλλά είναι ενεργός και συμπεριφέρεται συνεργατικά και αλληλεπιδραστικά, αφού μοιράζεται το υλικό που παράγει με άλλους χρήστες (Αναστασιάδης & Κωτσίδης, 2015). Οι χρήστες παίρνουν μέρος σε blogs, σε φόρουμ, σε τηλεδιασκέψεις, σχολιάζουν και γίνονται συνδιαμορφωτές και διαμοιραστές του υλικού. Η ανάπτυξη είναι πολύ γρήγορη με αποτέλεσμα σχεδόν καθημερινά να βγαίνουν νέα εργαλεία, υπηρεσίες και εφαρμογές. Τα εργαλεία του Web 2.0 είναι ανοιχτού περιεχομένου δηλαδή δίνουν το δικαίωμα σε άλλους χρήστες να έχουν πρόσβαση, υπάρχουν όμως και εφαρμογές στις οποίες γίνεται εμπορική εκμετάλλευση.

Σύμφωνα με τους Αναστασιάδη, Κωτσίδη(2015:31-32) τα εργαλεία του Web 2.0 κατηγοριοποιούνται σε:

- Blogs:σελίδες διαδικτύου που μοιάζουν με προσωπικά ημερολόγια και παρέχουν onlineδιαθεσιμότητα, προσβασιμότητα και διαδραστικότητα.
- Wikis:online εργαλεία συλλογικής γραφής που ο καθένας προσθέτει περιεχόμενο ή μπορεί να επεξεργαστεί το κείμενο που έχει ήδη δημοσιευτεί π.χ. Wikipedia: διαδικτυακή εγκυκλοπαίδεια που συντάσσεται συνεργατικά από χρήστες.
- Micro-blogging:μικροϊστολόγια, μικρές κοινωνικές πλατφόρμες που επιτρέπουν επαφή και αλληλεπίδραση με άλλα μέλη. Ο χρήστης στέλνει μηνύματα και βλέπει μηνύματα όσων έχει επιλέξει να ακολουθεί π.χ. Twitter.
- Social Networks:κοινωνικά δίκτυα, τα οποία ορίζουμε ως διαδικτυακές υπηρεσίες και επιτρέπουν στους χρήστες να κατασκευάζουν δημόσιο προφίλ, να δημιουργούν λίστα χρηστών που θα μπορούν να μοιράζονται με άλλη

σύνδεση και να βλέπουν τα προφίλ των άλλων χρηστών διασχίζοντας τη λίστα των συνδέσεών τους π.χ. Facebook.

- Content communities:κοινότητες περιεχομένου με στόχο την ανταλλαγή περιεχομένου μεταξύ των χρηστών, όπως αρχεία ήχου με μουσικές επιλογές, φωτογραφίες, βίντεο κ.ά. όπου ο χρήστης είναι ταυτόχρονα και παραγωγός και καταναλωτής π.χ. YouTube.
- Online games and virtual words:οι εικονικοί κόσμοι είναι πλατφόρμες που αναπαράγουν ένα τρισδιάστατο περιβάλλον, στο οποίο οι χρήστες εμφανίζονται υπό μορφή ειδώλων (avatars) και αλληλεπιδρούν ο ένας με τον άλλο όπως θα έκαναν στην πραγματική ζωή π.χ. Second Life.

Η ηλεκτρονική μάθηση αποτελεί πλέον ένα σημαντικό κεφάλαιο στην εκπαίδευση, γιατί μπορεί να υποστηρίξει την ομαδοσυνεργατική μάθηση, την αλληλεπίδραση μεταξύ μαθητών/τριών αλλά και μεταξύ μαθητών/τριών και εκπαιδευτικών, την ενθάρρυνση των μαθητών/τριών και την ανατροφοδότηση της μάθησης, την κοινωνική αλληλεπίδραση κ.ά. Οι γνώσεις δεν προέρχονται πλέον μόνο από τους/τις εκπαιδευτικούς αλλά και από τους/τις ίδιους/ες τους/τις μαθητές/τριες, οι οποίοι/ες μπορούν πια να παίρνουν οι ίδιοι/ες αποφάσεις για τους τρόπους βελτίωσής τους, αξιολόγησής τους και γενικότερης ανάπτυξής τους. Οι συμμετέχοντες/ουσες μπορούν να αυτοδιορθωθούν, να αναστοχαστούν, να αυτοαξιολογηθούν μέσα στο πλαίσιο της κοινωνιογνωστικής μάθησης.

Οι Τεχνολογίες της Πληροφορίας και Επικοινωνίας (ΤΠΕ) ως διδακτικά εργαλεία βοηθούν σημαντικά στη δημιουργία ενός ποιοτικότερου περιβάλλοντος μάθησης, ενισχύουν τις θετικές προσδοκίες των μαθητών/τριών και δημιουργούν ισχυρά κίνητρα.

Η συμβολή των ΤΠΕ στην εφαρμογή σύγχρονων διδακτικών μεθόδων είναι ουσιαστική σε τρία διαφορετικά επίπεδα (Ζαγούρας, 2013:52-53):

α) Στο επίπεδο περιεχομένου: το ψηφιακό υλικό αυξάνει απεριόριστα τις δυνατότητες για ανεύρεση και συνδυασμό πληροφοριών για διάφορα θέματα.

β) Στο επίπεδο διεκπεραίωσης και οργάνωσης των δεδομένων, πληροφοριών και γενικά στοιχείων, που είναι απαραίτητα για την επεξεργασία ενός θέματος. Ανάλογα με

το τι πρόκειται να επεξεργαστούν οι εκπαιδευόμενοι/ες επιλέγουν το κατάλληλο εργαλείο (φόρουμ, blog, τηλεδιάσκεψη).

γ) Στο επίπεδο προέκτασης των πρακτικών των ΤΠΕ και σε άλλα επίπεδα συνεργασίας, επικοινωνίας και διδακτικής μεθοδολογίας.

Σύμφωνα με τον Λιοναράκη(2006), οι Νέες Τεχνολογίες θα πρέπει να αξιοποιούνται πάντα με παιδαγωγικούς όρους προς την ανάπτυξη συνεργατικής οικοδόμησης της γνώσης, της διερευνητικής και κριτικής σκέψης των εκπαιδευόμενων και ένταξή τους σε ένα ευρύτερο κοινωνικό και πολιτισμικό πλαίσιο.

Αντιλαμβανόμαστε, λοιπόν, ότι ηλεκτρονική μάθηση αποτελεί πια ένα σημαντικό κεφάλαιο στην εκπαίδευση και οι ΤΠΕ είναι ένα σημαντικό διδακτικό εργαλείο, που βοηθά και πρέπει να βοηθά στη δημιουργία ποιοτικότερων περιβαλλόντων μάθησης. Χρέος των εκπαιδευτικών είναι να τα αξιοποιήσουν, με όρους παιδαγωγικούς, προς το συμφέρον των μαθητών/τριών και της ευρύτερης κοινωνίας.

2.4 Η Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση

Η εμφάνιση των πρώτων συστημάτων Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης (ΕξΑΕ) γίνεται στην Β. Αμερική (Η.Π.Α.- Καναδά) και στην Αυστραλία στα τέλη του 19^{ου} και αρχές του 20^{ου} αιώνα ανταποκρινόμενη στις κοινωνικές και γεωγραφικές τους ιδιαιτερότητες με τις σπουδές «δί' αλληλογραφίας». Στον ευρωπαϊκό χώρο οι πρώτες προσπάθειες για την καθιέρωση της εκπαίδευσης από απόσταση εντοπίζονται στις Σκανδιναβικές χώρες και τη Δανία στις αρχές του 20^{ου} αιώνα. Πρόκειται για επαγγελματική εκπαίδευση σε ενήλικες, μη πανεπιστημιακού επιπέδου. Στη συνέχεια και στα μέσα του 20^{ου} αιώνα περίπου παρατηρούνται στη Γαλλία και στην πρώην ΕΣΣΔ κάποιες μορφές Ανοικτής και Εξ αποστάσεως Εκπαίδευσης. Η Ανοικτή και Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση σε παγκόσμια κλίμακα χρησιμοποιείται ως όρος κυρίως στη δεκαετία του 1970, ενώ το 1982 επίσημα το «Διεθνές Συμβούλιο για την Εκπαίδευση δί' αλληλογραφίας» μετονομάστηκε σε «Διεθνές Συμβούλιο για την Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση» και αργότερα σε «Διεθνές Συμβούλιο για την Ανοικτή Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση». Η ανάπτυξη και εφαρμογή στην Ελλάδα της Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης έγινε με καθυστέρηση (έναρξη του Ανοικτού Πανεπιστημίου το 1998). Ήταν μια προσπάθεια προσαρμογής της χώρας μας στο

διεθνές κοινωνικό, οικονομικό περιβάλλον και ιδιαίτερα στο νέο κοινωνικό, οικονομικό και εκπαιδευτικό περιβάλλον της Ε.Ο.Κ., που είχε ήδη ενταχθεί σε συνδυασμό με τη ραγδαία ανάπτυξη των Νέων Τεχνολογιών (Κουστουράκης, Παναγιωτακόπουλος, 2000).

2.4.1 Ορισμός της ΕξΑΕ

Οι έννοιες «Ανοικτή εκπαίδευση» και «Εκπαίδευση από Απόσταση» δεν είναι συνώνυμες. Η πρώτη είναι μια φιλοσοφία, μια ιδέα και η δεύτερη είναι μια μέθοδος, που διευκολύνει την πρώτη.

Η Ανοικτή Εκπαίδευση εκφράζει μια φιλοσοφία, σύμφωνα με την οποία κάθε άνθρωπος έχει δικαίωμα να σπουδάσει κατά τη διάρκεια της ζωής του χωρίς τους περιορισμούς του συμβατικού τρόπου σπουδών. Ο Α. Λιοναράκης ορίζει την Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση ως «την εκπαίδευση που διδάσκει και ενεργοποιεί τον μαθητή πώς να μαθαίνει μόνος του και πώς να λειτουργεί αυτόνομα προς μια ευρετική πορεία αυτομάθησης» (Λιοναράκης, 2005).

Για το συγκεκριμένο ζήτημα ο B.Holmberg σημειώνει ότι «η Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση χαρακτηρίζεται από τη διδασκαλία και τη μάθηση που συμβαίνει διαμέσου τεχνολογικών μέσων, έχοντας ως αρχή ότι μαθητές και εκπαιδευτικοί δεν συναντιούνται πρόσωπο με πρόσωπο. Ένα ή περισσότερα τεχνολογικά μέσα χρησιμοποιούνται για τη μεταξύ τους διάδραση και για την επικοινωνία τους με το γνωστικό αντικείμενο» (Holmberg, 2005:9).

«Ο Otto Peters χαρακτήρισε την εκπαίδευση από απόσταση σαν μια μέθοδο γνώσης, δεξιοτήτων και στάσεων, η οποία καθίσταται ορθολογική με την εφαρμογή καταμερισμού εργασίας και οργανωτικών αρχών, καθώς και από την εκτενή χρήση τεχνικών μέσων, κυρίως για την αναπαραγωγή υψηλής ποιότητας εκπαιδευτικού υλικού που επιτρέπει την εκπαίδευση μεγάλου αριθμού μαθητών ταυτόχρονα, ανεξάρτητα με το πού αυτοί διαμένουν» (Λιοναράκης, 2005).

Ο D.Keegan (1988, όπ. αναφ. στο Λιοναράκης, 2006:5) προτείνει πέντε βασικά σημεία προκειμένου να ορίσει την εξ αποστάσεως εκπαίδευση:

1. Την απόσταση μεταξύ διδάσκοντα και διδασκόμενου σε όλη τη διάρκεια της μαθησιακής διαδικασίας.

2. Τη χρήση έντυπου αλλά και οπτικού, ηχητικού υλικού μέσω υπολογιστή για την επαφή με το γνωστικό αντικείμενο.
3. Τη χρήση τεχνικών μέσων για τη μεταφορά του εκπαιδευτικού υλικού.
4. Την παρεμβολή ενός εκπαιδευτικού φορέα για την προετοιμασία του διδακτικού υλικού, αφού η ΕξΑΕ αποτελεί μορφή θεσμοθετημένης εκπαίδευσης.
5. Την παροχή αμφίδρομης επικοινωνίας προς όφελος του μαθητή, ώστε να διδάσκεται ως μονάδα αλλά και την πιθανότητα πρόσωπο με πρόσωπο συναντήσεων για λόγους διδακτικούς ή κοινωνικούς.

Στα πλαίσια της Ανοιχτότητας που προσδιορίζει την ΕξΑΕ είναι η ελεύθερη πρόσβαση στα εκπαιδευτικά ιδρύματα, ανεξάρτητα από ηλικία, επάγγελμα, μόρφωση, τόπο διαμονής, κοινωνική προέλευση ή καταγωγή. Με τον τρόπο αυτό στηρίζει τις έννοιες της ισότητας και της κοινωνικής δικαιοσύνης. Επιτρέπει στον /στη μαθητή/τρια να επιλέξει τον τόπο, τον χρόνο και τον ρυθμό μάθησης, που ο/η ίδιος/α επιθυμεί και να διαμορφώσει προοδευτικά τη μορφωτική φυσιογνωμία του/της με βάση το επίπεδο των σπουδών του/της και το γνωστικό αντικείμενο, που έχει επιλέξει. Ο Λιοναράκης (2006) προτείνει δέκα σημεία που μπορούν να αποτυπώσουν ένα ορισμό για την ΕξΑΕ: τον μαθητή, τον δάσκαλο, τη μάθηση, τη διδασκαλία, την επικοινωνία, το εκπαιδευτικό υλικό, τον τόπο, τον χρόνο, τον εκπαιδευτικό φορέα και την αξιολόγηση. Σε αυτά τα κριτήρια ο Λιοναράκης ενσωματώνει το ποιοτικό στοιχείο της πολυμορφικότητας στην ΕξΑΕ, που της δίνει τη δυνατότητα να λειτουργεί ευέλικτα, «να προσαρμόζεται σε επιμέρους συνθήκες και να προσαρμόζει σε αυτές όλα τα εκπαιδευτικά δεδομένα που χρησιμοποιεί για την εφαρμογή της... Η ευέλικτη μορφή αυτής της εκπαίδευσης αποτελεί μια πολυμορφική εξ αποστάσεως εκπαίδευση» (Λιοναράκης, 2006).

Την ΕξΑΕ δεν μπορούμε να τη δούμε ξεκομμένη από άλλα επιστημονικά πεδία και κλάδους. Εξακολουθεί να είναι εκπαίδευση που την καθορίζουν, όπως και τη συμβατική, όλα εκείνα τα στοιχεία που της δίνουν τον εκπαιδευτικό της χαρακτήρα. Στο σημείο αυτό να πούμε ότι ένα ψηφιακό εκπαιδευτικό περιβάλλον δεν μπορεί να αντικαταστήσει τις πραγματικές συνθήκες μιας αίθουσας διδασκαλίας. Η φυσική παρουσία του/της εκπαιδευτικού, η φωνή, η στάση του σώματος, η άμεση πρόσωπο

με πρόσωπο επικοινωνία, το κλίμα της τάξης δεν μπορούν να αντικατασταθούν από μία οθόνη όσο «ζωντανή» και πετυχημένη κι αν είναι. Τίθενται επίσης ερωτήματα, που αφορούν την εξέλιξη των τεχνολογιών σε σχέση με τα περιβάλλοντα ηλεκτρονικής μάθησης και τη ζητούμενη εκπαιδευτική ποιότητα. Οι επιστημονικές συζητήσεις και οι προβληματισμοί καταλήγουν στο ότι η ΕξΑΕ και η βελτίωσή της εξαρτώνται περισσότερο από τις παιδαγωγικές επιλογές του σχεδιασμού και της ανάπτυξης διδακτικού υλικού και λιγότερο από τα τεχνολογικά μέσα, που χρησιμοποιούνται (Λιοναράκης, 2006).

2.4.2 Συμπληρωματική Σχολική Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση

Σύμφωνα με τη Βασάλα (2005), η σχολική εξ αποστάσεως εκπαίδευση είναι η εκπαίδευση που παρέχεται σε παιδιά σχολικής ηλικίας αλλά και σε ενήλικες με τη χρήση πολυμορφικού εκπαιδευτικού υλικού. «Η εξ αποστάσεως σχολική εκπαίδευση καθιστά την παροχή ίσων ευκαιριών μάθησης σε ένα μεγάλο φάσμα ενδιαφερομένων με σκοπό την κάλυψη των αναγκών τους» (Βασάλα, 2005).

Η σχολική ΕξΑΕ λειτουργεί ενισχυτικά στην συμβατική εκπαίδευση δημιουργώντας περισσότερες ευκαιρίες για γνωριμία με θεματικές ενότητες, που δεν προβλέπονται από το παραδοσιακό σχολείο και για συμμετοχή των μαθητών/τριών σε άλλα σχολικά δίκτυα. Με τον όρο σχολικά δίκτυα, σύμφωνα με τη Βασάλα, εννοούμε συνεργασίες σχολικών μονάδων σε τοπικό, εθνικό ή και διεθνές επίπεδο, όπου οι μαθητές συνεργάζονται πάνω σε κάποια κοινή θεματική ενότητα. Στην Ελλάδα ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι το πρόγραμμα «ΟΔΥΣΣΕΑΣ», το οποίο υλοποιεί σχολικές δράσεις μέσα στα πλαίσια της συμπληρωματικής εξ αποστάσεως εκπαίδευσης με τη βοήθεια των τεχνολογιών σύγχρονης και ασύγχρονης μετάδοσης. Οι τεχνολογίες σύγχρονης (π.χ. η τηλεδιάσκεψη) και ασύγχρονης (π.χ. μία πλατφόρμα/περιβάλλον εναπόθεσης εκπαιδευτικού υλικού) μετάδοσης συμπληρώνουν η μία την άλλη και δημιουργούν ένα συνδυαστικό – blended περιβάλλον μάθησης (Αναστασιάδης, 2014).

Σε μια μαθητοκεντρική προσέγγιση της σχολικής ΕξΑΕ θα πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή όχι μόνο στο εκπαιδευτικό υλικό, με το οποίο θα ασχοληθούμε παρακάτω, αλλά στους/στις ίδιους/ες τους/τις διδασκόμενους/ες. Στα χαρακτηριστικά τους, στις

προσδοκίες τους, στις ανάγκες τους, ώστε να επιτευχθούν οι εκπαιδευτικοί στόχοι. Η αλληλεπίδραση του/της μαθητή/τριας με τον/την διδάσκοντα, ο διάλογος του/της μαθητή/τριας με τον/την εκπαιδευτικό, η ανταλλαγή απόψεων, ιδεών και πληροφοριών μεταξύ μαθητών/τριών αυξάνει τον βαθμό κοινωνικής παρουσίας και διευκολύνει την κοινωνική διαπραγμάτευση της κατασκευής της γνώσης. Σημαντική θεωρείται και η αλληλεπίδραση του/της μαθητή/τριας με τα τεχνολογικά μέσα που χρησιμοποιεί για την πραγματοποίηση ενός προγράμματος σχολικής ΕξΑΕ.

Διάφορες έρευνες έχουν δείξει ότι ο βαθμός κοινωνικής παρουσίας στην εκπαίδευση από απόσταση (κυρίως με την αξιοποίηση των ΤΠΕ) μπορεί να μην διαφέρει από αυτόν στην πρόσωπο με πρόσωπο εκπαίδευση. Στο πλαίσιο αυτό μια μικτή (blended) εκπαίδευση μπορεί πιθανόν να εκμεταλλευθεί τα θετικά στοιχεία της πρόσωπο με πρόσωπο και της εκπαίδευσης από απόσταση (Μαυροειδής, Γκίοςος, Κουτσούμπα, 2014). Να λειτουργήσει δηλαδή η ΕξΑΕ συμπληρωματικά με την συμβατική εκπαίδευση, για να υπηρετήσουν δύο σημαντικά δίπολα: αυτό του μαθητή-δασκάλου και αυτό της μάθησης-διδασκαλίας.

Με αυτή την άποψη τασσόμαστε κι εμείς και μέσα από την παρούσα εργασία και την προσπάθεια σχεδιασμού και υλοποίησης του ψηφιακού εκπαιδευτικού υλικού προσεγγίζουμε την Εξ Αποστάσεως Συμπληρωματική Σχολική Εκπαίδευση με σεβασμό. Πιστεύουμε ότι με τις κατάλληλες παιδαγωγικές επιλογές μπορεί να στηρίξει με επιτυχία τη συμβατική εκπαίδευση.

2.4.3 Το εκπαιδευτικό υλικό στην ΕξΑΕ

Το εκπαιδευτικό υλικό παίζει καθοριστικό ρόλο τόσο στην αυτοδύναμη όσο και στη συμπληρωματική σχολική εξ αποστάσεως εκπαίδευση. Όπως έχουμε ήδη αναφέρει, η συμπληρωματική σχολική ΕξΑΕ αναπτύσσεται και εφαρμόζεται παράλληλα με τη συμβατική εκπαίδευση και οι συμμετέχοντες είναι οι μαθητές/τριες του παραδοσιακού σχολείου. Ο Λιοναράκης(2001) διατυπώνει την άποψη ότι το εκπαιδευτικό υλικό αποτελεί τον κύριο μοχλό στην διαδικασία της διδασκαλίας. Πρόκειται για ένα μαθησιακό σύνολο, που αντικαθιστά, όσο αυτό είναι δυνατό, τον/τη δάσκαλο/α και πρέπει να κρατήσει το ενδιαφέρον του/της μαθητή/τριας καθ' όλη τη διάρκεια της μαθησιακής διαδικασίας. Όπως έχει γράψει και ο Rowntree

(1994), το εκπαιδευτικό υλικό μοιάζει με έναν δάσκαλο σε ετοιμότητα, που ενεργοποιείται αμέσως μόλις ο σπουδαστής ανοίξει το πακέτο και είναι έτοιμος να τον βοηθήσει. Από όλους τους ερευνητές διατυπώνεται η άποψη ότι ο σχεδιασμός πολυμορφικού εκπαιδευτικού υλικού στη συμπληρωματική ΕξΑΕ στο περιβάλλον του δημοτικού σχολείου απαιτεί ιδιαίτερη προσπάθεια, ώστε να ικανοποιούνται ποιοτικά κριτήρια και μαθησιακές ανάγκες των παιδιών. Με τον όρο πολυμορφικό ψηφιακό εκπαιδευτικό υλικό εννοούμε το υλικό, που μπορεί να έχει τη μορφή κειμένου, εικόνας, ήχου και βίντεο.

Όπως έχουμε ήδη επισημάνει, οι Τεχνολογίες της Πληροφορίας και Επικοινωνίας (ΤΠΕ) ως διδακτικά εργαλεία βοηθούν σημαντικά στη διαμόρφωση ποιοτικών περιβαλλόντων μάθησης και ενισχύουν την ανάπτυξη ισχυρών κινήτρων και θετικών προσδοκιών στους/στις μαθητές/τριες. Παρουσιάζουν τις πληροφορίες με πολλαπλούς τρόπους συνδυάζοντας ήχο, εικόνα και κείμενο. Η μάθηση γίνεται πιο ενδιαφέρουσα, ελκυστική και διασκεδαστική. Ο/Η μαθητής/τρια μπορεί να επεξεργαστεί ευκολότερα την πληροφορία, όσες φορές θέλει και αυξάνεται η ποιότητα της προσοχής του/της στο αντικείμενο διδασκαλίας.

Ο εμπλουτισμός με μουσική, γραφικά και βίντεο βοηθούν τους/τις μαθητές/τριες στην καλύτερη ερμηνεία των πληροφοριών και στη δημιουργία συνθετότερων νοητικών αναπαραστάσεων. Ακόμα πιο ελκυστική μπορεί να γίνει η μάθηση με τη χρήση υπερκειμένων (σύνδεση των λέξεων και φράσεων με άλλες λέξεις ή φράσεις στο ίδιο ή άλλο κείμενο) και με τη χρήση υπερμέσων (σύνδεση μιας πολυμεσικής εφαρμογής με άλλες πολυμεσικές εφαρμογές). Έτσι, μπορούν να αποθηκευθούν τεράστιες ποσότητες πληροφοριών με διαφορετική μορφή (κείμενο, εικόνα, ήχος, μουσική) διαθέσιμες οποιαδήποτε στιγμή στους/στις μαθητές/τριες.

Σύμφωνα με τη μελέτη των Γκιόσου, Κουτσούμπα, Μαυροειδή (2009) «για τον σχεδιασμό εκπαιδευτικού υλικού πρέπει να συνυπολογιστούν τέσσερις παιδαγωγικοί παράγοντες: η αυτονομία, ο έλεγχος, η αλληλεπίδραση και η πρόσβαση». Πιο συγκεκριμένα, με τον όρο αυτονομία εννοούμε την ευθύνη που αναλαμβάνει κάθε εκπαιδευόμενος/η για την πορεία της μελέτης και σπουδής του/της γενικότερα. Με τη χρήση των ΤΠΕ στην εκπαιδευτική διαδικασία, δίνεται η δυνατότητα στους/στις μαθητευόμενους/ες να μπορούν να επιλέγουν ή μη κάποιο υπερκείμενο ή

υπερσύνδεσμο στο υπό μελέτη εκπαιδευτικό τους υλικό, να έχουντον έλεγχο και να κάνουν τη δική τους διαδρομή στις πληροφορίες, σύμφωνα με τις ατομικές τους ανάγκες και ενδιαφέροντα. Στο ζήτημα της αλληλεπίδρασης, η οποία αποτελεί βασική διάσταση της συμβατικής εκπαίδευσης ανάμεσα στον/ην διδάσκοντα/ουσα και τον/τη διδασκόμενο/η, το ψηφιακό εκπαιδευτικό υλικό διαμέσου της γλώσσας μπορεί να καλύψει περισσότερα στοιχεία διαπροσωπικής επικοινωνίας. Κάτω από το πρίσμα των αρχών του εποικοδομισμού, η κατανόηση ενός κειμένου θα πρέπει να αφορά τρία στοιχεία: την κατανόηση της γλώσσας και των λέξεων του κειμένου, την κατανόηση των πραγματολογικών στοιχείων του κειμένου και την κατανόηση του νοήματος του κειμένου σε σχέση με τη προϋπάρχουσα γνώση. Ο/Η μαθητής/τρια εμπλέκεται ενεργά καθώς είναι εκείνος/η, που επιλέγει ποιο υπερκείμενο ή υπερσύνδεσμο θα ακολουθήσει. Η νέα γνώση αλληλεπιδρά με την καινούρια δίνοντας τη δυνατότητα στον/στη μαθητή/τρια να προσεγγίζει ένα ζήτημα από πολλές πλευρές μέσα από ποικίλους συνδέσμους. Η πρόσβαση στο εκπαιδευτικό υλικό επηρεάζεται από κάποια προαπαιτούμενα, που πρέπει να έχει ο/η μαθητής/τρια, όπως την ύπαρξη ειδικού εξοπλισμού και κάποιες φορές εξειδικευμένης γνώσης. Η χρήση ψηφιακού εκπαιδευτικού υλικού προϋποθέτει τον ανάλογο εξοπλισμό (H/Y), σύνδεση στο Διαδίκτυο και βασικές γνώσεις χρήσης υπολογιστών.

Ένα ακόμα στοιχείο, που σχετίζεται με την ανάπτυξη εκπαιδευτικού υλικού με τη μεθοδολογία της ΕξΑΕ, είναι η δημιουργικότητα. Ένα δημιουργικό εκπαιδευτικό υλικό ενθαρρύνει τον/την μαθητή/τρια, δημιουργεί θετική ψυχολογία σε αυτόν/ην, του/της καλλιεργεί τη φαντασία και την αποκλίνουσα νόηση, είναι ευχάριστο και διασκεδαστικό ενώ, παράλληλα, επιτρέπει την πολλαπλή θέαση των πραγμάτων.

Το κείμενο αποτελεί τον βασικό κορμό του εκπαιδευτικού υλικού και θα πρέπει να είναι γραμμένο σε γλώσσα απλή και κατανοητή, με ροή στο λόγο, με ύφος φιλικό, να εμπνέει και να ενθαρρύνει τον/την μαθητή/τρια. Να είναι προσεκτικά δομημένο, να έχει εισαγωγή και διατυπωμένους διδακτικούς/μαθησιακούς στόχους και αποτελέσματα. Η ανακάλυψη της μάθησης να γίνεται βήμα-βήμα με κατάτμηση της ύλης σε μικρές ενότητες. Να επεξηγούνται οι σημαντικές έννοιες, να περιλαμβάνει ερωτήσεις-αναφορές από την εμπειρία του/της μαθητή/τριας, καθώς ασκήσεις και δραστηριότητες αυτοαξιολόγησης, οι οποίες καθιστούν το υλικό αλληλεπιδραστικό.

Οι δραστηριότητες να συνοδεύονται από προτεινόμενες σωστές απαντήσεις και να επιβραβεύουν τη σωστή απάντηση καθώς και να ενθαρρύνουν τον/την μαθητή/τρια, που κάνει λάθος. Να παρέχονται συμβουλές για το πώς να μελετηθεί το υλικό και υποδείξεις για την εκπόνηση των ασκήσεων με σαφείς οδηγίες. Να υπάρχουν γραφήματα και διαγράμματα, όπου χρειάζεται και ανάλογα με το περιεχόμενο. Να υπάρχουν δραστηριότητες, που αποσκοπούν στην εμβάθυνση των όσων αναφέρονται στην ύλη. Να είναι εμφανισιακά καλαίσθητο και να έχει ελκυστική μορφοποίηση δεδομένου ότι απευθύνεται σε μικρά παιδιά. Να λειτουργεί συμπληρωματικά και υποστηρικτικά με το σχολικό εγχειρίδιο και με βάση την αρχή της διαθεματικότητας. Σημαντική παράμετρος είναι η υποστήριξη συνεργασίας των χρηστών, ο μεταξύ τους διάλογος με σύγχρονα εργαλεία διαμοίρασης της γνώσης και της πληροφορίας.

Αξίζει, στο σημείο αυτό, να αναφερθούμε στις επτά αρχές δημιουργίας εκπαιδευτικού υλικού έτσι, όπως τις καταγράφουν οι Σπανακά & Λιοναράκης(2017:121-123).

1^η Αρχή: Διδακτικοί στόχοι και Μαθησιακά Αποτελέσματα. Είναι σημαντικό σε κάθε εκπαιδευτική δράση να υπάρχουν σαφείς και μετρήσιμοι διδακτικοί στόχοι (γνωστικοί, παιδαγωγικοί, στάσεις και δεξιότητες ΤΠΕ). Επίσης, το ίδιο σημαντικό είναι η ύπαρξη και οριοθέτηση των προσδοκώμενων μαθησιακών αποτελεσμάτων, τα οποία συνδέονται με τους στόχους και θα πρέπει να είναι στοχευμένα, σαφή και ρεαλιστικά ως προς την επίτευξή τους.

2^η Αρχή: Ο προφορικός λόγος. Ο γραπτός λόγος θα πρέπει να είναι σε μορφή προφορικού. Αυτό σημαίνει ότι χρειάζεται σαφήνεια, κατανόηση και όλες οι οδηγίες, επεξηγήσεις, ερμηνείες να είναι σε μορφή προφορικού λόγου.

3^η Αρχή: Ανακαλυπτική Μάθηση. Το Εξ Αποστάσεως εκπαιδευτικό υλικό θα πρέπει να ακολουθεί τις σύγχρονες αρχές της παιδαγωγικής που βασίζονται στην ανακαλυπτική μάθηση (Κονστρουκτιβισμός-Κονεκτιβισμός).

4^η Αρχή: Τι είμαι ικανός να κάνω με αυτά που έμαθα. Θα πρέπει οι εκπαιδευόμενοι/ες να γνωρίζουν με κάθε τους ενέργεια τι δεξιότητες και στάσεις θα αναπτύξουν και τι γνώσεις θα αποκτήσουν. Χρειάζονται ξεκάθαρα τα βήματα που θα ακολουθήσουν για την επίτευξη των δεξιοτήτων, που έχουν οριστεί εξ αρχής.

5^η Αρχή: Τα Αυτονόητα. Σε όλες τις οδηγίες και σημειώσεις θα πρέπει να ορίζονται τα αυτονόητα δηλαδή, αυτά που θεωρούμε δεδομένο ότι γνωρίζουν οι εκπαιδευόμενοι/ες, τα οποία όμως τελικά δεν ισχύει ότι τα γνωρίζουν.

6^η Αρχή: Γιατί αυτό και όχι το άλλο; Να υπάρχει μια λογική ροή για τους λόγους επιλογής συγκεκριμένων πηγών, τη σύνδεση των προηγούμενων με τα επόμενα στοιχεία του υλικού.

7^η Αρχή: Οι εικόνες στις έννοιες. Θα πρέπει να υπάρχουν εικόνες (οπτική απεικόνιση) των αφηρημένων εννοιών, διότι χωρίς εικόνες ή βίντεο είναι δύσκολη η κατανόησή τους.

Συμπερασματικά, λοιπόν, το εκπαιδευτικό υλικό στην ΕξΑΕ, όπως και στη συμβατική εκπαίδευση, έχει κυρίαρχο ρόλο στη διδασκαλία, στη διάρκεια της οποίας θα πρέπει να κρατά το ενδιαφέρον των μαθητών/τριών υψηλό. Ως εκ τούτου, να είναι πολυμορφικό και να ικανοποιεί ποιοτικά κριτήρια αλλά και μαθησιακές ανάγκες των παιδιών. Να αξιοποιεί τις ΤΠΕ και να κάνει τη μάθηση ελκυστική και διασκεδαστική. Το κείμενο να έχει συγκεκριμένα χαρακτηριστικά και να προάγει τη δημιουργικότητα και τη φαντασία. Στην προσπάθειά μας να σχεδιάσουμε και να αναπτύξουμε ψηφιακό εκπαιδευτικό υλικό λάβαμε υπόψην μας όλα τα στοιχεία, που αναφέρθηκαν και ιδιαίτερος τις επτά αρχές δημιουργίας εκπαιδευτικού υλικού των Σπανακά, Λιοναράκη.

2.4.4 Μοντέλα παιδαγωγικού σχεδιασμού διδασκαλίας και χαρακτηριστικά δημιουργίας ψηφιακού εκπαιδευτικού υλικού για ΕξΑΕ

Όπως έχουμε ήδη επισημάνει, ο σχεδιασμός και η υλοποίηση ψηφιακού εκπαιδευτικού υλικού στην ΕξΑΕ αποτελεί τον κύριο μοχλό της διδακτικής διαδικασίας (Λιοναράκης, 2001). Η ποιότητα του εκπαιδευτικού υλικού μαζί με τον βαθμό αλληλεπίδρασής του με τους/τις εκπαιδευόμενους/ες εξαρτάται από παράγοντες, όπως είναι οι θεωρίες μάθησης, η μεθοδολογία του σχεδιασμού του, οι στόχοι αλλά και τα μέσα, που θα χρησιμοποιηθούν. Πιο συγκεκριμένα, στον σχεδιασμό και την υλοποίηση ηλεκτρονικού εκπαιδευτικού υλικού είναι αναγκαίο να εξασφαλίσουμε την συνάφεια ανάμεσα στους σκοπούς και τα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα, τη μεθοδολογία της ΕξΑΕ, το περιεχόμενο και φυσικά την ποιότητα του κειμένου.

Μεταξύ αρκετών μοντέλων παιδαγωγικού σχεδιασμού διδασκαλίας στην ΕξΑΕ, τα οποία αναλύει η Μανούσου (2008) στη διδακτορική της διατριβή, εμείς θεωρούμε πιο αξιοποιήσιμα τα παρακάτω:

1. Μοντέλο ADDIE: περιγράφει πέντε φάσεις εργασίας από τα αρχικά των οποίων προέρχεται και το όνομά του: Ανάλυση(Analysis), Σχεδίαση(Design), Ανάπτυξη(Development), Εφαρμογή(Implementation) και Αξιολόγηση(Evaluation). Αυτές οι φάσεις αποτελούν έναν κύκλο εργασιών και αλληλεπιδρούν μεταξύ τους.
2. Μοντέλο Bloom: πρόκειται για την ταξινομία των στόχων του Bloom, όπου υπάρχει ιεραρχική εξέλιξη στην ανάπτυξη δεξιοτήτων και καλύπτει τη Γνωστική, τη Συναισθηματική και την Ψυχοκινητική περιοχή λαμβάνοντας υπόψη και τις θεωρίες μάθησης. Πιο συγκεκριμένα, με τη μορφή πυραμίδας και ξεκινώντας από τη βάση προς τα πάνω παρουσιάζει την εξέλιξη των δεξιοτήτων: Απομνημόνευση, Κατανόηση, Εφαρμογή, Ανάλυση, Αξιολόγηση, Δημιουργία.
3. Μοντέλο ARCS: όπως καταλαβαίνουμε από το ακρωνύμιό του- Attention(προσοχή), Relevance(συνάφεια), Confidence(εμπιστοσύνη) και Satisfaction(ικανοποίηση)- το μοντέλο αυτό στρέφει την προσοχή του σε ένα αποτελεσματικό, αποδοτικό και ελκυστικό εκπαιδευτικό υλικό, που πρέπει να λαμβάνει υπόψη του τους παραπάνω δείκτες.
4. Μοντέλο Gagne: αποσκοπεί στην οργάνωση της διδασκαλίας μέσα από την αλληλουχία εννέα εκπαιδευτικών φάσεων:
 - προσέλκυση της προσοχής
 - ενημέρωση για τους στόχους
 - ανάκληση προηγούμενων γνώσεων
 - παρουσίαση του εκπαιδευτικού υλικού
 - παροχή καθοδήγησης
 - πραγματοποίηση δράσεων για εξάσκηση
 - ανατροφοδότηση
 - αξιολόγηση
 - γενίκευση, διατήρηση των γνώσεων.

Σύμφωνα με την Μανούσου(2008), οι παιδαγωγικές προδιαγραφές για τον σχεδιασμό και την υλοποίηση εκπαιδευτικού υλικού στην ΕξΑΕ μπορούν να συνδυάσουν στοιχεία από όλα τα μοντέλα, που αναφέρθηκαν.

Αναζητώντας τις δυνατές μορφές, που μπορεί να έχει το ψηφιακό εκπαιδευτικό υλικό, οι West και Λιοναράκης (Λιοναράκης, 2001) ανέπτυξαν μια τυπολογία των στοιχείων, που, με βάση την αρχή της πολυμορφικότητας, μπορεί να απαρτίζεται το μαθησιακό υλικό και καθιστούν το κυρίως κείμενο καθοδηγητικό και αλληλεπιδραστικό.

Η τυπολογία αυτή ορίζει τρεις δέσμες κειμένων. Η πρώτη δέσμη κειμένων περιλαμβάνει:

- Το κείμενο, το κύριο μέρος του μαθησιακού υλικού.
- Τα προκείμενα, περιλαμβάνουν περιεχόμενα, τίτλους, κεφάλαια και ενότητες, σκοπό και στόχους, προσδοκώμενα αποτελέσματα, λέξεις-κλειδιά.
- Τα μετακείμενα, αφορούν συνόψεις κεφαλαίων και ενοτήτων, παραρτήματα, βιβλιογραφία, περιλήψεις, γλωσσάρια, παραπομπές, οδηγούς για περαιτέρω μελέτη, δραστηριότητες ελέγχου.

Η δεύτερη δέσμη κειμένων περιλαμβάνει:

- Τα διακείμενα, αποτελούνται από δραστηριότητες εφαρμογής της νέας γνώσης, ασκήσεις αυτοαξιολόγησης, απαντήσεις δραστηριοτήτων, παραπομπές, συμπεράσματα, μηχανισμούς ανατροφοδότησης.
- Τα επικείμενα, έχουν επεξηγηματικό ρόλο και αποτελούνται από ορισμούς, γλωσσάρια, διασαφηνίσεις, γενικά επεξηγηματικό οπτικοακουστικό υλικό.
- Τα παρακείμενα, είναι μη γλωσσικά στοιχεία του υλικού και αποτελούνται από φωτογραφίες, γραφήματα, εικόνες, σχήματα, πίνακες.
- Τα περικείμενα, είναι εμβόλιμα επιπρόσθετα κείμενα, που εμπλουτίζουν το βασικό κείμενο και περιλαμβάνουν παραδείγματα, μελέτες περίπτωσης, σενάρια, επεξηγήσεις, βιβλία για αναλυτικότερη εμβάθυνση των κειμένων.

Η τρίτη δέσμη κειμένων περιλαμβάνει:

- Τα πολυκείμενα, που αφορούν οδηγίες για τον τρόπο επικοινωνίας και αξιολόγησης των εκπαιδευομένων, αναλυτικά σχόλια και κατευθύνσεις.
- Τα πολυαντικείμενα, είναι δέσμη ηλεκτρονικών μέσων, μέσω των οποίων

μεταφέρονται στοιχεία του υλικού και αναφέρονται στη χρήση των οπτικοακουστικών (interactive video, εικόνων ήχου), στη χρήση διαδικτύου και γενικά, στη χρήση των ηλεκτρονικών μέσων για μεταφορά και υποστήριξη της διδασκαλίας.

Θα πρέπει να τονίσουμε, ότι χρειάζεται ιδιαίτερη προσοχή, για να αποφευχθούν τυχόν υπερβολές κι υπερεκτιμήσεις αναφορικά με τις δυνατότητες των ΤΠΕ στην ΕξΑΕ (Σπανακά, 2012). Ωστόσο, όπως καταλαβαίνουμε, χρειάζεται να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή στις δραστηριότητες και τις ασκήσεις αυτοαξιολόγησης, οι οποίες από τη μία καθιστούν το υλικό αλληλεπιδραστικό και από την άλλη μπορούν να αξιοποιήσουν τις γνώσεις του/της εκπαιδευόμενου/ης, να του/της δώσουν τη δυνατότητα να ελέγξει την ποιότητα της κατανόησης αλλά και την πορεία της μάθησής του/της και γενικά, να τον/τη βοηθούν στην ανάπτυξη της κριτικής ιστορικής σκέψης του/της.

«Ο πρώτος που συνέδεσε το εκπαιδευτικό υλικό, που χρησιμοποιείται στην ΕξΑΕ με την αλληλεπίδραση ήταν ο B. Holmberg και διατύπωσε συγκεκριμένες αρχές για το πώς πρέπει να είναι γραμμένο με βάση την έννοια της Καθοδηγούμενης Διδακτικής Συνδιάλεξης» (Γκιόσος, Κουτσούμπα, Μαυροειδής, 2009:10-11).

Ο Holmberg αξιολόγησε τις αρχές του μέσα από εμπειρικές μελέτες και υποστηρίζει ότι η εξατομικευμένη μάθηση στηρίζεται στην αμφίδρομη επικοινωνία και αλληλεπίδραση μεταξύ διδασκόμενου/ης και εκπαιδευτικού οργανισμού και διδασκόμενου/ης και διδακτικού υλικού, την οποία ορίζει ως Καθοδηγούμενη Διδακτική Συνδιάλεξη (Guided Didactic Conversation).

Το μοντέλο του Holmberg (1983) για τον σχεδιασμό μαθησιακού υλικού στην ΕξΑΕ στηρίζεται στα εξής σημεία:

1. Απλή και κατανοητή παρουσίαση του γνωστικού αντικειμένου μέσα από
α) χρήση της καθομιλουμένης γλώσσας, β) ευανάγνωστη γραφή και γ) μέτρια πυκνότητα πληροφοριακών δεδομένων (αναγνωσιμότητα-κατανοησιμότητα).
2. Ρητές και αιτιολογημένες συμβουλές και προτροπές προς τον/την μαθητευόμενο/η για το τι πρέπει ή τι δεν πρέπει να πράξει, πού να δώσει έμφαση (συμβουλευτική).

3. Πρόκληση για ανταλλαγή απόψεων, ερωτήσεων, κρίσεων σε σχέση με το τι πρέπει να γίνει αποδεκτό και τι να απορριφθεί (διαδραστικότητα).

4. Προσπάθειες για συναισθηματική εμπλοκή του/της μαθητευόμενου/ης, ώστε να αναπτύξει προσωπικό ενδιαφέρον για το θέμα και για τα ερωτήματα που σχετίζονται με αυτό (διαδραστικότητα).

5. Φιλικό, προσωπικό ύφος μέσα από τη χρήση προσωπικών και κτητικών αντωνυμιών (αναγνωσιμότητα).

6. Οριοθέτηση των αλλαγών των θεμάτων μέσα από σαφείς αναφορές και τυπογραφικά μέσα (αναγνωσιμότητα) ή στον προφορικό λόγο (cd ήχου) με αλλαγή των εκφωνητών.

Μία άλλη ερευνήτρια, η M. Mena (1992) παραθέτει τις δικές της αρχές για τον σχεδιασμό και την ανάπτυξη μαθησιακού υλικού στην ΕξΑΕ. Σύμφωνα με το μοντέλο της, η Mena προτείνει ένα αμφίδρομο, αλληλεπιδραστικό και διαλεκτικό υλικό μέσω της εναλλασσόμενης χρήσης:

1. Της πληροφόρησης των μαθητευομένων με στόχο την κατανόηση του υλικού.
2. Του στοχασμού κατά τον οποίο οι μαθητευόμενοι/ες καλούνται ατομικά ή συλλογικά να συσχετίσουν τα νέα δεδομένα με τη δική τους πραγματικότητα και τις γνώσεις τους και να εμβαθύνουν στη γνώση ενός συγκεκριμένου θεματικού πεδίου.
3. Της ανταλλαγής και συζήτησης για την προαγωγή της συνεργατικής μάθησης.
4. Της σχετικοποίησης των δεδομένων, για να μπορέσουν οι μαθητευόμενοι/ες να εφαρμόσουν τη νέα γνώση στη δική τους πραγματικότητα.
5. Της επεξεργασίας, ώστε η νέα γνώση να οδηγήσει στην αυτογνωσία.
6. Της αξιολόγησης μέσα από ποικίλες μεθόδους έτσι, ώστε οι μαθητευόμενοι/ες να αποτιμούν την πρόοδό τους και την ικανότητά τους να λύνουν αποτελεσματικά συναφή προβλήματα (Γκιόσος, Κουτσούμπα, Μαυροειδής, 2009:10-11).

Συμπερασματικά, θα λέγαμε, ότι το ψηφιοποιημένο μαθησιακό υλικό θα πρέπει να συνοδεύεται από:

- Μαθησιακούς στόχους

- Κατευθύνσεις για τον τρόπο μελέτης του
- Προκαταρκτικά τεστ
- Ανατροφοδότηση

Ως προς τη δομή του, οι ερευνητές προτείνουν να περιέχει:

- Πίνακα περιεχομένων
- Σύνοψη
- Τίτλους και υποτίτλους
- Χάρτες
- Σταθερή μορφή παρουσίασης του layout
- Έντυπη σελίδα να γυρίζει και όχι κύλιση
- Εικόνες ως σύμβολα, που θα λειτουργούν ως υπερσύνδεσμοι
- Αναγνωσιμότητα (να διαβάζεται άνετα)

Το εκπαιδευτικό περιβάλλον στην ΕξΑΕ, είναι βέβαιο, ότι πρέπει να εξυπηρετεί τις ανάγκες και τα χαρακτηριστικά των εκπαιδευομένων και να αλληλεπιδρά μαζί τους. Ο M.Mayer (2001, όπ. αναφ. στους Ραλλιά & Αναστασιάδη, 2015) ανέπτυξε το δικό του μοντέλο για τον σχεδιασμό ψηφιακού εκπαιδευτικού περιβάλλοντος με τη μεθοδολογία της ΕξΑΕ, στηριζόμενος στη γνωστική θεωρία του για την Πολυμεσική Μάθηση (Cognitive theory of multimedia learning). Πολυμεσική Μάθηση σημαίνει η ταυτόχρονη παρουσίαση των πληροφοριών με λέξεις και εικόνες. Η πληροφορία έτσι μεταφέρεται, επεξεργάζεται και διατηρείται καλύτερα από τον/την εκπαιδευόμενο/η (Ραλλιάς & Αναστασιάδης, 2015:7).

Σύμφωνα με το μοντέλο του Mayer για την πολυμεσική μάθηση, οι αρχές δόμησης του εκπαιδευτικού περιβάλλοντος είναι οι εξής (Ραλλιάς & Αναστασιάδης, 2015):

- Να υπάρχει συμβατότητα εικόνας-κειμένου: η εικόνα έχει ρόλο ερμηνευτικό, αναπαραστατικό, οργανωτικό, διακοσμητικό.
- Να υπάρχει χωρική συνάφεια: εικόνα και κείμενο κοντά το ένα στο άλλο.
- Να υπάρχει χρονική συνάφεια: εικόνα και κείμενο να παρουσιάζονται ταυτόχρονα.
- Να υπάρχει χρήση αφήγησης.

- Να υπάρχει προσωποποίηση του υλικού: φιλική γλώσσα, χρήση δευτέρου προσώπου, χρήση αφήγησης διαδραστικών δραστηριοτήτων.
- Να υπάρχει κατάτμηση του υλικού σε μικρά μέρη.
- Να γίνεται σύντομη παρουσίαση των πληροφοριών.
- Να αποφεύγονται οι μακροσκελείς αφηγήσεις.
- Να υπάρχουν νύξεις, που κατευθύνουν την προσοχή του/της εκπαιδευόμενου/ης σε συγκεκριμένες πληροφορίες.
- Να γίνεται η αφήγηση των πολυμεσικών μαθημάτων με φωνές ευγενικές και φιλικές.

Αξιολογώντας το μοντέλο του Mayer για την πολυμεσική μάθηση οι Αναστασιάδης & Σπαντιδάκης (2007:9-12) ανέπτυξαν τις βασικές αρχές δόμησης του εκπαιδευτικού περιβάλλοντος:

1. Πολυμεσική αρχή: παρουσιάζονται παράλληλα κείμενο, εικόνα και πληροφορία, διότι έτσι η πληροφορία μεταφέρεται, επεξεργάζεται και διατηρείται καλύτερα.
2. Αρχή της Προσαρμοστικότητας: η παρουσίαση των πληροφοριών γίνεται μέσω αφήγησης.
3. Αρχή του Πλεονασμού: το εκπαιδευτικό περιβάλλον να μην παρέχει πλεονάζουσες πληροφορίες, σύνθετες και πολύπλοκες, που κουράζουν τον/την εκπαιδευόμενο/η.
4. Αρχή της Συνοχής: να παρέχονται μόνο οι απαραίτητες πληροφορίες, χωρίς περιττά κείμενα, εικόνες, ήχους, ώστε να μην επιδρούν αρνητικά ως προς τη συνοχή του περιβάλλοντος μάθησης.
5. Αρχή της Σηματοδότησης: να συμπεριλαμβάνονται οι κατάλληλες νύξεις με στόχο να τραβήξουν την προσοχή του/της εκπαιδευόμενου/ης στην επεξεργασία των πληροφοριών.
6. Αρχή της Συνάφειας ή της Εγγύτητας: να γίνεται ταυτόχρονη χρονική και χωρική παρουσίαση των κοινών πληροφοριών δηλαδή όλες οι πληροφορίες (βίντεο, φωτογραφίες) να παρουσιάζονται στο σημείο που υπάρχει αναφορά σε αυτές.

7. Αρχή της Κατάτμησης: να γίνεται σύντομη παρουσίαση των πληροφοριών και αποφυγή υπερφόρτωσης των καναλιών του αναγνώστη.

Θεωρούμε ιδιαιτέρως σημαντικά τα μοντέλα παιδαγωγικού σχεδιασμού της διδασκαλίας, από τα οποία μπορούμε να συνδυάσουμε διάφορα στοιχεία για να οδηγηθούμε στο σχεδιασμό και την ανάπτυξη εκπαιδευτικού υλικού στην ΕξΑΕ. Στην παρούσα εργασία για τον σχεδιασμό της διδασκαλίας εκείνο που είναι επικρατέστερο είναι το μοντέλο του Gagne. Εξίσου σημαντικές θεωρούμε και τις προτεινόμενες μορφές του ψηφιακού εκπαιδευτικού υλικού της τυπολογίας των West και Λιοναράκη για τις δέσμες κειμένων. Όμως, πιστεύουμε πως τα πιο σημαντικά και αναπόσπαστα στοιχεία του εκπαιδευτικού υλικού είναι τα προκείμενα, τα μετακείμενα και τα διακείμενα, επειδή μπορούν να καθορίσουν τον χαρακτήρα και τη μορφή του εκπαιδευτικού υλικού. Τα μοντέλα του Holmberg και της Mena για το σχεδιασμό του μαθησιακού υλικού μπορούν να συνδυαστούν με τις αρχές του Mayer για την πολυμεσική μάθηση και των Αναστασιάδη και Σπαντιδάκη και να δομήσουν ένα ελκυστικό, σαφές, διαδραστικό, καθοδηγητικό και ευχάριστο μαθησιακό περιβάλλον. Ακολουθώντας αυτές τις αρχές και τα μοντέλα σχεδιάσαμε και αναπτύξαμε το συμπληρωματικό ψηφιακό εκπαιδευτικό υλικό με τη μεθοδολογία την ΕξΑΕ για το μάθημα της Ιστορίας της Γ' δημοτικού, ενότητα: «Ο Κυκλαδικός Πολιτισμός».

2.4.5 Αποτίμηση συμπληρωματικού εκπαιδευτικού υλικού με τη μεθοδολογία της ΕξΑΕ

Το εκπαιδευτικό υλικό αποτελεί ένα εκπαιδευτικό εργαλείο, που όμως μπορεί να αποτιμηθεί για τα χαρακτηριστικά του, τα παιδαγωγικά και τεχνολογικά. Έτσι, το εκπαιδευτικό υλικό θα πρέπει να εναρμονίζεται με τους στόχους των Αναλυτικών Προγραμμάτων Σπουδών και να δρα συμπληρωματικά με αυτά. Επίσης, θα πρέπει να λαμβάνει υπόψη τα σύγχρονα δεδομένα για θέματα διδακτικής των επιστημών αλλά, ταυτόχρονα, να δίνει τη δυνατότητα σε μαθητές/τριες να αλληλεπιδρούν με αυτό. Να προάγει την ενεργό συμμετοχή των μαθητών μέσα από δραστηριότητες και το περιεχόμενό του να συνδέεται με πραγματικές καταστάσεις μάθησης από την καθημερινή εμπειρία των μαθητών/τριών.

«Να καλλιεργεί κριτικές μεθόδους σκέψης για να βελτιώσει την κατανόηση του περιεχομένου, αλλά και να υποστηρίζει εναλλακτικές μορφές αναπαράστασης της γνώσης» (Παναγιωτακόπουλος, Χ., Πιερρακέας, Χ., & Πιντέλας, Π., 2003:139).

Σύμφωνα με τους Παναγιωτακόπουλο, Πιερρακέα και Πιντέλα (2003), προκειμένου να αξιολογήσουμε μια εκπαιδευτική εφαρμογή θα πρέπει να καθορίσουμε τους στόχους της αξιολόγησης και τους άξονες, πάνω στους οποίους θα στηριχθούν τα κριτήρια αξιολόγησης με βάση τις παιδαγωγικές, διδακτικές και τεχνολογικές προδιαγραφές της υπό αξιολόγησης εκπαιδευτικής εφαρμογής.

Τέσσερις βασικοί άξονες μπορούν να αποτελέσουν, συνοπτικά, τη βάση για την αξιολόγηση: α) αξιολόγηση της διδακτικής και παιδαγωγικής μεθοδολογίας, β) αξιολόγηση του διδακτικού περιεχομένου, γ) αξιολόγηση του περιβάλλοντος διεπαφής και δ) αξιολόγηση του μαθησιακού αποτελέσματος (Παναγιωτακόπουλος, Χ., Πιερρακέας, Χ., & Πιντέλας, Π., 2003).

α) Διδακτική και Παιδαγωγική Μεθοδολογία:

Σε ότι αφορά τον πρώτο άξονα, μπορούμε, συγκεντρωτικά, να πούμε ότι το εκπαιδευτικό υλικό θα πρέπει να στηρίζεται στη συνεργατική μάθηση και σε παιδαγωγικές αρχές. Να έχει εμφανείς διδακτικούς στόχους, να έχει τη δυνατότητα επανάληψης, βοήθειας σε δύσκολα σημεία, ανακεφαλαίωσης της πληροφορίας. Να κάνει χρήση των πολυμέσων για την παρουσίαση του περιεχομένου ή την εφαρμογή δραστηριοτήτων, να δημιουργεί κίνητρα και να ενθαρρύνει την ανακαλυπτική προσέγγιση της γνώσης.

β) Διδακτικό Περιεχόμενο:

Ως προς τον δεύτερο άξονα, το εκπαιδευτικό υλικό θα πρέπει να διαθέτει πληρότητα και επιστημονικότητα με βιβλιογραφικές αναφορές, όπου χρειάζεται και να καλύπτει σφαιρικά το γνωστικό αντικείμενο. Να είναι χωρισμένο σε ενότητες, οι έννοιες να παρουσιάζονται μία κάθε φορά, να υπάρχει συνοχή και σαφήνεια. Η γλώσσα να είναι απλή, κατανοητή, το ύφος φιλικό και να δίνει τη δυνατότητα στον/στην χρήστη να ανακαλύπτει τη μάθηση μέσα από τις πρωτοβουλίες που θα του/της αναθέτει, καλλιεργώντας του/της την κριτική σκέψη.

γ) Περιβάλλον Διεπαφής:

Ως προς τον τρίτο άξονα, σημαντικό είναι το να μπορεί ο/η χρήστης να αλληλεπιδρά με το περιβάλλον εργασίας και να έχει τον έλεγχο της ροής της πληροφορίας. Να είναι εύχρηστο, ο/η μαθητής/τρια να μπορεί να πλοηγηθεί εύκολα, να μεταβαίνει μπρος – πίσω ή σε άλλα σημεία του υλικού. Να παρέχεται ανατροφοδότηση στις απαντήσεις των ασκήσεων – δραστηριοτήτων, ώστε ο/η μαθητής/τρια να επιβεβαιώνει την ορθότητα ή μη των απαντήσεών του/της. Επίσης, σημαντικό ρόλο έχει η ελκυστική εμφάνιση του υλικού και γενικά του εκπαιδευτικού περιβάλλοντος. Τα γράμματα, οι εικόνες, τα χρώματα, τα σύμβολα να έχουν αισθητική ομοιομορφία και λειτουργικότητα και μινιμαλιστικό σχεδιασμό. Η χρήση των πολυμέσων να βοηθά τη μάθηση πολυτροπικά και ποιοτικά.

δ) Μαθησιακό Αποτέλεσμα:

Η αξιολόγηση διακρίνεται στην α) διαμορφωτική αξιολόγηση, που συμβαίνει κατά τη διάρκεια της εκπαιδευτικής διαδικασίας και β) στην τελική αξιολόγηση, που εφαρμόζεται στο τέλος για το τελικό αποτέλεσμα. Η διαμορφωτική αξιολόγηση δίνει τη δυνατότητα στον/στην χρήστη να αναπτύξει μεταγνωστικές δεξιότητες καθώς μπορεί μέσα από ασκήσεις και δραστηριότητες αυτοαξιολόγησης να παίρνει ανατροφοδότηση, να κινητοποιείται και να αυξάνει το επίπεδο κατανόησης του θέματος. Για τον λόγο αυτό, οι ασκήσεις και οι δραστηριότητες αυτοαξιολόγησης είναι σημαντικές και θα πρέπει να υπάρχει ποικιλία από αυτές: π.χ. πολλαπλών επιλογών, σωστού – λάθους, συμπλήρωσης κενών κ.ά. Επίσης, το εκπαιδευτικό υλικό θα πρέπει να δίνει τη δυνατότητα εφαρμογής της νέας γνώσης σε νέες προβληματικές καταστάσεις, ανάλογα με τη γνωστικό αντικείμενο και την ηλικία των μαθητών/τριών (Παναγιωτακόπουλος, Χ., Πιερρακέας, Χ., & Πιντέλας, Π., 2003).

Συνοψίζοντας, θα λέγαμε ότι το εκπαιδευτικό υλικό χρειάζεται να είναι διαμορφωμένο μέσα σε ένα διαδικτυακό πολυμεσικό περιβάλλον, να είναι αλληλεπιδραστικό, αποτελεσματικό και να λαμβάνει υπόψη τον τρόπο που μαθαίνει ο/η μαθητής/τρια. Να είναι συμβατό με το σύστημα των γνωστικών και παιδαγωγικών στόχων και μαθησιακών αποτελεσμάτων και να αυξάνει την εμπλοκή του/της μαθητή/τριας, ώστε να μεγαλώνει τις πιθανότητες για ουσιαστικότερα μαθησιακά αποτελέσματα αλλά και την αλληλεπίδρασή τους με την ευρεία μαθησιακή κοινότητα της σχολικής τάξης. Το περιβάλλον διεπαφής να είναι

ιδιαίτερος προσεγμένο, ώστε να κρατά το ενδιαφέρον των μαθητών/τριών ζωντανό και οι δραστηριότητες και γενικά οι ασκήσεις αξιολόγησης να είναι προσαρμοσμένες στις ικανότητες των παιδιών όλης της τάξης.

2.5 Βιβλιογραφική ανασκόπηση ερευνών αναφορικά με τον σχεδιασμό, την υλοποίηση και αποτίμηση του συμπληρωματικού εκπαιδευτικού υλικού με τη μεθοδολογία της ΕξΑΕ στην Ιστορία.

Κάνοντας βιβλιογραφική ανασκόπηση αναφορικά με τον σχεδιασμό, την υλοποίηση και αποτίμηση του συμπληρωματικού εκπαιδευτικού υλικού με τη μεθοδολογία της ΕξΑΕ στο μάθημα της Ιστορίας, διαπιστώσαμε την ύπαρξη ικανοποιητικού αριθμού ερευνών, που σχετίζονται με τον σχεδιασμό, την υλοποίηση και αποτίμηση εκπαιδευτικού υλικού τόσο σε άλλα διδακτικά αντικείμενα όσο και την ύπαρξη ερευνών, που έχουν να κάνουν με την τοπική ιστορία. Η έρευνα, που αναφέρεται πιο εξειδικευμένα στον σχεδιασμό και την ανάπτυξη εκπαιδευτικού υλικού για το μάθημα της Ιστορίας είναι εκείνη της Σκαράκη (2018). Ωστόσο, κρίνουμε σκόπιμο ότι αξίζει να αναφερθούμε στα ευρήματα όλων των σχετικών ερευνών, διότι ανεξάρτητα από το γνωστικό αντικείμενο, με το οποίο ασχολούνται, έχουν καταλήξει σε ενδιαφέροντα συμπεράσματα σχετικά με τον σχεδιασμό και την ανάπτυξη του εκπαιδευτικού υλικού με τη μεθοδολογία της ΕξΑΕ.

Αρχικά, να αναφέρουμε ότι η έρευνα της Σκαράκη(2018) διερεύνησε τις απόψεις εκπαιδευτικών και μαθητών/τριών σχετικά με την ευχρηστία του συμπληρωματικού εκπαιδευτικού υλικού ΕξΑΕ, την κατανόηση και ανάπτυξη δεξιοτήτων κριτικής σκέψης μέσω της χρήσης του υλικού και της παιδαγωγικής μεθοδολογίας, που υιοθετήθηκε. Επίσης, αντικείμενο έρευνας ήταν και οι απόψεις των εκπαιδευτικών και μαθητών/τριών ως προς το ενδεχόμενο να συνδυάζουν ή μη το σχολικό βιβλίο με το ψηφιακό εκπαιδευτικό υλικό. Τα αποτελέσματα της έρευνας ήταν στην πλειοψηφία τους θετικά προς όλους τους άξονες, που αρχικά είχαν τεθεί.

Πιο συγκεκριμένα, σχολιάστηκε πολύ θετικά η ευχρηστία του συμπληρωματικού εκπαιδευτικού υλικού ΕξΑΕ για το μάθημα της Ιστορίας. Με πολύ θετικά σχόλια έκριναν οι ερωτηθέντες/είσες το υλικό ως προς την κατανόηση του περιεχομένου της μάθησης, την καλή δομή, την αλληλουχία των γεγονότων, τη χρήση πολυμέσων, τη

σωστή χρήση των πηγών, τη δυνατότητα αυτοαξιολόγησης και γενικά τις δραστηριότητες εκείνες, που σέβονται τον ατομικό ρυθμό μάθησης του/της κάθε μαθητή/τριας. «Το υλικό αυτό θεωρήθηκε ότι συμβάλλει στην ανάπτυξη της κριτικής σκέψης των μαθητών/τριών και γενικά στην απόκτηση δεξιοτήτων ανωτέρου γνωστικού επιπέδου» (Σκαράκη, 2018:123). Σύμφωνα με την ερευνήτρια, η συμπληρωματική ΕξΑΕ μέσω ενός ψηφιακού περιβάλλοντος μάθησης σε συνδυασμό με την παραδοσιακή διδασκαλία ενισχύει τις μεταγνωστικές δεξιότητες κατανόησης των μαθητών. Ένα άλλο σημαντικό στοιχείο της έρευνας, σύμφωνα με την ανάλυση δεδομένων, ήταν η ανάδειξη των πηγών με ελκυστικό τρόπο μέσα στο εκπαιδευτικό υλικό. Σε αντίθεση με το σχολικό βιβλίο, που παρουσιάζει τις πηγές στο τέλος κάθε μαθήματος με ψιλά γράμματα, γεγονός που αφήνει σχεδόν πάντα αδιάφορους τους/τις μαθητές/τριες, στο συγκεκριμένο υλικό οι πηγές παρουσιάζονται με πολύ ελκυστικό τρόπο. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα να προσελκύσει το ενδιαφέρον των μαθητών/τριών και έτσι να έρθουν σε επαφή με πρωτογενείς και δευτερογενείς πηγές, πράγμα που συμβάλλει στην ανάπτυξη της κριτικής ιστορικής σκέψης. Πολύ σημαντικό εύρημα της έρευνας ήταν και η θετική στάση τόσο των εκπαιδευτικών όσο και μαθητών/τριών στο να χρησιμοποιούνται οι Νέες Τεχνολογίες στη διδασκαλία της Ιστορίας και μάλιστα η πλειοψηφία των ερωτηθέντων έκρινε θετικά το να συνδυάζεται το σχολικό βιβλίο με το ψηφιακό συμπληρωματικό υλικό ΕξΑΕ σε ένα μικτό μοντέλο διδασκαλίας. Προτείνεται από την ερευνήτρια η παραγωγή ενός ποιοτικού εκπαιδευτικού υλικού με τη μεθοδολογία της ΕξΑΕ, που «όταν συνδυάζεται με τη δια ζώσης διδασκαλία φαίνεται να φέρει στην τάξη πολλά θετικά στοιχεία της μεθόδου» (Σκαράκη, 2018:122).

Σε έρευνα της Καπριδάκη (2019) σχετικά με τον σχεδιασμό, την ανάπτυξη και αποτίμηση συμπληρωματικού εκπαιδευτικού υλικού με τη μεθοδολογία της ΕξΑΕ στην τοπική ιστορία τα συμπεράσματα ήταν επίσης θετικά. Πιο αναλυτικά, διαπιστώθηκε από την ποιοτική και ποσοτική ανάλυση των δεδομένων της ερευνήτριας, ότι το υλικό είναι όχι μόνο εύχρηστο και με υψηλό αισθητικό αποτέλεσμα αλλά και κατανοητό, καθοδηγητικό, με δυνατότητες αυτοαξιολόγησης των χρηστών, καθώς και ενθαρρυντικό και εμπνευστικό προς αυτούς/ες. «Σέβεται τον ρυθμό μελέτης και μάθησης κάθε εκπαιδευόμενου ενώ παρουσιάζει τα γεγονότα

χωρίς στρεβλώσεις ή παραλήψεις σεβόμενο την ηλικία και το γνωστικό υπόβαθρο των μαθητών» (Καπριδάκη, 2019:94). Σημαντικό ερευνητικό εύρημα αποτελεί, και σε αυτή την έρευνα, το γεγονός ότι οι ερωτηθέντες/είσες σχολιάζουν πολύ θετικά το ενδεχόμενο να χρησιμοποιηθείτο υλικό συμπληρωματικά στο μάθημα της τοπικής, και όχι μόνο, ιστορίας λόγω και του διαθεματικού χαρακτήρα, με βάση τον οποίο είναι σχεδιασμένο.

Στα ίδια συμπεράσματα ως προς την ευχρηστία του εκπαιδευτικού υλικού με τη μεθοδολογία της ΕξΑΕ καταλήγει και η έρευνα της Τσαχάκη (2019), θέμα της οποίας είναι ο σχεδιασμός, υλοποίηση και αποτίμηση συμπληρωματικού εκπαιδευτικού υλικού για τη διδασκαλία της τοπικής ιστορίας, η περίπτωση της Φορτέτζας Ρεθύμνου. Πιο συγκεκριμένα, όλοι οι ερωτηθέντες/είσες απάντησαν θετικά ως προς το σχεδιασμό του πολυμεσικού περιβάλλοντος, που σχεδίασε η ερευνήτρια, για την τοπική ιστορία του Ρεθύμνου αλλά και ως προς την ευχρηστία του υλικού αυτού. «Τα εργαλεία της τεχνολογίας όχι μόνο χρησιμοποιήθηκαν για να ψηφιοποιηθεί το ιστορικοπολιτισμικό υλικό στη βάση της αρχής των πολυμέσων, αλλά δόθηκαν στο μαθητή» (Τσαχάκη, 2019:128). Το υλικό αυτό βοήθησε όχι μόνο στην κατανόηση αλλά και στη γνώση του τι ακριβώς έμαθαν οι μαθητές/τριες μετά το πέρας των δραστηριοτήτων με διασκεδαστικό και αβίαστο τρόπο, αφού, όπως εκτιμά η ερευνήτρια «το διδακτικό-μαθησιακό υλικό κάθε μορφής θα πρέπει να διδάσκει και να ενεργοποιεί τον μαθητή πώς να μαθαίνει μόνος του» (Τσαχάκη, 2019:128). Στο σημείο αυτό να διευκρινίσουμε ότι το εκπαιδευτικό υλικό της Τσαχάκη αφορούσε φορητά χωρο-ευαίσθητα παιχνίδια, τα οποία αποδείχθηκαν ιδιαίτερα δημοφιλή στους μαθητές /τριες και απέσπασαν θετικά σχόλια στο σύνολό τους τόσο για την αυτονομία όσο και για την ελκυστικότητα, που τα χαρακτηρίζει.

Το σημαντικό εύρημα της έρευνας αυτής αποτελεί η θετική στάση των ερωτηθέντων ως προς την αξιοποίηση της συμπληρωματικής σχολικής ΕξΑΕ με τη διδασκαλία ψηφιακού περιβάλλοντος μάθησης σε συνδυασμό με την παραδοσιακή διδασκαλία έτσι, ώστε να ενισχύονται οι μεταγνωστικές δεξιότητες κατανόησης των μαθητών/τριών. Η αξιολόγηση του παιχνιδιού έδειξε ότι οι μαθητές/τριες έμειναν ευχαριστημένοι/ες τόσο από την εμπειρία και τη συνεργασία μεταξύ τους όσο και από το γνωστικό περιεχόμενο του υλικού. Τελική παρατήρηση της ερευνήτριας αποτελεί

η διαπίστωση, ότι χρειάζεται συμμετοχή εκπαιδευτικών στο σχεδιασμό αντίστοιχων παιχνιδιών, για να αποφέρουν τα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα. «Η ψηφιακή αφήγηση και η κατασκευή πολυτροπικών κειμένων είναι μάλλον ένας επιτυχημένος τρόπος για να αναπτύξουν οι μαθητές τη δημιουργικότητά τους» (Τσαχάκη, 2019:135). Προτείνει κι αυτή με τη σειρά της ένα μικτό παιδαγωγικό μοντέλο μάθησης, όπου η πρόσωπο με πρόσωπο διδασκαλία θα συνδυάζεται με την ψηφιακή μάθηση.

Μια άλλη ερευνητική εργασία, που ασχολείται με τη σχολική εξ αποστάσεως εκπαίδευση στη διδασκαλία της τοπικής ιστορίας, η περίπτωση της παλιάς πόλης σε Χανιά και Ρέθυμνο, είναι αυτή των Κοτρώνη & Παντελάκη(2018). Οι ερευνητές ασχολούμενοι ιδιαίτερα με τη συνεργασία απομακρυσμένων τάξεων μέσω τηλεδιάσκεψης, κατέληξαν σε χρήσιμα συμπεράσματα για την ΕξΑΕ. Πιο αναλυτικά, η έρευνά τους έδειξε ότι η ΕξΑΕ μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως συμπληρωματική εκπαιδευτική διαδικασία μέσα στις σχολικές τάξεις, ακολουθώντας το μικτό παιδαγωγικό μοντέλο διδασκαλίας δηλαδή τον συνδυασμό της πρόσωπο με πρόσωπο και της ψηφιακής διδασκαλίας. Μέσα από τη μεθοδολογία της συμπληρωματικής σχολικής ΕξΑΕ οι μαθητές/τριες ανέπτυξαν τη συνεργασία τους, απέκτησαν ισχυρά κίνητρα για συμμετοχή στο μάθημα και καλλιεργήθηκε η δημιουργικότητά τους.

Η έρευνα της Κατσαντώνη (2017), η οποία σχεδίασε συμπληρωματικό διαδραστικό διαθεματικό εκπαιδευτικό υλικό με τη μεθοδολογία ΕξΑΕ για την Ιστορία της Στ' τάξης με τίτλο «Κατοχή & Εμφύλιος» αναδεικνύει την θετική αξιολόγηση του περιβάλλοντος διεπαφής και γενικά της ευχρηστίας του υλικού από τους/τις ερωτηθέντες/σες εκπαιδευτικούς και μαθητές/τριες.

Άλλες ερευνητικές προσπάθειες, που έχουν ως αντικείμενό τους τον σχεδιασμό, την ανάπτυξη και αποτίμηση εκπαιδευτικού υλικού με τη μεθοδολογία της ΕξΑΕ και αφορούν άλλα γνωστικά πεδία, όπως αυτές του Κακουλάκη (2019), του Σηφάκη(2018), της Σαββάκη(2018) και της Μανουσάκη (2018) καταλήγουν στο θετικό ερευνητικό εύρημα ότι το ψηφιακό εκπαιδευτικό υλικό, το οποίο είναι σχεδιασμένο με τη μεθοδολογία της ΕξΑΕ, μπορεί να ενισχύσει τη μάθηση και να αλληλεπιδράσει θετικά με τους/τις χρήστες του. Όλες οι προαναφερθείσες έρευνες διαπιστώνουν την ανάγκη να παράγεται ψηφιακό εκπαιδευτικό υλικό ακολουθώντας

τις αρχές και τις τυπολογίες των West και Λιοναράκη, του Holmberg και τις επτά αρχές σχεδιασμού ΕξΑΕ των Σπανακά & Λιοναράκη. Απαραίτητο δομικό στοιχείο του εκπαιδευτικού υλικού σχεδιασμένου με τη μεθοδολογία ΕξΑΕ θεωρούν την ύπαρξη τίτλου, εισαγωγικών στοιχείων, περιεχομένων, οδηγού μελέτης, σκοπών και προσδοκώμενων μαθησιακών αποτελεσμάτων αλλά και εκτιμώμενου χρόνου μελέτης. Η κατανόηση, η καθοδήγηση, το ύφος και η γλώσσα γραφής του υλικού, ο πολυμορφικός χαρακτήρας του και η ανατροφοδότηση, που παρέχει, είναι θέματα, που θεωρούνται σημαντικά και για τα οποία, τα ερευνητικά ευρήματα είναι θετικά.

Ανακεφαλαιώνοντας τη βιβλιογραφική μας ανασκόπηση σε έρευνες περισσότερο ή λιγότερο σχετικές με τη θεματολογία της δικής μας έρευνας, διαπιστώνουμε ότι:

- Η ύπαρξη συμπληρωματικού εκπαιδευτικού υλικού με τη μεθοδολογία της ΕξΑΕ για τη σχολική τάξη δεν είναι μόνο επιθυμία αλλά και ανάγκη, έτσι, όπως αποτυπώνεται στα ευρήματα των παραπάνω ερευνών.
- Η δημιουργία ενός κατάλληλα δομημένου εκπαιδευτικού ψηφιακού υλικού πρέπει να έχει ορισμένες προδιαγραφές και να ακολουθεί συγκεκριμένα χαρακτηριστικά.
- Η ένταξη ενός συμπληρωματικού ψηφιακού εκπαιδευτικού υλικού στην διδασκαλία παράλληλα με τη χρήση του σχολικού βιβλίου κάνει το μάθημα πιο ελκυστικό, πιο ενδιαφέρον και καλλιεργεί δεξιότητες ανώτερου γνωστικού επιπέδου στους/στις μαθητές/τριες.
- Η αξιοποίηση των ΤΠΕ στη διδασκαλία δίνει την ευκαιρία στους/στις μαθητές/τριες να ακολουθούν τον δικό τους ρυθμό μελέτης, να αυτοαξιολογούνται, να αλληλεπιδρούν με το εκπαιδευτικό υλικό, τους/τις συμμαθητές/τριες τους και τον/τη δάσκαλό/α τους και να καλύπτουν τις μαθησιακές τους ανάγκες.
- Στόχος πάντα ενός συμπληρωματικού ψηφιακού εκπαιδευτικού υλικού ΕξΑΕ, και όχι μόνο, θα πρέπει να είναι το να μαθαίνει στα παιδιά πώς να μαθαίνουν μόνα τους, με τρόπο διασκεδαστικό και αβίαστο.
- Ένα μικτό παιδαγωγικό μοντέλο μάθησης, που θα συνδυάζει την πρόσωπο με πρόσωπο παραδοσιακή διδασκαλία με την ψηφιακή συμπληρωματική ΕξΑΕ βρίσκει ολοένα και περισσότερο απήχηση στους εκπαιδευτικούς κύκλους.

Μετά την ολοκλήρωση και της παρούσας έρευνας, ελπίζουμε να προσθέσουμε κάτι μικρό αλλά γόνιμο σε αυτή την τόσο σημαντική ερευνητική προσπάθεια, για τη βελτίωση των συνθηκών μάθησης και την ανάδειξη ενός καλύτερου μοντέλου διδασκαλίας, πιο σύγχρονου και περισσότερο μαθητοκεντρικού.

2.6 Σύνοψη κεφαλαίου

Στο κεφάλαιο αυτό παρουσιάσαμε τις σύγχρονες θεωρίες μάθησης με έμφαση στις κonstruktivistικές θεωρίες μάθησης με τον κύριο εκπρόσωπό τους τον J. Bruner, τις κοινωνιοπολιτισμικές θεωρίες μάθησης με τον κύριο εκπρόσωπό τους τον L. Vygotsky και τον Κονεκτισμό ως μία πολύ νέα θεωρία, που σχετίζεται άμεσα με τις Νέες Τεχνολογίες και το Διαδίκτυο. Αναφερθήκαμε, επίσης, στα εκπαιδευτικά λογισμικά περιβάλλοντα και πώς αυτά σχεδιάζονται υπό το πρίσμα των παραπάνω θεωριών. Στη συνέχεια, ασχοληθήκαμε με το εννοιολογικό πλαίσιο της εργασίας και συγκεκριμένα οριοθετήσαμε την Ιστορία ως γνωστικό αντικείμενο στη σύγχρονη εκπαίδευση, τα χαρακτηριστικά της και πώς δομείται η ιστορική αλήθεια. Μιλήσαμε για την αναγκαιότητα της σχολικής ιστορίας και τους τρόπους που δομείται η ιστορική σκέψη των μαθητών/τριών. Στα πλαίσια της Διδακτικής της Ιστορίας αναλύσαμε τους στόχους της, τον «ιστορικό εγγραμματισμό» και τον ρόλο του στο σύγχρονο σχολείο. Παρουσιάσαμε την κατάσταση στο ελληνικό σχολείο σήμερα και ιδιαίτερα στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση σε σχέση με τη διδασκαλία της Ιστορίας. Οριοθετήσαμε την έννοια της ιστορικής σκέψης και πώς αυτή διαμορφώνεται σύμφωνα με τις έρευνες των ειδικών. Προσεγγίσαμε με βάση τις μοντέρνες αντιλήψεις για την ιστορική εκπαίδευση τα ειδικά χαρακτηριστικά της, τα στοιχεία που οικοδομούν την ιστορική σκέψη και καταλήξαμε στο συμπέρασμα ότι η ιστορική σκέψη είναι συνδεδεμένη με την ιστορική γνώση, η μία υποστηρίζει και τροφοδοτεί την άλλη. Επιπλέον, προσδιορίσαμε εννοιολογικά την ηλεκτρονική μάθηση και τα εργαλεία του Web2.0. Προσανατολιστήκαμε στο πώς οι Νέες Τεχνολογίες βοηθούν ως διδακτικά εργαλεία στη δημιουργία ποιοτικών εκπαιδευτικών περιβαλλόντων ενισχύοντας τις θετικές προσδοκίες των παιδιών και δημιουργώντας ισχυρά κίνητρα. Τέλος, οριοθετήσαμε την Ανοικτή και Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση, στον τρόπο που λειτουργεί συμπληρωματικά στο συμβατικό τρόπο διδασκαλίας, ενώ κάναμε εκτενή αναφορά στο εκπαιδευτικό υλικό της ΕξΑΕ, στα μοντέλα παιδαγωγικού σχεδιασμού

*Αικατερίνη Θεοδούλου, Σχολική Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση:
Σχεδιασμός, Υλοποίηση και Αποτίμηση συμπληρωματικού
εκπαιδευτικού υλικού με τη μεθοδολογία της ΕξΑΕ στο μάθημα
της Ιστορίας Γ' Δημοτικού, ενότητα: «Ο Κυκλαδικός Πολιτισμός»*

της διδασκαλίας και στα χαρακτηριστικά δημιουργίας ψηφιακού εκπαιδευτικού υλικού για ΕξΑΕ αλλά και στους άξονες, που βασίζεται η αποτίμησή του. Αναφερθήκαμε επίσης στα συμπεράσματα ερευνών σχετικές με τον σχεδιασμό, την υλοποίηση και αποτίμηση ψηφιακού εκπαιδευτικού υλικού για ΕξΑΕ στο μάθημα της Ιστορίας αλλά και σε άλλες ερευνητικές εργασίες διαφορετικού γνωστικού αντικειμένου.

Στο επόμενο κεφάλαιο θα ασχοληθούμε με θέματα μεθοδολογίας της έρευνας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΈΡΕΥΝΑΣ

Σχεδιάζοντας μια έρευνα είναι σημαντικό να διευκρινιστεί η διάκριση που πρέπει να γίνει μεταξύ της μεθοδολογίας και των μεθόδων, των θεωρητικών προσεγγίσεων και των εργαλείων, των ειδών της έρευνας και των τρόπων συλλογής δεδομένων.

Στο παρόν κεφάλαιο θα ασχοληθούμε με τη μεθοδολογική προσέγγιση που ακολουθήσαμε στην παρούσα εργασία και που προσδιορίζει το μοντέλο της έρευνας και τις διαδικασίες συλλογής και ανάλυσης δεδομένων.

Αναλυτικότερα, το παρόν κεφάλαιο έχει οκτώ ενότητες με την εξής δομή:

Στην ενότητα 3.1 παρουσιάζεται η μεθοδολογική ταυτότητα της παρούσας εργασίας και συγκεκριμένα αναλύεται η έννοια της έρευνας και τα είδη της με αναφορές στην ποιοτική έρευνα, αποσαφηνίζονται οι έννοιες της μεθόδου, της μεθοδολογίας και του «Παραδείγματος», παρουσιάζονται οι τύποι των ποιοτικών μεθοδολογιών έρευνας και τα χαρακτηριστικά του Ανθρωπιστικού/Ερμηνευτικού «Παραδείγματος» καθώς και η μεθοδολογική στρατηγική, που επιλέξαμε για την έρευνά μας. Γίνεται εκτενής αναφορά στον σκοπό, τους στόχους και τα ερευνητικά μας ερωτήματα.

Στην ενότητα 3.2 παρουσιάζεται το συμπληρωματικό εκπαιδευτικό υλικό που δημιουργήθηκε με τη μεθοδολογία της ΕξΑΕ για το μάθημα της Ιστορίας και αναλύονται τα στοιχεία του περιεχομένου του καθώς και ο τρόπος με τον οποίο επιδιώχθηκε η ανάπτυξη της ιστορικής σκέψης των μαθητών/τριών.

Στην ενότητα 3.3 αναφέρεται το δείγμα της έρευνας.

Στην ενότητα 3.4 γίνεται παρουσίαση των μεθόδων συλλογής ερευνητικών δεδομένων.

Στην ενότητα 3.5 περιγράφεται η ερευνητική διαδικασία.

Στην ενότητα 3.6 παρουσιάζονται θέματα οργάνωσης, ταξινόμησης, κατηγοριοποίησης και ανάλυσης των δεδομένων με τη συνδρομή του λογισμικού Atlas.ti.

Στην ενότητα 3.7 γίνεται αναφορά στους περιορισμούς της έρευνας

Στην ενότητα 3.8 παρουσιάζεται η σύνοψη του κεφαλαίου.

3.1 Μεθοδολογική προσέγγιση

3.1.1 Η έννοια της έρευνας και τα είδη ερευνών-Ποιοτική έρευνα

Η επιστήμη όπως και κάθε ανθρώπινη δραστηριότητα έχει σκοπούς και στόχους. Με την επιστήμη ο άνθρωπος επιδιώκει να ικανοποιήσει τα άμεσα ενδιαφέροντά του αλλά και να εξυπηρετήσει πρακτικές ανάγκες του, να γνωρίσει καλύτερα τον κόσμο που τον περιβάλλει, να ταξινομήσει τα φαινόμενα που παρατηρεί και να δώσει εξηγήσεις γύρω από αυτά. Για την επίτευξη των στόχων της η επιστήμη κάνει έρευνα. Έρευνα, σύμφωνα με τον Βάμβουκα (1988), είναι η διαδικασία που ακολουθεί ο/η επιστήμονας για τη γνώση ή τη δημιουργία ενός αντικειμένου ή μιας πραγματικότητας. « Η έρευνα μας επιτρέπει να περάσουμε από την υποκειμενικότητα στην αντικειμενικότητα, από τη γνώμη στη γνώση» (Βάμβουκας, 1988:72).

Σύμφωνα με τους Cohen, Manion & Morrison(2008) η έρευνα έχει τρία χαρακτηριστικά: α) είναι συστηματική και ελεγχόμενη, β) είναι εμπειρική και γ) αυτοδιορθώνεται.

Στον τομέα της Παιδαγωγικής ή έρευνα έχει προσφέρει πολλά και σε ποικίλους παράγοντες, υλικούς και ανθρώπινους, που επηρεάζουν την εκπαιδευτική λειτουργία καθώς και τα πρόσωπα που εμπλέκονται, κυρίως εκπαιδευτικούς και μαθητές/τριες. Σήμερα μπορούμε να μιλάμε για ένα απέραντο πεδίο παιδαγωγικής έρευνας και κυρίως αυτό που έχει να κάνει με την εκπαιδευτική πρακτική. Οι συνεχείς αλλαγές του σύγχρονου κόσμου μας επιβάλλουν να προετοιμάζουμε τους/τις μαθητές/τριές μας αναπτύσσοντας τους ικανότητες αναζήτησης της γνώσης αλλά και δεξιότητες κριτικής σκέψης.

Οι έρευνες χωρίζονται ανάλογα με το είδος των δεδομένων τους, σε ποσοτικές και ποιοτικές. Ξεκινούν πάντα με σαφή και ακριβή διατύπωση ενός προβλήματος, που αποτελεί σημαντικό σταθμό στην ερευνητική διαδικασία. Η σκοπιμότητα της έρευνας, η διατύπωση των ερευνητικών υποθέσεων, η αναδίφηση στη σχετική βιβλιογραφία, η δειγματοληψία και η μέθοδος της έρευνας αποτελούν στάδια που χρειάζονται προσεκτικό χειρισμό. Ωστόσο, ανάλογα με το είδος της έρευνας

υπάρχουν και αποκλίσεις. Προσπαθώντας να ορίσουμε την ποιοτική έρευνα διαβάσαμε διάφορους και διαφορετικούς ορισμούς, οι οποίοι κάνουν λόγο για μια δραστηριότητα που παρατηρεί τον κόσμο, που ερμηνεύει με διάφορες πρακτικές οτιδήποτε είναι ορατό, που εστιάζει στο νόημα και όχι στη συμπεριφορά των ανθρώπων, που χρησιμοποιεί, αντί για αριθμητικά δεδομένα και μαθηματικούς υπολογισμούς, νοηματικές ερμηνείες και νατουραλιστικές προσεγγίσεις για τον κόσμο. Σύμφωνα με τους Ίσαρη, Πουρκό, (2015:14), για μια σαφή οριοθέτηση της ποιοτικής έρευνας είναι αναγκαία η διασαφήνιση διαφορετικών επιπέδων της μεθόδου της επιστημονικής έρευνας. Η έννοια της μεθόδου μπορεί να χρησιμοποιηθεί με τρεις διαφορετικούς τρόπους:

- σχετικά με την επιστημολογία της έρευνας (φιλοσοφική/ επιστημονική θεμελίωση της ποιοτικής έρευνας)
- σχετικά με τη μεθοδολογία της έρευνας (θεωρητική ανάλυση και οριοθέτηση του προβλήματος και τρόπων διερεύνησής του)
- σχετικά με τις επιμέρους μεθόδους που υιοθετούνται (ερευνητικές στρατηγικές και τεχνικές)

Μέσα από την κονστρουκτιβιστική θεώρηση, η οποία θεωρεί ότι η πραγματικότητα είναι κοινωνικά κατασκευασμένη, το έργο του/της ερευνητή/τριας είναι να κατανοήσει τις πολλαπλές κοινωνικές κατασκευές του νοήματος των ανθρώπινων πράξεων και της γνώσης. Έτσι, οι κονστρουκτιβιστές ερευνητές/τριες «τείνουν να χρησιμοποιούν ερευνητικές μεθόδους, όπως οι συνεντεύξεις και η παρατήρηση, που τους επιτρέπουν να αποκτήσουν πολλαπλές προοπτικές» (Robson, 2010:32). Οι συμμετέχοντες/ουσες στην έρευνα βοηθούν τους/τις ερευνητές/τριες στην κατασκευή της πραγματικότητας και δεδομένου ότι υπάρχουν πολλές πραγματικότητες, τα ερευνητικά ερωτήματα δεν θεμελιώνονται ακριβώς πριν από την έρευνα. Οι εκπρόσωποι του κονστρουκτιβισμού αναδεικνύουν το πολιτικό, κοινωνικό, ιστορικό συγκείμενο της γνώσης. Ωστόσο, οι ερευνητές/τριες εκφράζουν κριτική σχετικά με το τι μπορεί να γίνει γνωστό για την πραγματικότητα λόγω της υποκειμενικότητας και του σχετικισμού, που χαρακτηρίζει τις ποιοτικές έρευνες.

Σε ότι αφορά τη μεθοδολογία, μέσα από ένα πλήθος θεωριών που διαμορφώνουν το ευρύτερο μεθοδολογικό πλαίσιο, παρατηρείται ότι στην ποιοτική έρευνα

χρησιμοποιείται η αναλυτική επαγωγή και ανάλυση δεδομένων. Οι ερευνητές/τριες επιχειρούν να ανασυγκροτήσουν την οπτική γωνία των συμμετεχόντων/ουσών και τις προοπτικές θεώρησης της πραγματικότητας, που οι συμμετέχοντες/ουσες υιοθετούν.

Αναφορικά με τις μεθόδους και τεχνικές, που χρησιμοποιούνται στην ποιοτική έρευνα, μπορούμε να αναφέρουμε τη συνέντευξη, την παρατήρηση (συμμετοχική και μη συμμετοχική), τις ομάδες εστίασης, την έρευνα-δράση, ανάλυση κειμένου, ανάλυση λόγου, βιογραφική μελέτη, κ.ά. Εδώ θα πρέπει να προσθέσουμε τους τρόπους συλλογής των δεδομένων, τα μέσα και τις τεχνικές επεξεργασίας τους. Η ποιοτική έρευνα, σε αντιδιαστολή με την ποσοτική, που αξιοποιεί κυρίως αριθμητικά δεδομένα, χρησιμοποιεί λεκτικά και παραστατικά δεδομένα (παρατηρήσεις, συνεντεύξεις, προφορικές αφηγήσεις, φωτογραφίες, βίντεο, κ.ά.). Οι πιο σημαντικές τεχνικές συλλογής ποιοτικών δεδομένων, σύμφωνα με τους Ίσαρη και Πουρκό,(2015) είναι η παρατήρηση, η συνέντευξη και οι ομάδες εστίασης. Τα τελευταία χρόνια έχουν αναπτυχθεί διαφορετικοί τρόποι ανάλυσης των ποιοτικών δεδομένων. «Ορισμένοι ερευνητές εδράζονται στη διαισθητική ανίχνευση των συσσωρευμένων δεδομένων, κάποιοι άλλοι στη συστηματική κα τυποποιημένη κωδικοποίηση και ανάλυσή τους... ενώ άλλοι καταφεύγουν στη χρησιμοποίηση ηλεκτρονικών προγραμμάτων επεξεργασίας των δεδομένων της ποιοτικής έρευνας (ενδεικτικά αναφέρουμε τα προγράμματα AQUAD, ATLAS.ti, NUDIST, QUALPRO, MAXqda, κ.ά.)» (Ίσαρη, Πουρκός, 2015:15).

Οι ποσοτικές και οι ποιοτικές έρευνες έχουν να αναδείξουν σημαντικά στοιχεία ενός υπό διερεύνηση θέματος. Ωστόσο, τόσο οι κονστρουκτιβιστικές αρχές πάνω στις οποίες εδράζεται μία ποιοτική έρευνα όσο και οι μέθοδοι και οι τεχνικές, που την υποστηρίζουν, θεωρούμε ότι είναι πολύ σημαντικές και μπορούν να αναλύσουν σε πολλά επίπεδα τα δεδομένα, που συλλέγονται. Υπάρχει μία ευρύτητα στην ανάλυση σε πλάτος και σε βάθος των δεδομένων, που καθιστά, όπως νομίζουμε, την ποιοτική έρευνα αξιόπιστη και ενδιαφέρουσα.

3.1.2 Η έννοια του «Παραδείγματος», της μεθόδου και της μεθοδολογίας

Η έννοια «Παράδειγμα» αναπτύχθηκε με ιδιαίτερο τρόπο από τον Kuhn(1981) και αναφέρεται σε ένα εννοιολογικό πλαίσιο, το οποίο ενστερνίζεται μια ομάδα

επιστημόνων, αναφέρεται δηλαδή σε μια κοινή ερευνητική κουλτούρα, η οποία αποτελείται από ένα σύνολο πεποιθήσεων, αξιών και παραδοχών που αφορούν τη φύση και τη διεξαγωγή μιας έρευνας. Σύμφωνα με τον Kuhn, η έννοια του «Παραδείγματος» είναι μια θεωρητική προοπτική, η οποία γίνεται αποδεκτή από μια κοινότητα επιστημόνων ενός θεωρητικού πεδίου, θεμελιώνεται στις προηγούμενες γνώσεις, που αφορούν αυτό το επιστημονικό πεδίο και κατευθύνει την έρευνα για το τι αξίζει να διερευνηθεί, τη διατύπωση των υποθέσεων για την εξήγηση του φαινομένου, που διερευνάται και τον προσδιορισμό των κατάλληλων ερευνητικών τεχνικών. Συνοψίζοντας, θα λέγαμε ότι το «Παράδειγμα» είναι ένα σύστημα αρχών, μια κοσμοαντίληψη, ένα θεωρητικό πλαίσιο, που κατευθύνει την έρευνα σε ένα επιστημονικό πεδίο. Ο/Η ερευνητής/τρια επιλέγει συγκεκριμένα ερευνητικά ερωτήματα, κάνει υποθέσεις, παίρνει μεθοδολογικές αποφάσεις, σύμφωνα με τη στάση του/της απέναντι στα πράγματα και τις πεποιθήσεις του/της για τη γνώση του κόσμου. Χωρίς «Παράδειγμα» η επιστήμη στερείται προσανατολισμού ενώ το ίδιο το «Παράδειγμα» αποτελεί έναν οδηγό για τον ερευνητή (Ισαρη, Πουρκός, 2015).

Ανάλογα συμβαίνει και στη διδακτική πρακτική, όπου ο/η εκπαιδευτικός καθημερινά, εκούσια ή ακούσια, κάνει διάφορες επιλογές ως προς τους μαθησιακούς στόχους, τις μεθόδους διδασκαλίας, τα μέσα που θα χρησιμοποιήσει, τη χρήση των ΤΠΕ, τον τρόπο αλληλεπίδρασης με τους/τις μαθητές/τριες και την αξιολόγηση. Επιλογές, που αντανakλούν τις απόψεις του/της για τον τρόπο που μαθαίνουν τα παιδιά και τον ρόλο του/της εκπαιδευτικού στη διδακτική διαδικασία αλλά και ευρύτερες απόψεις του/της για τη φύση της γνώσης και της κοινωνικής πραγματικότητας.

Στην εκπαιδευτική έρευνα μερικές φορές γίνεται σύγχυση στη χρήση των όρων μέθοδος και μεθοδολογία. Πρόκειται όμως για διαφορετικές θεωρητικές έννοιες που σχετίζονται με συγκεκριμένες επιστημολογικές παραδοχές και προσδιορίζουν τις επιμέρους ερευνητικές τεχνικές και τα στάδια. Με τον όρο μέθοδοι «εννοούμε το φάσμα των προσεγγίσεων, οι οποίες χρησιμοποιούνται προκειμένου να αξιοποιηθούν ως βάση συμπερασμάτων και ερμηνείας, εξήγησης και πρόβλεψης.» (Cohen, Manion, Morrison, 2008:75). Πρόκειται δηλαδή για τις τεχνικές εκείνες, που είναι συνδεδεμένες με κάποιο θεωρητικό μοντέλο-«παράδειγμα» όπως συνηθίζεται να ονομάζεται, και αποσκοπούν στην περιγραφή φαινομένων, εκτέλεση πειραμάτων,

συμμετοχική παρατήρηση, παιχνίδια ρόλων, κατευθυνόμενη συνέντευξη, καταγραφή μετρήσεων κ.ά. Σύμφωνα με τον Kaplan (όπ. αναφ. στο Cohen, Manion, Morrison, 2008), οι μέθοδοι παραπέμπουν στις τεχνικές και τις διαδικασίες που χρησιμοποιούνται στην πορεία συλλογής και ανάλυση δεδομένων, που σχετίζονται με κάποιο ερευνητικό ερώτημα ή υπόθεση. Συμπερασματικά, θα λέγαμε ότι η μέθοδος δημιουργεί τις προϋποθέσεις για τη συλλογή και οργάνωση των δεδομένων του υπό διερεύνηση φαινομένου. Η επιλογή κάποιας μεθόδου συμβαδίζει με ένα συγκεκριμένο τρόπο θέασης του κόσμου, με ένα συγκεκριμένο επιστημολογικό πλαίσιο, με ένα «Παράδειγμα».

Με τον όρο μεθοδολογία αναφερόμαστε στις θεωρητικές παραδοχές και αξίες, που ενυπάρχουν σε μια συγκεκριμένη ερευνητική προσέγγιση. Μια μεθοδολογία συνδέεται πάντα με συγκεκριμένα επιστημολογικά «Παραδείγματα». Σύμφωνα με τους Ίσαρη, Πουρκό(2015:17) «η μεθοδολογία είναι ένα εργαλείο σκέψης που καθοδηγεί το πώς ένας ερευνητής θα μπορούσε να πλαισιώσει τα ερευνητικά του ερωτήματα και για το τι επιλογές θα κάνει σχετικά με τις τεχνικές ή μεθόδους έρευνας συλλογής δεδομένων και αργότερα ανάλυσης και ερμηνείας τους». Ο Kaplan υποστηρίζει ότι «σκοπός της μεθοδολογίας είναι να μας βοηθήσει να κατανοήσουμε, με τους ευρύτερους δυνατούς όρους, όχι τα προϊόντα της επιστημονικής έρευνας αλλά την ίδια την πορεία της» (Cohen, Manion, Morrison, 2008:75).

Καταλαβαίνουμε, λοιπόν, ότι οι μεθοδολογικές μας επιλογές δεν μπορούν να είναι ανεξάρτητες από τις θεωρητικές και επιστημολογικές μας επιλογές. Ο προσδιορισμός του «Παραδείγματος» είναι απαραίτητος και πρέπει να συνάδει με τη μεθοδολογία μιας έρευνας. Η μεθοδολογία είναι η στρατηγική, η διαδικασία, ο σχεδιασμός, που κρύβεται πίσω από την επιλογή και χρήση των μεθόδων, που έχουμε επιλέξει για την έρευνά μας.

3.1.3 Τύποι ποιοτικών μεθοδολογιών έρευνας - Ανθρωπιστικό/Ερμηνευτικό «Παράδειγμα»

Στη βιβλιογραφία υπάρχουν ποικίλες απόπειρες ταξινόμησης και κατηγοριοποίησης της ποιοτικής έρευνας. Η Renata Tesch(1990) διέκρινε τέσσερις βασικούς τύπους με βάση την κύρια εστίαση ενδιαφέροντος (Ίσαρη, Πουρκός, 2015:19):

- Προσεγγίσεις που το ενδιαφέρον τους εστιάζεται στα χαρακτηριστικά της γλώσσας: ανάλυση περιεχομένου, ανάλυση λόγου, εθνογραφία της επικοινωνίας, εθνοεπιστήμη κ.ά.
- Προσεγγίσεις που το ενδιαφέρον τους εστιάζεται στην ανακάλυψη κανονικοτήτων: εθνογραφική ανάλυση περιεχομένου, έρευνα-δράση, εκπαιδευτική εθνογραφία, νατουραλιστική έρευνα κ.ά.
- Προσεγγίσεις που το ενδιαφέρον τους εστιάζεται στην κατανόηση του νοήματος του κειμένου ή της δράσης: φαινομενολογική έρευνα, ανάλυση περίπτωσης, ερμηνευτική έρευνα κ.ά.
- Προσεγγίσεις που το ενδιαφέρον τους εστιάζεται στον αναστοχασμό: εκπαιδευτική εμπειρογνωμοσύνη/ειδημοσύνη, αναστοχαστική φαινομενολογία και ευρετική έρευνα.

Υπάρχει φυσικά πλήθος ακόμα από ταξινομήσεις και τυπολογίες όλες όμως οι ποιοτικές προσεγγίσεις, ενώ μοιράζονται κάποιες κοινές παραδοχές, δεν παύουν να έχουν τα δικά τους ιδιαίτερα χαρακτηριστικά στον σχεδιασμό της ερευνητικής διαδικασίας. Ο Κονστρουκτιβισμός είναι ευρύτερος από μια θεωρία μάθησης και έχει τις καταβολές του στις θεωρίες του Piaget και του Bruner, όπου δίνουν έμφαση τόσο στη γνώση ως εξατομικευμένη διαδικασία όσο και στις ανακαλυπτικές διαδικασίες μάθησης. Οι Κοινωνικοπολιτισμικές θεωρίες και συγκεκριμένα ο κυρίως εκπρόσωπος, ο Vygotsky, δίνει έμφαση στην κοινωνική οικοδόμηση της γνώσης με τη μεσολάβηση της γλώσσας. Οι αρχές και τα βασικά χαρακτηριστικά της Κονστρουκτιβιστικής προσέγγισης σε συνδυασμό με τις κοινωνικοπολιτισμικές θεωρίες διαμορφώνουν το πλαίσιο του Ανθρωπιστικού/Ερμηνευτικού «Παραδείγματος».

Οι ποικίλες ποιοτικές προσεγγίσεις που έχουν αναπτυχθεί στο πλαίσιο των παιδαγωγικών επιστημών (ερμηνευτικές, φαινομενολογικές, εθνογραφικές, κονστρουκτιβιστικές, κοινωνικοπολιτισμικές κ.ά.) υιοθετούν ένα σύνολο από κοινές παραδοχές που θα μπορούσαμε να τις εντάξουμε στο Ανθρωπιστικό/Ερμηνευτικό «Παράδειγμα».

Σύμφωνα με το Ανθρωπιστικό/Ερμηνευτικό «Παράδειγμα», (Ισαρη, Πουρκός, 2015) η πραγματικότητα είναι υποκειμενική και τα γεγονότα, ο/η ερευνητής/τρια αλλά και τα

υποκείμενα της έρευνας είναι αλληλοεξαρτώμενα και επηρεάζονται από το πλαίσιο, μέσα στο οποίο δρουν. Ο/Η ερευνητής/τρια θα πρέπει να μελετήσει το φαινόμενο, που είναι υπό εξέταση, μέσα σε ένα συγκεκριμένο πλαίσιο και να συνειδητοποιήσει σε ποιες αξίες βασίζεται για την έρευνα του. Η γνώση κατασκευάζεται κοινωνικά, που σημαίνει ότι οι αναπαραστάσεις μας για τον κόσμο συνδέονται με ηθικά, πολιτικά και πολιτισμικά ενδιαφέροντα. Η γνώση προκύπτει από τη διάδραση του ατόμου με τα πράγματα, είναι μια προσωπική κατασκευή της πραγματικότητας.

Η γνώση αποκτάται με τη χρήση ολιστικών προσεγγίσεων και ο/η ερευνητής/τρια χρησιμοποιεί την επαγωγική συνήθως μέθοδο (από κάτω προς τα πάνω) για την ανακάλυψη της γνώσης, δημιουργεί καινούριες υποθέσεις από τα δεδομένα που συλλέγει στο ερευνητικό πεδίο και στη βάση αυτών θεμελιώνει τη θεωρία του/της. Στο Ανθρωπιστικό/Ερμηνευτικό «Παράδειγμα» η ανθρώπινη συμπεριφορά θεωρείται δυναμική, πλαίσιοθετημένη, κοινωνικο-ιστορική, πολιτισμική και προσωπική.

Οι συνήθειες ερευνητικοί στόχοι είναι η ανακάλυψη, η περιγραφή, η ανίχνευση και η διερεύνηση. Ο/Η ερευνητής/τρια μελετά τη συμπεριφορά των υποκειμένων της έρευνάς του/της στο φυσικό πλαίσιο που αυτή συμβαίνει, γιατί έτσι θεωρεί ότι μπορεί να αναδείξει τον συνολικό χαρακτήρα του πλαισίου, εντός του οποίου λαμβάνει χώρα το φαινόμενο, που τον/την ενδιαφέρει.

Τα δεδομένα που συλλέγονται είναι ποιοτικά (π.χ. συνεντεύξεις σε βάθος, συνεντεύξεις με ανοιχτές ερωτήσεις, συμμετοχική παρατήρηση κ.ά.) και λαμβάνονται υπόψη οι επιρροές του πλαισίου. Θεωρείται πως τα χαρακτηριστικά του/της ερευνητή/τριας (φύλο, κοινωνική θέση, εμπειρίες κ.ά.) επηρεάζουν επίσης, τη συλλογή και ανάλυση των δεδομένων, η φύση των οποίων σχετίζεται με λέξεις, εικόνες και κατηγορίες. Άρα, για οποιαδήποτε έρευνα μπορούν να εξαχθούν πολλές ερμηνείες και συμπεράσματα (Ισαρη, Πουρκός, 2015).

Η φύση της ανάλυσης των δεδομένων είναι διερευνητική με την αναζήτηση προτύπων, μοτίβων, θεμάτων και ολιστικών χαρακτηριστικών. Τα αποτελέσματα, που παράγονται, έχουν συγκεκριμένο ιδιογραφικό χαρακτήρα, σχετίζονται με την παρουσίαση των επιμέρους προοπτικών των υποκειμένων. Η τελική παρουσίαση των αποτελεσμάτων έχει συνήθως αφηγηματικό χαρακτήρα με τη χρήση

πλαισιοθετημένων περιγραφών των επιμέρους περιπτώσεων και την άμεση αναφορά στα ίδια τα λόγια των υποκειμένων της έρευνας.

Έτσι, λοιπόν, θα λέγαμε ότι επιλέγουμε την ποιοτική έρευνα, διότι ο/η ερευνητής/τρια έχει τη δυνατότητα να εκπονήσει μία σε βάθος, λεπτομερή μελέτη και κατανόηση των επιμέρους πτυχών ενός υπό διερεύνηση φαινομένου και όχι να παραμείνει σε μια στατιστική και αφαιρετική προσέγγισή του. Επιπλέον, μπορεί να διαμορφώσει μια αυθεντική, πλαισιοθετημένη και ολιστική προσέγγιση του φαινομένου, που τον ενδιαφέρει. Ο/Η ερευνητής/τρια μπορεί ακόμα να χρησιμοποιήσει αφηγηματικό ύφος, να περιγράψει με εκφραστικούς τρόπους την εμπειρία των υποκειμένων για ένα φαινόμενο και όχι να παραμείνει στην απρόσωπη και αφαιρετική γλώσσα της στατιστικής.

Τέλος, ο/η ερευνητής/τρια μπορεί να διαθέσει αρκετό χρόνο και μέσα για τη συλλογή πλούσιων ερευνητικών δεδομένων, για να προσεγγίσει καλύτερα την δυναμική και ολιστική φύση του υπό διερεύνηση φαινομένου, που τον/την ενδιαφέρει. Μια ποιοτική έρευνα βασίζεται συνήθως σε ένα μικρό δείγμα περιπτώσεων, για τις οποίες όμως συλλέγονται λεπτομερή και πολυτροπικά δεδομένα (οπτικά, λεκτικά κ.ά.) έτσι ώστε να γίνεται δυνατή η ανάλυση πολλαπλών πτυχών ή διαστάσεων του υπό μελέτη φαινομένου. Σημαντικό στοιχείο όμως της ποιοτικής έρευνας παραμένει και το γεγονός ότι το ενδιαφέρον του/της ερευνητή/τριας εστιάζεται στη σκέψη και κατανόηση που έχουν τα υποκείμενα της έρευνας για το υπό διερεύνηση ζήτημα και όχι τόσο στα δεδομένα της σχετικής βιβλιογραφίας.

Η ποιοτική έρευνα δεν παύει να είναι μια ερμηνευτική διαδικασία, στην οποία ο/η ερευνητής/τρια από την αρχή μέχρι το τέλος ερμηνεύει ό,τι ακούει, βλέπει και κατανοεί. Στο τέλος της διαδικασίας βρίσκεται πάντα ο αναστοχασμός, που επιτρέπει στον/στην ερευνητή/τρια να επαναξιολογήσει τις επιλογές του/της, τον τρόπο που αντιμετώπισε τα υποκείμενα της έρευνάς του/της, τις δυσκολίες, που αντιμετώπισε στην καταγραφή, ταξινόμηση, ανάλυση και ερμηνεία των δεδομένων του/της και γενικά να αναστοχαστεί για την όλη ερευνητική διαδικασία. Ασφαλής δρόμος προς την αλήθεια δεν υπάρχει και αυτό είναι κάτι που θα πρέπει ο/η ερευνητής/τρια να το λαμβάνει πάντα υπόψη του/της.

Η Κονστρουκτιβιστική προσέγγιση και το Ανθρωπιστικό/Ερμηνευτικό «Παράδειγμα» έχει λειτουργήσει ως πλαίσιο μελέτης πολλών πτυχών της εκπαιδευτικής διαδικασίας και διδασκαλίας αλλά και της εφαρμογής της εκπαιδευτικής τεχνολογίας για την παραγωγή συμπληρωματικού εκπαιδευτικού υλικού. Έτσι και στην παρούσα ερευνητική διαδικασία, αξιοποιούμε το Ανθρωπιστικό/Ερμηνευτικό «Παράδειγμα» και την Κονστρουκτιβιστική προσέγγιση, για να ολοκληρώσουμε την ποιοτική μελέτη της έρευνάς μας και να κατανοήσουμε τις βαθύτερες πτυχές των δεδομένων, που προκύπτουν από την ανάλυση των υποκειμένων μας.

3.1.4 Μεθοδολογική Στρατηγική

Η παρούσα έρευνα βασίστηκε στην ποιοτική μεθοδολογία και αποτελεί ένα ποιοτικό σχέδιο έρευνας. Ένα ποιοτικό ερευνητικό σχέδιο ξεκινά από μια ιδέα ή ένα πρόβλημα που προσπαθεί να κατανοήσει ο/η ερευνητής/τρια. Οι διάφορες και διαφορετικές έννοιες στα ποιοτικά σχέδια είναι προσωρινές και ανοιχτές στη διαμόρφωσή τους. Υπάρχει ένα ερευνητικό πεδίο, στο οποίο εμπλέκεται ο/η ερευνητής/τρια, υπάρχει ακόμα ο σκοπός της διερεύνησης, το θεωρητικό και επιστημολογικό υπόβαθρο, τα ερευνητικά ερωτήματα, οι μέθοδοι παραγωγής του ερευνητικού υλικού, η δειγματοληψία, η ανάλυση του ερευνητικού υλικού, ώσπου να καταλήξει στα τελικά συμπεράσματά του, μια διαδικασία που απαιτεί ερμηνεία, δημιουργικότητα και φαντασία. Στο τέλος, υπάρχει η αναστοχαστικότητα του/της ερευνητή/τριας για προτάσεις, αλλαγές, δυσκολίες και οτιδήποτε θα μπορούσε ίσως να βελτιωθεί για χάρη της έρευνας.

Η έρευνά μας ξεκινάει από το πρόβλημα/ερώτημα: «Πώς μπορούμε να αναπτύξουμε την ιστορική σκέψη των μαθητών/τριών στο μάθημα της Ιστορίας ;» Ο τρόπος που επιλέξαμε να παρέμβουμε είναι ο σχεδιασμός συμπληρωματικού ψηφιακού εκπαιδευτικού υλικού με τη μεθοδολογία της Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης και η αποτίμησή του από εκπαιδευτικούς. Στο σημείο αυτό αξίζει να σημειώσουμε ότι ο ρόλος του/της ερευνητή/τριας σε μια ποιοτική έρευνα είναι σημαντικός, διότι προϋποθέτει αμεσότητα και προσωπική εμπλοκή στην ερευνητική διαδικασία. Η υποκειμενικότητα θεωρείται δεδομένη και δεν αποτελεί εμπόδιο. Αντιθέτως, στο πλαίσιο του αναστοχασμού ο/η ερευνητής/τρια εξετάζει τόσο τη δική του/της

υποκειμενικότητα όσο και των συμμετεχόντων/ουσών στην έρευνα και με ποιο τρόπο οι προσωπικές θέσεις, οι εμπειρίες, οι αξίες, οι προσδοκίες όλων μπορούν να επηρεάσουν την ερευνητική διαδικασία, την ανάλυση δεδομένων και τα αποτελέσματα της έρευνας. Η ποιοτική έρευνα, λοιπόν, φωτίζει τις απόψεις και τις αναπαραστάσεις που δίνουν στις έννοιες οι ίδιοι/ες οι συμμετέχοντες/ουσες.

3.1.4.α Σκοπός της έρευνας

Σκοπός της παρούσας έρευνας είναι, μέσα από τον σχεδιασμό και την υλοποίηση συμπληρωματικού ψηφιακού εκπαιδευτικού υλικού με τη μεθοδολογία της ΕξΑΕ στο μάθημα της Ιστορίας ενότητα: «Ο Κυκλαδικός Πολιτισμός», η αποτίμηση των απόψεων των εκπαιδευτικών σχετικά με τη χρήση του συμπληρωματικού ψηφιακού εκπαιδευτικού υλικού, προκειμένου αυτό το υλικό να συμβάλλει στην ανάπτυξη της ιστορικής σκέψης των μαθητών/τριών.

3.1.4.β Οι εκπαιδευτικοί στόχοι της έρευνας

Οι εκπαιδευτικοί στόχοι της παρούσας ερευνητικής εργασίας έχουν ως εξής:

1. Να προσδιοριστούν οι προδιαγραφές και τα χαρακτηριστικά, που πρέπει να έχει ένα ψηφιακό εκπαιδευτικό υλικό ΕξΑΕ.
2. Να διερευνηθούν οι απόψεις των εκπαιδευτικών αναφορικά με την ποιότητα του συμπληρωματικού ψηφιακού εκπαιδευτικού υλικού στο μάθημα της Ιστορίας.
3. Να διερευνηθούν οι απόψεις των εκπαιδευτικών για το ενδεχόμενο να συνδυάζουν τον συμβατικό τρόπο διδασκαλίας παράλληλα με τη χρήση κατάλληλου συμπληρωματικού ψηφιακού εκπαιδευτικού υλικού σχεδιασμένου με τη μέθοδο της ΕξΑΕ.

3.1.4.γ Ερευνητικά ερωτήματα

Τα ερευνητικά ερωτήματα, που διαμορφώνονται με βάση τον σκοπό και τους στόχους της έρευνάς μας, είναι:

1. Ποιες είναι οι προδιαγραφές και τα χαρακτηριστικά, που πρέπει να έχει ένα υλικό ΕξΑΕ;
2. Ποιες είναι οι απόψεις των εκπαιδευτικών αναφορικά με το υλικό;

- 2.1 Είναι το εκπαιδευτικό υλικό εύχρηστο, ευέλικτο, ελκυστικό, καθοδηγητικό;
- 2.2 Το περιεχόμενό του και το πολυμεσικό περιβάλλον λειτουργούν βοηθητικά στους στόχους του μαθήματος;
- 2.3 Σέβεται τον ρυθμό μελέτης κάθε μαθητή/τριας;
- 2.4 Αξιοποιεί τη χρήση των Η/Υ και τις Νέες Τεχνολογίες στο μάθημα της Ιστορίας;
- 2.5 Δίνει τη δυνατότητα αυτοαξιολόγησης και ενεργητικής συμμετοχής των μαθητών/τριών;
- 2.6 Προάγει τη φαντασία και την ενσυναίσθηση των μαθητών/τριών για την κατανόηση της χρονικής περιόδου που μελετάνε;
- 2.7 Έχει διαθεματικό χαρακτήρα;
- 2.8 Επιτρέπει την αλληλεπίδραση και επικοινωνία των εκπαιδευομένων με τον/την δάσκαλο/α;
3. Πώς θεωρούν οι εκπαιδευτικοί το ενδεχόμενο να συνδυάζουν τον συμβατικό τρόπο διδασκαλίας παράλληλα με τη χρήση του κατάλληλου συμπληρωματικού ψηφιακού εκπαιδευτικού υλικού σχεδιασμένου με τη μεθοδολογία της ΕξΑΕ;

Το πρώτο ερευνητικό ερώτημα απαντάται μέσα από τη βιβλιογραφική επισκόπηση και την ανάλυση των πηγών της εργασίας μας. Τα άλλα δύο ερευνητικά ερωτήματα θα απαντηθούν μέσα από την ποιοτική έρευνα, που θα αποτυπώσει τις απόψεις των εκπαιδευτικών.

Η ποιοτική προσέγγιση μας δίνει τη δυνατότητα να επιδιώξουμε μια σε βάθος μελέτη και όχι μία στατική και αφαιρετική προσέγγιση, να περιγράψουμε με εκφραστικούς τρόπους την εμπειρία των υποκειμένων και όχι με την απρόσωπη γλώσσα της στατιστικής. Μας δίνει, ακόμα, το πλεονέκτημα να επεξεργαστούμε τα πρωτογενή δεδομένα μέσω μιας αφηγηματικής συνέντευξης, τα οποία δεδομένα δύσκολα αποτυπώνονται σε ποσοτικές έρευνες. Τέλος, μας δίνει τη δυνατότητα να αποκτήσουμε μια ουσιαστική γνώση για την πολυπλοκότητα του σχεδιασμού και της υλοποίησης ενός ΕξΑΕ ψηφιακού εκπαιδευτικού υλικού.

3.2 Σχεδιασμός και Υλοποίηση συμπληρωματικού εκπαιδευτικού υλικού

Στην παρούσα εργασία έγινε προσπάθεια σχεδιασμού και υλοποίησης συμπληρωματικού ψηφιακού εκπαιδευτικού υλικού με τη μεθοδολογία της ΕξΑΕ στο μάθημα της Ιστορίας Γ' δημοτικού στην ενότητα: «Ο Κυκλαδικός Πολιτισμός». Συγκεκριμένα, το μάθημα κρίθηκε σκόπιμο να χωριστεί σε τρεις διδακτικές ενότητες, όπου η κάθε μία περιλαμβάνει τα εξής:

1η διδακτική ενότητα: «Ο Κυκλαδικός Πολιτισμός I». Θεματικές ενότητες:

- Το Αιγαίο
- Ταξίδι στην Προϊστορική Ελλάδα
- Οι Κυκλάδες
- Σύνοψη
- Τελική Άσκηση Αυτοαξιολόγησης
- Βιβλιογραφία

2η διδακτική ενότητα: «Ο Κυκλαδικός Πολιτισμός II». Θεματικές Ενότητες:

- Ναυτιλία και Εμπόριο
- Καθημερινή Ζωή
- Ταφικά έθιμα
- Θρησκευτικές αντιλήψεις
- Σύνοψη
- Τελική Άσκηση Αυτοαξιολόγησης
- Βιβλιογραφία

3η διδακτική ενότητα: «Ο Κυκλαδικός Πολιτισμός III». Θεματικές ενότητες:

- Η Κυκλαδική Τέχνη: Το φυσικό περιβάλλον

*Αικατερίνη Θεοδούλου, Σχολική Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση:
Σχεδιασμός, Υλοποίηση και Αποτίμηση συμπληρωματικού
εκπαιδευτικού υλικού με τη μεθοδολογία της ΕξΑΕ στο μάθημα
της Ιστορίας Γ' Δημοτικού, ενότητα: «Ο Κυκλαδικός Πολιτισμός»*

- Τηγανόσχημα αγγεία
 - Τα ειδώλια
 - Η Μοντέρνα Τέχνη
 - Οι Τοιχογραφίες
- Σύνοψη
 - Τελική Άσκηση Αυτοαξιολόγησης
 - Βιβλιογραφία

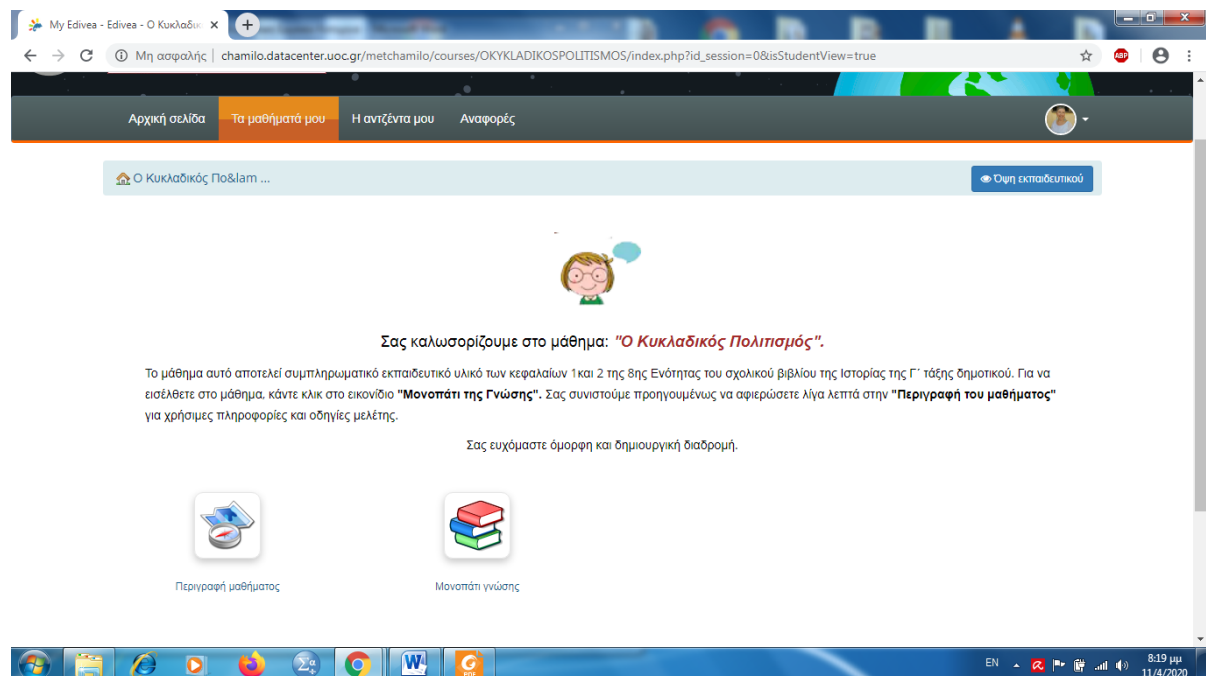
Ο σχεδιασμός και η υλοποίηση του συγκεκριμένου ψηφιακού εκπαιδευτικού υλικού έγινε με γνώμονα τη μαθητοκεντρική προσέγγιση και τις ατομικές ανάγκες των μαθητών/τριών, τους διαφορετικούς ρυθμούς μάθησης και αφομοίωσης της γνώσης, που έχει το κάθε παιδί και στηρίχθηκε στις επτά αρχές σχεδίασης ενός Εξ Αποστάσεως εκπαιδευτικού υλικού, έτσι, όπως αναλύονται από Σπανακά & Λιοναράκη(2017) και αναφέρθηκαν από εμάς ενότητα 2.4.3.

Συνδυάσαμε στοιχεία από όλα σχεδόν τα μοντέλα παιδαγωγικού σχεδιασμού της διδασκαλίας, που αναφέρονται στην ενότητα 2.4.4 αλλά αξιοποιήσαμε περισσότερο αυτό του *Gagne*. Σχετικά με τις προδιαγραφές και τα χαρακτηριστικά, που πρέπει να έχει ένα ψηφιακό εκπαιδευτικό υλικό για ΕξΑΕ, βασιστήκαμε στην τυπολογία των *West & Λιοναράκη*(2001) για την πολυμορφικότητα του υλικού, στις αρχές του *Holmberg*(1983) και της *Mena*(1992), στις αρχές για την πολυμεσική μάθηση του *Mayer*(2001) και στις αρχές δόμησης εκπαιδευτικού περιβάλλοντος των *Αναστασιάδη & Σπαντιδάκη*(2007), όπως αναλύονται στην ενότητα 2.4.4 της εργασίας μας.

Το ψηφιακό εκπαιδευτικό υλικό δημιουργήθηκε με το λογισμικό ανοιχτού τύπου **H5P**, που δίνει τη δυνατότητα διαδραστικών παρουσιάσεων. Το υλικό, που παράγεται από το H5P είναι φιλικό και ευχάριστο, συνδέεται με όλες τις συσκευές, που έχουν πρόσβαση στο διαδίκτυο (tablets, smartphones) ενώ το H5P δημιουργείται μέσα στο σύστημα διαχείρισης **Wordpress**, που είναι κι αυτό ένα λογισμικό ανοικτού κώδικα, που δίνει τη δυνατότητα επεξεργασίας κειμένου, εικόνας και βίντεο.

Στη συνέχεια, το υλικό ανέβηκε στο μαθησιακό περιβάλλον **ChamiloLMS**, που είναι κι αυτό ένα λογισμικό ανοικτού τύπου και δίνει τη δυνατότητα δημιουργίας ψηφιακού Εξ Αποστάσεως εκπαιδευτικού υλικού αλλά και την ενσωμάτωση άλλων Web2.0 εργαλείων με αντιγραφή κώδικα (Embed).

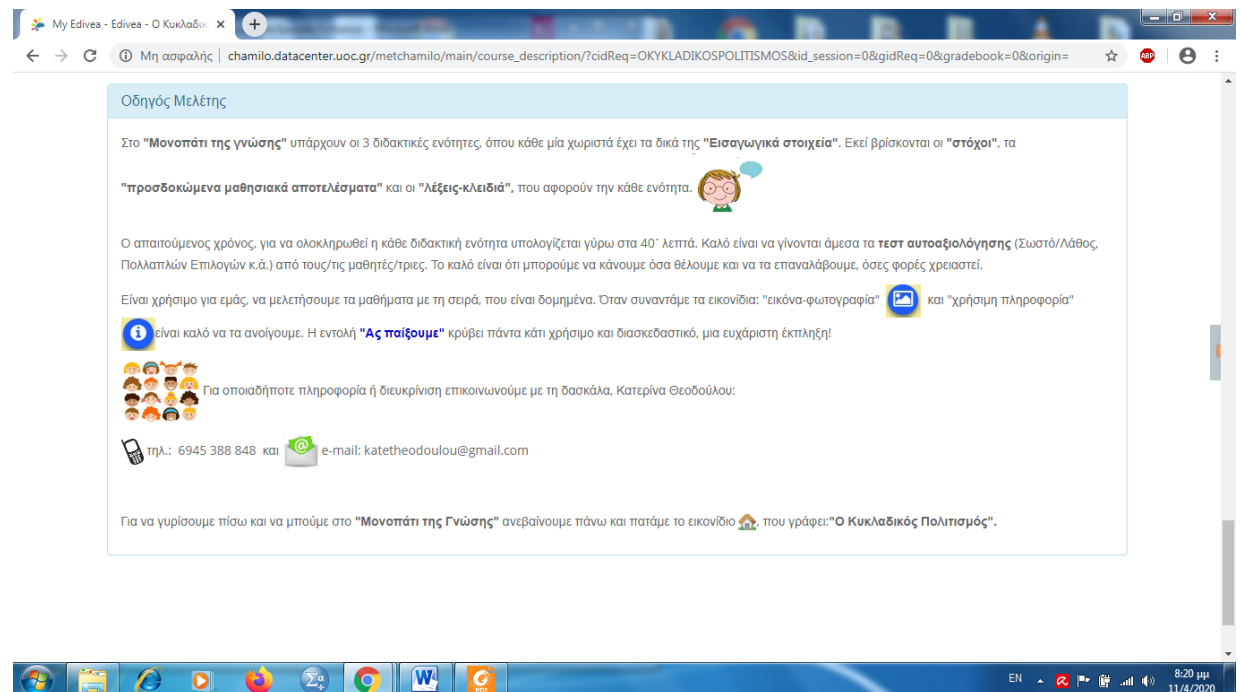
Στην αρχική σελίδα του μαθήματος εμφανίζεται η κεντρική ηρωίδα του υλικού και ξεναγός των μαθητών/τριών, η Μαιρούλα, ένα κοριτσάκι, που καλωσορίζει και ξεναγεί τους/τις μαθητές/τριες στο μάθημα «**Ο Κυκλαδικός Πολιτισμός**». Η Μαιρούλα προτείνει στους/στις χρήστες/τριες να διαβάσουν πρώτα την «**Περιγραφή του μαθήματος**» για χρήσιμες πληροφορίες και οδηγίες, πριν ξεκινήσουν τη μελέτη στο «**Μονοπάτι της Γνώσης**».

Εικόνα 1: Η αρχική σελίδα του μαθήματος.

Στην «**Περιγραφή του μαθήματος**» υπάρχουν χρήσιμες πληροφορίες για τις θεματικές ενότητες κάθε διδακτικής ενότητας, παρουσιάζονται οι στόχοι του μαθήματος, οι λέξεις-κλειδιά, αναλύονται οι δραστηριότητες, που περιλαμβάνονται στο μάθημα και τέλος υπάρχει ένας Οδηγός Μελέτης. **Ο Οδηγός Μελέτης**

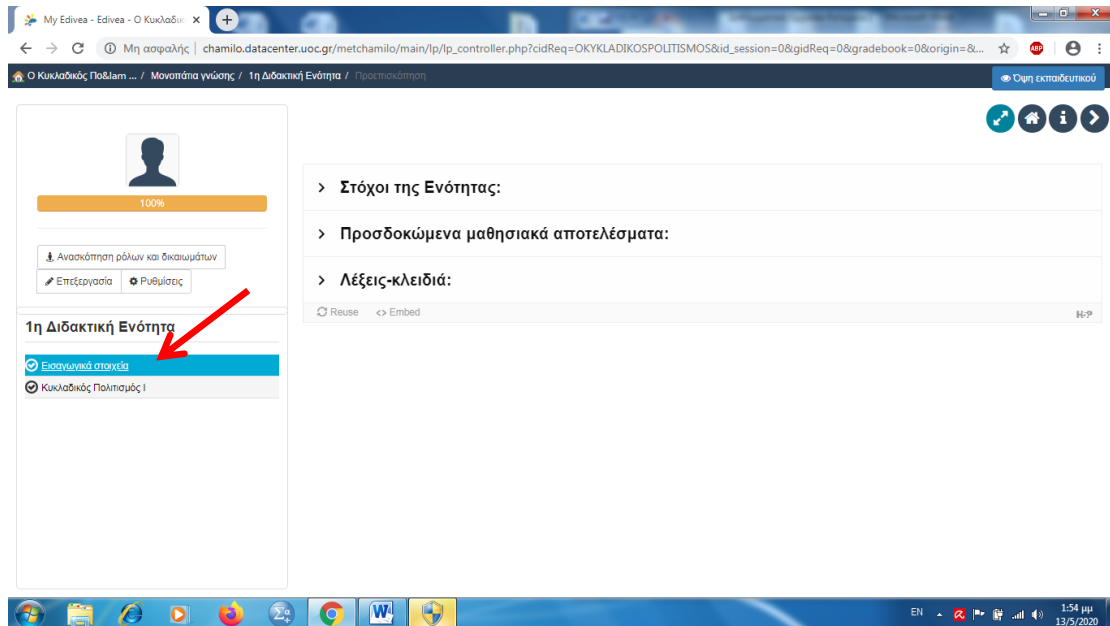
περιλαμβάνει χρονοδιάγραμμα μελέτης, οδηγίες για το πότε να γίνονται οι δραστηριότητες αυτοαξιολόγησης, συμβουλές για τη χρήση ορισμένων εικονιδίων και εντολών και τρόπους επικοινωνίας με την δασκάλα, η οποία είναι και η δημιουργός του υλικού.

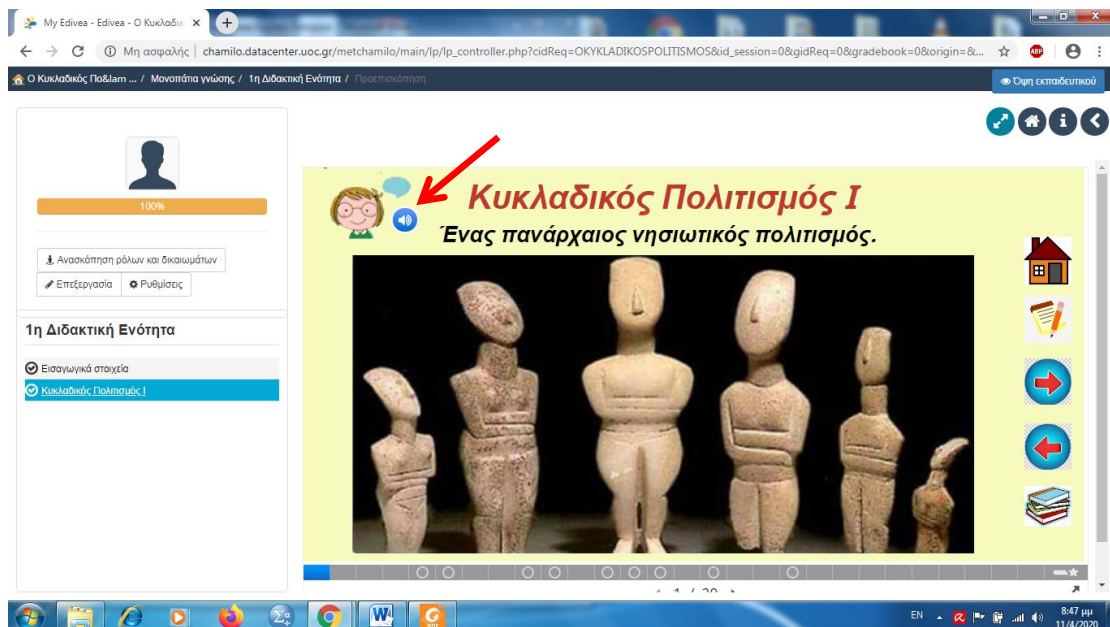
Εικόνα 2: Περιγραφή μαθήματος - Οδηγός Μελέτης.

Το «Μονοπάτι της γνώσης» είναι το εικονίδιο, που μας εισάγει στο μάθημα. Από εκεί, και επιλέγοντας κάθε διδακτική ενότητα, οι χρήστες/τριες-εκπαιδευόμενοι/ες έρχονται σε άμεση επαφή με τα εισαγωγικά στοιχεία κάθε ενότητας και το περιεχόμενό της.

Τα Εισαγωγικά στοιχεία περιλαμβάνουν τους στόχους κάθε διδακτικής ενότητας, τα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα και τις λέξεις-κλειδιά. Επιλέγοντας κάθε φορά κάποιο από αυτά ο/η χρήστης/τρια γνωρίζει άμεσα και αναλυτικά ποιοι στόχοι έχουν τεθεί και ποια είναι τα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα της κάθε διδακτικής ενότητας. Μπορεί, επίσης, να εστιάσει στις λέξεις-κλειδιά, για περαιτέρω κατανόηση του μαθήματος.

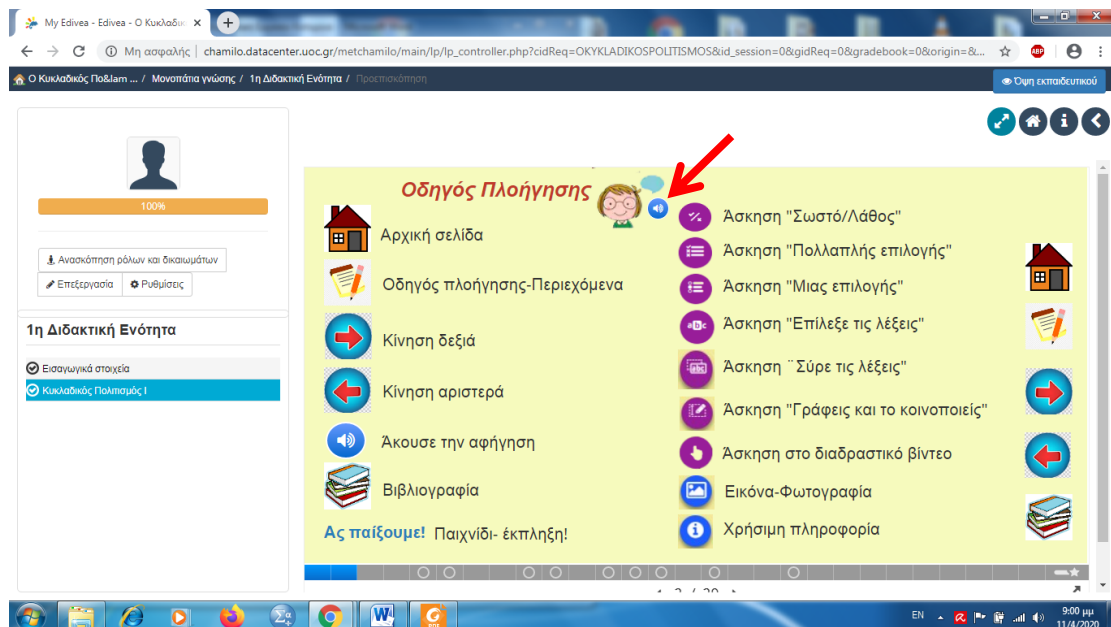
Εικόνα 3: Τα εισαγωγικά στοιχεία της διδακτικής ενότητας.

Εικόνα 3α: 1^η Διδακτική ενότητα - Αρχική σελίδα ενότητας.

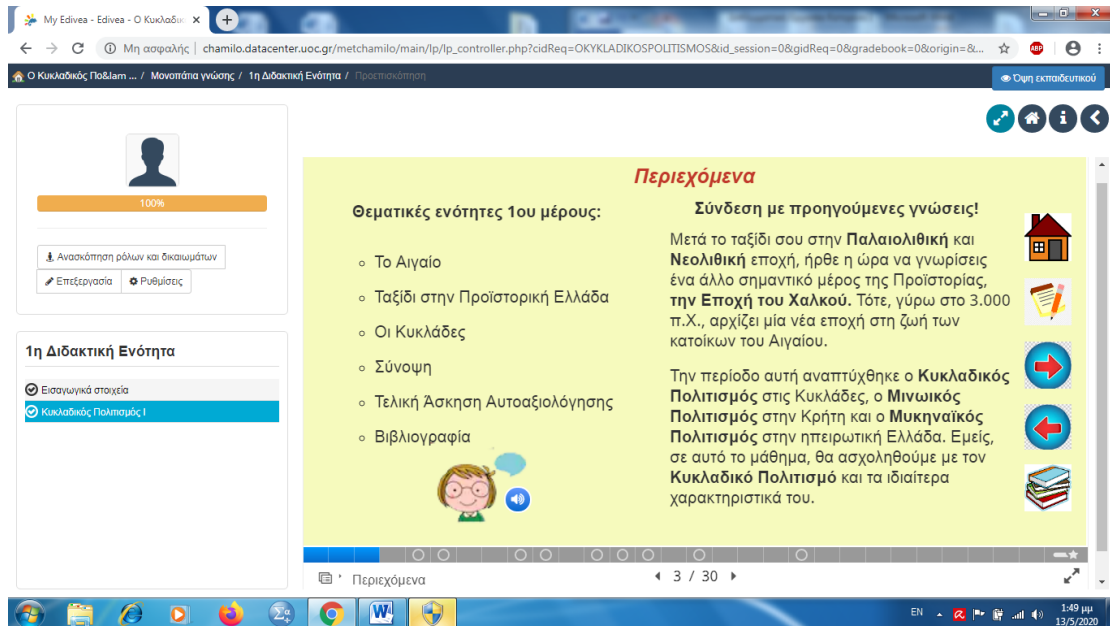
Στη συνέχεια, βρισκόμαστε στην αρχική σελίδα της 1^{ης} διδακτικής ενότητας και με τα βελάκια πλοήγησης ξεκινάμε το μάθημα. Η Μαιρούλα καλωσορίζει τους/τις μαθητές/τριες στο μάθημα. Για να ακουστεί η αφήγησή της, επιλέγουμε και πατάμε

το μπλε εικονίδιο δίπλα της – επιλογή ήχου «Άκουσε την αφήγηση». Πατώντας το βελάκι «Κίνηση δεξιά» εμφανίζεται επόμενη σελίδα, που είναι ο Οδηγός Πλοήγησης.

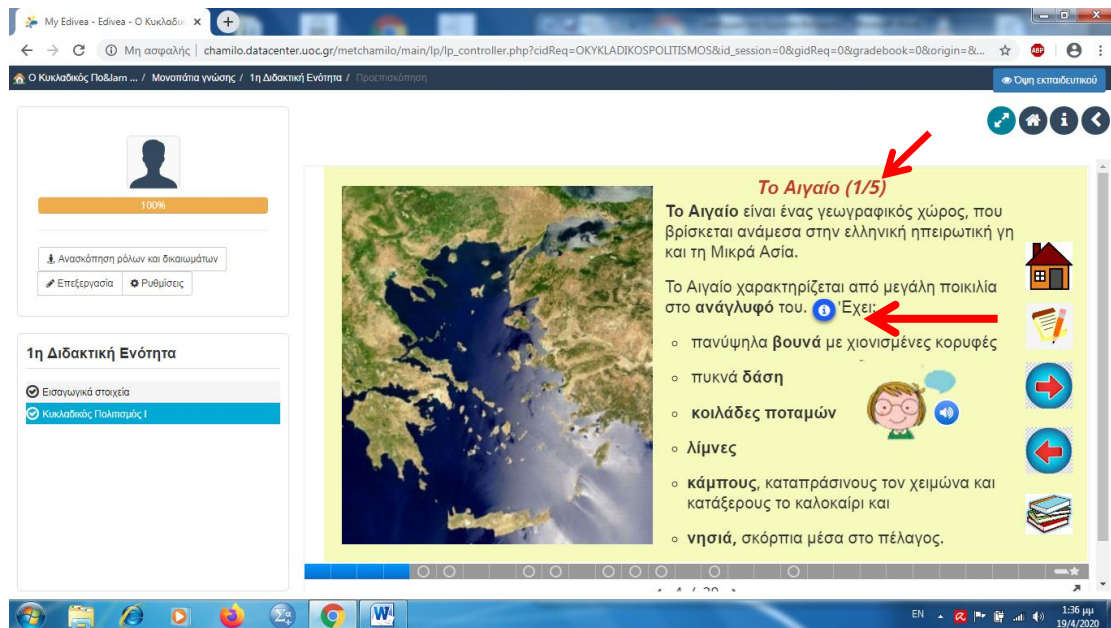
Εικόνα 4: Οδηγός Πλοήγησης του εκπαιδευτικού υλικού.

Στον Οδηγό Πλοήγησης περιλαμβάνονται όλα τα εικονίδια, με τις επεξηγήσεις τους, που θα συναντήσει ο/η μαθητής/τρια στην μελέτη του υλικού και στον οποίο μπορεί να επανέρχεται όσες φορές θέλει από όποιο σημείο του μαθήματος βρίσκεται. Να τονίσουμε ότι σε όλα τα μαθήματα, τα κείμενα συνοδεύονται με την αφήγηση της Μαιρούλας, για να βοηθηθούν τυχόν μαθητές/τριες, που αντιμετωπίζουν δυσκολίες στην ανάγνωση.

Εικόνα 5: *Περιεχόμενα - Σύνδεση με προηγούμενες γνώσεις.*

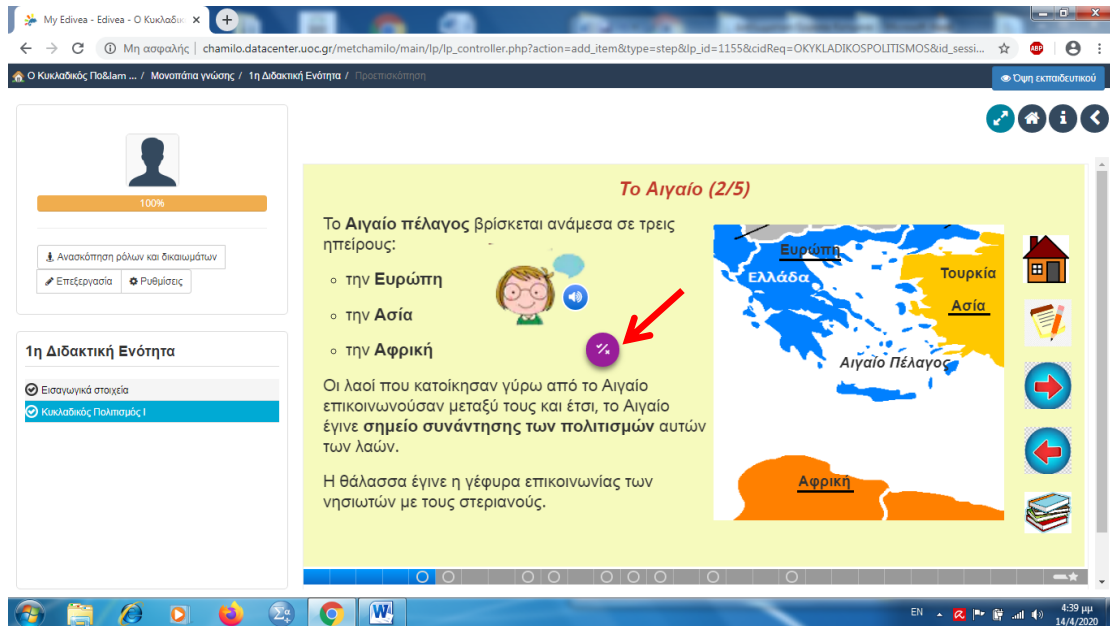
Πατώντας το βελάκι «Κίνηση δεξιά» βρισκόμαστε στα Περιεχόμενα, όπου παρουσιάζονται οι θεματικές ενότητες κάθε διδακτικής ενότητας και γίνεται σύνδεση των μαθητών/τριών με προηγούμενες γνώσεις τους. Οι μαθητές/τριες έχουν τη δυνατότητα να μεταφέρονται σε κάθε θεματική ενότητα πατώντας πάνω της, όπως και το να μεταφερθούν άμεσα στην Τελική Άσκηση Αυτοαξιολόγησης ή στη Βιβλιογραφία. Στη συνέχεια, ξεκινά το μάθημα, όπου κάθε θεματική ενότητα έχει αρίθμηση προς διευκόλυνση των χρηστών.

Εικόνα 6: Παράδειγμα σύνδεσης γεωγραφικού περιβάλλοντος και ιστορικού χρόνου.

Πρωταρχικό υλικό της Ιστορίας είναι ο χρόνος και η πρώτη του διάσταση, το παρελθόν. Η αναπαράσταση του παρελθόντος βοηθά στο να τοποθετηθεί το παρελθόν μέσα σε ένα συγκεκριμένο πλαίσιο, να δημιουργηθούν ταυτότητες σχετικά με την καταγωγή, τη γενεαλογία και γενικά την πολιτισμική μας ταυτότητα. Ξεκινώντας, λοιπόν, το μάθημα θεωρήσαμε σημαντικό να παρουσιάσουμε το γεωγραφικό περιβάλλον μέσα στο οποίο αναπτύχθηκε ο Κυκλαδικός Πολιτισμός και έτσι, να συνδέσουμε το τότε με το σήμερα ως αναπόσπαστο κομμάτι του Ελληνισμού μέχρι τις μέρες μας. Όπως φαίνεται στο παράδειγμα της πρώτης θεματικής ενότητας, γίνεται επεξήγηση της έννοιας «ανάγλυφο» πατώντας το αντίστοιχο εικονίδιο. Το ίδιο εικονίδιο βρίσκεται δίπλα σε κάθε έννοια, που χρειάζεται επεξήγηση.

Η χρησιμοποίηση ιστορικού χάρτη βοηθά την κατανόηση των ιστορικών όρων αλλά και του ίδιου του παρελθόντος, ενώ επιτυγχάνεται η γεωγραφική πλαισίωση της Ιστορίας. Μέσα από το γεωγραφικό πλαίσιο, στο οποίο τοποθετούμε την ιστορική περίοδο, που μελετάμε, οδηγούμαστε στην έρευνα και ερμηνεία ιστορικών γεγονότων, περνάμε από το «πού» στο «πώς» και το «γιατί».

Εικόνα 7: Παράδειγμα αξιοποίησης ιστορικού χάρτη - δραστηριότητα «Σωστό-Λάθος».

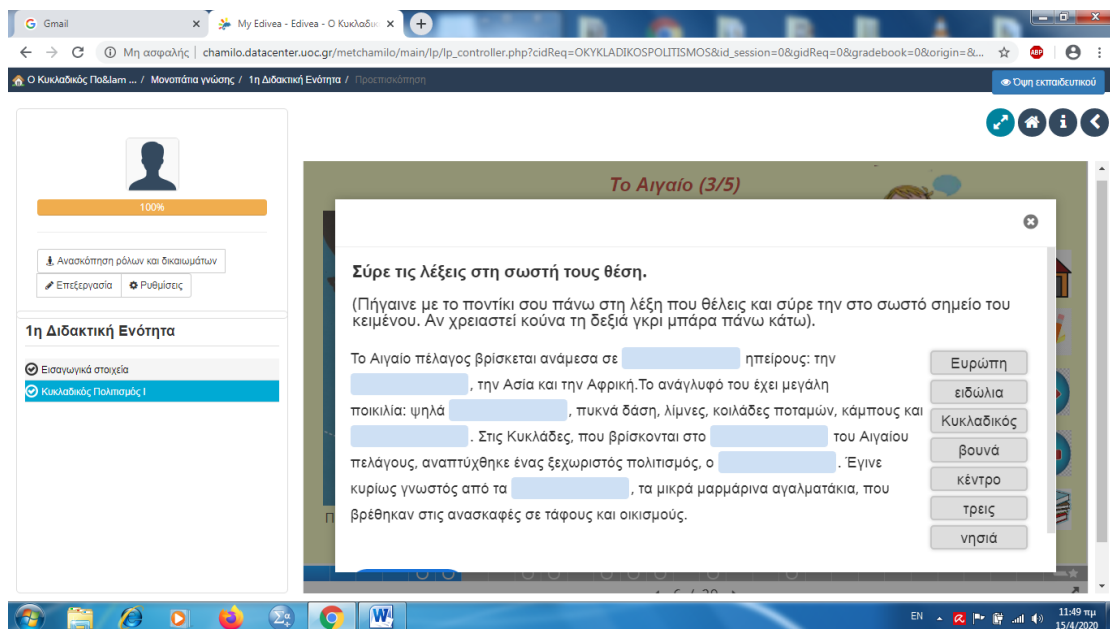
Εικόνα 7α: Παράδειγμα αξιοποίησης χάρτη - δραστηριότητα «Σύρε τις λέξεις».

Η χρησιμοποίηση του χάρτη μας επιτρέπει την αναίρεση της χρονικής απόστασης ανάμεσα σε μας και στο υπό εξέταση γεγονός, πράγμα που μας οδηγεί στην ταύτιση με τους «άλλους» και τον κόσμο τους. Ο διαθεματικός χαρακτήρας, του

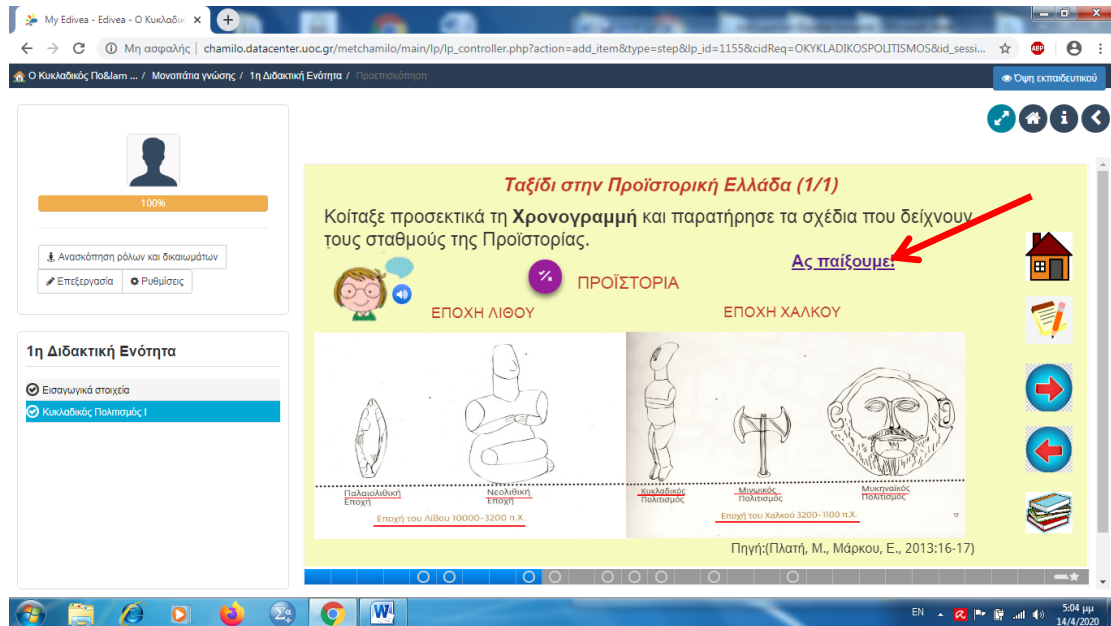
εκπαιδευτικού μας υλικού σε συνδυασμό με τις δραστηριότητες, που υπάρχουν μέσα σε αυτό, βοηθούν στην εφαρμογή, τη γενίκευση και τη μεταφορά της νέας γνώσης.

Γίνεται άμεση επεξήγηση της έννοιας «ειδώλια», όπως φαίνεται στην εικόνα 7α του μαθήματος, με το πάτημα του αντίστοιχου εικονιδίου.

Ακολουθεί δραστηριότητα αυτοαξιολόγησης-εμπέδωσης των νέων γνώσεων, όπως φαίνεται στην εικόνα 7β.

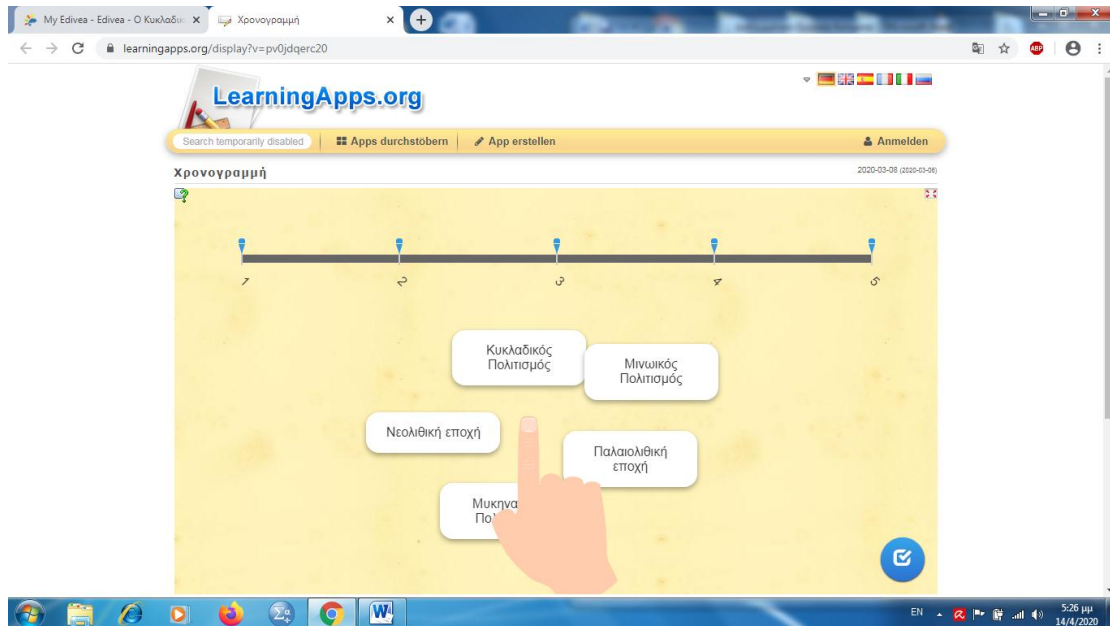
Εικόνα 7β: Παράδειγμα άσκησης αυτοαξιολόγησης - εμπέδωσης της νέας γνώσης.

Εικόνα 8: Παράδειγμα αξιοποίησης Χρονογραμμής- δραστηριότητα «Ας παίξουμε».

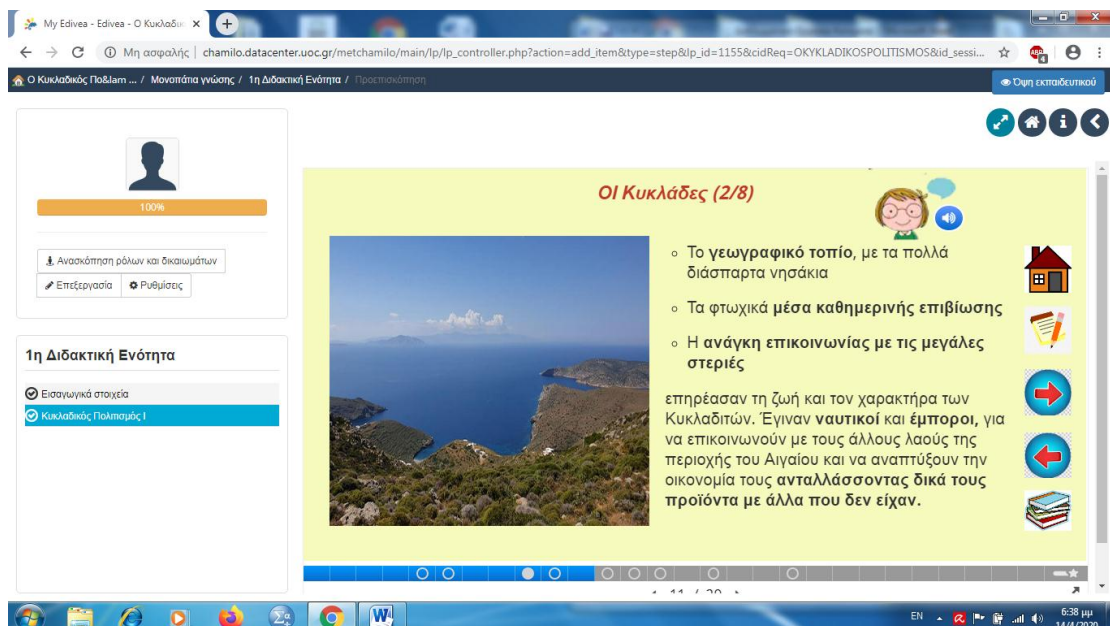
Οι χρονογραμμές πρέπει να είναι προσιτές από όλους τους μαθητές και να δημιουργούν διακριτές και μετρήσιμες χρονικές ενότητες, που βοηθούν στην ανάλυση, οργάνωση και ερμηνεία των ειδικών χαρακτηριστικών τους. Αυτή η διαδικασία αυτή διευκολύνει την καλύτερη κατανόηση των χρονικών περιόδων, τη συγκράτησή τους στη μνήμη περισσότερο και την ανάπτυξη της αίσθησης περί συνέχειας της Ιστορίας.

Πατώντας την οδηγία «Ας παίξουμε!» οι μαθητές/τριες βρίσκονται κάθε φορά μπροστά σε μια δραστηριότητα – έκπληξη.

Εικόνα 8α: Δραστηριότητα αυτοαξιολόγησης με βάση τη Χρονογραμμή.

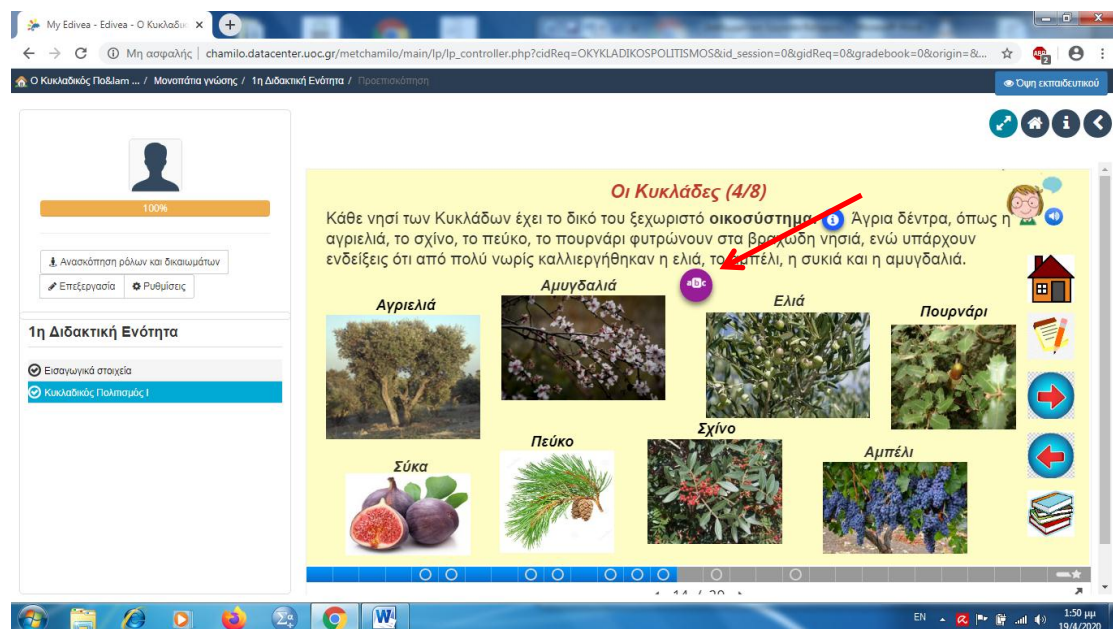
Αυτή, όπως και άλλες δραστηριότητες μέσα στο εκπαιδευτικό υλικό, το καθιστούν αλληλεπιδραστικό, βοηθούν στην εμπέδωση της νέας γνώσης και μαθαίνουν στον/στη μαθητή/τρια πώς να μαθαίνει μόνος του/της.

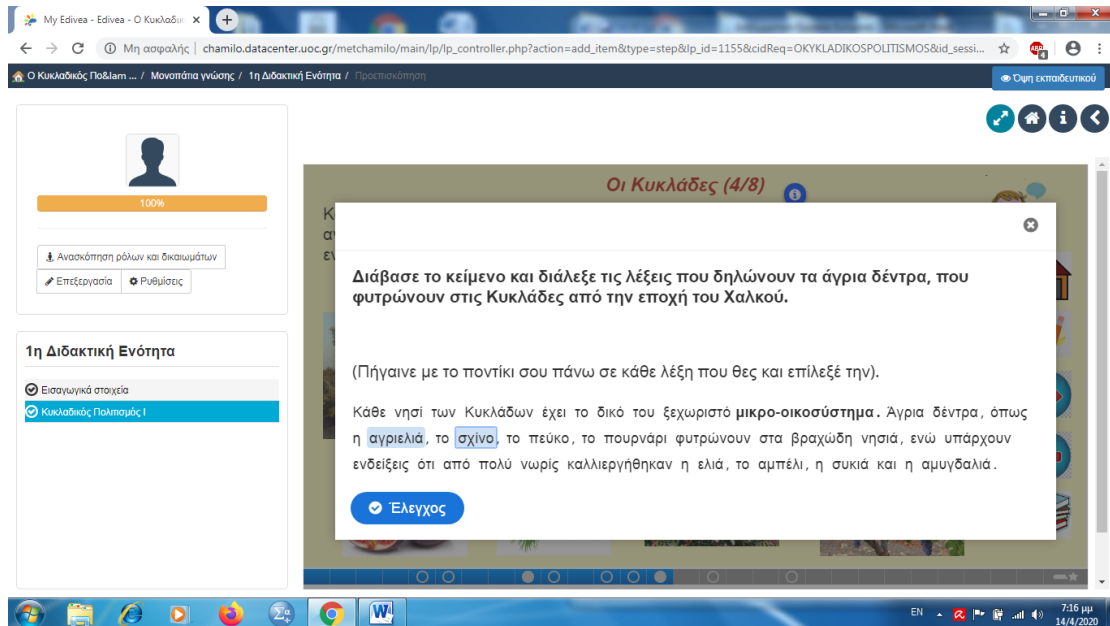
Εικόνα 9: Παράδειγμα ιστορικής αναβίωσης/διερεύνησης ιστορικού περιβάλλοντος.

Στη σύγχρονη ιστορική εκπαίδευση είναι σημαντική η διερεύνηση του άμεσου ιστορικού περιβάλλοντος για την κατανόηση άλλων πολιτισμών και ανθρώπων

διαφορετικών περιόδων και περιοχών. Επίσης, η παρατήρηση, η διερεύνηση, η σύγκριση και ερμηνεία οδηγεί στην εξαγωγή λογικών συμπερασμάτων, μια ιστορική δεξιότητα, που βελτιώνει γενικά τις μαθησιακές δεξιότητες των παιδιών.

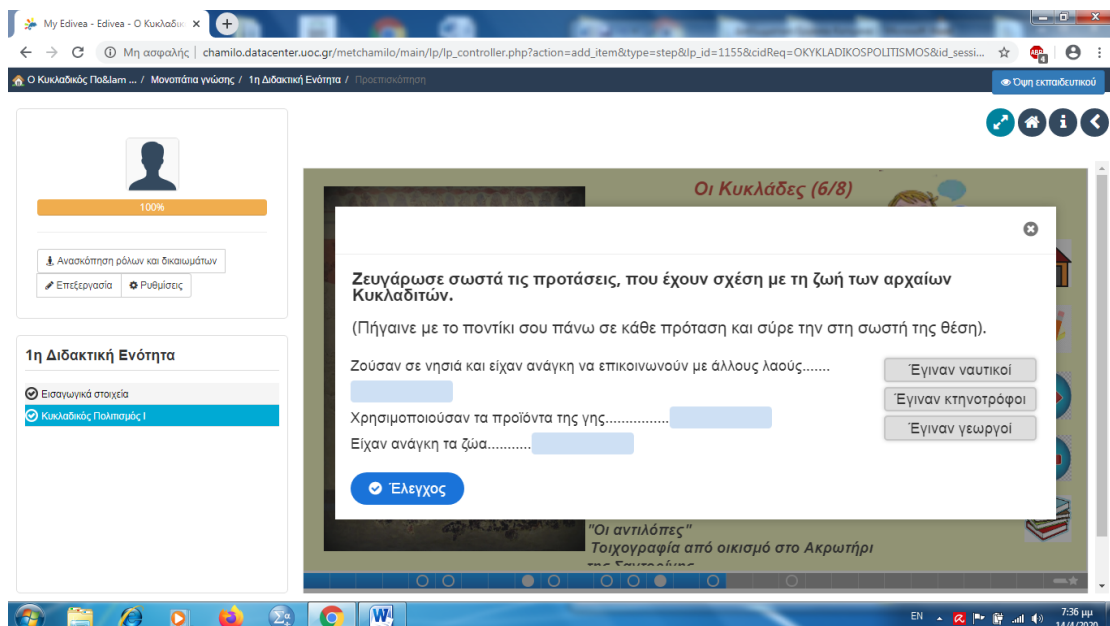

Εικόνα 10: Παράδειγμα διαθεματικότητας του εκπαιδευτικού υλικού - δραστηριότητα «Επίλεξε τις λέξεις».

Εικόνα 10α: Παράδειγμα δραστηριότητας εμπέδωσης - αυτοαξιολόγησης.

Ο διαθεματικός χαρακτήρας, του εκπαιδευτικού μας υλικού σε συνδυασμό με τις δραστηριότητες, που υπάρχουν μέσα σε αυτό, βοηθούν στην εφαρμογή, τη γενίκευση και τη μεταφορά της νέας γνώσης.

Εικόνα 11: Παράδειγμα δραστηριότητας αυτοαξιολόγησης - ιστορικής αναβίωσης.

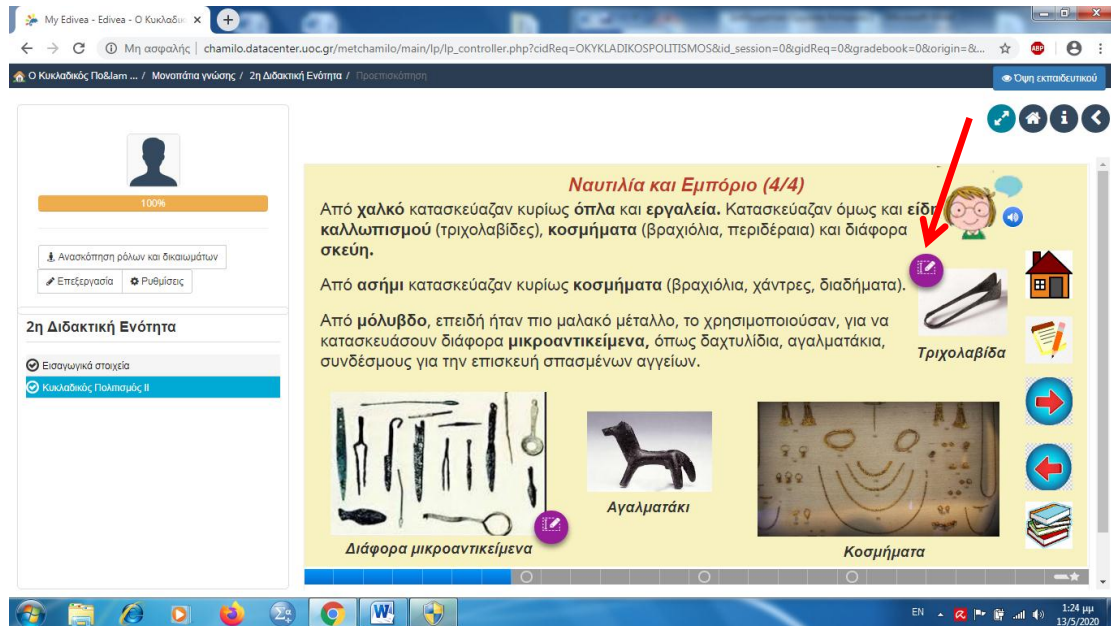
Η ιστορική αναβίωση μπορεί να επιτευχθεί, ανάμεσα σε άλλα, με την προσωπική εμπλοκή των μαθητών/τριών, όταν βιώσουν τις όψεις μιας συγκεκριμένης ιστορικής

περίοδου και κατανοήσουν το «τι» και το «γιατί» των επιλογών των ανθρώπων εκείνης της εποχής.

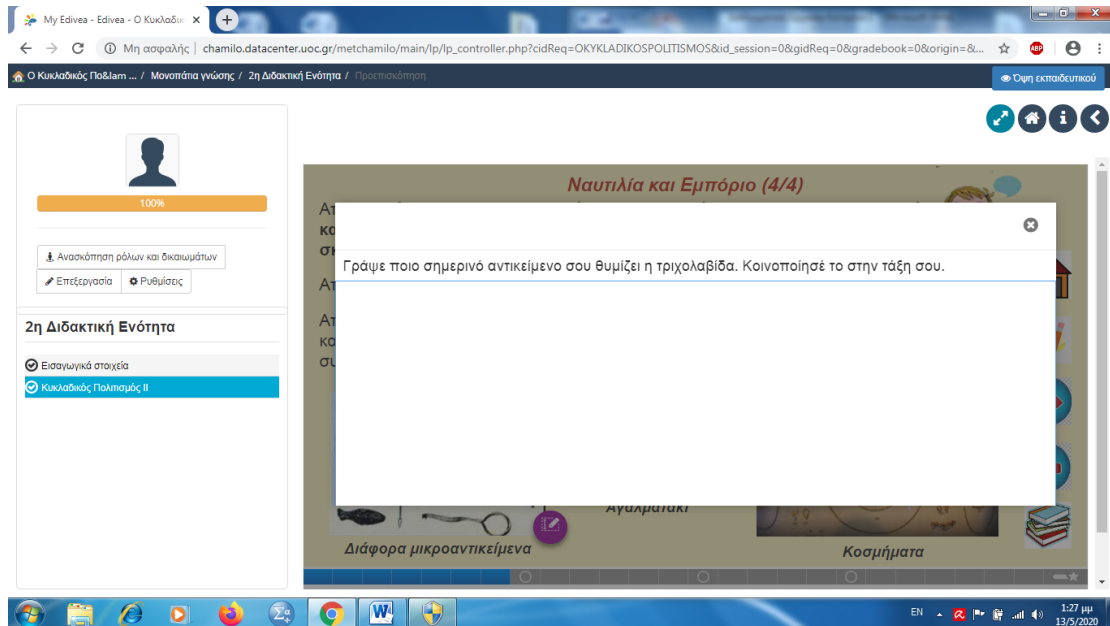
Εικόνα 12: Παράδειγμα δραστηριότητας αυτοαξιολόγησης - άσκηση αντιστοίχισης.

Η πολυτροπικότητα στην ιστορική διδασκαλία, όταν συνδυάζεται με την εμπειρία από την καθημερινή ζωή των μαθητών/τριών, οδηγεί στην υπέρβαση της πλήξης. Ταυτόχρονα, μέσα από την εμπειρία, το ερέθισμα, το ενδιαφέρον και την καινοτομία η ιστορική κατανόηση είναι άμεση και έχει ως αποτέλεσμα την ανάπτυξη της ιστορικής σκέψης των παιδιών.

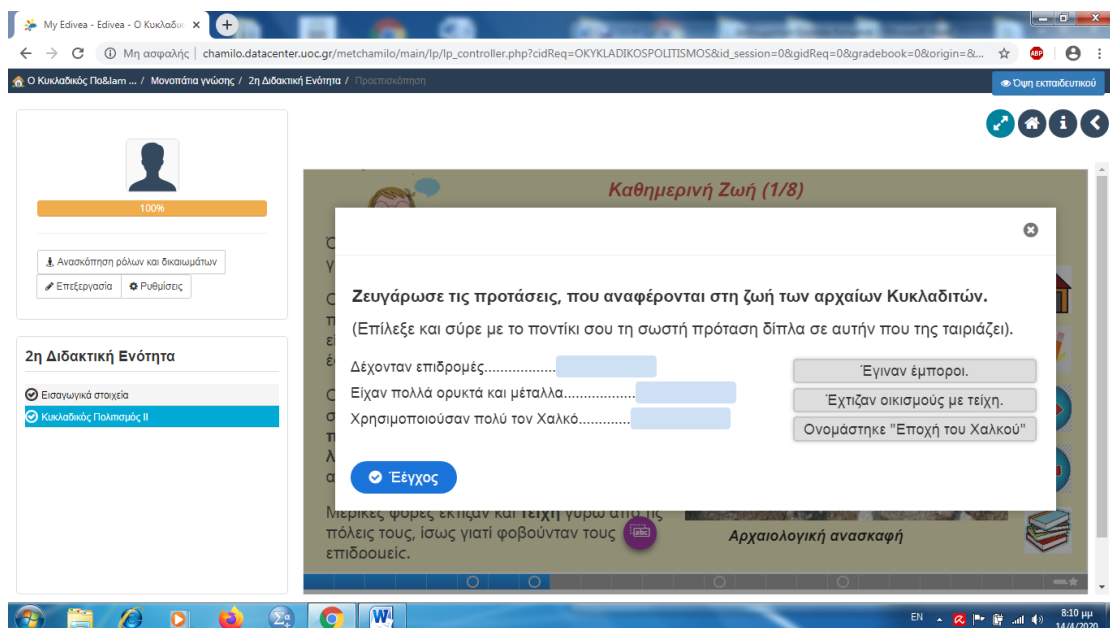
Εικόνα 13: Παράδειγμα αξιοποίησης ιστορικών καταλοίπων - δραστηριότητα
"Γράφεις και το κοινοποιείς".

Τα αντικείμενα ή ιστορικά κατάλοιπα, όπως ονομάζονται, αποτελούν ίχνη του παρελθόντος. Μέσα από την παρατήρηση, την επισήμανση των χαρακτηριστικών τους, τη σύγκριση, μέσω ερωτήσεων, με άλλα της σύγχρονης καθημερινής μας ζωής ενεργοποιούν τη φαντασία των μαθητών/τριών και δίνουν πληροφορίες για το παρελθόν, από το οποίο προέρχονται. Οι ερωτήσεις ανοιχτού τύπου ενισχύουν την παραπάνω λειτουργία και βοηθούν στην ανάπτυξη της ιστορικής σκέψης των παιδιών.

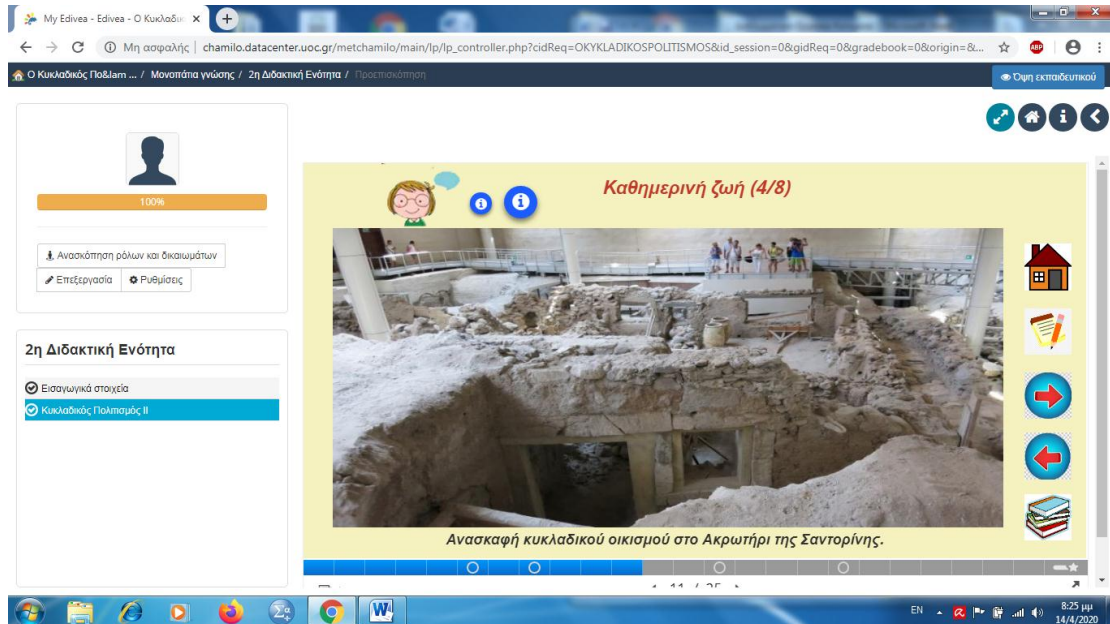
Εικόνα 13α: Παράδειγμα δραστηριότητας αυτοαξιολόγησης με βάση την εμπειρία του/της μαθητή/τριας.

Επιπλέον, η έκφραση της προσωπικής άποψης του/της κάθε μαθητή/τριας και η κοινοποίησή της συμβάλλει στην ενίσχυση της μάθησης, στη δημιουργία γόνιμου διαλόγου ανάμεσα στους/στις μαθητές/τριες, στην αλληλεπίδρασή τους και στην ανάπτυξη της κριτικής ιστορικής σκέψης τους.

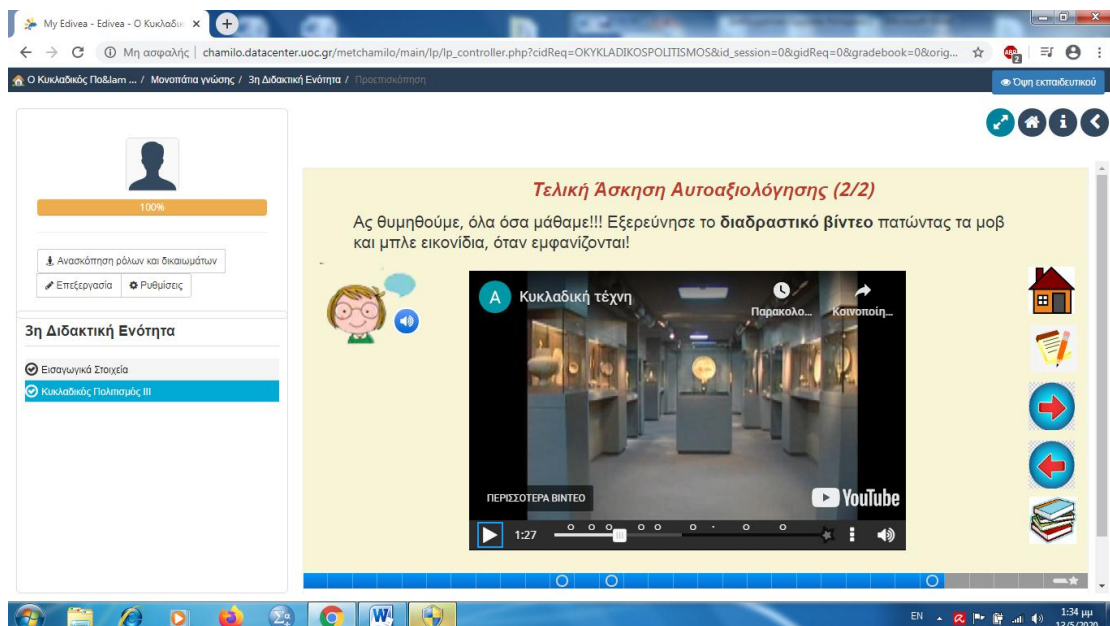

Εικόνα 14: Παράδειγμα δραστηριότητας αυτοαξιολόγησης - ανάδειξης αιτιών συνεπειών.

Η κατανόηση από τους μαθητές του δίπολου αίτια-συνέπειες αποτελεί μια βασική ιστορική δεξιότητα, που αναδεικνύεται τόσο από το κείμενο όσο και από στις δραστηριότητες αυτοαξιολόγησης του εκπαιδευτικού υλικού.

Εικόνα 15: Παράδειγμα εικονικής επίσκεψης σε αρχαιολογικό χώρο.

Εικόνα 15α: Παράδειγμα εικονικής επίσκεψης στο Μουσείο Κυκλαδικής Τέχνης.

Η επαφή των μαθητών/τριών με μουσεία ή ζωντανούς αρχαιολογικούς χώρους και τοπία δίνει τη δυνατότητα της παρατήρησης, της άσκησης κριτικού πνεύματος και την ανάπτυξη της ιστορικής σκέψης. Η χρήση και ερμηνεία των πηγών μέσα στο ανθρώπινο περιβάλλον, που δημιουργήθηκαν, κάνει τη μάθηση ζωντανή, συμμετοχική και αναπτύσσει ιστορικές δεξιότητες, που βελτιώνουν την ιστορική ερμηνεία της περιόδου, που μελετάται.

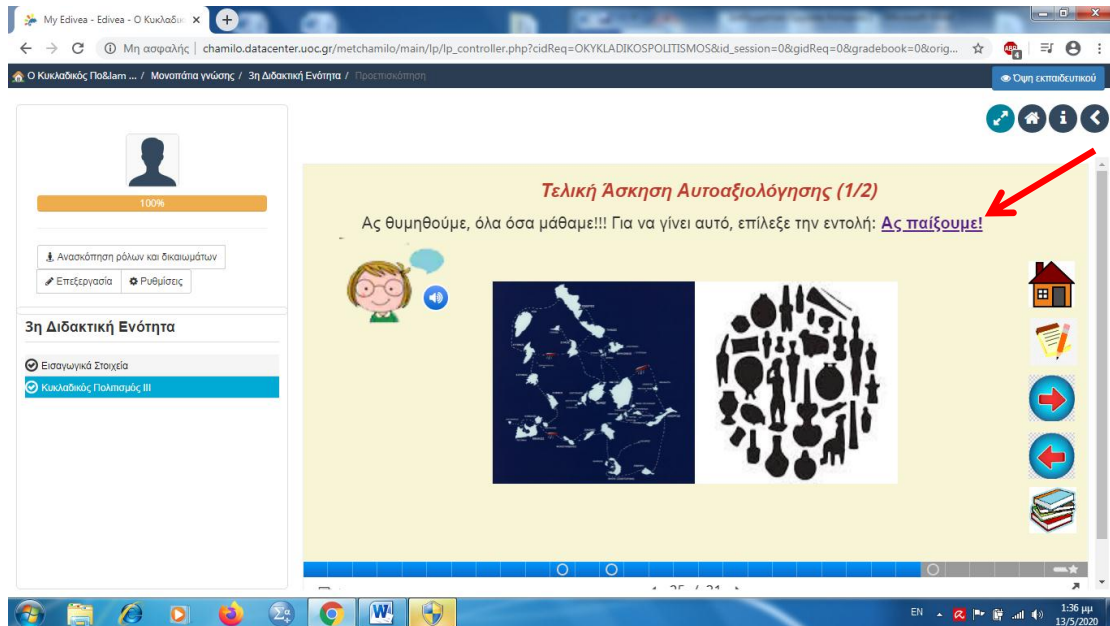
Εικόνα 16: Παράδειγμα δραστηριότητας - παζλ: «Οι μικροί πυγμαίοι».

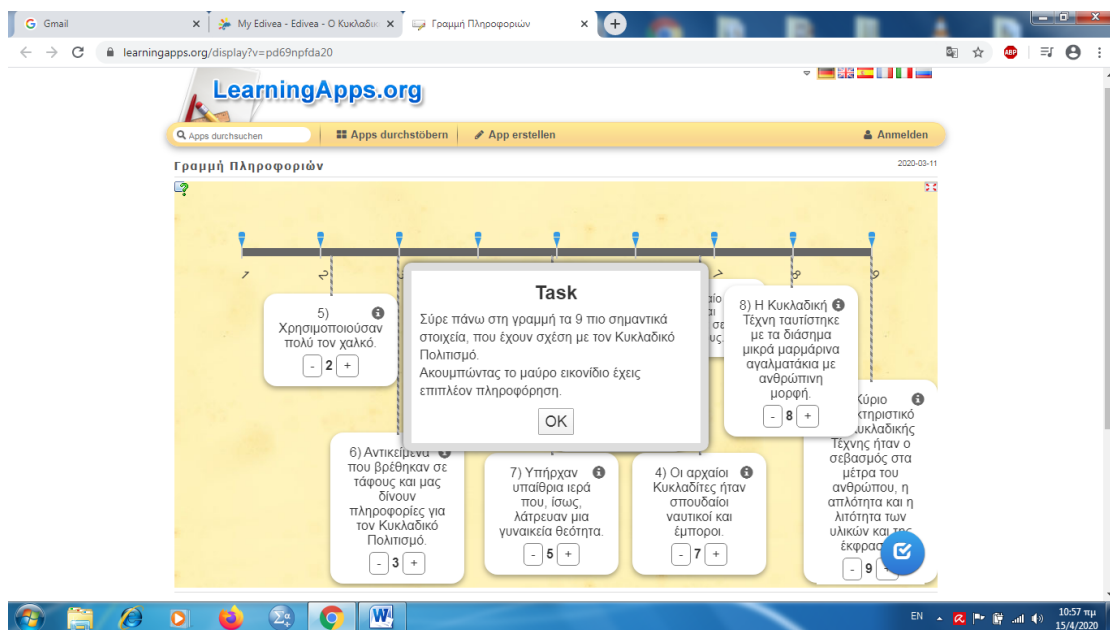
Εικόνα 16α: Παράδειγμα δραστηριοτήτων μέσα σε Διαδραστικό βίντεο ως Τελική Άσκηση Αυτοαξιολόγησης.

Εικόνα 16β: Παράδειγμα δραστηριότητας - Κρυπτόλεξο.

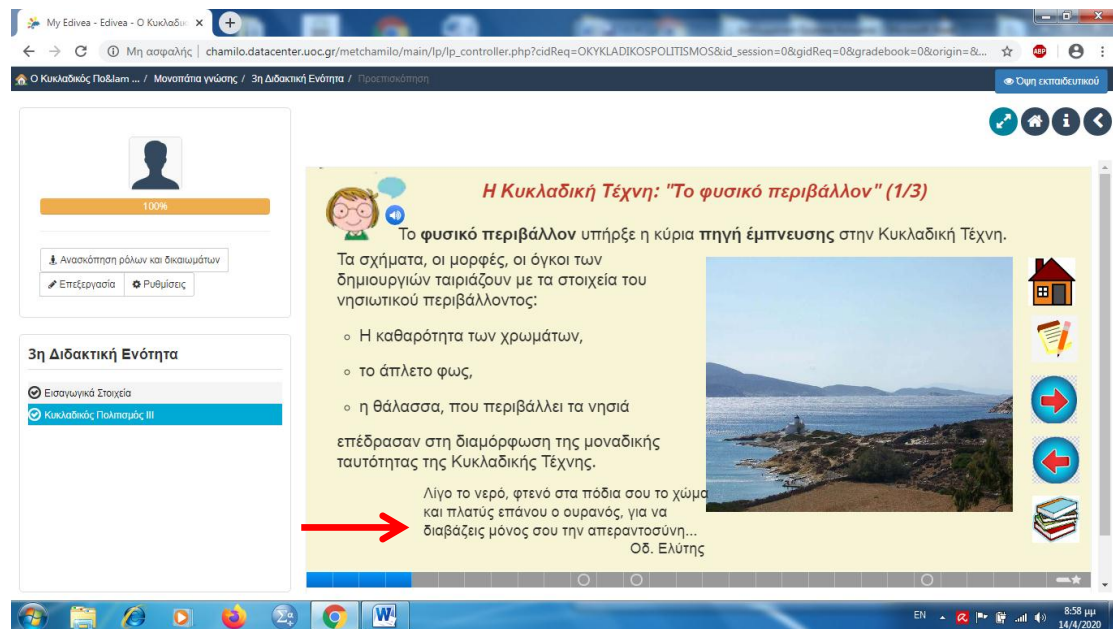
Εικόνα 16γ: Παράδειγμα δραστηριότητας ως Τελική Άσκηση Αυτοαξιολόγησης.

Εικόνα 16δ: Παράδειγμα δραστηριότητας αντιστοίχισης ως Τελική Άσκηση
Αυτοαξιολόγησης.

Η πολυαισθητηριακή παιδαγωγική προσέγγιση με τη χρήση παζλ, κρυπτόλεξου, μουσικής, βίντεο, εκτός από την ανατροφοδοτική της λειτουργία, συνδέει ψυχαγωγικά το παρελθόν με το παρόν, εμπλέκοντας συναισθηματικά τους/τις

μαθητές/τριες και ενισχύοντας τη μάθηση. Η επεξεργασία της πληροφορίας γίνεται πιο εύκολα, αυξάνεται η ποιότητα της προσοχής και οι προσδοκίες των μαθητών/τριών και τελικά η μάθηση γίνεται πιο ελκυστική, διασκεδαστική και ενδιαφέρουσα.

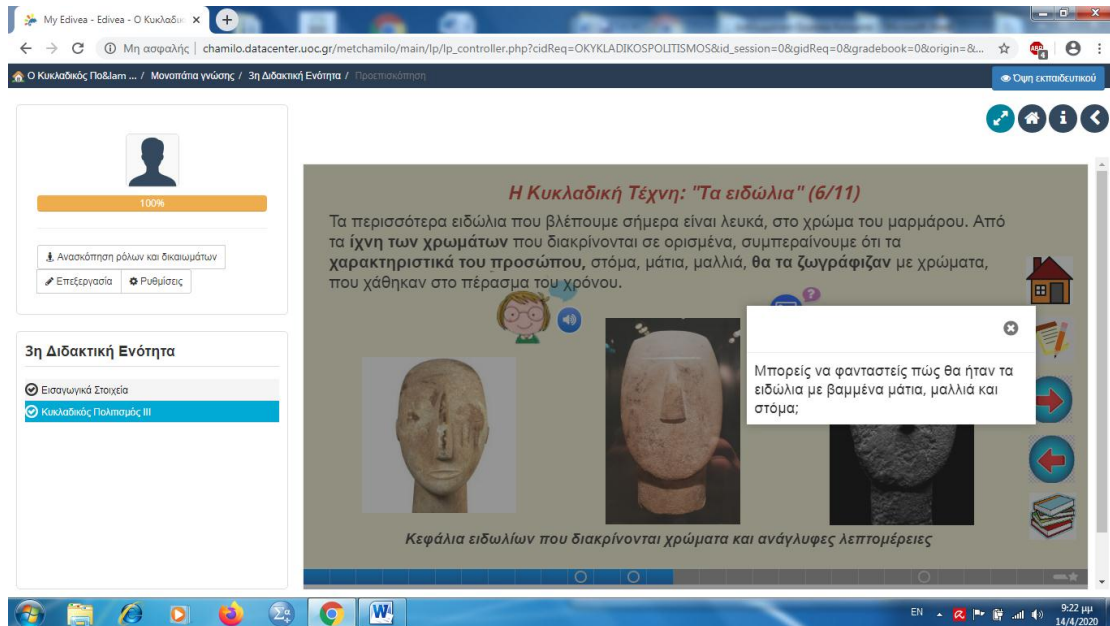
Εικόνα 17: Παράδειγμα **κειμένου με αποσπάσματα από την ποίηση του Οδ. Ελύτη.**

Οι εικόνες, όταν χρησιμοποιούνται, ενεργοποιούν νοητικές λειτουργίες, συμπληρώνουν και επεκτείνουν τις εμπειρίες του παιδιού, βοηθούν στη διατήρηση της μνήμης της νέας γνώσης, αποσαφηνίζουν έννοιες και γενικά βελτιώνουν τις μαθησιακές δεξιότητες. Ποιητικά αποσπάσματα αναδεικνύουν το κείμενο και φέρνουν τον/τη μαθητή/τρια σε επαφή με την ελληνική ποίηση και τον/την καλλιεργούν ψυχοσυναισθηματικά.

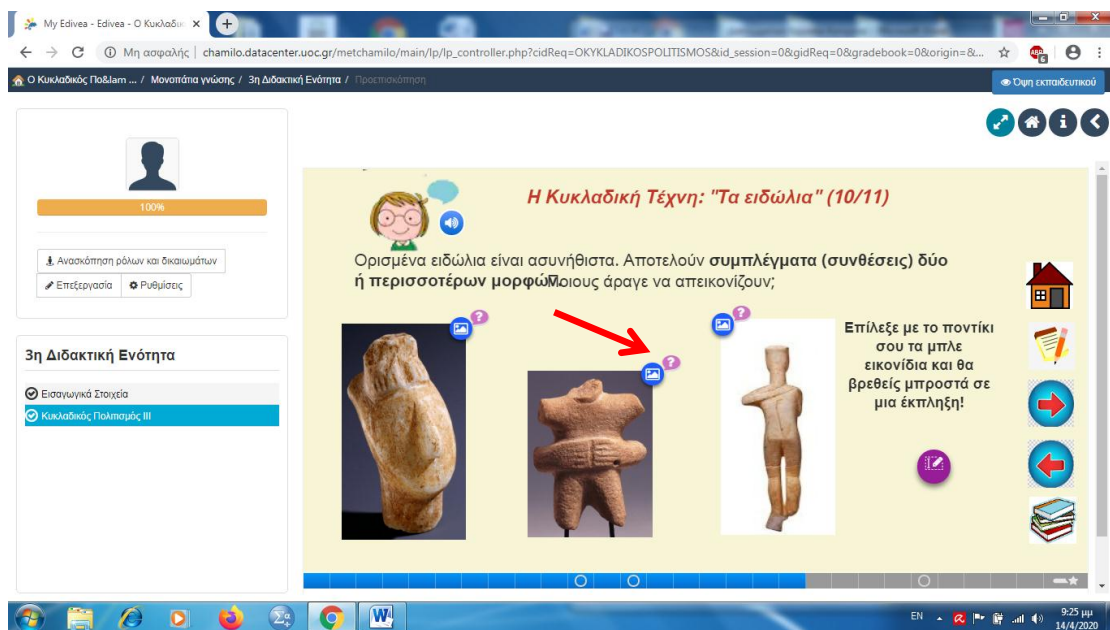

Εικόνα 17α: Παράδειγμα δραστηριότητας αντιστοίχισης - δημιουργία μικρών ποιημάτων.

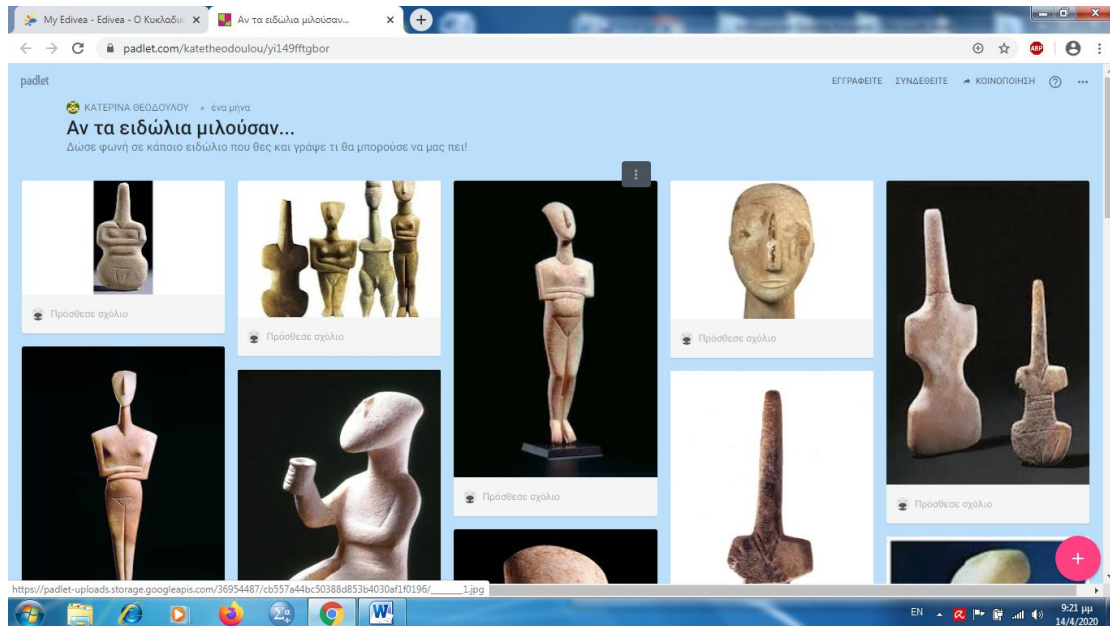
Όταν δανειζόμαστε στοιχεία από τις καθημερινές εμπειρίες των παιδιών, τα βοηθάμε να ανασυστήσουν το παρελθόν και να κατανοήσουν πράξεις και συμπεριφορές των ανθρώπων εκείνης της εποχής. Ταυτόχρονα, όμως, τους επιτρέπουμε να αναπλάσουν έννοιες, για να επεξεργαστούν και να αναλύσουν καλύτερα το παρελθόν αυτό. Η αναφορά στην ποίηση με στίχους του νομπελίστα ποιητή Οδυσσέα Ελύτη, που ταιριάζουν με το γνωστικό αντικείμενο, αφού και ο ίδιος ύμνησε τις Κυκλαδες ή η δημιουργία μικρών ποιημάτων, λίμερικ, όπως έχουν ήδη μάθει στο μάθημα της Γλώσσας να τα ονομάζουν, «ντύνει» συναισθηματικά τις εικόνες και συμπληρώνει την εμπειρία των παιδιών καλλιεργώντας τους παράλληλα την αισθητική και καλλιτεχνική τους έκφραση.

Εικόνα 18: Παράδειγμα κειμένου - δραστηριοποίηση φαντασίας.

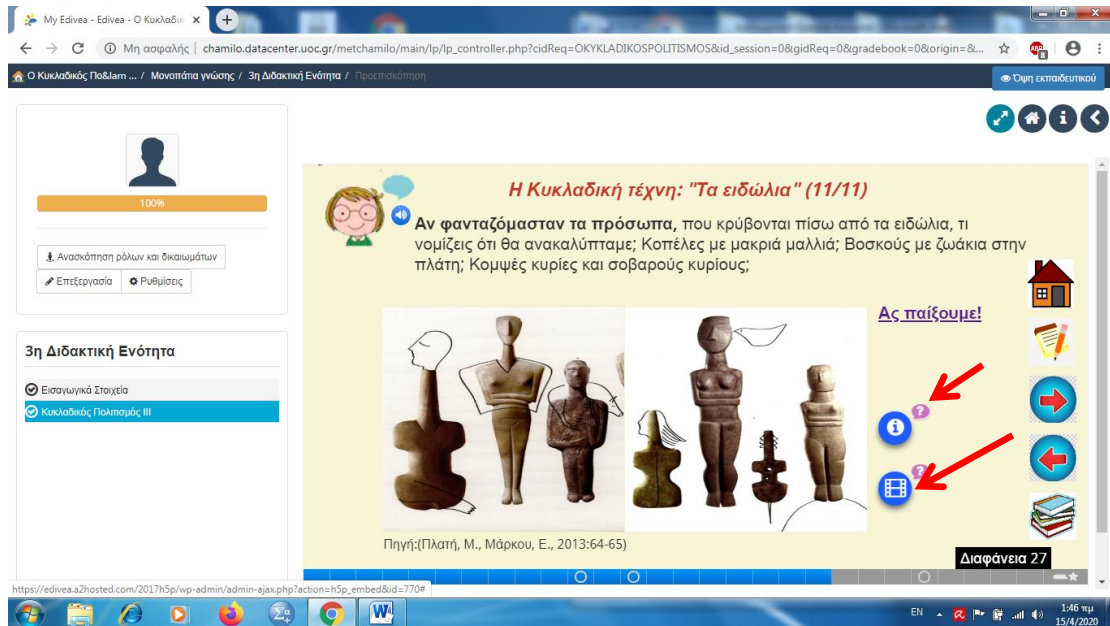

Εικόνα 18α: Παράδειγμα κειμένου - δραστηριοποίηση φαντασίας και ενσυναίσθησης.

Εικόνα 18β: Παράδειγμα δραστηριότητας ενσυναίσθησης και αλληλεπίδρασης με το υλικό – δημιουργία ψηφιακού τοίχου (Padlet).

Η ενσυναίσθηση και η ενεργοποίηση της φαντασίας, όπως έχουμε ήδη αναφέρει, μπορούν να βοηθήσουν τον/τη μαθητή/τρια να αντιληφθεί, να αναλύσει, να αναπλάσει και να επεξεργαστεί το παρελθόν. Με την παρατήρηση, τη φαντασία και δίνοντας «φωνή» και «ζωή» στα ειδώλια οι μαθητές/τριες αναπτύσσουν κριτικό πνεύμα και ιστορική σκέψη. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζουν οι απροσδόκητες απαντήσεις των μαθητών/τριών.

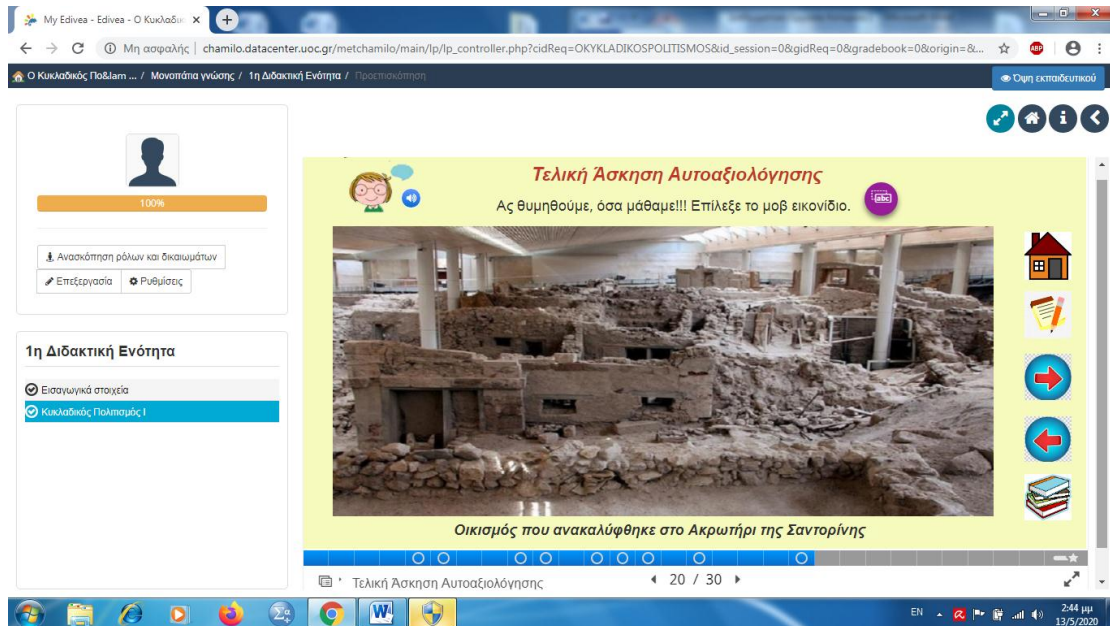
Εικόνα 18γ: Παράδειγμα κειμένου και δραστηριότητας για ενεργοποίηση φαντασίας και ενσυναίσθησης.

Οι νύξεις, που υπάρχουν σε διάφορα σημεία του μαθήματος, όπως δείχνει το βέλος, στρέφουν την προσοχή των μαθητών/τριών σε συγκεκριμένες πληροφορίες είτε με τη θέαση ενός εξειδικευμένου βίντεο είτε με μια δραματοποίηση ή παιχνίδια ρόλων, αξιοποίηση τραγουδιών, ζωγραφιών ή και δημιουργία ομαδικών ποιημάτων και αποτελούν διαφορετικές εκδοχές του παρελθόντος. Με αυτόν τον τρόπο η αφήγηση αποκτά ουσιαστική ερμηνευτική προσέγγιση και κατανόηση. Οι ερωτήσεις ανοιχτού τύπου, ακόμα και μέσα από την υπόδυση ρόλων, αναζητούν τις αιτίες και τα κίνητρα, που καταλήγουν στην σε βάθος κατανόηση των ιστορικών εννοιών. Καλλιεργούν τη δημιουργική σκέψη και αυτή με τη σειρά της διευρύνει την κριτική και ιστορική σκέψη των μαθητών/τριών.

Εικόνα 19: Παράδειγμα *Σύνοψης*.

Στο τέλος κάθε διδακτικής ενότητας, μετά την ολοκλήρωση του μαθήματος, οι μαθητές/τριες έχουν τη δυνατότητα να διαβάσουν τη Σύνοψη της ενότητας. Αυτό τους/τις βοηθά να εμπεδώσουν και να έχουν μια ολοκληρωμένη εικόνα του μαθήματος, να κρατήσουν στη μνήμη τους τα σημαντικά στοιχεία από το μάθημα, ώστε να μπορέσουν να διεκπεραιώσουν την Τελική Άσκηση Αυτοαξιολόγησης. Η Σύνοψη έχει ιδιαίτερη αξία και για μαθητές, που αντιμετωπίζουν μαθησιακές δυσκολίες καθώς τους/τις δίνει την ευκολία να ομαδοποιήσουν και να κατηγοριοποιήσουν στη μνήμη τους τις νέες γνώσεις.

Εικόνα 20: Παράδειγμα *Τελικής Άσκησης Αυτοαξιολόγησης*

Κάθε διδακτική ενότητα ολοκληρώνεται με την **Τελική Άσκηση Αυτοαξιολόγησης**, που έχει στόχο να συνοψίζει τις νέες γνώσεις, να δίνει στον/ην μαθητή/τρια τη δυνατότητα να ελέγχει μόνος/η του/της τι έμαθε και να αναστοχάζεται πάνω σε αυτά, που έμαθε. Η Τελική Άσκηση Αυτοαξιολόγησης είναι είτε μία ανεξάρτητη άσκηση είτε περισσότερες ασκήσεις ενσωματωμένες σε διαδραστικά βίντεο.

Η κάθε διδακτική ενότητα τελειώνει με τη **Βιβλιογραφία**, όπου δίνεται η δυνατότητα στον/ην χρήστη/τρια να διερευνήσει περαιτέρω το γνωστικό αντικείμενο της διδακτικής ενότητας, εάν το επιθυμεί.

Όπως διαπιστώνουμε, οι ΤΠΕ ως διδακτικά εργαλεία μας βοηθούν στη δημιουργία ενός ποιοτικότερου περιβάλλοντος μάθησης και ενισχύουν την ανάπτυξη θετικών προσδοκιών και ισχυρών κινήτρων στους/στις μαθητές/τριες. Η δυνατότητά τους να παρουσιάζουν τις πληροφορίες με πολλαπλό τρόπο συνδυάζοντας εικόνα, ήχο και κείμενο κάνει τη σχολική μάθηση πιο ενδιαφέρουσα και διασκεδαστική και βοηθά τους/τις μαθητές/τριες να επεξεργαστούν την πληροφορία ευκολότερα. Μέσα από την όραση και την ακοή οι μαθητές/τριες δημιουργούν συνθετότερες νοητικές αναπαραστάσεις, ενώ με την προσθήκη της μουσικής και της ποίησης αυξάνεται το ενδιαφέρον και η προσοχή τους και παράλληλα, καλλιεργούνται ψυχοσυναισθηματικά. Η χρήση εικόνων και φωτογραφιών, βίντεο και υπερμέσων

προσδίδει άλλη δυναμική στις παρεχόμενες πληροφορίες και ο/η μαθητής/τρια έχει τον έλεγχο στον τρόπο πρόσβασης και επεξεργασίας των πληροφοριών, αφού μπορεί να κάνει τη δική του/της διαδρομή όσες φορές θέλει και εκεί που θέλει, σύμφωνα με τις δικές του/της ανάγκες. «Ειδικά οι μαθητές, που έχουν αναπτύξει μεταγνωστικές δεξιότητες, με τη χρήση υπερμέσων (σύνδεση μιας πολυμεσικής εφαρμογής με άλλες πολυμεσικές εφαρμογές), τις κατάλληλες οπτικο-κινητικές δεξιότητες, που αφορούν τη χρήση του ποντικιού και πληκτρολογίου του υπολογιστή και επαρκείς οδηγίες πλοήγησης μπορούν να ακολουθήσουν τη δική τους ανοδική πορεία στην προσέγγιση των πληροφοριών» (Σπαντιδάκης, Αναστασιάδης, Βασαρμίδου, 2011:4). Διευκολύνεται η ενεργητική μάθηση και τα μαθησιακά αποτελέσματα είναι ποιοτικότερα και ουσιαστικότερα, γιατί συνδέουν τη μαθησιακή δραστηριότητα με την καθημερινή ζωή.

Συμπερασματικά, θα λέγαμε ότι ένα ψηφιακό πολυμεσικό και πολυαισθητηριακό εκπαιδευτικό περιβάλλον είναι αποτελεσματικό, όταν λαμβάνει υπόψη του τον τρόπο που μαθαίνουν οι μαθητές/τριες. Όταν ακολουθεί τις αρχές, τις προδιαγραφές και τα χαρακτηριστικά, που έχουμε περιγράψει αναλυτικά στις ενότητες 2.4.3 και 2.4.4 της παρούσας εργασίας μας και υπολογίζει τις πραγματικές ανάγκες και τις προσδοκίες των μαθητών/τριών. Ένα ψηφιακό εκπαιδευτικό περιβάλλον δεν μπορεί, βέβαια, να αντικαταστήσει τις πραγματικές συνθήκες μιας αίθουσας διδασκαλίας, όμως σε ένα πλαίσιο συνδυασμού με τη συμπληρωματική σχολική ΕξΑΕ μπορεί να λειτουργήσει ενισχυτικά στη συμβατική εκπαίδευση. Οι ΤΠΕ μπορούν να γίνουν ένα σημαντικό διδακτικό εκπαιδευτικό εργαλείο και, ανάλογα με τις παιδαγωγικές επιλογές του/της εκπαιδευτικού στο σχεδιασμό και την οργάνωση του υλικού και της διδασκαλίας, μπορούν να αναβαθμίσουν και τον ρόλο του/της εκπαιδευτικού κάνοντάς τον περισσότερο διευκολυντικό και παροτρυντικό κατά τη μαθησιακή διαδικασία.

3.3 Το δείγμα της έρευνας

Η διαδικασία της δειγματοληψίας αποτελεί σημαντικό μέρος του ερευνητικού σχεδιασμού καθώς η επιλογή του δείγματος επηρεάζει τόσο την ποιότητα όσο και τα συμπεράσματα της έρευνας. Η δειγματοληψία στις ποιοτικές έρευνες που ακολουθούν το Ανθρωπιστικό/Ερμηνευτικό «Παράδειγμα» γίνεται με μια θεωρητική

προσέγγιση ή προσέγγιση σκοπιμότητας, αφού εδώ ο στόχος δεν είναι η γενίκευση από ένα δείγμα στον πληθυσμό. Η δειγματοληψία στην ποιοτική έρευνα αποσκοπεί στη μελέτη σε βάθος της εμπειρίας των συμμετεχόντων/ουσών στην έρευνα.

«Ο ερευνητής που εφαρμόζει τη στρατηγική της σκόπιμης δειγματοληψίας επιλέγει ενεργητικά και σκόπιμα το δείγμα εκείνο του οποίου τα μέλη θα εξυπηρετούν με τον καλύτερο τρόπο τους σκοπούς και τα ερωτήματα της έρευνάς του» (Ισαρη, Πουρκός, 2015:81). Σύμφωνα με τον Robson(2010), η στρατηγική της σκόπιμης δειγματοληψίας είναι απαραίτητη και ονομάζεται θεωρητική δειγματοληψία. Τα άτομα από τα οποία θα πάρουμε συνέντευξη ή θα μελετήσουμε με άλλο τρόπο επιλέγονται, για να βοηθήσουν τον/την ερευνητή/τρια να διατυπώσει μια θεωρία.

Με βάση τα παραπάνω, αποφασίσαμε και στη δική μας ποιοτική έρευνα η δειγματοληψία να είναι σκοπιμότητας. Το δείγμα της έρευνάς μας αποτέλεσαν οκτώ εκπαιδευτικοί της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης, που διδάσκουν σε δημοτικά σχολεία των νομών Χανίων, Ηρακλείου και Αθηνών, οι οποίοι επιλέχθηκαν λόγω της διαθεσιμότητάς τους, άρα αποτελούν ένα δείγμα ευκολίας. Ωστόσο, έγινε προσπάθεια να συμπεριληφθούν εκπαιδευτικοί με διαφορετικά προφίλ όσον αφορά το φύλο, τις σπουδές, τη διδακτική εμπειρία, την πιστοποίηση ΤΠΕ και τις μεταπτυχιακές σπουδές.

Έτσι, λοιπόν, δύο από αυτούς είναι άνδρες και οι υπόλοιπες έξι γυναίκες. Ένας/Μία εργάζεται σε δημοτικό σχολείο του νομού Αθηνών, δύο σε δημοτικά σχολεία του νομού Ηρακλείου και οι υπόλοιποι/ες πέντε σε δημοτικά σχολεία του νομού Χανίων. Από τους/τις οκτώ εκπαιδευτικούς ένας/μία είναι διευθυντής/τρια σχολικής μονάδας και οι υπόλοιποι/ες δάσκαλοι/ες τάξης. Ένας/ μία εξ αυτών είναι άνω των 55 ετών, τέσσερις είναι ηλικίας 45-55 ετών και τρεις είναι ηλικίας 25-35 ετών. Τέσσερις εκπαιδευτικοί είναι κάτοχοι μεταπτυχιακού τίτλου σπουδών, δύο έχουν πιστοποίηση Β2 επιπέδου στις ΤΠΕ, δύο έχουν πιστοποίηση Β1 επιπέδου στις ΤΠΕ και οι υπόλοιποι τέσσερις δεν έχουν πιστοποίηση. Τέσσερις εκπαιδευτικοί έχουν διδακτική εμπειρία 25-35 χρόνια και οι άλλοι/ες τέσσερις έχουν διδακτική εμπειρία 10-15 χρόνια. Τέλος, τέσσερις εκπαιδευτικοί δηλώνουν ότι χρησιμοποιούν Η/Υ στη διδασκαλία τους σε όλα τα μαθήματα είτε για να δώσουν ασκήσεις εμπέδωσης, για περαιτέρω πληροφορίες και εμπλουτισμό του μαθήματος είτε για διαδραστικά

παιχνίδια και πληροφορίες σε προγράμματα ευρωπαϊκά και Ευέλικτης Ζώνης π.χ. Αγωγής Υγείας, Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης κ. ά. Οι υπόλοιποι/ες τέσσερις δηλώνουν ότι χρησιμοποιούν Η/Υ στη διδασκαλία κυρίως της Γλώσσας, των Μαθηματικών και της Ιστορίας, για να δώσουν ασκήσεις εμπέδωσης, για περαιτέρω πηγές, για ανακεφαλαίωση μιας διδακτικής ενότητας και για εμπλουτισμό του μαθήματος με άλλα γνωστικά πεδία π.χ. μουσική, ζωγραφική, χορό, εκπαιδευτικά προγράμματα κ.ά.

3.4 Μέθοδοι συλλογής των ερευνητικών δεδομένων

«Με τον όρο «συνέντευξη» εννοούμε τη συνομιλία δύο ή περισσότερων προσώπων με σκοπό την επίτευξη ενός προκαθορισμένου σκοπού» (Βάμβουκας, 1988:229). Αποτελεί δε μια αυτοτελή μέθοδο για τη συλλογή ερευνητικών δεδομένων, για τη συλλογή πληροφοριών σχετικών με ένα ορισμένο αντικείμενο. Ο/Η συνεντευξιαζόμενος/η εκφράζει τη γνώμη του/της ή απαντά σε ερωτήσεις που αφορούν το αντικείμενο της έρευνας. Ερευνητική χαρακτηρίζεται η συνέντευξη, σύμφωνα με τον Βάμβουκα(1988), που αποβλέπει στη συλλογή πληροφοριών χρήσιμων για μια ανειλημμένη έρευνα. Έχει ως αντικείμενο καταστάσεις, παράγοντες ή αντικείμενα του περιβάλλοντος, που είναι ανεξάρτητα από την προσωπικότητα του υποκειμένου. Διεξάγεται για χάρη του προσώπου, που παίρνει τη συνέντευξη και όχι αυτού που τη δίνει και το αντικείμενό της τίθεται από τον ερευνητή, με βάση τις ανάγκες και τα ενδιαφέροντά του.

«Ο όρος «ποιοτική συνέντευξη» αφορά τις σε βάθος συνεντεύξεις και αποτελεί ίσως την πιο διαδεδομένη μέθοδο συλλογής/παραγωγής ποιοτικών ερευνητικών δεδομένων στην ψυχολογική, κοινωνική και εκπαιδευτική έρευνα» (Ισαρη, Πουρκός, 2015:96). Μια τέτοια συνέντευξη προϋποθέτει πολύ καλή προετοιμασία, καλό σχεδιασμό στη διατύπωση των ερωτήσεων και φυσικά δημιουργικότητα.

Οι συνεντεύξεις δίνουν τη δυνατότητα στους συμμετέχοντες να συζητήσουν τις ερμηνείες τους για τον κόσμο που τους περιβάλλει και να εκφράσουν με τον δικό τους τρόπο την προσέγγισή τους για το υπό έρευνα φαινόμενο. Η ερευνητική συνέντευξη εξυπηρετεί τρεις σκοπούς: Πρώτον, μπορεί να χρησιμοποιηθεί για τη συλλογή πληροφοριών, που έχουν άμεση σχέση με τους στόχους της έρευνας.

Δεύτερον, η συνέντευξη μπορεί να χρησιμοποιηθεί για τον έλεγχο υποθέσεων ή για τη διατύπωση νέων. Τρίτον, μπορεί να χρησιμοποιηθεί σε συνδυασμό με άλλες μεθόδους, όταν υπάρχει ερευνητική σκοπιμότητα και ανάγκη. (Cohen, Manion, Morrison, 2008).

Όσον αφορά τα χαρακτηριστικά πλεονεκτήματα της συνέντευξης θα μπορούσαμε να πούμε ότι δίνει πολλές ευκαιρίες στους/στις ερευνητές/τριες για ερωτήσεις και περαιτέρω διευκρινήσεις των απαντήσεων, ευκαιρίες για εμβάθυνση, μεγάλη έκταση στην αναγωγή των στοιχείων, λόγω της κωδικοποίησης και καλό ποσοστό ανταπόκρισης των υποκειμένων όπως και διαδραστική επικοινωνία με τους συμμετέχοντες. Ωστόσο, δεν μπορούμε να παραβλέψουμε κάποια ουσιώδη μειονεκτήματα, όπως το ότι απαιτεί συνεντευκτές για τη συλλογή των στοιχείων, κάποιες φορές υψηλή δαπάνη για τους/τις συνεντευκτές/ουσες, ως εκ τούτου περιορισμένο αριθμό υποκειμένων, που μπορούν να προσεγγιστούν και φυσικά, οι πηγές σφάλματος μπορεί να αφορούν τον/τη συνεντευκτή/ουσα, το εργαλείο, την κωδικοποίηση και το δείγμα. Η συνολική αξιοπιστία, σύμφωνα με μελετητές, είναι κάπως περιορισμένη. Είναι μια μέθοδος χρονοβόρα, απαιτητική και χρειάζονται σημαντικές επικοινωνιακές δεξιότητες από τους/τις ερευνητές/τριες.

Ανάλογα με τον βαθμό δόμησης της συνέντευξης, μπορούμε να διακρίνουμε την ημιδομημένη και τη μη δομημένη ποιοτική συνέντευξη (υπάρχει και η πλήρως δομημένη συνέντευξη, που δεν χρησιμοποιείται στην ποιοτική έρευνα). Σε αυτούς τους τύπους συνέντευξης οι ερευνητές/τριες επιδιώκουν να παράγουν όσο το δυνατόν πλουσιότερο ερευνητικό υλικό δίνοντας την ευκαιρία στους/στις συμμετέχοντες/ουσες να μιλήσουν για τις απόψεις τους, τις σκέψεις τους, τις εμπειρίες τους ελεύθερα και σε βάθος (Robson, 2010).

Η ημιδομημένη συνέντευξη σε βάθος αποτελείται από προκαθορισμένες ερωτήσεις αλλά η διάταξή τους μπορεί να τροποποιηθεί από τον/τη συνεντευκτή/ουσα ανάλογα με την πορεία της συνέντευξης. Γενικά, η ημιδομημένη συνέντευξη παρουσιάζει ευελιξία ως προς την τροποποίηση της σειράς των ερωτήσεων, ως προς την εμβάθυνση ανάλογα με το επίπεδο και την καταλληλότητα των ερωτώμενων, ως προς το περιεχόμενο των ερωτήσεων και ως προς την πρόσθεση ή αφαίρεση κάποιων ερωτήσεων ανάλογα πάντα με τον/την ερωτώμενο/η (Robson, 2010).

Η μη δομημένη συνέντευξη είναι πλήρως άτυπη, δεν περιλαμβάνει προκαθορισμένες ερωτήσεις αλλά γενικές θεματικές περιοχές πάνω στις οποίες οι συμμετέχοντες/ουσες καλούνται να μιλήσουν ή να αναπτυχθεί μια ελεύθερη συζήτηση με τους/τις συνεντευκτές/ουσες πάνω στις θεματικές αυτές περιοχές. Ενδιαφέρον παρουσιάζει αυτός ο τύπος της συνέντευξης, όταν δίνει τη δυνατότητα για ανάδειξη νέων θεμάτων μέσα από τον λόγο των ίδιων των συμμετεχόντων, τα οποία όμως δεν είχαν προκαθοριστεί από τους/τις ερευνητές/τριες (Robson, 2010).

Οι ημιδομημένες και μη δομημένες συνεντεύξεις χρησιμοποιούνται ευρέως σε εύελικτα ποιοτικά σχέδια. Όσον αφορά τις ημιδομημένες συνεντεύξεις, υπάρχει κάποιο σχέδιο αναφοράς, που περιλαμβάνει συνήθως:

- εισαγωγικά σχόλια (τα οποία διαβάζει ο συνεντευκτής αυτολεξεί από κάποιο χειρόγραφο)
- κατάλογο από επικεφαλίδες θεμάτων και ερωτήσεις, που θα τεθούν στις αντίστοιχες επικεφαλίδες
- ένα σύνολο από σχετικές διευκρινιστικές ερωτήσεις
- καταληκτικά σχόλια (Robson, 2010).

Με βάση όσα αναφέρθηκαν μέχρι τώρα, για τη συλλογή των δεδομένων της έρευνάς μας επιλέχθηκε η ημιδομημένη συνέντευξη, διότι θα μας επιτρέψει την καλύτερη αποτίμηση των απόψεων των υποκειμένων της έρευνάς μας για το συμπληρωματικό εκπαιδευτικό υλικό, που έχει παραχθεί. Σε ότι αφορά το σχέδιο αναφοράς της ημιδομημένης συνέντευξης, έχει ακολουθηθεί αυτό, που ήδη προτείνεται από τον Robson, όπως φαίνεται και στο Παράρτημα Α της εργασίας μας.

3.4.1 Οδηγός της ημιδομημένης συνέντευξης

Η ημιδομημένη συνέντευξη της παρούσας ερευνητικής εργασίας έχει στόχο να απαντήσει στα δύο από τα τρία ερευνητικά ερωτήματα της έρευνάς μας. Το πρώτο ερευνητικό ερώτημα απαντάται μέσα από τη βιβλιογραφική επισκόπηση και την ανάλυση των πηγών. Οι απαντήσεις στο δεύτερο και τρίτο όμως ερευνητικό ερώτημα αποτελούν κύριους στόχους της έρευνας αυτής. Έτσι, λοιπόν, οι στόχοι της έρευνας έχουν ως εξής:

1. Να διερευνηθούν οι απόψεις των εκπαιδευτικών αναφορικά με την ποιότητα του συμπληρωματικού ψηφιακού εκπαιδευτικού υλικού στο μάθημα της Ιστορίας Γ΄ τάξης δημοτικού, ενότητα: «Ο Κυκλαδικός Πολιτισμός».
2. Να διερευνηθούν οι απόψεις των εκπαιδευτικών για το ενδεχόμενο να συνδυάζουν τον συμβατικό τρόπο διδασκαλίας παράλληλα με τη χρήση κατάλληλου συμπληρωματικού ψηφιακού εκπαιδευτικού υλικού σχεδιασμένου με τη μεθοδολογία της ΕξΑΕ.

Οι άξονες από τους οποίους αποτελείται η συνέντευξη της έρευνάς μας είναι πέντε:

- Ο Πρώτος Άξονας αναφέρεται στη χρήση του ψηφιακού εκπαιδευτικού υλικού. Στην ευκολία δηλαδή που έχει κατά τον χειρισμό και την πλοήγηση, στην ποιότητα καθοδήγησης, που παρέχει, στην ευελιξία και ελκυστικότητα, που μπορεί να το χαρακτηρίζει.
- Ο Δεύτερος Άξονας αναφέρεται στην κατανόηση του Περιεχομένου. Πιο συγκεκριμένα, στη γλώσσα, που είναι γραμμένο, στην αλληλουχία της δομής και στο περιεχόμενο, σε σχέση με τους στόχους και τα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα. Αναφέρεται, επίσης, στο ρόλο του πολυμεσικού περιβάλλοντος και την αυτοαξιολόγηση, που προσφέρει το υλικό, στη διάδραση και ενεργή συμμετοχή, που καλλιεργεί, στα επίπεδα αλληλεπίδρασης με τον/τη δάσκαλο/α και στην εξατομίκευση της διδασκαλίας, που επιτρέπει, στην εμπύχωση και διαθεματικότητα, που προσφέρει.
- Ο Τρίτος Άξονας αναφέρεται στην ανάπτυξη της Ιστορικής Σκέψης των μαθητών/τριών μέσα από συγκεκριμένες δραστηριότητες. Πιο αναλυτικά, στην ιστορική ερμηνεία των πηγών, που μπορεί να οδηγήσει στην εξαγωγή λογικών συμπερασμάτων. Στην ανάπτυξη της ιστορικής φαντασίας και ενσυναίσθησης. Στη διδασκαλία της Ιστορίας, που με διάφορα διδακτικά μέσα και παιδαγωγικές προσεγγίσεις μπορεί και αυτή να συμβάλλει στην ανάπτυξη της ιστορικής σκέψης των παιδιών. Στην ιστορική αναβίωση με εικονικές επισκέψεις, τη σχετικοποίηση των δεδομένων με την πραγματικότητα των μαθητών/τριών, στη δημιουργία διαύλων επικοινωνίας

μεταξύ των εκπαιδευομένων μέσα από δράσεις και στην ανάπτυξη πρωτοβουλιών για περαιτέρω διερεύνηση του γνωστικού αντικειμένου.

- Ο Τέταρτος Άξονας αναφέρεται στον τρόπο διδασκαλίας, που προτιμούν οι εκπαιδευτικοί σε σχέση με το σχολικό βιβλίο και το ψηφιακό εκπαιδευτικό υλικό.
- Ο Πέμπτος Άξονας αναφέρεται στις προτάσεις για βελτίωση, στα δυνατά σημεία και στη γενική εικόνα του υλικού και σε οποιοδήποτε άλλο σχόλιο θέλουν να κάνουν οι συνεντευξιαζόμενοι/ες.

Οι ερωτήσεις της συνέντευξης δίνονται αναλυτικά στο Παράρτημα Α της εργασίας.

3.5 Περιγραφή ερευνητικής διαδικασίας

Οι οκτώ συμμετέχοντες/ουσες εκπαιδευτικοί μελέτησαν το εκπαιδευτικό υλικό, που τους δόθηκε, μέσα σε χρονικό διάστημα δεκαοκτώ ημερών από 10/4/2020 μέχρι 27/4/2020. Οι εκπαιδευτικοί ενημερώθηκαν γραπτά και προφορικά για τον σκοπό της έρευνας, τις διαδικασίες, που θα ακολουθήσουν, τον τρόπο συλλογής των δεδομένων και για τις συνθήκες ανωνυμίας και εμπιστευτικότητας. Η επιστολή ενημέρωσης παρατίθεται στο Παράρτημα Α της εργασίας μας.

Οι οκτώ συνεντεύξεις της έρευνας υλοποιήθηκαν σταδιακά το χρονικό διάστημα από 27/4/2020 μέχρι 6/5/2020. Πραγματοποιήθηκαν μέσω Skype, λόγω του κοινωνικού περιορισμού, που είχε επιβληθεί. Οι ερωτήσεις των συνεντεύξεων παρατίθενται στο Παράρτημα Α της εργασίας μας. Στη συνέχεια, ακολούθησε η απομαγνητοφώνηση των συνεντεύξεων και η ανάλυση των δεδομένων. Οι συνεντεύξεις παρατίθενται και αυτές στο Παράρτημα Β της εργασίας μας.

3.6 Μέθοδος ανάλυσης των ερευνητικών δεδομένων

Αφού συγκεντρώθηκαν τα δεδομένα, που προήλθαν από τις συνεντεύξεις, ακολούθησε η ανάλυσή τους. Για την επεξεργασία των δεδομένων της έρευνας ακολουθήθηκε η μέθοδος ανάλυσης περιεχομένου γραπτών τεκμηρίων.

«Το 1948 ο Berelson όρισε την ανάλυση περιεχομένου ως «τεχνική έρευνας που έχει αντικείμενο την αντικειμενική, συστηματική και ποσοτική περιγραφή του φανερού περιεχομένου της επικοινωνίας, γραπτού ή προφορικού λόγου, με τελική επιδίωξη

την ερμηνεία» (Βάμβουκας, 1988:264). Η έννοια του φανερού περιεχομένου της επικοινωνίας, σύμφωνα με τον Βάμβουκα, σημαίνει ότι υπάρχουν και περιεχόμενα, που δεν είναι αναλυτά και αποτελούν το «λανθάνον», άδηλο και άρρητο περιεχόμενο της επικοινωνίας. Αντικείμενο ανάλυσης περιεχομένου μπορεί να αποτελέσει και ο προφορικός λόγος, μετά από εγγραφή-ηχογράφησή του, όπως συμβαίνει στις συνεντεύξεις.

«Η ανάλυση περιεχομένου, σύμφωνα με τον Robert Weber, είναι μια ερευνητική μέθοδος που χρησιμοποιεί συγκεκριμένους κανόνες για την εξαγωγή έγκυρων συμπερασμάτων[...] από την ανάλυση γραπτών κειμένων. Αυτά τα συμπεράσματα αφορούν είτε τον αποστολέα είτε το ίδιο το μήνυμα ή τον παραλήπτη του μηνύματος» (Κυριαζή, 2009:284). «Ο Krippendorff (1980) ορίζει την ανάλυση περιεχομένου ως μια ερευνητική τεχνική που σκοπό έχει να επαναλάβει και να εξάγει έγκυρα συμπεράσματα από τα δεδομένα στο γενικό πλαίσιο τους» (Robson, 2010:415).

Η ανάλυση περιεχομένου επιτρέπει τη συστηματική διερεύνηση του κειμένου. Αυτό σημαίνει ότι το κείμενο θα πρέπει να εξεταστεί στην ολότητά του και όχι επιλεκτικά, οι κατηγορίες, που θα χρησιμοποιηθούν για την ταξινόμηση των δεδομένων να ορίζονται με σαφήνεια, ώστε να μπορεί κάποιος/α άλλος/η ερευνητής/τρια να ελέγξει ή να επαναλάβει τη διαδικασία και τα χαρακτηριστικά, που εμφανίζονται στο κείμενο ποσοτικοποιούνται για τη συστηματική διερεύνηση του κειμένου. Η ανάλυση περιεχομένου αποτελεί, λοιπόν, μια τυποποιημένη μέθοδο, που οδηγεί στη συστηματική κωδικοποίηση του γραπτού και προφορικού λόγου, τους οποίους αναλύει με τη βοήθεια εργαλείων στατικής ανάλυσης. Περιορίζεται στη μέτρηση συγκεκριμένων χαρακτηριστικών στο υπό έρευνα κείμενο. «Μέσω της στατικής επεξεργασίας των στοιχείων ανακαλύπτονται στατιστικές συσχετίσεις βάσει των οποίων ελέγχονται οι θεωρητικές υποθέσεις της έρευνας ή αναδύονται νέες θεωρητικές επεξηγήσεις» (Κυριαζή, 2009:285).

Η ανάλυση περιεχομένου στηρίζεται στη δημιουργία κατηγοριών και στην κωδικοποίηση αποσπασμάτων του κειμένου σύμφωνα με τις δημιουργηθείσες κατηγορίες. Μία επιτυχής ανάλυση εξαρτάται κυρίως από τον επιτυχή καθορισμό των κατηγοριών. Η μέθοδος της κατηγοριοποίησης αποτελεί τον κύριο κορμό της ανάλυσης περιεχομένου καθώς είναι η διαδικασία κωδικοποίησης των δεδομένων. Οι

κατηγορίες, που δημιουργούνται, καθορίζονται από τον σκοπό της έρευνας και από το γενικό θεωρητικό της υπόβαθρο. Τα αποτελέσματα της διαδικασίας είναι περιγραφικά και στηρίζονται σε μεγάλο βαθμό στην υποκειμενική κρίση και κοινή λογική του/της ερευνητή/τριας. Για τον λόγο αυτό, οι κατηγορίες θα πρέπει να είναι σαφείς και αντικειμενικές, να εξυπηρετούν τους ερευνητικούς σκοπούς δηλαδή να είναι κατάλληλες για την έρευνά μας, να είναι αμοιβαία αποκλειόμενες δηλαδή κάθε μονάδα ανάλυσης να ανήκει σε μία μόνο κατηγορία, έτσι, ώστε το υπό εξέταση κείμενο να μπορεί να κωδικοποιηθεί μονοσήμαντα και χωρίς τον κίνδυνο παρερμηνειών από τους/τις ερευνητές/τριες και να είναι και εξαντλητικές, δηλαδή το σύνολο των δεδομένων, όλες οι μονάδες ανάλυσης, να ταιριάζουν σε κάποια κατηγορία.

Πέρα από την απόφαση για τις κατηγορίες είναι απαραίτητο να επιλεγθεί και μια μονάδα καταγραφής ή μονάδα ανάλυσης. Η μονάδα που χρησιμοποιείται συχνότερα είναι πιθανών μια μεμονωμένη λέξη αλλά μπορεί κα πρόταση, στίχος, παράγραφος, κεφάλαιο ακόμα και ολόκληρο κείμενο. Κάθε έρευνα χαρακτηρίζεται από διαφορετική μονάδα ανάλυσης αλλά κάθε έρευνα πρέπει να έχει μία συγκεκριμένη μονάδα ανάλυσης. Στην παρούσα έρευνα μονάδα ανάλυσης θεωρήθηκε η πρόταση, κύρια μαζί με τη δευτερεύουσα.

Στην ανάλυση περιεχομένου μπορεί να συνδράμει η χρήση πινάκων, ο επεξεργαστής κειμένου και εξειδικευμένο λογισμικό. Με το εξειδικευμένο λογισμικό το κείμενο μπορεί να γίνει εύκολα μεταχειρίσιμο, να παρουσιαστεί με πολλούς τρόπους και ο υπολογιστής να παρέχει απόλυτη αξιοπιστία ως κωδικοποιητής, εφαρμόζοντας με ακρίβεια τους κανόνες, που έχουν ενσωματωθεί στο πρόγραμμά του. Τέλος, πρόκειται για μία χαμηλού κόστους ανάλυση.

Στην ανάλυση των δεδομένων της παρούσας έρευνας έγινε χρήση του εξειδικευμένου λογισμικού ATLAS.ti, που μπορεί να χρησιμοποιηθεί για την ποιοτική ανάλυση και την κωδικοποίηση κειμένων, εικόνων, βίντεο, ηχητικών δεδομένων κ.ά. Συγκεκριμένα, τα δεδομένα κατηγοριοποιήθηκαν σε πέντε άξονες με βάση τα ερευνητικά ερωτήματα: «Χρήση εκπαιδευτικού υλικού», «Κατανόηση Περιεχομένου», «Ανάπτυξη Ιστορικής Σκέψης», «Τρόπος διδασκαλίας της Ιστορίας», «Προτάσεις βελτίωσης». Στη συνέχεια, δημιουργήθηκαν υποκατηγορίες (βασικά

αντικείμενα). Η κατηγοριοποίηση έγινε με βάση την κύρια πρόταση με τις δευτερεύουσες προτάσεις ως μονάδα ανάλυσης. Οι άξονες και τα βασικά αντικείμενα παρουσιάζονται στον Πίνακα 4.

Πίνακας 4: Οι Άξονες και τα βασικά αντικείμενα ανάλυσης για τον/την εκπαιδευτικό

ΑΞΟΝΕΣ ΚΑΙ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΑ ΑΝΑΛΥΣΗΣ	
1^{ος} άξονας: Χρήση εκπαιδευτικού υλικού στον Η/Υ	
ΕΥΚΟΛΙΑ ΧΡΗΣΗΣ	EYKOLIA XRHSHS
ΚΑΘΟΔΗΓΗΣΗ	KATHODHGHSH
ΕΥΕΛΙΞΙΑ	EYELIKSIA
ΕΛΚΥΣΤΙΚΟΤΗΤΑ	ELKYSTIKOTHTA
ΜΑΘΗΜΑ ΜΕ Η/Υ	MATHIMA ME H/Y
2^{ος} άξονας: Κατανόηση Περιεχομένου	
ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ-ΔΟΜΗ	PERIEXOMENO_DOMH
ΠΟΛΥΜΕΣΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ	POLYMESIKO PERIBALLON
ΑΥΤΟΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ	AYTOAKSIOLOGHSH
ΔΙΑΔΡΑΣΗ-ΕΝΕΡΓΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΜΑΘΗΤΩΝ	DIADRASH_ENERGH SYMMETOXH
ΑΛΛΗΛΕΠΙΔΡΑΣΗ ΜΕ ΤΟΝ ΔΑΣΚΑΛΟ	ALLHLEPIDRASH ME TON DASKALO
ΕΞΑΤΟΜΙΚΕΥΣΗ-ΣΤΥΛ ΜΑΘΗΣΗΣ	EKSATOMIKEYSH_STYL MATHISHS
ΕΜΨΥΧΩΣΗ	EMPSYXOSH
ΔΙΑΘΕΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ	DIATHEMATIKOTHTA

3^{ος} άξονας: Ανάπτυξη Ιστορικής Σκέψης	
ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΠΗΓΩΝ	ISTORIKH ERMHNEIA PIGON
ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΦΑΝΤΑΣΙΑΣ- ΕΝΣΥΝΑΙΣΘΗΣΗΣ	FANTASIA_ENSYNAISTHISH
ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΙΣΤΟΡΙΑΣ	DIDASKALIA ISTORIAS
ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΒΙΩΣΗ	ISTORIKH ANABIOSH
ΣΧΕΤΙΚΟΠΟΙΗΣΗ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ	SXETIKOPIHSH DEDOMENON
ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΔΙΑΥΛΩΝ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ	DIABLOS EPIKOINONIAS
ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΕΣ ΓΙΑ ΠΕΡΑΙΤΕΡΩ ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ	PERAITERO DIEREYNHSH
4^{ος} άξονας: Τρόπος διδασκαλίας της Ιστορίας	
ΜΕ ΤΟ ΣΧΟΛΙΚΟ ΒΙΒΛΙΟ	SXOLIKO BIBLIO
ΣΥΝΔΥΑΣΜΟΣ ΥΛΙΚΟΥ ΚΑΙ ΒΙΒΛΙΟΥ	YLIKO_SXOLIKO BIBLIO
ΜΕ ΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ	EKPAIDEYTIKO YLIKO
5ος άξονας: Προτάσεις βελτίωσης	
ΓΕΝΙΚΗ ΕΙΚΟΝΑ	GENIKH EIKONA
ΑΛΛΑΓΕΣ	ALLAGES
ΑΛΛΑ	OTHERS

3.7 Περιορισμοί της έρευνας

Όπως έχει ήδη αναφερθεί, τα αποτελέσματα των ποιοτικών σχεδίων δεν είναι γενικεύσιμα, η συμβολή τους συνίσταται στη διερεύνηση και μελέτη ενός φαινομένου σε βάθος και στο πλαίσιο, που αυτό συμβαίνει. Η δειγματοληψία, όπως έχουμε ήδη αναφέρει, είναι δειγματοληψία σκοπιμότητας παρά αντιπροσωπευτικότητας. Το δείγμα είναι ένα δείγμα ευκολίας παρόλο, που έγινε προσπάθεια να συμμετέχουν

εκπαιδευτικοί με διαφορετικά προφίλ, όπως φαίνεται στην ενότητα 3.3: «Το δείγμα της έρευνας».

Ειδικά στην παρούσα εκπαιδευτική ποιοτική έρευνα, στοιχεία, που προσδίδουν εγκυρότητα και αξιοπιστία, είναι η ποικιλία των προφίλ των εκπαιδευτικών που συμμετέχουν στην έρευνα, η διαδικασία της έρευνας, η συλλογή των δεδομένων από τους/τις εκπαιδευτικούς αλλά και διαχείριση και κατηγοριοποίησή τους, ώστε να εξαχθούν τα ανάλογα συμπεράσματα. Η αναλυτική και ειλικρινής περιγραφή των στοιχείων, η επιβεβαιωσιμότητά της με τον βαθμό πλαισιοθέτησης των δεδομένων δηλαδή το γεγονός ότι οι ερμηνείες της ερευνήτριας βασίζονται σε συγκεκριμένο συγκείμενο και ότι οι συμμετέχοντες/ουσες δεν αποτελούν προϊόν φαντασίας της, προσδίδουν μεγαλύτερο βαθμό εγκυρότητας στην έρευνα. Επίσης, η δόμηση των ερωτήσεων και η κάλυψη όσο το δυνατόν περισσότερων ζητούμενων προσδίδει αξία στην αξιοπιστία της έρευνας.

3.8 Σύνοψη κεφαλαίου

Στον παρόν κεφάλαιο ασχοληθήκαμε με τη μεθοδολογική προσέγγιση της παρούσας ερευνητικής εργασίας, η οποία αποτελεί ένα ποιοτικό σχέδιο εκπαιδευτικής έρευνας. Αναλύσαμε την έννοια του «Παραδείγματος» και αποσαφηνίσαμε τις έννοιες «μέθοδος» και «μεθοδολογία». Αναφερθήκαμε αναλυτικά στο Ανθρωπιστικό/Ερμηνευτικό «Παράδειγμα», από το οποίο αντλεί στοιχεία η παρούσα έρευνα. Στη συνέχεια, αναλύσαμε ζητήματα μεθοδολογικής στρατηγικής, σχεδιασμού και ανάπτυξης του συμπληρωματικού εκπαιδευτικού υλικού στο μάθημα της Ιστορίας. Το δείγμα της έρευνάς μας ήταν δείγμα ευκολίας και το αποτέλεσαν οκτώ εκπαιδευτικοί της Πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, ενώ η μέθοδος συλλογής των ερευνητικών δεδομένων ήταν η ημιδομημένη συνέντευξη. Περιγράψαμε την ερευνητική διαδικασία, παρουσιάσαμε τους άξονες και τα βασικά αντικείμενα κατηγοριοποίησης και τέλος, αναφερθήκαμε στους περιορισμούς της έρευνας. Για την ανάλυση των δεδομένων χρησιμοποιήθηκε η μέθοδος ανάλυσης περιεχομένου με τη χρήση του εξειδικευμένου λογισμικού ATLAS.ti. Η ανατροφοδότηση, που προήλθε από τους/τις εκπαιδευτικούς καθόλη τη διάρκεια της διαδικασίας χρησιμοποιήθηκε ως μοχλός αναστοχασμού για τη βελτίωση του υλικού.

*Αικατερίνη Θεοδούλου, Σχολική Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση:
Σχεδιασμός, Υλοποίηση και Αποτίμηση συμπληρωματικού
εκπαιδευτικού υλικού με τη μεθοδολογία της ΕξΑΕ στο μάθημα
της Ιστορίας Γ' Δημοτικού, ενότητα: «Ο Κυκλαδικός Πολιτισμός»*

Στο επόμενο κεφάλαιο θα παρουσιάσουμε τα αποτελέσματα των συνεντεύξεων των εκπαιδευτικών.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΩΝ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ ΤΩΝ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΕΩΝ ΤΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ

Σε αυτό το κεφάλαιο παρουσιάζουμε τις απόψεις των εκπαιδευτικών, που συμμετείχαν στην έρευνά μας, όπως διαφαίνονται μέσα από τις ημιδομημένες συνεντεύξεις, που έγιναν. Συνολικά πραγματοποιήθηκαν οκτώ ημιδομημένες συνεντεύξεις, των οποίων τα ευρήματα παρουσιάζονται με έναν αύξοντα αριθμό και το γράμμα Ε (Εκπαιδευτικός) μπροστά, πράγμα που σημαίνει ότι κάθε συνέντευξη θα έχει έναν συγκεκριμένο κωδικό π.χ. Ε1, Ε2, Ε3, κ.λ.π.

Το συγκεκριμένο κεφάλαιο είναι χωρισμένο σε πέντε ενότητες, σύμφωνα με τους πέντε άξονες και τα βασικά αντικείμενα κάθε άξονα, για να καλυφθούν τα ερευνητικά ερωτήματα της μελέτης.

4.1 1^{ος} Άξονας: Χρήση εκπαιδευτικού υλικού στον Η/Υ

Η ενότητα αυτή αναφέρεται στις απόψεις των εκπαιδευτικών σχετικά με τη χρήση του συμπληρωματικού εκπαιδευτικού υλικού με τη μεθοδολογία της ΕξΑΕ στο μάθημα της Ιστορίας, όπως αυτές εμφανίζονται στα βασικά αντικείμενα του 1^{ου} άξονα. Υπενθυμίζεται ότι τα βασικά αντικείμενα του 1^{ου} άξονα είναι:

- Ευκολία χρήσης
- Καθοδήγηση
- Ευελιξία
- Ελκυστικότητα
- Μάθημα με Η/Υ

4.1.1 Ευκολία χρήσης

Όλοι/ες οι εκπαιδευτικοί συμφωνούν ότι το εκπαιδευτικό υλικό είναι εύκολο στη χρήση του ως προς την πλοήγηση και τον χειρισμό ακόμα και για όσους/ες δεν έχουν πείρα και εξοικείωση με Η/Υ. Θεωρούν ότι γίνεται πολύ εύκολα η πλοήγηση με τα κουμπιά μπρος, πίσω, στην αρχική σελίδα κ.λ.π. Παραθέτουμε τις απόψεις τους:

Ε1: Ναι, είναι απόλυτα εύχρηστο και φαντάζομαι θα είναι και για τους μαθητές τόσο στην πλοήγηση όσο και στον χειρισμό.

E2: Ναι, θα έλεγα ότι το χαρακτηρίζει ευκολία στη χρήση τόσο στην πλοήγηση όσο και στον χειρισμό

E2: και μάλιστα στην πλοήγηση βοηθά ιδιαίτερα ο οδηγός, που περιέχει απλά και κατανοητά σύμβολα-εικονίδια.

E3: Θεωρώ ότι είναι πολύ εύκολο ακόμα και για όσους δεν έχουν πείρα.

E4: Είναι σίγουρα πολύ απλό και εύκολο στη χρήση του.

E4: Έχει κουμπιά, τα οποία σε οδηγούν είτε μπροστά είτε πίσω και επίσης στην αρχική σελίδα, τα περιεχόμενα, ακόμα και στη βιβλιογραφία.

E5: Ναι, είναι πολύ εύκολο, πολύ ευχάριστο.

E6: Ναι, είναι πάρα πολύ εύκολο και στην πλοήγηση και στον χειρισμό,

E7: Ναι, είναι πολύ απλό και εύκολο.

E8: Πραγματικά το βρήκα πολύ εύκολο στην πλοήγηση και γενικά στον χειρισμό.

4.1.2 Καθοδήγηση

Όλοι/ες οι εκπαιδευτικοί εκφράζονται πολύ θετικά για την καθοδήγηση, που προσφέρει το εκπαιδευτικό υλικό, με συμβουλές, Οδηγό Μελέτης και ενημέρωση για τις δραστηριότητες, που περιλαμβάνει. Χαρακτηρίζουν τις οδηγίες χρήσιμες, σαφείς και ξεκάθαρες και τον Οδηγό Μελέτης πολύ κατατοπιστικό και αναλυτικό, αφού ενημερώνει για όλες τις δραστηριότητες. Παραθέτουμε τις απόψεις τους:

E1: Ναι, όλες οι απαιτούμενες οδηγίες για την ορθή χρήση παρέχονται με σαφήνεια μέσα στο υλικό.

E2: Ναι, οι συμβουλές είναι ξεκάθαρες και σαφείς.

E2: Η διατύπωση δεν αφήνει περιθώρια για απορίες ή παρερμηνείες και ο οδηγός μελέτης πολύ κατατοπιστικός.

E3: Ναι, ναι και οδηγό μελέτης έχει και οδηγίες για κάθε βήμα χωριστά.

E3: Είναι απόλυτα σαφής στην πλοήγηση.

E4: Το εκπαιδευτικό υλικό παρέχει όλες τις απαραίτητες οδηγίες και συμβουλές για τις απαιτούμενες ενέργειες τις οποίες θα πρέπει ο εκπαιδευόμενος να πραγματοποιήσει σε

κάθε δραστηριότητα.

E4: Επίσης, διαθέτει πολύ αναλυτικό οδηγό μελέτης.

E4: Το εκπαιδευτικό υλικό είναι άψογο ως προς την καθοδήγηση του μαθητή.

E5: Ναι, είναι πολύ κατατοπιστικό.

E5: και γενικά δε χάνεσαι μέσα σε αυτό.

E6: έχει σαφείς οδηγίες και εύκολα κατανοητές.

E6: Ναι, είναι πολύ καθοδηγητικό σε όλα και ιδίως για τα παιδιά.

E7: Ναι, έχει οδηγό μελέτης, που είναι πολύ βοηθητικός για το παιδί, ωστόσο το κάθε παιδί θα πρέπει να έχει μια στοιχειώδη εξοικείωση με τη χρήση του Η/Υ.

E8: Επίσης και ως προς την καθοδήγηση που προσφέρει, το βρήκα εξαιρετικά χρήσιμο με συμβουλές και οδηγό μελέτης, που ενημερώνει για όλες τις δραστηριότητες.

4.1.3 Ευελιξία

Όλοι/ες οι εκπαιδευτικοί χαρακτήρισαν το εκπαιδευτικό υλικό ευέλικτο με τη έννοια ότι μπορεί να προσαρμοστεί στις μαθησιακές ανάγκες των μαθητών/τριών ανάλογα με το επίπεδο μάθησης και τα ενδιαφέροντα του/της καθενός/μιάς. Χαρακτηρίζουν σημαντικό το γεγονός, ότι δεν υποχρεώνει τον/τη μαθητή/τρια να ολοκληρώσει όλες τις δραστηριότητες, ότι μπορεί να παραλείψει, αν θέλει, κάποια ή/και να γυρίσει άλλη στιγμή και να ασχοληθεί με αυτή. Επίσης, θεωρούν, ότι απευθύνεται σε όλους τους/τις μαθητές/τριες ανεξάρτητα με το μαθησιακό τους επίπεδο. Παραθέτουμε τις απόψεις τους:

E1: Θεωρώ πως ναι, απευθύνεται σε όλους τους/τις μαθητές/τριες ανεξαρτήτως μαθησιακού επιπέδου.

E1: Ναι, με βάση την εμπειρία μου πιστεύω ότι όλα τα παιδιά ανεξάρτητα από το μαθησιακό τους επίπεδο είτε είναι δυνατά γνωστικά είτε είναι αδύναμα και με μαθησιακά θέματα θα μπορούν να ανταποκριθούν στο υλικό αυτό ή τουλάχιστον σε κάποιο μέρος του.

E2: Σίγουρα θα το χαρακτήριζα ευέλικτο.

E2: Σημαντικό είναι ότι δεν υποχρεώνει τους/τις μαθητές/τριες να ολοκληρώσουν όλες τις δραστηριότητες, μπορούν να παραλείψουν κάποια ή να επιστρέψουν αργότερα και να ασχοληθούν μαζί της.

E3: Νομίζω πως ναι, νομίζω ότι καλύπτει όλα τα επίπεδα μαθησιακής ετοιμότητας.

E4: Είναι πάρα πολύ ευέλικτο, αφού ο μαθητής μπορεί να μελετήσει το παρόν εκπαιδευτικό υλικό στο χρόνο που αυτός θα επιλέξει,

E4: επίσης δίνει τη δυνατότητα στο μαθητή να μεταβεί σε όποια υποενότητα αυτός επιλέξει από τα περιεχόμενα.

E4: Επίσης, του δίνει τη δυνατότητα να εκτελέσει όποιες από τις δραστηριότητες επιθυμεί.

E5: Πιστεύω πως είναι ευέλικτο.

E6: Επειδή έχει πλήθος δραστηριοτήτων, απευθύνεται σε όλα τα επίπεδα μάθησης

E6: και καλύπτει τις μαθησιακές ανάγκες όλων των παιδιών.

E7: Ναι, είναι στην επιλογή του κάθε μαθητή, αν θα κάνει και ποιες ασκήσεις ή αν θα δει μια επιπλέον πληροφορία.

E8: Το υλικό γενικά θεωρώ ότι είναι ευέλικτο.

4.1.4 Ελκυστικότητα

Όλοι/ες οι εκπαιδευτικοί εκφράζονται με πολύ ενθουσιώδη σχόλια σχετικά με την ελκυστικότητα του εκπαιδευτικού υλικού, το χαρακτηρίζουν ελκυστικό και ευχάριστο. Δεν εντοπίζουν ορθογραφικά, συντακτικά ή γραμματικά λάθη. Τους αρέσει η μορφοποίηση του κειμένου, τα χρώματα, οι εικόνες, η βοηθός-ξεναγός των μαθητών/τριών, η Μαιρούλα, το κοριτσάκι δηλαδή που επεξηγεί και κάνει την αφήγηση των κειμένων. Θεωρούν, επίσης, το ύφος γραφής φιλικό και προσωπικό, με τη χρήση του δευτέρου προσώπου, γεγονός που το καθιστά προσιτό τόσο για τα παιδιά όσο και για όποιον άλλον το μελετά.

Αξίζει να αναφερθούμε στο σχόλιο ενός/μιας εκπαιδευτικού, που ενθουσιάζεται με την παράθεση αποσπασμάτων από την ποίηση του Οδ. Ελύτη, προσθήκη, που θεωρεί, ότι κάνει το εκπαιδευτικό υλικό ακόμα πιο ελκυστικό. Γενικά, εκφράζουν την άποψη ότι το εκπαιδευτικό υλικό διαθέτει άριστο αισθητικό αποτέλεσμα. Παραθέτουμε τις απόψεις τους:

E1: Το υλικό είναι εξαιρετικά ελκυστικό και ευχάριστο, με ευανάγνωστα γράμματα,

χωρίς ορθογραφικά ή συντακτικά λάθη, έχει πολύ φιλικό ύφος και ξεφεύγει εντελώς από την παραδοσιακή διδασκαλία και την απλή χρήση Η/Υ, όπως συνήθως γίνεται σήμερα.

E2: Είναι ιδιαίτερα ελκυστικό και παρουσιάζεται με κατάλληλη διάταξη στις διαφάνειες.

E2: Το πλήθος και η ποιότητα του οπτικοακουστικού υλικού που παρουσιάζεται, αλλά και η έμφαση στη λεπτομέρεια σε ενθαρρύνουν να συνεχίσεις με ενθουσιασμό και ανυπομονησία!

E2: Δεν υπάρχουν ορθογραφικά ή συντακτικά λάθη και το ύφος είναι αρκετά φιλικό.

E3: Ναι, είναι πολύ καλό σε όλα αυτά

E3: και το κάνουν ελκυστικό.

E4: Ναι, είναι ένα πραγματικά ελκυστικό και εντυπωσιακό εκπαιδευτικό υλικό.

E4: Τα κείμενα του είναι με ευανάγνωστα γράμματα, χωρισμένα σε μικρές παραγράφους, γεγονόσ, που βοηθάει και τους μαθητές με μαθησιακές δυσκολίες να ανταποκριθούν και να μην κουραστούν ιδιαίτερα από την μελέτη του.

E4: Επίσης, διαθέτει πολλές εικόνες και βίντεο με αποτέλεσμα να βοηθάει τον μαθητή να έχει ολόπλευρη ενημέρωση σχετικά με τα θέματα, που διαπραγματεύεται.

E4: Λάτρεψα τη λεπτομέρεια με τα αποσπάσματα από τα ποιήματα του Ελύτη, που εμπλουτίζουν όλο το εκπαιδευτικό υλικό.

E5: και με άριστο αισθητικό αποτέλεσμα.

E5: Ναι, πάρα πολύ, μοιάζει με παιχνίδι.

E5: Έχει ωραία και σωστή μορφοποίηση κειμένου, φιλικό ύφος

E6: Ναι, προκαλεί το ενδιαφέρον και με τα κείμενά του και με τις εικόνες, που παραπέμπουν σε δραστηριότητες

E6: καθώς επίσης και με τη γραμματοσειρά και τα έντονα γράμματα, όπου υπάρχουν, που κεντρίζουν σίγουρα το ενδιαφέρον των μαθητών.

E7: Δεν εντόπισα λάθη ή ασυνταξίες, έχει πολύ προσωπικό ύφος και είναι πολύ ξεκάθαρη η οριοθέτηση των κεφαλαίων με τα χρώματα και τη γραμματοσειρά, ακόμα και η αρίθμηση των ενότητων είναι βοηθητική.

E8: Το βρήκα πολύ ελκυστικό.

E8: Η επιλογή της γραμματοσειράς, των φωτογραφιών, η επιλογή των χρωμάτων, η φατσούλα του κοριτσιού, τα γραφικά, δίνουν μια ευχάριστη και ελκυστική εικόνα στο εκπαιδευτικό υλικό.

E8: Επίσης, θέλω να πω ότι έχει πολύ φιλικό και προσωπικό ύφος.

4.1.5 Μάθημα με Η/Υ

Στο συγκεκριμένο αντικείμενο του 1^{ου} άξονα οι απόψεις των εκπαιδευτικών παρουσιάζουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον. Όλοι/ες συμφωνούν στο γεγονός ότι το εκπαιδευτικό υλικό αξιοποιεί απόλυτα τον Η/Υ και τις ΤΠΕ.

Ως προς το αν μπορεί να εφαρμοστεί το εκπαιδευτικό υλικό στο σχολείο με βάση τις υλικοτεχνικές υποδομές του σχολείου, όλοι/ες συμφωνούν ότι ναι, είναι εύκολο να εφαρμοστεί με την προϋπόθεση όμως ότι το σχολείο διαθέτει πλήρες τεχνολογικό εξοπλισμό. Δύο εκπαιδευτικοί θεωρούν ότι το ελληνικό σχολείο υστερεί σε αυτό τον τομέα, ενώ οι υπόλοιποι/ες πιστεύουν ότι τώρα πια κάθε σχολείο διαθέτει τον βασικό τεχνολογικό εξοπλισμό, Η/Υ και σύνδεση στο Διαδίκτυο.

Επίσης, οι απόψεις τους διαφοροποιούνται ως προς το αν μπορούν οι μαθητές να το εφαρμόσουν στο σπίτι, με βάση τον τεχνολογικό εξοπλισμό, που διαθέτουν. Πέντε εκπαιδευτικοί θεωρούν ότι τα περισσότερα σπίτια, αν όχι όλα, διαθέτουν τον βασικό τεχνολογικό εξοπλισμό, κάποια ηλεκτρονική συσκευή, για να μελετήσουν το μάθημα, ενώ οι υπόλοιποι/ες τρεις θεωρούν ότι υπάρχουν μαθητές/τριες, που δεν διαθέτουν σπίτι τους τον απαιτούμενο εξοπλισμό.

Τέλος, ένας/μία εκπαιδευτικός εκφράζει την άποψη ότι το εκπαιδευτικό υλικό διαθέτει πληροφορίες από έγκυρες και έγκριτες επιστημονικές πηγές, είναι δηλαδή επιστημονικά κατοχυρωμένο. Παραθέτουμε τις απόψεις τους:

E1: Το συγκεκριμένο υλικό οπωσδήποτε αξιοποιεί τον Η/Υ και τις ΤΠΕ αλλά απευθύνεται σε μια άριστα τεχνολογικά εξοπλισμένη τάξη, με άριστα καταρτισμένο εκπαιδευτικό, που θα πρέπει να κατέχει τη χρήση όλων αυτών των εξαιρετικών εργαλείων, απαραίτητα να υπάρχει και στο σπίτι ο εξοπλισμός έτσι, ώστε και τα παιδιά να ανατρέξουν, όποτε επιθυμούν, στο υλικό.

E1: Δυστυχώς, στον τομέα αυτό το ελληνικό σχολείο υστερεί τραγικά.

E1: Επίσης, θα επαναλάβω ότι είναι ένα υλικό, που χρειάζεται εξειδικευμένες γνώσεις από τον/την εκπαιδευτικό, για να δημιουργηθεί και πάρα πολύ προσεκτική μελέτη των

πηγών και των πληροφοριών, που περιέχει. Θα έλεγα ότι είναι επιστημονικά κατοχυρωμένο υλικό με έγκυρη πληροφόρηση.

E2: Ναι, πιστεύω ότι μπορεί να εφαρμοστεί με βάση τις υλικοτεχνικές υποδομές του κάθε σχολείου

E2: και τον τεχνολογικό εξοπλισμό των μαθητών/τριών στο σπίτι, αφού απαιτείται μόνο ένας Η/Υ.

E3: Λίγο δύσκολο, για να εφαρμοστεί οποιοδήποτε πρόγραμμα θα πρέπει να ενισχυθεί η υλικοτεχνική υποδομή στα σχολεία.

E4: Θεωρώ ότι στο μεγαλύτερο μέρος τα σχολεία αλλά και οι μαθητές διαθέτουν τον απαραίτητο εξοπλισμό, μιας και το μόνο που απαιτείται είναι ένας ηλεκτρονικός υπολογιστής ή ένα τάμπλετ ή ένα smartphone, για το σχολείο επιπρόσθετα χρειάζεται βιντεοπροβολέας, που θεωρώ ότι όλα σχεδόν διαθέτουν.

E4: Διαφορετικά μπορεί και χρησιμοποιηθεί η οθόνη της τηλεόρασης αν μπορεί να συνδεθεί με τον Η/Υ.

E5: Σίγουρα χρειάζεται υπολογιστής και Ίντερνετ, που θεωρώ ότι υπάρχει σχεδόν σε όλα τα σχολεία και στα σπίτια.

E6: Άμα έχεις Η/Υ και σύνδεση στο διαδίκτυο μπορείς να το εφαρμόσεις άνετα.

E6: Πιστεύω και τα παιδιά από τα σπίτια τους.

E7: Κοίταξε να δεις, στο σχολείο μπορεί να εφαρμοστεί εύκολα.

E7: Στο σπίτι εξαρτάται από το τι διαθέτουν οι μαθητές, γιατί όπως δηλώνουν και τώρα με την ιστορία του κορονοϊού, κάποιοι δεν διαθέτουν τον κατάλληλο εξοπλισμό.

E8: Απαντώ ναι, υπό την προϋπόθεση ότι το σχολείο μπορεί να ανταποκριθεί στις απαιτήσεις του υλικού.

E8: Αν δεν υπάρχει Ίντερνετ στην τάξη, μπορεί να αποθηκευτεί η εφαρμογή και να χρησιμοποιηθεί;

E8: Σε σχέση με τον τεχνολογικό εξοπλισμό στο σπίτι, αν δεν υπάρχει υπολογιστής, υπάρχει δυνατότητα χρήσης από το κινητό; Κάποια παιδιά δε διαθέτουν υπολογιστή.

Συμπερασματικά, θα λέγαμε ότι όλοι/ες οι εκπαιδευτικοί αντιμετωπίζουν το εκπαιδευτικό υλικό με πολύ θετικά σχόλια σε ότι αφορά την ευκολία χρήσης του ως προς την πλοήγηση και τον χειρισμό. Όλοι/ες θεωρούν ότι δίνει σαφείς και χρήσιμες συμβουλές για τις δραστηριότητες και ότι άλλο χρειάζεται να κάνουν ή να διαβάσουν

οι μαθητές/τριες. Χαρακτηρίζουν τον Οδηγό Μελέτης κατατοπιστικό και βοηθητικό για τους/τις μαθητές/τριες και την ενημέρωση, που προσφέρει, επαρκή.

Όλοι/ες, επίσης, πιστεύουν ότι το εκπαιδευτικό υλικό είναι ενέλικτο, προσαρμόζεται στις μαθησιακές ανάγκες και τα ενδιαφέροντα όλων των μαθητών/τριών, είναι πολύ ελκυστικό με ευανάγνωστα γράμματα, μικρά κείμενα, χωρίς ορθογραφικά, γραμματικά ή συντακτικά λάθη, χωρίς επιστημονικές ανακρίβειες, με φιλικό και προσωπικό ύφος, με χρώματα και γενικά, παρουσιάζει ωραία και ελκυστική εμφάνισή, καθώς και άριστο αισθητικό αποτέλεσμα.

Θεωρούν ότι αξιοποιεί τον Η/Υ και τις ΤΠΕ και ότι μπορεί να εφαρμοστεί με βάση τις υλικοτεχνικές υποδομές του σχολείου και τον τεχνολογικό εξοπλισμό των μαθητών/τριών στο σπίτι, παρά τις ενστάσεις, που έχουν κάποιοι/ες σχετικά με αυτό. Τέλος, χαρακτηρίζουν το υλικό επιστημονικά τεκμηριωμένο και επαρκές.

4.2 2^{ος} Άξονας: Κατανόηση Περιεχομένου

Η ενότητα αυτή αναφέρεται στις απόψεις των εκπαιδευτικών σχετικά με τη συμβολή του εκπαιδευτικού υλικού στην κατανόηση του μαθήματος της Ιστορίας μέσα από τα βασικά αντικείμενα του 2^{ου} άξονα. Υπενθυμίζεται ότι τα βασικά αντικείμενα του 2^{ου} άξονα είναι:

- Περιεχόμενο-Δομή
- Πολυμεσικό Περιβάλλον
- Αυτοαξιολόγηση
- Διάδραση-Ενεργή συμμετοχή μαθητών
- Αλληλεπίδραση με τον/τη δάσκαλο/α
- Εξατομίκευση-Στυλ μάθησης
- Εμπύχωση
- Διαθεματικότητα

4.2.1 Περιεχόμενο-Δομή

Οι παρατηρήσεις και οι απόψεις όλων των εκπαιδευτικών σχετικά με το περιεχόμενο και την δομή του εκπαιδευτικού υλικού είναι θετικές.

Όλοι/ες διατυπώνουν την άποψη ότι το εκπαιδευτικό υλικό είναι γραμμένο με γλώσσα απλή και κατανοητή. Υπάρχει, όμως, μέριμνα για κάποιες, ίσως άγνωστες λέξεις, να μπορούν οι μαθητές/τριες να δουν τη σημασία τους με το πάτημα ενός κουμπιού.

Θεωρούν ότι το περιεχόμενο καλύπτει τους μαθησιακούς στόχους, που έχουν τεθεί και ανταποκρίνεται στις μαθησιακές ανάγκες των μαθητών/τριών.

Ως προς τη δομή του εκφράζονται επίσης θετικά, λέγοντας ότι υπάρχει αλληλουχία και μαζί με τις εικόνες, τα βίντεο και γενικά τις δραστηριότητες, που εμπεριέχονται σε αυτό, μπορούν να το μελετήσουν άνετα και παιδιά με μαθησιακές δυσκολίες.

Θεωρούν ότι ανταποκρίνεται απόλυτα στο μαθησιακό επίπεδο και την ηλικία των παιδιών της Γ' τάξης δημοτικού παρόλο, που δύο εκπαιδευτικοί εκφράζουν την άποψη πως μπορεί άνετα να χρησιμοποιηθεί και από παιδιά μεγαλύτερων τάξεων, χωρίς να γίνει βαρετό, λόγω της δομής και του εμπλουτισμένου περιεχομένου του. Το γεγονός ότι οι νέες γνώσεις είναι τεμαχισμένες σε μικρά κομμάτια, «μπουκίτσες» όπως τις ονομάζει ένας/μία εκπαιδευτικός, βοηθά τους μαθητές με χαμηλό μαθησιακό προφίλ και γενικά διευκολύνει την κατανόηση και τη μνήμη.

Θεωρούν, τέλος, ότι μέσα από τις δραστηριότητες, με τις οποίες είναι εμπλουτισμένο, προωθείται η ανακαλυπτική μάθηση με μικρά και σταθερά βήματα. Παραθέτουμε τις απόψεις τους:

E1: Κοίτα, το υλικό έχει σίγουρα απλή και κατανοητή γλώσσα και καλύπτει τους μαθησιακούς στόχους, που έχουν τεθεί.

E1: Υπάρχει αλληλουχία στη δομή και θεωρώ ότι προωθείται η ανακαλυπτική μάθηση και σίγουρα, πιστεύω, ότι ανταποκρίνεται στο μαθησιακό επίπεδο και την ηλικία των μαθητών/τριών.

E2: Το περιεχόμενο ανταποκρίνεται με επιτυχία σε όλα όσα με ρωτήσατε.

E2: Η γλώσσα είναι κατανοητή και υπήρξε μέριμνα για τις λέξεις, που μπορεί να δυσκολέψουν τα παιδιά αυτής της ηλικίας, καθώς μπορούν να δουν τη σημασία τους πατώντας το εικονίδιο «Χρήσιμη πληροφορία».

E2: Το υλικό εμφανίζει λογική αλληλουχία στη δομή και σε βοηθά να κάνεις ένα νοερό ταξίδι με μικρά και σταθερά βήματα προς την ανακάλυψη της νέας γνώσης.

Αικατερίνη Θεοδούλου, Σχολική Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση:
Σχεδιασμός, Υλοποίηση και Αποτίμηση συμπληρωματικού
εκπαιδευτικού υλικού με τη μεθοδολογία της ΕξΑΕ στο μάθημα
της Ιστορίας Γ' Δημοτικού, ενότητα: «Ο Κυκλαδικός Πολιτισμός»

E2: Επίσης, στο τελευταίο, που με ρώτησες, ναι, ανταποκρίνεται στην ηλικία και στο μαθησιακό προφίλ των μαθητών/τριών.

E3: Ναι, η γλώσσα είναι πολύ κατανοητή, το περιεχόμενο καλύπτει όλη τη γκάμα των μαθησιακών αναγκών και δεξιοτήτων του μαθητικού πληθυσμού.

E3: Φυσικά και υπάρχει αλληλουχία στη δομή

E3: και νομίζω ότι η ανακαλυπτική μάθηση αποτελεί και στόχο του υλικού.

E4: Το εκπαιδευτικό υλικό είναι γραμμένο με απλή και κατανοητή γλώσσα, το περιεχόμενο του έρχεται σε απόλυτη αντιστοιχία με τους μαθησιακούς στόχους, που έχουν τεθεί.

E4: Υπάρχει σταθερότητα στη δομή και προωθεί την ανακαλυπτική μάθηση μέσα από τις πλούσιες δραστηριότητες τις οποίες περιέχει.

E4: Το περιεχόμενο ανταποκρίνεται στο μαθησιακό επίπεδο των μαθητών,

E4: μιας και παρουσιάζει τη νέα γνώση τεμαχισμένη σε μικρές «μπουκίτσες» και είναι εμπλουτισμένο με δραστηριότητες, εικόνες και βίντεο.

E4: Σίγουρα ανταποκρίνεται στην ηλικία των παιδιών της Γ' τάξης δημοτικού

E4: αλλά πιστεύω ότι μπορεί να εφαρμοστεί και από μεγαλύτερα παιδιά χωρίς να πλήξουν ή να το θεωρήσουν απλοϊκό, γιατί διαπραγματεύεται σφαιρικά το θέμα του και είναι πολυμορφικό και ελκυστικό.

E5: Ναι, νομίζω ότι είναι πολύ εύστοχο ως προς όλα αυτά που με ρωτήσατε

E6: Ναι, τόσο η γλώσσα που είναι γραμμένο όσο και η αλληλουχία της δομής, το περιεχόμενό του, όλα αυτά βοηθούν τους μαθητές, ακόμα και με μαθησιακά θέματα, να το παρακολουθήσουν άνετα, πιστεύω.

E6: Είναι νομίζω απόλυτα προσαρμοσμένο στην ηλικία και τις γλωσσικές δυνατότητες των μαθητών, στους οποίους απευθύνεται.

E6: Θα μπορούσε ίσως να αξιοποιηθεί και από μαθητές μεγαλύτερων τάξεων.

E6: Ναι, το κείμενο είναι γραμμένο με απλό και κατανοητό τρόπο

E6: και οι δραστηριότητες βοηθάνε πολύ στην εμπέδωσή του,

E7: Δεν έχω κάποιο αρνητικό σχόλιο,

E7: Η γλώσσα είναι απλή, προσαρμοσμένη στο επίπεδο των μικρών μαθητών και μάλιστα παρατήρησα ότι σε αρκετά σημεία, που χρειάζεται επεξήγηση κάποιων όρων, υπάρχει το εικονίδιο της επεξήγησης.

E7: Η ανακαλυπτική μάθηση φαίνεται να είναι στόχος όλου του υλικού, διότι είναι εμφανή τα μέσα για να επιτευχθεί.

E8: Γενικά, θεωρώ ότι έχει πολύ καλό περιεχόμενο.

E8: Η γλώσσα είναι κατανοητή.

E8: Το υλικό εμφανίζει λογική αλληλουχία στη δομή.

E8: Μάλλον καλύπτει όλους τους μαθησιακούς στόχους, που έχουν τεθεί και νομίζω πως προωθείται μέσα από αυτό το υλικό η ανακαλυπτική μάθηση.

E8: Φυσικά και ανταποκρίνεται στο μαθησιακό επίπεδο και την ηλικία των μαθητών της τάξης, για την οποία είναι σχεδιασμένο.

4.2.2. Πολυμεσικό Περιβάλλον

Όλοι/ες οι εκπαιδευτικοί εκφράζονται με ενθουσιασμό για το πολυμεσικό περιβάλλον του εκπαιδευτικού υλικού, το οποίο θεωρούν πολύτιμο εργαλείο για κάθε εκπαιδευτικό, που επιδιώκει να επιτευχθούν οι διδακτικοί στόχοι, που έχει θέσει. Όλοι/ες πιστεύουν ότι βοηθά στην καλύτερη κατανόηση του μαθησιακού υλικού και οπωσδήποτε στην επίτευξη των μαθησιακών στόχων. Δύο εκπαιδευτικοί εκφράζουν, μάλιστα, την άποψη ότι το πολυμεσικό περιβάλλον είναι ιδιαίτερα υποστηρικτικό για παιδιά με μαθησιακές δυσκολίες. Τέλος, θεωρούν ότι αποτελεί ένα ευχάριστο διδακτικό μέσο, όπου τα παιδιά με ενθουσιασμό θα μάθουν και θα διασκεδάσουν. Παραθέτουμε τις απόψεις τους:

E1: Ναι, δε θα μπορούσα να σκεφτώ καλύτερο περιβάλλον, όχι μόνο βοηθά αλλά, θα τολμούσα να πω, ότι εξιτάρει.

E1: Φαντάζομαι, ότι θα κάνει τα παιδιά να κατανοούν και να επιδιώκουν να «περπατήσουν» το μονοπάτι της γνώσης αβίαστα και με ενθουσιασμό.

E2: Το συγκεκριμένο πολυμεσικό περιβάλλον αποτελεί ένα πολύτιμο εργαλείο στα χέρια του εκπαιδευτικού, που θέλει να επιτύχουν οι μαθητές του τους διδακτικούς στόχους, που έχει θέσει.

E3: Είμαι σύμφωνος στη χρήση των πολυμεσικών κειμένων, διότι πιστεύω ότι βοηθούν και τους διδακτικούς στόχους και συμβάλλουν στην κατανόηση.

E4: Απόλυτα βοηθάει στην καλύτερη κατανόηση και κατάκτηση των στόχων το πολυμορφικό περιβάλλον

E4: και μάλιστα είναι κατάλληλο και για μαθητές με μαθησιακές δυσκολίες ή γενικά με διαφορετικά μαθησιακά προφίλ.

E5: Ναι, γιατί είναι πολύ ευχάριστο συνεπώς τα παιδιά θα μάθουν διασκεδάζοντας.

E6: Όπως είπαμε παραπάνω, ναι, το πολυμεσικό περιβάλλον βοηθά και τους στόχους και την κατανόηση του περιεχομένου.

E7: Κοίταξε, σε γενικές γραμμές βοηθά.

E8: Το συγκεκριμένο πολυμεσικό περιβάλλον διευκολύνει τους στόχους αλλά και τη διδασκαλία γενικότερα, ειδικά όταν αφορά παιδιά με δυσκολίες.

4.2.3 Αυτοαξιολόγηση

Όλοι/ες οι εκπαιδευτικοί εκφράζουν την άποψη ότι το εκπαιδευτικό υλικό δίνει την ευκαιρία στον/η μαθητή/τρια για αυτοαξιολόγηση επιβραβεύοντας τις σωστές και ενθαρρύνοντας τις λάθος απαντήσεις. Αυτό το θεωρούν μάλιστα πολύ θετικό και φιλικό προς τα παιδιά, διότι με τον τρόπο αυτό δεν θα αγχώνονται για την αξιολόγησή τους, όπως συμβαίνει στην παραδοσιακή αξιολόγηση. Επίσης, θεωρούν σημαντικό το γεγονός ότι οι μαθητές/τριες μπορούν να φτάσουν μόνοι/ες τους στην ανακάλυψη του σωστού ενθαρρυσμένοι/ες και όχι απογοητευμένοι/ες, αν έχουν κάνει λάθος.

Βρίσκουν ιδιαίτερα αποτελεσματικό το γεγονός ότι οι μαθητές/τριες μπορούν να ξαναδοκιμάσουν όσες φορές θέλουν μια δραστηριότητα αυτοαξιολόγησης, χωρίς αίσθημα φόβου και απογοήτευσης. Τέλος, ένας/μία εκπαιδευτικός εκφράζει την άποψη ότι αυτός ο τρόπος μοιάζει σαν ο/η μαθητής/τρια να παίζει ένα παιχνίδι, άρα δεν θα φοβάται το λάθος, όσες φορές κι αν χρειαστεί να επανέλθει μέχρι να μάθει τη σωστή απάντηση.

Ένας/Μία ακόμα εκπαιδευτικός συγκρίνει αυτόν τον τρόπο αυτοαξιολόγησης με την παραδοσιακή αξιολόγηση, όπου, όπως λέει, το μόνο που ενδιαφέρει παιδιά και γονείς είναι ο βαθμός επίδοσης και κανείς δεν κοιτάζει να διορθώσει τα λάθη. Παραθέτουμε τις απόψεις τους:

E1: Επειδή το υλικό επιβραβεύει τις σωστές και ενθαρρύνει τις λάθος απαντήσεις, θεωρώ ότι αυτό το καθιστά απόλυτα φιλικό, πράγμα που δεν αγχώνει τα παιδιά όσο η παραδοσιακή αξιολόγηση και φυσικά με τον τρόπο αυτό προωθεί την αυτοαξιολόγηση.

E1: Το σύνθητες είναι να κοιτούν μόνο τον βαθμό επίδοσης παιδιά και γονείς, χωρίς να εξετάζουν και να διορθώνουν τα λάθη στην παραδοσιακή αξιολόγηση.

E1: Πιστεύω πως προωθεί σημαντικά την αυτοαξιολόγηση.

E1: Εδώ έχουμε ένα ευχάριστο και χαλαρό τρόπο αυτοαξιολόγησης με ενθαρρυντικό χαρακτήρα.

E2: Ναι, δίνει την ευκαιρία στους μαθητές για αυτοαξιολόγηση.

E2: Η ενθάρρυνση του παιδιού γίνεται αισθητή και από τη δυνατότητα, που του δίνεται, να υποβάλει εκ νέου την απάντηση, αφού έχει αρχικά απαντήσει λάθος στην ερώτηση και έχει δει τη λύση.

E3: Ναι, φυσικά.

E4: Σε όλο το εκπαιδευτικό υλικό υπάρχουν δραστηριότητες αυτοαξιολόγησης, που αμέσως δίνουν στον μαθητή την απάντηση και μάλιστα με τρόπο, που δεν τον απογοητεύει, ακόμα και αν κάνει λάθος.

E4: Και φυσικά, τον επιβραβεύει σε κάθε σωστή απάντηση.

E5: Ο μαθητής αισθάνεται ότι παίζει ένα παιχνίδι, οπότε δεν φοβάται να κάνει λάθος και να ξαναπροσπαθήσει, μαθαίνοντας τελικά τη σωστή απάντηση.

E6: Βεβαίως και δίνει την ευκαιρία για αυτοαξιολόγηση αλλά και να διορθώσει ο μαθητής την απάντησή του, πράγμα που δεν τον αγχώνει.

E7: Ναι.

E8: Σίγουρα δίνει ευκαιρία στον μαθητή για αυτοαξιολόγηση.

E8: Το ότι μπορεί να επαναλαμβάνει τις δραστηριότητες, όποτε θέλει, κρίνεται από μένα ως πολύ θετικό.

E8: Μου αρέσει, που αν κάνει λάθος, μπορεί να ξαναδοκιμάσει.

4.2.4 Διάδραση-Ενεργή συμμετοχή μαθητών

Σε ότι αφορά τη διάδραση και την ενεργή συμμετοχή των μαθητών/τριών μέσα από τα τεστ αυτοαξιολόγησης και τις διάφορες και διαφορετικές δραστηριότητες όλου/ες οι εκπαιδευτικοί δίνουν θετικές απαντήσεις θεωρώντας ότι το εκπαιδευτικό υλικό εξασφαλίζει όχι μόνο τη διάδραση και την ενεργή συμμετοχή των παιδιών αλλά προκαλεί τον ενθουσιασμό και κρατά αμείωτο το ενδιαφέρον τους. Χαρακτηρίζουν τις

δραστηριότητες ποικίλες, ευχάριστες και ενδιαφέρουσες και μόνο ένας/μία εκπαιδευτικός εκφράζει την άποψη πως, για να υπάρξει η διάδραση και η ενεργή συμμετοχή των μαθητών/τριών, χρειάζεται και η παρέμβαση του εκπαιδευτικού. Ο/Η ίδιος/α εκπαιδευτικός θεωρεί ότι αυτό εξαρτάται επίσης από την εξοικείωση του κάθε παιδιού με τις ΤΠΕ, τα ενδιαφέροντά του και την περιέργειά του. Παραθέτουμε τις απόψεις τους:

E2: *Ναι, εξασφαλίζει την ενεργή συμμετοχή, διότι σου προκαλεί τον ενθουσιασμό και το ενδιαφέρον να δεις τι περιλαμβάνει παρακάτω*

E2: *και να λάβεις την επιβράβευση με τα αστεράκια, όταν ολοκληρώσεις τις δραστηριότητες!*

E3: *Φυσικά και ενθαρρύνει την ενεργό συμμετοχή και όχι μόνο με όλους αυτούς τους τρόπους και τα εργαλεία.*

E4: *Κατά τη διάρκεια της μελέτης του εκπαιδευτικού υλικού εργάζονται όλοι οι μαθητές, άρα συμμετέχουν ενεργά*

E4: *και ο κάθε μαθητής αλληλεπιδρά μόνος του με το υλικό.*

E5: *Ναι, και γενικά σε όλες τις φάσεις του κρατά τον μαθητή ενεργό.*

E6: *Εκατό τοις εκατό!*

E7: *Ναι, και μάλιστα κρατά, πιστεύω, αμείωτο το ενδιαφέρον των μαθητών.*

E8: *Ως ένα βαθμό ναι, γιατί οι δραστηριότητες είναι ποικίλες, ευχάριστες και ενδιαφέρουσες.*

E8: *Ωστόσο, χωρίς την παρέμβαση του εκπαιδευτικού, κάτι τέτοιο δεν είναι σίγουρο.*

E8: *Έγκειται στην εξοικείωση του κάθε παιδιού με τις Νέες Τεχνολογίες, τα ενδιαφέροντά του, την περιέργειά του.*

4.2.5 Αλληλεπίδραση με τον/τη δάσκαλο/α

Στην ερώτηση, κατά πόσο οι εκπαιδευτικοί θεωρούν ότι το εκπαιδευτικό υλικό συμβάλλει στην επικοινωνία και την αλληλεπίδραση με τον/τη δάσκαλο/α τόσο μέσα από την ανατροφοδότηση των τεστ όσο και με τη δυνατότητα ανταλλαγής μηνυμάτων και πληροφοριών, δίνουν πολύ θετικές απαντήσεις. Πραγματικά,

πιστεύουν ότι όλο το υλικό είναι αλληλεπιδραστικό και δίνει στον/στη μαθητή/τρια τη δυνατότητα της άμεσης επικοινωνίας με τον /τη δάσκαλο/α του/της, πράγμα που ενισχύει την ανατροφοδότησή τους. Βρίσκουν πολύ σημαντικό το να μπορεί ο/η μαθητής/τρια να επικοινωνήσει με τον/τη δάσκαλό/α του/της. Επισημαίνουν, ότι η αλληλεπίδραση έχει στόχο τη θετική ενίσχυση και επιβράβευση του/της μαθητή/τριας μέσα από κάθε δραστηριότητα και με την αντίστοιχη ανατροφοδότηση, ανάλογα πάντα με την απάντηση του/της μαθητή/τριας. Κρίνουν μάλιστα ότι αυτό γίνεται με έξυπνο τρόπο. Ένας/Μία εκπαιδευτικός συγκεκριμένα διατυπώνει την άποψη ότι η αλληλεπίδραση τονώνει τη σχέση δασκάλου/ας-μαθητή/τριας. Παραθέτουμε τις απόψεις τους:

E1: Σίγουρα βοηθάει και χαίρομαι, που έχει προβλεφθεί έτσι, ώστε να μη χαλαρώνει η σχέση μαθητή-εκπαιδευτικού.

E2: Ναι, θα συμφωνήσω

E2: και θα πω ότι η αλληλεπίδραση φαίνεται πως γίνεται πάντοτε με στόχο τη θετική ενίσχυση και την επιβράβευση του μαθητή.

E3: Ναι, απολύτως.

E3: Είναι σημαντικό να μπορεί ο μαθητής να επικοινωνήσει με τον δάσκαλό του

E3: αλλά και να αλληλεπιδράσει μαζί του με αυτούς τους έξυπνους τρόπους.

E4: Ναι, συμβάλει απόλυτα μιας και σε κάθε δραστηριότητα υπάρχει η αντίστοιχη ανατροφοδότηση ανάλογα με την απάντηση του μαθητή.

E4: Επίσης υπάρχει η δυνατότητα ο μαθητής να επικοινωνήσει με τον εκπαιδευτικό είτε τηλεφωνικά είτε με ηλεκτρονικό ταχυδρομείο γραπτά.

E5: Σίγουρα υπάρχει ανατροφοδότηση με τον/τη δάσκαλο/α.

E5: Δεν ξέρω για τα τεστ αλλά μέσα από τη δυνατότητα ανταλλαγής μηνυμάτων και γενικά της επικοινωνίας που μπορούν να έχουν τον/τη δάσκαλο/α τους για ερωτήσεις ή διευκρινίσεις.

E6: Ναι, υπάρχει δυνατότητα επικοινωνίας και αλληλεπίδρασης.

E7: Ναι, είναι αλληλεπιδραστικό.

E8: Πραγματικά, παρέχει τέτοια δυνατότητα στον μαθητή δηλαδή της άμεσης επικοινωνίας με τον δάσκαλό του τηλεφωνικά ή γραπτά.

4.2.6 Εξατομίκευση-Στυλ μάθησης

Όλοι/ες οι εκπαιδευτικοί απαντούν με πολύ θετικά σχόλια στο αν το εκπαιδευτικό υλικό σέβεται τον ρυθμό μελέτης κάθε μαθητή/τριας με τις ανάλογες διδακτικές προσαρμογές από την πλευρά του/της δασκάλου/ας. Εκτιμούν ότι σέβεται απόλυτα τον ρυθμό μελέτης κάθε μαθητή/τριας και ότι ενισχύει αποτελεσματικά τη συμμετοχή των παιδιών με μαθησιακές δυσκολίες ή πιο αργό ρυθμό μάθησης, αφού δίνει τη δυνατότητα σε κάθε μαθητή/τρια να το μελετήσει στον χρόνο, που μπορεί και να κάνει όσες δραστηριότητες εκείνος/η θέλει και μπορεί.

Διατυπώνουν την άποψη ότι, λόγω του πολυμορφικού χαρακτήρα του, το εκπαιδευτικό υλικό ανταποκρίνεται σε πολλά στυλ μάθησης, γεγονός, που προωθεί τη μαθησιακή ισότητα εντός τάξης και την παροχή ίσων μαθησιακών ευκαιριών. Τόσο οι δυνατοί/ες όσο και οι πιο αδύναμοι/ες μαθητές/τριες μπορούν να το επεξεργαστούν και να αποδώσουν. Επίσης, ένας/μία εκπαιδευτικός τονίζει το γεγονός ότι, ακόμα και μαθητές/τριες με δυσκολία στην ανάγνωση, μπορούν να ακούσουν και να ανταποκριθούν στο μάθημα εξαιτίας της ύπαρξης αφήγησης του κειμένου.

Ένας/Μία εκπαιδευτικός εκφράζει την άποψη ότι το υλικό αποτελεί αντιπροσωπευτικό δείγμα σεβασμού στις ατομικές ανάγκες και το στυλ μάθησης κάθε παιδιού και το ίδιο ισχύει και για την τελική άσκηση αυτοαξιολόγησης στο τέλος κάθε διδακτικής ενότητας. Παραθέτουμε τις απόψεις τους:

E1: Όπως προανέφερα, απευθύνεται από τον άριστο έως τον μαθητή με μαθησιακές δυσκολίες.

E1: Σέβεται τον ρυθμό μελέτης του κάθε μαθητή/τριας και καλύπτει το φάσμα μίας σύγχρονης τάξης.

E1: Αυτή ήταν ακριβώς και η αίσθηση, που μου έδωσε από την πρώτη κιόλας στιγμή, προωθείται η μαθησιακή ισότητα και η παροχή ίσων μαθησιακών ευκαιριών.

E2: Ναι, θα έλεγα ότι ένας βασικός παράγοντας, που το καθιστά ιδιαίτερα χρήσιμο, είναι ότι επιτρέπει και στα παιδιά με αργό ρυθμό μάθησης ή μαθησιακές δυσκολίες να συμμετέχουν αποτελεσματικά στη μαθησιακή διαδικασία.

E2: ενισχύει αποτελεσματικά τη συμμετοχή των μαθητών με μαθησιακές δυσκολίες

E2: και προσαρμόζεται στον ατομικό ρυθμό μάθησής τους.

E3: Ναι, με βάση πάντα τις αξιολογήσεις του δασκάλου για κάθε μαθητή.

E4: Απόλυτος σεβασμός, αφού δίνει το δικαίωμα στον μαθητή να το μελετήσει στον χρόνο, που ο ίδιος επιθυμεί και επίσης να κάνει όσες από τις δραστηριότητες ο ίδιος επιθυμεί.

E4: Επίσης, με τον πολυμορφικό του χαρακτήρα ανταποκρίνεται σε πολλά στυλ μάθησης.

E4: Καλύπτει όλους τους τύπους μαθητών μπορώ να πω.

E4: Κάτι το οποίο δεν έχω αναφέρει παραπάνω είναι ότι και οι μαθητές με δυσκολία στην ανάγνωση έχουν την δυνατότητα να ακούσουν την αφήγηση του κειμένου.

E5: και μάλιστα θα συμπλήρωνα, ότι ανταποκρίνεται και στο μαθησιακό επίπεδο όλων των μαθητών με την έννοια ότι όλοι οι μαθητές, ανεξάρτητα από το γνωστικό επίπεδό τους και τις δεξιότητές τους θα μπορούσαν να το επεξεργαστούν και να αποδώσουν.

E5: Ναι, όπως σας είπα και πριν, κάθε μαθητής πιστεύω ότι μπορεί να ανταποκριθεί σύμφωνα με τις προσαρμογές, που θα κάνει ο δάσκαλος, που γνωρίζει το δυναμικό του κάθε μαθητή του.

E6: όπως και η τελική άσκηση αυτοαξιολόγησης στο τέλος, θεωρώ ότι είναι πολύ προς αυτή την κατεύθυνση.

E7: Ναι, λαμβάνει υπόψιν του το ρυθμό μάθησης του κάθε μαθητή,

E8: Το υλικό μπορεί να μελετηθεί εξατομικευμένα.

E8: Ο μαθητής μπορεί να ορίσει τον ρυθμό μελέτης, να εστιάσει ή να παραλείψει κάποια σημεία, ανάλογα με τα ενδιαφέροντά του και τον ρυθμό μάθησης.

4.2.7 Εμπύχωση

Ένα βασικό αντικείμενο μελέτης του περιεχομένου αποτελεί και η εμπύχωση, που προσφέρει το εκπαιδευτικό υλικό στους/στις μαθητές/τριες μέσα από την πολυαισθητηριακή προσέγγιση της διδασκαλίας με στόχο την κινητοποίηση τους.

Όλοι/ες οι εκπαιδευτικοί εκφράζονται πολύ θετικά και με ενθουσιασμό για την εμπύχωση και την κινητοποίηση, που προκαλεί το εκπαιδευτικό υλικό όχι μόνο στους μαθητές αλλά και στους/στις εκπαιδευτικούς. Θεωρούν ότι ένα ευχάριστο και ενδιαφέρον υλικό κάνει και τους/τις εκπαιδευτικούς να λειτουργούν και να αποδίδουν και οι ίδιοι/ες καλύτερα. Πρεσβεύουν, επίσης, ότι το συγκεκριμένο υλικό

προσφέρεται σαν παιχνίδι, δημιουργεί εσωτερικά κίνητρα και ευχάριστη διάθεση για τη μαθησιακή διαδικασία, κινητοποιεί με ευχάριστο και πολυδιάστατο τρόπο τους/τις μαθητές/τριες και με την πολυαισθητηριακή του διάρθρωση δημιουργεί ένα μαθησιακό περιβάλλον ζωντανό και ελκυστικό. Ένας/Μία εκπαιδευτικός δηλώνει ότι πάντα θα υπάρχουν κάποιοι μαθητές/τριες που δεν θα κινητοποιηθούν και δεν θα ενδιαφερθούν, αλλά αυτό δεν αλλάζει την αξία και τον σκοπό του εκπαιδευτικού υλικού. Παραθέτουμε τις απόψεις τους:

E1: Η χαρά του υλικού αυτού είναι αυτό ακριβώς, ότι εμψυχώνει και κινητοποιεί τους μαθητές να είναι παιχνίδι.

E2: Οποσδήποτε, προσφέρει εσωτερικά κίνητρα

E2: και δημιουργεί ευχάριστη διάθεση για τη μαθησιακή διαδικασία.

E3: Εεε, ναι, παρόλο που κάποιοι μαθητές έτσι κι αλλιώς δεν συμμετέχουν.

E4: Εδώ κινητοποιείται ο μαθητής με ευχάριστο και πολυδιάστατο τρόπο.

E5: Απόλυτα.

E6: Βεβαίως και τους δημιουργεί μια ευχάριστη αγωνία και ανυπομονησία για τη συνέχεια.

E7: Ναι το πιστεύω αυτό όχι μόνο για τους μαθητές αλλά και για τους ίδιους τους εκπαιδευτικούς.

E7: Όταν έχουν ένα ευχάριστο υλικό στα χέρια τους αποδίδουν καλύτερα, με βάση την εμπειρία μου.

E8: Οποσδήποτε, οι επιπλέον πληροφορίες, οι ασκήσεις, τα παιχνίδια, τα παζλ, οι όμορφα επιλεγμένες φωτογραφίες, τα βίντεο των τραγουδιών, τα διαδραστικά βίντεο, κινητοποιούν ευχάριστα τους μαθητές και δημιουργούν ένα περιβάλλον ζωντανό και ελκυστικό για τους μαθητές.

4.2.8 Διαθεματικότητα

Στην ερώτηση, κατά πόσο θεωρούν ότι το περιεχόμενο του εκπαιδευτικού υλικού συνδυάζει γνώσεις από διαφορετικές γνωστικές περιοχές, όλοι/ες οι εκπαιδευτικοί συμφωνούν ότι το υλικό είναι διαθεματικό και συγκεντρώνει στοιχεία και πληροφορίες από πολλές άλλες γνωστικές περιοχές: Μουσική, Εικαστικά,

Γεωγραφία, Λογοτεχνία, Μελέτη Περιβάλλοντος, Θεατρική Αγωγή. Θεωρούν κορυφαία προσθήκη την παράθεση στίχων από την ποίηση του Οδυσσέα Ελύτη, ενώ η μουσική και τα τραγούδια πιστεύουν ότι δίνουν φρεσκάδα και δροσιά στο κείμενο. Παραθέτουμε τις απόψεις τους:

E1: Ασφαλώς και απλώνεται σε πολλούς τομείς, μουσική, δραματοποίηση, εικαστικά, λογοτεχνία κ.ά.

E2: Είναι αξιόλογη η διαθεματική προσέγγιση που υιοθετήθηκε, με αποκορύφωμα την αξιοποίηση των στίχων του Οδυσσέα Ελύτη, που στολίζουν τις διαφάνειες.

E3: Οποσδήποτε χαρακτηρίζεται από διαθεματικότητα,

E3: ακόμα και η ύπαρξη μουσικής δίνει φρεσκάδα και δροσιά στο κείμενο, ενώ η ύπαρξη της ποίησης του δίνει λογοτεχνική χροιά.

E3: Βέβαια, η διαθεματικότητα λειτουργεί σχεδόν πάντα προς μια ολοκληρωμένη διδασκαλία.

E4: Ναι, όχι μόνο της Ιστορίας αλλά της Γεωγραφίας, της Μελέτης Περιβάλλοντος, των Εικαστικών, της Μουσικής, της Θεατρικής Αγωγής, της Γλώσσας, της Λογοτεχνίας.

E5: Ναι, φυσικά, αφού έχει μουσική, τραγούδια, εικόνες και πληροφορίες για φυτά, πληροφορίες για τη γεωγραφία, λογοτεχνικές παρεμβάσεις...

E5: Η διαθεματική προσέγγιση της διδασκαλίας πιστεύω ότι «ανοίγει» το μυαλό των μαθητών και τους δίνει μια πιο ολοκληρωμένη αντίληψη της νέας γνώσης.

E6: Ναι, θα έλεγα ότι είναι πολύ διαθεματικό!

E7: Φυσικά, θα το χαρακτήριζα διαθεματικό.

E8: Σίγουρα το υλικό είναι διαθεματικό.

Συμπερασματικά, θα λέγαμε ότι όλοι/ες οι εκπαιδευτικοί θεωρούν ότι το εκπαιδευτικό υλικό είναι γραμμένο με γλώσσα απλή και κατανοητή. Στις περιπτώσεις των λέξεων, που ίσως χρειάζονται επεξήγηση, υπάρχει πρόβλεψη πατώντας ένα εικονίδιο να δίνεται η ερμηνεία της λέξης. Το εκπαιδευτικό υλικό, έτσι, όπως το αποτιμούν οι συμμετέχοντες/ουσες στην έρευνα, χαρακτηρίζεται από αλληλουχία στη δομή του και καλύπτει όλους τους μαθησιακούς στόχους, που έχουν τεθεί. Στην επίτευξη των στόχων αλλά και στην καλύτερη κατανόηση του μαθησιακού υλικού

όλοι/ες οι εκπαιδευτικοί συμφωνούν ότι βοηθά το πολυμεσικό περιβάλλον, που έχει δημιουργηθεί.

Θεωρούν, ακόμα, ότι προωθεί την ανακαλυπτική μάθηση μέσα από όλες τις δραστηριότητες, τα βίντεο, τις εικόνες και γενικά το περιεχόμενό του. Τονίζουν ιδιαίτερος ότι ανταποκρίνεται στο μαθησιακό επίπεδο και την ηλικία όλων των μαθητών/τριών της Γ' τάξης του δημοτικού, αλλά θεωρούν ότι θα μπορούσε να αξιοποιηθεί και από μεγαλύτερα παιδιά, χωρίς όμως τον κίνδυνο να γίνει βαρετό και ανιαρό. Τονίζουν, επίσης, το γεγονός ότι το υλικό αυτό απευθύνεται σε όλα τα μαθησιακά προφίλ των μαθητών/τριών, από τους/τις πιο δυνατούς/ες μέχρι αυτούς/ες, που αντιμετωπίζουν δυσκολίες. Αυτό φαίνεται ξεκάθαρα στις ασκήσεις και στα τεστ αυτοαξιολόγησης, καθώς επιβραβεύει τις σωστές και ενθαρρύνει τις λάθος απαντήσεις. Οι εκπαιδευτικοί αξιολογούν πολύ θετικά τη δυνατότητα, που έχουν οι μαθητές/τριες να κάνουν αυτοαξιολόγηση με όσες ασκήσεις μπορούν και όσες φορές θέλουν, γεγονός, που δεν τους αγχώνει για το αποτέλεσμα.

Επίσης, εξασφαλίζει την ενεργή συμμετοχή και την αλληλεπίδραση των μαθητών/τριών με τον/τη δάσκαλο/α, τη δυνατότητα άμεσης επικοινωνίας μαζί του/της και την ανταλλαγή πληροφοριών. Όλοι/ες συμφωνούν, ότι σέβεται τον ρυθμό μελέτης κάθε μαθητή/τριας, δίνει τη δυνατότητα να ακούσουν σωστά το μάθημα ακόμα και όσα παιδιά δυσκολεύονται στην ανάγνωση, έτσι, ώστε να συμμετέχουν ισότιμα στη μαθησιακή διαδικασία. Μέσα από την πολυαισθητηριακή προσέγγιση της διδασκαλίας αποτιμούν ότι εμψυχώνει ευχάριστα και κινητοποιεί τόσο τους/τις μαθητές/τριες όσο και τους ίδιους τους/τις εκπαιδευτικούς. Τέλος, επαινούν τον διαθεματικό του χαρακτήρα τονίζοντας το εύρος των γνωστικών περιοχών, που καλύπτει με έξυπνο και αποτελεσματικό τρόπο και πιστεύουν ότι χαρακτηρίζεται από επιστημονική επάρκεια και τεκμηρίωση.

4.3 3^{ος} Άξονας: Ανάπτυξη Ιστορικής σκέψης

Στην ενότητα αυτή παρουσιάζονται οι απόψεις των εκπαιδευτικών σχετικά με το πώς το εκπαιδευτικό υλικό βοηθά στην ανάπτυξη της Ιστορικής σκέψης των μαθητών/τριών μέσα από τα βασικά αντικείμενα του 3^{ου} άξονα. Υπενθυμίζεται ότι τα βασικά αντικείμενα του 3^{ου} άξονα είναι:

- Ιστορική ερμηνεία πηγών
- Ανάπτυξη φαντασίας-ενσυναίσθησης
- Διδασκαλία Ιστορίας
- Σχετικοποίηση δεδομένων
- Ανάπτυξη διαύλων επικοινωνίας
- Πρωτοβουλίες για περαιτέρω διερεύνηση

4.3.1 Ιστορική ερμηνεία πηγών

Στην ερώτηση, αν το εκπαιδευτικό υλικό και συγκεκριμένα ο τρόπος που διαχειρίζεται τις πηγές δηλαδή η παρατήρηση, η διερεύνηση, η σύγκριση και η ερμηνεία βοηθά τον/τη μαθητή/τρια στην εξαγωγή λογικών συμπερασμάτων, όλοι/ες οι εκπαιδευτικοί έχουν θετική απάντηση. Θεωρούν ότι μέσα από τη σωστή χρήση των ιστορικών πηγών μπορούν οι μαθητές/τριες να εξάγουν ή, τουλάχιστον, να εκπαιδευτούν στο να εξάγουν λογικά συμπεράσματα. Αυτό πιστεύουν ότι γίνεται δύσκολα στην παραδοσιακή διδασκαλία, διότι το ψηφιακό εκπαιδευτικό υλικό χρησιμοποιεί πηγές και μέσα, που το σχολικό εγχειρίδιο δεν μπορεί να συμπεριλάβει, όπως βίντεο, τραγούδια, βιωματικές δραστηριότητες κ.ά. Πιστεύουν, επίσης, ότι σε αυτό συντελεί και η διαδραστικότητα των κειμένων του εκπαιδευτικού υλικού αλλά και η αλληλεπιδραστική φύση των δραστηριοτήτων αυτοαξιολόγησης. Ένας/Μία εκπαιδευτικός εκφράζει την άποψη ότι αυτή τη δεξιότητα την αποκτούν οι μαθητές/τριες μέσα από την εκπαίδευση τους και το συγκεκριμένο εκπαιδευτικό υλικό είναι προς αυτή την κατεύθυνση.

Τέλος, ένας/μία εκπαιδευτικός εκφράζει την ικανοποίησή του/της που τονίζεται σε αρκετά σημεία του κειμένου η απουσία γραπτών μαρτυριών για εκείνη την εποχή, αναφορά, που βοηθά τα παιδιά να παρατηρήσουν καλύτερα, να προσεγγίσουν το ιστορικό αντικείμενο διαφορετικά και να οδηγηθούν σε λογικά συμπεράσματα για αυτό. Παραθέτουμε τις απόψεις τους:

E1: *Ναι.*

E2: *Βοηθά αποτελεσματικά στην εξαγωγή των λογικών συμπερασμάτων, που γίνεται πολύ δύσκολα στην παραδοσιακή διδασκαλία και από μικρό αριθμό μαθητών/τριων.*

E3: *Φυσικά, εννοείται πως βοηθά στο να βγάλουν οι μαθητές λογικά συμπεράσματα.*

*Αικατερίνη Θεοδούλου, Σχολική Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση:
Σχεδιασμός, Υλοποίηση και Αποτίμηση συμπληρωματικού
εκπαιδευτικού υλικού με τη μεθοδολογία της ΕξΑΕ στο μάθημα
της Ιστορίας Γ' Δημοτικού, ενότητα: «Ο Κυκλαδικός Πολιτισμός»*

E4: Σίγουρα.

E4: Και μάλιστα χρησιμοποιεί πηγές, που το σχολικό εγχειρίδιο δεν μπορεί να τις συμπεριλάβει, όπως τα βίντεο, που με ζωντανό τρόπο οι μαθητές κατακτούν την νέα γνώση.

E4: Ναι, φυσικά, αφού έχει μουσική, τραγούδια, εικόνες και πληροφορίες για φυτά, πληροφορίες για τη γεωγραφία, λογοτεχνικές παρεμβάσεις...

E5: Ναι, αρκεί ο εκπαιδευτικός να ξέρει τι κάνει και πού στοχεύει κάθε φορά.

E6: Βεβαίως, τον βοηθά με την ποικιλία και τη διαδραστικότητα των κειμένων.

E6: Το παιδί δε κοιτάζει απλά μια εικόνα αλλά παίρνει πληροφορίες, παίζει παιχνίδια, απαντά σε ερωτήσεις-κουίζ κλπ.

E7: Κοίταξε, ο μαθητής πρέπει να εκπαιδευτεί, για να αποκτήσει αυτή τη δεξιότητα

E7: και θεωρώ ότι το υλικό αυτό είναι προς τη σωστή κατεύθυνση.

E8: Δίνει στους μαθητές τη δυνατότητα να εστιάσουν σε άλλου είδους πηγές, να ανακαλύψουν την αξία τους και να τις μελετήσουν.

E8: Μ' αυτό τον τρόπο μαθαίνουν να προσεγγίζουν διαφορετικά ένα αντικείμενο απλής καθημερινής χρήσης για παράδειγμα και να αντλούν από αυτή την παρατήρηση, ιστορικές γνώσεις και συμπεράσματα.

E8: Μου άρεσε πολύ, που σε αρκετά σημεία τονίζεται η απουσία γραπτών μαρτυριών για εκείνη την εποχή.

4.3.2 Ανάπτυξη φαντασίας-Ενσυναίσθησης

Όλοι/ες οι εκπαιδευτικοί απαντούν με ενθουσιασμό και αμεσότητα στην ερώτηση που τους γίνεται σχετικά με την ανάπτυξη της φαντασίας και της ενσυναίσθησης των μαθητών/τριών μέσα από τις δραστηριότητες, που περιέχει το εκπαιδευτικό υλικό. Σχολιάζουν θετικά τη δραστηριότητα δημιουργίας ψηφιακού τοίχου (Padlet) για να εκφράσουν τα ειδώλια τις σκέψεις και τα συναισθήματά τους, τις δραστηριότητες αντιστοίχισης, που αναδεικνύουν αίτια-συνέπειες, τις ερωτήσεις ανοιχτού τύπου και γενικά, θεωρούν ότι ολόκληρο το εκπαιδευτικό υλικό, με τις δραστηριότητες και τα μέσα που περιέχει, διεγείρει και ενισχύει τη φαντασία και την ενσυναίσθηση των παιδιών. Όλο αυτό πιστεύουν ότι γίνεται έξυπνα και δημιουργικά. Παραθέτουμε τις απόψεις τους:

E1: Σαφώς, χωρίς καμία αμφισβήτηση.

E2: Πρέπει να τονίσω ότι η δραστηριότητα στο Padlet είναι εξαιρετική, προάγει την ενσυναίσθηση και μπορεί να οδηγήσει σε πλήθος βιωματικών και διαθεματικών δραστηριοτήτων μέσα στην τάξη.

E2: Η αντιστοίχιση αιτιών- συνεπειών είναι εμφανής σε ολόκληρο το υλικό

E2: Η ανάπτυξη της ιστορικής φαντασίας επιτυγχάνεται με τις δραστηριότητες

E2: και θεωρώ ότι βοηθούν το παιδί να διαμορφώσει τα προϋπάρχοντα γνωστικά σχήματά του

E2: και να διατηρήσει τη νέα γνώση στη μακρόχρονη μνήμη του.

E2: Η φαντασία του εγείρεται, οι αισθήσεις του δέχονται πληθώρα ερεθισμάτων

E3: Ναι, θεωρώ πως όλα αυτά ενισχύουν τη φαντασία και την ενσυναίσθηση των παιδιών.

E4: Με απόλυτη επιτυχία.

E4: Θα ήθελα να αναφέρω μάλιστα ότι το θεωρώ ιδιαίτερα έξυπνο με τον τρόπο που γίνεται.

E5: Ναι, και γίνεται αβίαστα και ευχάριστα.

E6: Βεβαίως, άλλωστε, θεωρώ ότι μόνο έτσι μπορεί να αναπτυχθεί η ιστορική φαντασία των μαθητών.

E7: Ναι, αναπτύσσεται η φαντασία και η ενσυναίσθηση.

E8: Ναι, και θεωρώ ότι αυτό γίνεται έξυπνα και δημιουργικά.

4.3.3 Διδασκαλία Ιστορίας

Στο σημείο αυτό οι εκπαιδευτικοί κλήθηκαν να απαντήσουν σε μια ομάδα ερωτήσεων, που έχουν σχέση με τη Διδασκαλία της Ιστορίας.

Αρχικά, όλοι/ες συμφωνούν απόλυτα ότι μέσα από τις εικόνες, τις χρονογραμμές, τις δραστηριότητες με παζλ, κρυπτόλεξα, δημιουργία ψηφιακού τοίχου, αντιστοιχίσεις και άλλες αλληλεπιδραστικές δραστηριότητες, γίνεται καλύτερη η κατανόηση του ιστορικού περιβάλλοντος και μάλιστα αβίαστα και διασκεδαστικά.

Επίσης, συμφωνούν όλοι/ες ότι με την πολυτροπικότητα της διδασκαλίας ενισχύεται η μάθηση, η δημιουργία κριτικής ιστορικής σκέψης των μαθητών/τριών και η ενίσχυση των μεταγνωστικών δεξιοτήτων. Θεωρούν ότι η χρήση ενός τόσο πλούσιου πολυμορφικού υλικού κάνει τη μάθηση πιο ελκυστική, ζωντανή και προσιτή σε όλους, «λύνει» τα χέρια του/της εκπαιδευτικού και βοηθά κατά πολύ στη δημιουργία και ενίσχυση των μεταγνωστικών δεξιοτήτων.

Εκφράζονται με πολύ θετικά σχόλια σχετικά με την πολυαισθητηριακή προσέγγιση και πιστεύουν ότι πραγματικά βοηθά στην κατανόηση του παρελθόντος και σίγουρα στη δημιουργία ψυχαγωγικής διάθεσης και υπέρβασης της πλήξης. Ένας/Μία μάλιστα εκπαιδευτικός εκφράζει την άποψη ότι ειδικά στο μάθημα της Ιστορίας η πλήξη είναι πρόβλημα, που πρέπει να αντιμετωπιστεί. Θεωρούν ότι, έτσι, το μάθημα γίνεται πιο ευχάριστο, διασκεδαστικό, ενδιαφέρον και προκαλεί την περιέργεια για το τι θα ακολουθήσει. Ένας/Μία εκπαιδευτικός πιστεύει ότι σε όλα τα μαθήματα θα έπρεπε να εφαρμόζεται η πολυαισθητηριακή προσέγγιση, η οποία ειδικά για το μάθημα της Ιστορίας, προσφέρει ζωντάνια και καλύτερη κατανόηση ακόμα και για τα παιδιά, που αντιμετωπίζουν δυσκολίες. Παραθέτουμε τις απόψεις τους:

E1: Ναι και όχι μόνο.

E1: Όπως έχω επισημάνει, δημιουργεί όλο αυτό και μια νότα χαράς και παιχνιδιού.

E1: Ναι, το πιστεύω.

E1: Κοίτα, κατά τη γνώμη μου είναι ένα υλικό, που μαζί του το βέβαιο είναι ότι δε θα πλήξει κανείς και δε θα βαρεθεί κανένας μέσα στην τάξη.

E1: Είναι ο ιδανικότερος τρόπος κατανόησης του παρελθόντος μέσα από τόσες πηγές, οπτικοακουστικό υλικό, περιήγηση ...

E2: και αποτελεί για τον/ην εκπαιδευτικό πολυπόθητο στόχο της διδασκαλίας του, επομένως του λύνει τα χέρια!

E2: Ναι, πιστεύω ότι όλες αυτές οι δραστηριότητες είναι απαραίτητες για την καλύτερη κατανόηση του ιστορικού περιβάλλοντος.

E2: Ναι, θεωρώ πολύ χρήσιμο και αποτελεσματικό να υπάρχει πολυτροπικότητα στη διδασκαλία για όλους τους λόγους, που αναφέρθηκαν.

E2: Πιστεύω πως ναι,

E2: βοηθά στην κατανόηση του παρελθόντος και δημιουργεί υπέρβαση της πλήξης σε όλους τους συμμετέχοντες, συμπεριλαμβανομένου και του εκπαιδευτικού.

E3: Ναι, και μάλιστα γίνεται αβίαστα και διασκεδαστικά.

E3: Ναι, οπωσδήποτε.

E3: Πιστεύω πως ναι, για όσα τουλάχιστον παιδιά δεν αντιμετωπίζουν δυσκολίες.

E3: Η πλήξη ειδικά στο μάθημα της Ιστορίας είναι ένα ζητούμενο, που πρέπει να το αντιμετωπίσουμε.

E3: Πιστεύω πως η πολυαισθητηριακή προσέγγιση βοηθά και στην κατανόηση του παρελθόντος

E3: Το μάθημα γίνεται πιο ευχάριστο και καθόλου βαρετό.

E4: Ναι, και όπως έχω αναφέρει και πιο πριν, η χρήση ενός τόσο πλούσιου πολυμορφικού υλικού κάνει τη μάθηση πιο ελκυστική, ζωντανή και προσιτή σε όλους.

E4: Ναι πιστεύω ότι ενισχύεται και η μάθηση γενικά αλλά και η δημιουργία της κριτικής ιστορικής σκέψης.

E4: Τώρα για μεταγνωστικές δεξιότητες, ίσως σε κάποιους μαθητές ναι, σε άλλους πάλι όχι.

E4: Αυτή η πολυαισθητηριακή προσέγγιση κάνει το αντικείμενο, που διαπραγματεύεται, πολύ ενδιαφέρον για τους μαθητές και μάλιστα θεωρώ ότι δημιουργεί ένα αίσθημα περιέργειας για το τι ακολουθεί,

E4: έτσι δύσκολα σταματάει κάποιος τη μελέτη.

E5: Οπωσδήποτε όλα αυτά βοηθάνε την αντίληψη των μικρών παιδιών, γιατί ας μη ξεχνάμε ότι απευθύνεται σε μαθητές Γ' τάξης δημοτικού.

E5: Ναι, βοηθά πολύ.

E5: Επειδή πιστεύω ότι το υλικό αυτό θα μπορούσαν να το επεξεργαστούν και μεγαλύτερα παιδιά, ναι, θα ενίσχυε τις μεταγνωστικές τους δεξιότητες.

E5: Ναι, βοηθά πολύ και θα έπρεπε να εφαρμόζεται σε όλα τα μαθήματα.

E6: Ναι, οπωσδήποτε.

E6: Αυτά όλα, η ενίσχυση της μάθησης, η δημιουργία ιστορικής σκέψης και η μεταγνώση θεωρώ ότι μόνο έτσι γίνεται να αναπτυχθούν.

E6: Ναι, όσο γι' αυτό είναι βέβαιο ότι δημιουργεί ευχάριστη διάθεση.

E7: Ναι, όλα αυτά τα εργαλεία βοηθούν πολύ στην κατανόηση του ιστορικού περιβάλλοντος.

E7: Ναι, οπωσδήποτε.

E7: Φυσικά, μια πολυαισθητηριακή προσέγγιση βοηθά τον μαθητή στην κατανόηση

E7: και γίνεται πιο ελκυστική η νέα γνώση,

E8: Όλες αυτές οι δραστηριότητες πιστεύω πως βοηθούν περισσότερο στην κατανόηση του ιστορικού περιβάλλοντος.

E8: Μα μέσα από την πολυτροπικότητα γίνεται η ενίσχυση της μάθησης και η δημιουργία της ιστορικής σκέψης των παιδιών.

E8: Επιπλέον, θεωρώ ότι ενισχύεται, ή τουλάχιστον μπαίνουν οι βάσεις, για τις μεταγνωστικές δεξιότητες.

E8: Πιστεύω ότι η πολυαισθητηριακή προσέγγιση κάνει το μάθημα πολύ ενδιαφέρον για τους μαθητές.

E8: Σίγουρα βοηθά και στην καλύτερη κατανόησή του.

4.3.4 Ιστορική αναβίωση

Οι συνολικές απαντήσεις των εκπαιδευτικών σχετικά με την επίτευξη της ιστορικής αναβίωσης μέσα από εικονικές επισκέψεις στο Μουσείο Κυκλαδικής Τέχνης ή σε σχετικούς αρχαιολογικούς χώρους είναι θετικές και ενθαρρυντικές. Πιο συγκεκριμένα, συμφωνούν όλοι/ες με αυτές τις εικονικές περιηγήσεις, μέσω βίντεο και φωτογραφιών, διότι πιστεύουν ότι έτσι προάγεται η ιστορική αναβίωση της περιόδου, που τα παιδιά μελετούν, αλλά, ταυτόχρονα, συμβάλλουν στην ενεργή συμμετοχή των μαθητών/τριών και στην κινητοποίησή τους.

Επιπλέον, διατυπώνουν την άποψη ότι με αυτόν τον τρόπο δίνεται η δυνατότητα σε πολλά παιδιά να «επισκεφθούν» αυτούς τους χώρους, που ίσως να μην είχαν τη ευκαιρία να το κάνουν διαφορετικά. Παραθέτουμε τις απόψεις τους:

E1: Ναι, οπωσδήποτε.

E2: Ναι, προάγεται και συμβάλλει στην ενεργή συμμετοχή των μαθητών.

E3: Ναι, θεωρώ ότι το υλικό προάγει την εξοικείωση των παιδιών με τα μουσεία και τους αρχαιολογικούς χώρους.

E3: Κι αυτό είναι σημαντικό για τα παιδιά ειδικά της επαρχίας, που δεν έχουν άμεση πρόσβαση σε πολλά μουσεία και αρχαιολογικούς χώρους.

E3: Έτσι, μάλιστα επιτυγχάνεται και η ιστορική αναβίωση.

E4: Σίγουρα συμβαίνει αυτό

E5: Ναι, γιατί δίνεται η δυνατότητα σε όλα τα παιδιά να «επισκεφθούν» το Μουσείο, όπου κι να μένουν.

E6: Βεβαίως και είναι σημαντικό και για τα παιδιά, που δεν θα έχουν ίσως την ευκαιρία να το επισκεφθούν με άλλο τρόπο.

E7: Η ιστορική αναβίωση μπορεί να επιτευχθεί εκτός από τους τρόπους που λέτε και με το να φτιάζουν οι μαθητές π.χ. ειδώλια και να τα ζωγραφίσουν ή διαθεματικά.

E8: Οι φωτογραφίες και τα βίντεο του εκπαιδευτικού υλικού βοηθούν προς αυτή την κατεύθυνση.

E8: Δημιουργούν δε, μία διάθεση να θες να επισκεφτείς αυτούς τους χώρους.

4.3.5 Σχετικοποίηση δεδομένων

Όλοι/ες οι εκπαιδευτικοί θεωρούν ότι το εκπαιδευτικό υλικό με τη διαθεματικότητα, που το χαρακτηρίζεις, τις εικόνες, τα τραγούδια, τα αντικείμενα γενικά, που παρουσιάζει, δίνει την ευκαιρία στους/στις μαθητές/τριες να συσχετίζουν τα νέα δεδομένα, τις νέες γνώσεις, με τη δική τους πραγματικότητα.

Πιο συγκεκριμένα, πιστεύουν ότι οι μαθητές/τριες εύκολα θα κάνουν συσχετίσεις και αναγωγές με βιώματα και εικόνες από τη δική τους ζωή και θα κατανοήσουν τη συνέχεια της Ιστορίας ανά τους αιώνες. Επίσης, θα κατανοήσουν καλύτερα τη ζωή των ανθρώπων εκείνης της εποχής, πράγμα δύσκολο για το μάθημα της Ιστορίας και, όπως εκφράζει και ένας/μία εκπαιδευτικός, ο ρόλος του/της δασκάλου/ας σε αυτό είναι σημαντικός. Παραθέτουμε τις απόψεις τους:

E1: Ναι, σίγουρα μπορούν να κάνουν αναγωγές και συσχετίσεις με τα δικά τους βιώματα και εικόνες.

E2: Θεωρώ ότι ο μαθητής κάνουν συσχετίσεις, συγκρίσεις και αναδύονται διάφορα βιώματα και συναισθήματα από τη δική τους πραγματικότητα.

E2: Ακόμα και διακοσμητικά, που μπορεί να έχουν στο σπίτι τους και να μοιάζουν με τα ειδώλια.

E4: Ναι και κυρίως στο σημείο, όπου συγκρίνεται ο Κυκλαδικός Πολιτισμός με την Μοντέρνα Τέχνη.

E5: Στην προκειμένη περίπτωση, σίγουρα βοηθά τα παιδιά να συσχετίσουν τη δική τους σύγχρονη πραγματικότητα με εκείνη την εποχή και να κατανοήσουν καλύτερα πώς ζούσαν τότε οι άνθρωποι.

E5: Από την άλλη, τα βοηθά να αντιληφθούν τη συνέχεια της ιστορίας ως κομμάτι του ίδιου χώρου.

E6: Ναι, μπορούν να το κάνουν με ευκολία γιατί συσχετίζουν πράγματα, που βλέπουν ή αντιμετωπίζουν οι ίδιοι με αυτά, που μαθαίνουν.

E7: Ναι, βέβαια σε κάποιους θα έχει αποτέλεσμα

E8: Οι φωτογραφίες από τους αρχαιολογικούς χώρους, από τα αντικείμενα οποία εκτίθενται στα μουσεία και αποτελούν είδη καθημερινής χρήσης, τα τραγούδια του υλικού, τα οποία τα έχουν γράψει σύγχρονοι καλλιτέχνες, τα σύγχρονα έργα τέχνης, οδηγούν τα παιδιά προς αυτή την κατεύθυνση.

E8: Με δεδομένο ότι η σχετικοποίηση αυτή αποτελεί και το πιο δύσκολο ίσως κομμάτι στο πεδίο διδασκαλίας της Ιστορίας, ο ρόλος του εκπαιδευτικού είναι κομβικός.

4.3.6 Ανάπτυξη διαύλων επικοινωνίας

Όλοι/ες οι εκπαιδευτικοί εκφράζουν την άποψη ότι το υλικό παρέχει δυνατότητες ανάπτυξης διαύλων επικοινωνίας μεταξύ των μαθητών/τριών με στόχο την ανατροφοδότησή τους. Αυτό εκτιμούν ότι γίνεται μέσα από δραστηριότητες κοινοποίησης κειμένου στην τάξη, δημιουργίας ψηφιακού τοίχου και ανάρτησής του στην τάξη, συμμετοχή σε παιχνίδια ρόλων, δραματοποιήσεις, δημιουργία ποιημάτων ή άλλων καλλιτεχνημάτων.

Θεωρούν, επίσης, ότι οι διάυλοι επικοινωνίας δεν αναπτύσσονται μόνο μεταξύ μαθητών/τριών αλλά και μεταξύ δασκάλου/ας και μαθητών/τριών. Επισημαίνουν ότι όλο αυτό είναι πολύ σημαντικό για την μαθησιακή διαδικασία, καθώς και για την αλληλεπίδραση και την επικοινωνία των μαθητών/τριών τόσο μεταξύ τους όσο και με

τον/τη δάσκαλό/α τους.

Τέλος, εκτιμούν ότι το υλικό αυτό προσφέρει «πληθώρα» από τέτοιες δραστηριότητες και υπογραμμίζουν τον ρόλο του/της δασκάλου/ας σε αυτή την προσπάθεια παρόλο, που κάποιοι μαθητές/τριες κινητοποιούνται πιο εύκολα από άλλους. Παραθέτουμε τις απόψεις τους:

E1: Ναι, πιστεύω αυτό ότι συμβαίνει.

E1: Επίσης, όταν τα παιδιά εφαρμόσουν μέσα στην τάξη π.χ. ένα παιχνίδι ρόλων ή φτιάξουν και τυπώσουν ένα Padlet σίγουρα ανοίγει το δρόμο για ανάπτυξη επικοινωνίας μεταξύ των μαθητών αλλά και των μαθητών/τριών με τον δάσκαλο ή τη δασκάλα τους.

E2: Οι διάυλοι επικοινωνίας, που αναπτύσσονται, είναι πολύτιμοι για την ανατροφοδότηση όλων των συμμετεχόντων στη μαθησιακή διαδικασία.

E3: Ναι, και αυτές οι δραστηριότητες είναι πολύ σημαντικό, που μπορούν να γίνουν μέσα στην τάξη για την καλύτερη επικοινωνία των μαθητών μεταξύ τους αλλά και με τον δάσκαλό τους.

E4: Πιστεύω ότι μέσα από όλες αυτές τις προτεινόμενες δραστηριότητες αναπτύσσονται πολύ δυνατοί διάυλοι επικοινωνίας με τον καλύτερο τρόπο.

E5: Όλες αυτές οι δραστηριότητες ενισχύουν την αλληλεπίδραση και την επικοινωνία μεταξύ των μαθητών αλλά και μεταξύ των μαθητών και του εκπαιδευτικού.

E6: Υπάρχει τόση πληθώρα δραστηριοτήτων, που να ευνοεί την επικοινωνία και την αλληλεπίδραση των μαθητών.

E7: Ναι του δίνεται η δυνατότητα επικοινωνίας και αλληλεπίδρασης

E8: Τη δημοσιοποίηση κειμένου μέσα από τις δραστηριότητες του εκπαιδευτικού υλικού μπορούν οι μαθητές να την κάνουν μόνοι τους.

E8: Οι υπόλοιπες δραστηριότητες θεωρώ ότι χρειάζονται την παρέμβαση του εκπαιδευτικού.

E8: Κάποιοι μαθητές κινητοποιούνται εύκολα.

4.3.7 Πρωτοβουλίες για περαιτέρω διερεύνηση

Όλες οι απαντήσεις των εκπαιδευτικών συγκλίνουν στην άποψη ότι το εκπαιδευτικό υλικό παρέχει ευκαιρίες για περαιτέρω διερεύνηση του γνωστικού αντικείμενου με

πολλούς και διαφορετικούς τρόπους. Υπάρχουν νύξεις και προτροπές σε διάφορα σημεία των ενοτήτων για παρακολούθηση βίντεο, παρατήρηση εικόνων ή άλλων ιστορικών καταλοίπων, ακόμα και μέσα από βιβλιογραφικές αναφορές, για όσα παιδιά το επιθυμούν. Ένας/Μία, μάλιστα, εκπαιδευτικός εκφράζει την άποψη ότι το υλικό δημιουργεί το συναίσθημα και τη λαχτάρα να θες συνεχώς να αποκτήσεις γνώσεις σχετικές με το αντικείμενο, που μελετάς. Παραθέτουμε τις απόψεις τους:

E1: *Ναι, το πιστεύω αυτό ότι συμβαίνει.*

E1: *Μέσα από τις νύξεις του υλικού σε διάφορα σημεία των μαθημάτων δίνεται η δυνατότητα στα παιδιά, που το επιθυμούν, να δουν ή να μάθουν κάτι περισσότερο.*

E2: *Σίγουρα αυτό συμβαίνει*

E2: *και μάλιστα το συναίσθημα, που έχεις συνεχώς κατά την επεξεργασία του υλικού αλλά και αφού την ολοκληρώσεις, είναι η λαχτάρα να αποκτήσεις ακόμη περισσότερες γνώσεις σχετικά με το αντικείμενο!*

E2: *Σε αυτό βοηθούν και οι βιβλιογραφικές παραπομπές.*

E3: *Ναι, για όποια παιδιά το επιθυμούν, τους δίνετε αυτή η δυνατότητα.*

E4: *Ναι.*

E4: *Υπάρχουν ακόμα και βιβλιογραφικές παραπομπές αλλά και δραστηριότητες για επιπλέον ενασχόληση χωρίς να είναι υποχρεωτικές.*

E5: *Ναι, για όποια παιδιά το επιθυμούν υπάρχει η δυνατότητα να ερευνήσουν και να μάθουν περισσότερα πράγματα.*

E6: *Ναι, για τα παιδιά που θέλουν να μάθουν κάτι παραπάνω είναι ιδανικό.*

E7: *Ναι, για όποιον θελήσει.*

E8: *Ναι, τα παιδιά, που θέλουν, έχουν τη δυνατότητα για περαιτέρω διερεύνηση ακόμα και μέσα από τις βιβλιογραφικές παραπομπές.*

Συμπερασματικά, διαπιστώνουμε ότι όλοι/ες οι εκπαιδευτικοί θεωρούν ότι το εκπαιδευτικό υλικό κάνει σωστή χρήση των ιστορικών πηγών, όπου η παρατήρηση, η διερεύνηση, η σύγκριση και η ερμηνεία τους βοηθά στην εξαγωγή λογικών συμπερασμάτων από τους μαθητές/τριες. Θεωρούν, επίσης, ότι με την ποικιλία των δραστηριοτήτων, που περιλαμβάνει, διεγείρει και αναπτύσσει την ιστορική φαντασία

και ενσυναίσθηση των μαθητών/τριών. Τονίζουν εμφατικά ότι όλες αυτές οι δραστηριότητες, με τον τρόπο που είναι σχεδιασμένες, βοηθούν τους/τις μαθητές/τριες να κατανοήσουν καλύτερα το ιστορικό περιβάλλον, που μελετούν, ενισχύουν την αλληλεπίδραση μεταξύ τους και με τον/τη δάσκαλο/α τους και ανοίγουν διαύλους επικοινωνίας μεταξύ των παιδιών αλλά και των εκπαιδευτικών με στόχο την ανατροφοδότησή τους.

Διατυπώνουν θετική άποψη για την πολυτροπικότητα του υλικού, που συμβάλλει στην ενίσχυση της μάθησης, στη δημιουργία κριτικής ιστορικής σκέψης και θέτει τις βάσεις για την ενίσχυση των μεταγνωστικών δεξιοτήτων. Αξιολογούν πολύ θετικά τις εικονικές επισκέψεις στο Μουσείο Κυκλαδικής Τέχνης και σε αντίστοιχους αρχαιολογικούς χώρους, διότι με αυτόν τον τρόπο προάγεται η ιστορική αναβίωση, ενώ μέσα από τη διαθεματικότητα του υλικού οι μαθητές μπορούν να συσχετίσουν το παρελθόν με τη δική τους πραγματικότητα.

Γενικά, όλοι/ες εκφράζουν την πεποίθηση ότι η πολυαισθητηριακή προσέγγιση του υλικού δημιουργεί έντονη ψυχαγωγική διάθεση, που έχει ως αποτέλεσμα την υπέρβαση της πλήξης, κρατά αμείωτο το ενδιαφέρον των μαθητών/τριών για το μάθημα και κάνει τη μαθησιακή διαδικασία ζωντανή, δροσερή και ευχάριστη.

Τέλος, επισημαίνουν τη δυνατότητα, που παρέχει το υλικό, μέσα από την επιστημονική του τεκμηρίωση και συνοχή, για πρωτοβουλίες περαιτέρω μελέτης και διερεύνησης του γνωστικού αντικειμένου, για όποιον μαθητή/τρια το επιθυμεί.

4.4 4^{ος} Άξονας: Τρόπος διδασκαλίας της Ιστορίας

Στην ενότητα αυτή παρουσιάζονται οι απόψεις των εκπαιδευτικών σχετικά με τον τρόπο, που θα ήθελαν να διδάσκουν την Ιστορία σε σχέση με το εκπαιδευτικό υλικό. Υπενθυμίζεται ότι τα βασικά αντικείμενα του 4^{ου} άξονα είναι:

- Με το σχολικό βιβλίο
- Συνδυασμός υλικού και βιβλίου
- Με το εκπαιδευτικό υλικό

4.4.1 Με το σχολικό βιβλίο

Κανείς/μιά εκπαιδευτικός δεν δίνει θετική απάντηση στην πρόταση πως είναι προτιμότερη η διδασκαλία μόνο με το σχολικό βιβλίο.

4.4.2 Συνδυασμός υλικού και βιβλίου

Όλοι/ες οι εκπαιδευτικοί απαντούν θετικά και με βεβαιότητα, ότι προτιμούν τη διδασκαλία, που συνδυάζει το σχολικό βιβλίο με τη χρήση του κατάλληλου ψηφιακού εκπαιδευτικού υλικού. Παραθέτουμε τις απόψεις τους:

E1: Η δεύτερη, δηλαδή προτιμώ τη διδασκαλία, που συνδυάζει το σχολικό βιβλίο με τη χρήση του κατάλληλου ψηφιακού εκπαιδευτικού υλικού.

E2: Σίγουρα η δεύτερη.

E3: Σίγουρα η δεύτερη δηλαδή ο συνδυασμός βιβλίου και ψηφιακού εκπαιδευτικού υλικού.

E4: Χα, χα, χα, η δεύτερη σίγουρα.

E5: Πιστεύω η δεύτερη.

E6: Μου ταιριάζει η δεύτερη, ο συνδυασμός σχολικού βιβλίου και ψηφιακού υλικού.

E7: Προτιμώ τη δεύτερη δηλαδή τον συνδυασμό βιβλίου και ψηφιακού υλικού.

E8: Η δεύτερη, ο συνδυασμός ψηφιακού υλικού και σχολικού βιβλίου.

Να διευκρινίσουμε σε αυτό το σημείο, ότι δεν χρειάζεται να ζητήσουμε από τους/τις εκπαιδευτικούς να μας δικαιολογήσουν την επιλογή τους, διότι κρίνουμε πως θα επαναλάβουν όσα έχουν ήδη πει. Θεωρούμε, ότι, οι προηγούμενες απαντήσεις τους, δικαιολογούν αυτή τους την επιλογή.

4.4.3 Με το εκπαιδευτικό υλικό

Κανείς/μια εκπαιδευτικός δεν δίνει θετική απάντηση στην πρόταση πως είναι προτιμότερη η διδασκαλία μόνο με τη χρήση του ψηφιακού εκπαιδευτικού υλικού.

Διαπιστώνουμε, λοιπόν, ότι οι εκπαιδευτικοί είναι θετικοί στο να συνδυάζουν στη διδασκαλία τους το σχολικό βιβλίο μαζί με ψηφιακό συμπληρωματικό εκπαιδευτικό υλικό σχεδιασμένο με τη μεθοδολογία της ΕξΑΕ.

4.5 5^{ος} Άξονας: Προτάσεις βελτίωσης

Στην ενότητα αυτή παρουσιάζονται οι απόψεις των εκπαιδευτικών σχετικά τη βελτίωση του εκπαιδευτικού υλικού, αλλαγές, που προτείνουν, τη γενική του εικόνα, τα δυνατά του σημεία και οτιδήποτε άλλο θέλουν να επισημάνουν ή να παρατηρήσουν. Υπενθυμίζεται ότι τα βασικά αντικείμενα του 5^{ου} άξονα ότι είναι:

- Γενική εικόνα
- Αλλαγές
- Άλλα

4.5.1 Γενική εικόνα

Όλοι/ες όσοι/ες συμμετείχαν στην έρευνα εκφράζονται με πάρα πολύ θετικά και επαινετικά σχόλια για το εκπαιδευτικό υλικό. Εστιάζουν στην αρτιότητα, στην προσοχή στη λεπτομέρεια και στο πολύ καλό περιεχόμενό του. Όλοι/ες επισημαίνουν τη συνέπεια στόχων και δραστηριοτήτων, την κάλυψη των μαθησιακών αναγκών όλων των μαθητών, ως εκ τούτου το χαρακτηρίζουν ρεαλιστικό, χρήσιμο και εφαρμόσιμο. Το θεωρούν εμπλουτισμένο με πολλές αξιόλογες δραστηριότητες, οι οποίες, σε συνδυασμό με τη διαθεματικότητα και την πολυαισθητηριακή του προσέγγιση, το κάνουν ιδιαίτερα ευχάριστο, διασκεδαστικό και ζωντανό. Εκφράζουν, επίσης, την άποψη ότι μετατρέπει το μάθημα της Ιστορίας σε ένα ενδιαφέρον και διασκεδαστικό μάθημα, που μπορεί πολλά να προσφέρει στους/στις μαθητές/τριες ακόμα και στον ελεύθερό τους χρόνο. Γενικά, σχολιάζουν την άριστη γενική του εικόνα, την αρτιότητα στη δομή και στο περιεχόμενο, την παιγνιώδη μορφή των δραστηριοτήτων, την ενίσχυση της φαντασίας και της ενσυναίσθησης των μικρών μαθητών/τριών με την επιλογή των οπτικοακουστικών μέσων, βίντεο, τραγούδια κ.ά.

Εκφράζοντας την άποψή του/της ένας/μία εκπαιδευτικός για τα δυνατά σημεία του υλικού διατυπώνει τη σκέψη ότι παρέχει «οάσεις» χαλάρωσης και παιχνιδιού απευθυνόμενο σε όλους τους/τις μαθητές/τριες ανεξαρτήτως ικανοτήτων.

Ένας/Μία άλλος/η εκπαιδευτικός θεωρεί ως δυνατό σημείο του υλικού την ύπαρξη

ενός/μιας φανταστικού/ης φίλου/ης, όπως είναι η Μαιρούλα, το κοριτσάκι ξεναγός-βοηθός των μαθητών/τριών.

Ένας/Μία άλλος/η επισημαίνει την πληρότητα και αρτιότητά του σε όλα τα επίπεδα, ενώ ένας/μία άλλος/η ξεχωρίζει τον πολυμορφικό και πολυαισθητηριακό του χαρακτήρα.

Σε κάποιον/α εκπαιδευτικό αρέσει η αίσθηση παιχνιδιού, που δημιουργεί, όπως και ακόμα ένας/μία, θεωρεί πολύ ενδιαφέρουσα την ποικιλομορφία των δραστηριοτήτων του και την ευχάριστη διάθεση, που δημιουργεί.

Ένας/Μία εκπαιδευτικός τονίζει ότι το υλικό μπορεί να αξιοποιηθεί και στον ελεύθερο χρόνο των μαθητών/τριών εξαιτίας του ενδιαφέροντός, που προκαλεί και τέλος, ένας/μία εκπαιδευτικός διατυπώνει την άποψη ότι τον/τη συγκίνησε ιδιαίτερα η τρίτη ενότητα, που τη θεωρεί το πιο δυνατό σημείο όλου του εκπαιδευτικού υλικού. Παραθέτουμε αναλυτικά τις απόψεις τους:

E1: Από την αρχή τραβάει τον ακροατή με ήρεμο και απλό τρόπο, αβίαστα, με τρόπο ιδανικό για την ηλικία που απευθύνεται, παρέχει «οάσεις» χαλάρωσης με παιχνίδια και μουσική, τα οποία όμως παρέχουν πάλι γνώσεις και προωθούν τη διαδικασία μάθησης.

E1: Εξαιρετικό υλικό, φροντισμένο μέχρι την τελευταία λεπτομέρεια, κρατάει σε ευχάριστη εγρήγορση και σίγουρα βοηθάει όλα ανεξαιρέτως τα παιδιά άσχετα ικανοτήτων ή δυσκολιών.

E2: Το υλικό φαίνεται άψογα σχεδιασμένο και δομημένο.

E2: Σου προκαλούν εντύπωση η έμφαση στις λεπτομέρειες

E2: και η πλήρης αντιστοίχιση των δραστηριοτήτων με τους διδακτικούς στόχους.

E2: Το οπτικοακουστικό υλικό φαίνεται πως επιλέχθηκε με προσοχή

E2: και είναι ελκυστικό και κατάλληλο για τα παιδιά αυτής της ηλικίας.

E2: Ένα από τα χαρακτηριστικά που με ενθουσίασαν είναι η ύπαρξη της οδηγού – Μαιρούλας, που διαβάζει στα παιδιά τις διαφάνειες, όταν εκείνα το θελήσουν, γνωρίζοντας από την εκπαιδευτική πράξη τη σημασία της ύπαρξης ενός φανταστικού προσώπου αναφοράς στη μαθησιακή διαδικασία

E2: και τη διατήρηση του ενδιαφέροντος των μαθητών μικρής ηλικίας.

E2: Οι δραστηριότητες είναι ευχάριστες και παιγνιώδεις.

E2: Ο μαθητής ξεχνά ότι βρίσκεται σε μια μαθησιακή διαδικασία.

E2: και οι τρεις ενότητες του υλικού είναι για αυτόν μια δημιουργική περιπέτεια στις όμορφες Κυκλάδες!

E2: Το υλικό συμπληρώνει τα κενά, που μπορεί να δημιουργούνται κατά τη διδασκαλία με τη χρήση του σχολικού βιβλίου,

E2: Το υλικό είναι καλοφτιαγμένο

E2: και χρήσιμο

E3: Η γενική εικόνα είναι άριστη

E3: το υλικό έχει πλουραλισμό,

E3: δημιουργεί συνθήκες πολύ ικανές και ευχάριστες για μάθηση.

E3: Δυνατό σημείο θα έλεγα ότι είναι η πληρότητά του σε όλα τα επίπεδα.

E3: Είναι πλήρες και άρτιο.

E4: Το εκπαιδευτικό υλικό είναι καταπληκτικό.

E4: Το έχω λατρέψει.

E4: Ζωντανό και με υπέροχη αισθητική.

E4: Πολυαισθητηριακό και πολυμορφικό

E5: Θα το χαρακτηρίζα ευχάριστο, διαδραστικό και πολύ καλά δομημένο.

E5: Αυτό που μου άρεσε περισσότερο ήταν η αίσθηση του παιχνιδιού, που έχει σαν αποτέλεσμα τη μάθηση.

E5: Πολύ όμορφο αισθητικό αποτέλεσμα με ευχάριστα χρώματα.

E5: Παρά τις πολλές πληροφορίες που έχει, δεν είναι κουραστικό ούτε δύσκολο στη χρήση του.

E5: Αντίθετα, είναι πολύ ευχάριστο, σε ταξιδεύει πραγματικά στον χρόνο.

E6: Λοιπόν, είναι ένα φοβερά αξιόλογο εκπαιδευτικό υλικό, το οποίο καλύπτει όλες τις γνώσεις, που πρέπει να πάρει ο μαθητής.

E6: Έχει τρομερό ενδιαφέρον με την ποικιλομορφία των δραστηριοτήτων του, με την

*Αικατερίνη Θεοδούλου, Σχολική Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση:
Σχεδιασμός, Υλοποίηση και Αποτίμηση συμπληρωματικού
εκπαιδευτικού υλικού με τη μεθοδολογία της ΕξΑΕ στο μάθημα
της Ιστορίας Γ' Δημοτικού, ενότητα: «Ο Κυκλαδικός Πολιτισμός»*

ευχάριστη διάθεση, που δημιουργεί και κρατά το ενδιαφέρον για συμμετοχή και παιχνίδι.

E6: Είναι εμπλουτισμένο με πολλές αξιόλογες δράσεις, χωρίς κενά στο θεωρητικό κομμάτι και όχι μόνο με εικόνες, όπως το σχολικό βιβλίο αλλά είναι πλαισιωμένο με πολύ ενδιαφέροντα πράγματα.

E6: Εύκολο και κατανοητό για τις δυνατότητες της σχολικής πραγματικότητας, ρεαλιστικό και χωρίς υπερβολές.

E6: Είναι άψογο!

E7: Ναι, το υλικό που είδα είναι πολύ καλό, δουλεμένο, είναι πολυμεσικό και πολυαισθητηριακό.

E7: Επίσης διαδραστικό

E7: Έχει ερεθίσματα για να ασχοληθεί ο μαθητής και μπορεί να του τραβήξει το ενδιαφέρον του και στον ελεύθερο χρόνο του.

E7: εμπλουτίζει το μάθημα της Ιστορίας,

E8: Το σίγουρο είναι ότι το εκπαιδευτικό υλικό προσεγγίζει το αντικείμενο της Ιστορίας – ένα αντικείμενο που συχνά τα παιδιά θεωρούν πληκτικό και απομακρυσμένο από τη δική τους πραγματικότητα – με τρόπο σύγχρονο, ευφάνταστο και διασκεδαστικό.

E8: Το υλικό έχει ιστορική ακρίβεια και επιστημονική τεκμηρίωση, ανταποκρίνεται στους μαθησιακούς στόχους, είναι ευχάριστο, κινητοποιεί τα διαφορετικά ενδιαφέροντα των μαθητών, διαθέτει ποικιλία δραστηριοτήτων, συνδέει το αντικείμενο της Ιστορίας με τον άνθρωπο και τις δραστηριότητές του.

E8: Με την καθοδήγηση του εκπαιδευτικού, μπορεί να κάνει την Ιστορία ένα ευχάριστο, ελκυστικό μάθημα.

E8: Καθώς απευθύνεται σε μαθητές, που για πρώτη φορά διδάσκονται το αντικείμενο αυτό, μπορεί να δημιουργήσει τις προϋποθέσεις μίας θετικής στάσης απέναντι στο μάθημα αυτό από τους μαθητές, αλλά και μια δια βίου αγάπη και ενασχόληση με το αντικείμενο της Ιστορίας.

E8: Ιδιαίτερα με συγκίνησε η Ενότητα III, που τη θεωρώ το πιο δυνατό σημείο του μαθήματος.

E8: Μου άρεσε πολύ η επιλογή των φωτογραφιών, των τραγουδιών και των βίντεο.

E8: Δημιουργούν μια χαλαρή, ευχάριστη στιγμή στο εκπαιδευτικό υλικό.

E8: Μου άρεσαν τα σημεία, όπου ο μαθητής μπορεί να γράψει τις ιδέες του και να τις

μοιραστεί.

4.5.2 Αλλαγές

Οι περισσότεροι/ες εκπαιδευτικοί δεν προτείνουν αλλαγές θεωρώντας το εκπαιδευτικό υλικό πλήρες. Ωστόσο, ένας/μία από αυτούς/ες εκφράζει την άποψη ότι το εκπαιδευτικό υλικό είναι λίγο «φορτωμένο» και έχει πολλές εργασίες για τους/τις μαθητές/τριες. Να υπενθυμίσουμε εδώ ότι οι δραστηριότητες μπορούν να γίνουν επιλεκτικά, ανάλογα με το δυναμικό και τη διάθεση των χρηστών.

Ένας/Μία άλλος/η προτείνει να δοθεί περισσότερη έμφαση στις ερωτήσεις «ανοιχτού τύπου». Ας μη ξεχνάμε, όμως, ότι πρόκειται για παιδιά, που έρχονται για πρώτη φορά σε επαφή με το γνωστικό αντικείμενο της Ιστορίας. Επίσης, ο/η ίδιος/α εκπαιδευτικός προτείνει περισσότερες και μεγαλύτερες εικόνες των έργων στη σύνδεση της Κυκλαδικής με τη Μοντέρνα Τέχνη. Παραθέτουμε τις απόψεις τους:

E1: Καμία.

E2: και δεν έχω καμία πρόταση για βελτίωση.

E3: Νομίζω ότι είναι τόσο πλήρες, που δεν έχω κάτι να προσθέσω.

E4: Καμία.

E5: Όχι.

E6: Καμία.

E7: Είναι πιστεύω λίγο φορτωμένο, έχει παραπάνω πράγματα και είναι εμπλουτισμένο με πολλές εργασίες για τους μαθητές.

E7: Δε λέω βέβαια να αφαιρεθεί κάτι απλά είναι φορτωμένο.

E8: Θα πρότεινα να δοθεί περισσότερη έμφαση σε ερωτήσεις ανοιχτού τύπου, ώστε τα παιδιά να σκεφτούν περισσότερο τα αίτια και τις συνέπειες κάποιων γεγονότων, να παρατηρούν τις εικόνες και γενικά τις πηγές, πριν απαντήσουν.

E8: Επίσης, θα έδινα λίγο ακόμα «χώρο» στη σύνδεση της Κυκλαδικής με τη Μοντέρνα Τέχνη.

E8: Μια δυο καρτέλες ακόμα, με μεγαλύτερες τις φωτογραφίες των έργων.

Διαπιστώνουμε, λοιπόν, την ικανοποίηση των εκπαιδευτικών σχετικά με την ποιότητα και πληρότητα του υλικού και αυτό επιβεβαιώνεται από τη μη ύπαρξη πολλών προτάσεων για αλλαγές και βελτιώσεις. Τις όποιες προτάσεις έγιναν προς αυτή την κατεύθυνση τις κρατάμε και τις υπολογίζουμε στη διαδικασία αναστοχασμού της εργασίας μας.

4.5.3 Άλλα

Σε αυτό το σημείο της συνέντευξης οι εκπαιδευτικοί εκφράζουν οτιδήποτε θέλουν, ελεύθερα, έξω δηλαδή από το πλαίσιο των ερωτήσεων της συνέντευξης. Επίσης, συμπεριλαμβάνουμε εδώ και προτάσεις, φράσεις ή λέξεις, που δεν κωδικοποιούνται σε κάποιο άλλο σημείο του κειμένου της συνέντευξης.

Οι περισσότεροι/ες εκφράζουν θετικά και ενθουσιώδη σχόλια σχετικά με το υλικό και κάνουν κάποιες διευκρινιστικές ερωτήσεις, για να καταλάβουν καλύτερα το νόημα της ερώτησης, που τους τίθεται. Εκφράζουν ανυπομονησία να το εφαρμόσουν με τους/τις μαθητές/τριές τους, διατυπώνουν ευχές, ώστε να υπάρξουν και άλλες τέτοιες «δουλειές συναδέλφων», που να μπορούν να χρησιμοποιηθούν στις σχολικές τάξεις και δίνουν συγχαρητήρια στη δημιουργό του υλικού. Διατυπώνουν το αίτημα για επιμορφωτικά σεμινάρια, ώστε όλοι/ες οι εκπαιδευτικοί να γίνουν ικανοί/ες να δημιουργούν ανάλογα ψηφιακά εκπαιδευτικά προγράμματα. Επιπλέον, θεωρούν απαραίτητο τέτοιες προσπάθειες, χρήσιμες για την εκπαιδευτική κοινότητα, να μη μένουν στα αποθετήρια των Πανεπιστημίων αλλά να έχουν πρόσβαση όλοι οι εκπαιδευτικοί, για να τις εφαρμόζουν στις τάξεις τους.

Ένας/Μία εκπαιδευτικός σε πολλά σημεία της συνέντευξής του/της τονίζει και αναφέρει το θέμα του χρόνου λέγοντας ότι, για να γίνουν όλα αυτά, χρειάζεται επιπλέον διδακτικός χρόνος, που θα πρέπει να καταναλώνεται με μέτρο, όπως με μέτρο θα πρέπει να γίνεται και η χρήση του ψηφιακού υλικού. Υποστηρίζει ότι ο/η δάσκαλος/α θα πρέπει να κάνει μία σωστή αξιολόγηση των δραστηριοτήτων, γιατί δε θα έχει τον χρόνο να κάνει μέσα στην τάξη παράδοση και να εφαρμόσει και τις δραστηριότητες, που θέλει. Τέλος, θεωρεί απαραίτητο να έχουν οι μαθητές/τριες δεξιότητες χρήσης Η/Υ, για να μπορέσουν να συμμετέχουν και να μελετήσουν το υλικό. Ωστόσο, ο ρόλος του/της εκπαιδευτικού είναι σημαντικός, καθώς αυτός

γνωρίζει το επίπεδο και τα ενδιαφέροντα των μαθητών του/της, αλλά είναι και εκείνος/η που μπορεί να διευρύνει αυτά τα ενδιαφέροντα.

Ένας/Μία ακόμα εκπαιδευτικός τονίζει σε πολλά σημεία της συνέντευξής του/της τον ρόλο του/της εκπαιδευτικού υποστηρίζοντας την άποψη ότι ο/η εκπαιδευτικός είναι εκείνος/η, που θα δώσει υποστήριξη, ενθάρρυνση και θα κάνει το μάθημα ελκυστικό και ενδιαφέρον για τους/τις μαθητές/τριές του/της.

Από τον/την εκπαιδευτικό εξαρτάται αν θα δημιουργήσουν, θα παίξουν, θα χορέψουν, θα τραγουδήσουν, θα γράψουν ποιήματα και θα ζωγραφίσουν οι μαθητές/τριες. Θεωρεί, λοιπόν, τον ρόλο του/της δασκάλου/ας ως τον πιο σημαντικό για να εμπνεύσει και να εμπνεύσει τους/τις μαθητές/τριες στη μαθησιακή διαδικασία ανεξάρτητα από τις ΤΠΕ και τα ψηφιακά εκπαιδευτικά προγράμματα. Εκείνος/η είναι που θα κάνει το μάθημα διασκεδαστικό και ενδιαφέρον. Παραθέτουμε τις απόψεις τους:

E1: Ο εξοπλισμός είναι απαρχαιωμένος και έχοντας την τύχη ή ατυχία να βρεθώ στη συγκυρία της υποχρεωτικής εξ αποστάσεως διδασκαλίας λόγω πανδημίας, ήρθα αντιμέτωπη με την απόλυτη άρνηση γονέων και παιδιών να δεχθούν κάτι τόσο διαφορετικό όμως απόλυτα αναγκαίο.

E1: Τι ακριβώς εννοείς;

E1: Δηλαδή;

E1: Να υποβάλω τα συγχαρητήριά μου και να τολμήσω να κάνω μία ευχή.

E1: Μακάρι να έρθει η στιγμή, που όλα τα σχολεία να έχουν τη δυνατότητα να παρέχουν τέτοιο υλικό και οι εκπαιδευτικοί να έχουν τη δυνατότητα να το παράξουν.

E2: Δηλαδή;

E2: Εννοείς τις νέες γνώσεις;

E2: Συγχαρητήρια για την εκπόνηση του υπέροχου υλικού!

E2: Με ταξίδεψε νοερά στο χρόνο και τα νησιά των Κυκλάδων!

E2: Ανυπομονώ να το χρησιμοποιήσω στη διδασκαλία μου

E2: και είμαι σίγουρη ότι θα ενθουσιάσει τους μαθητές μου, όπως ενθουσίασε και εμένα!

E3: Για εξηγήστε το μου καλύτερα αυτό,

E3: πού ακριβώς αναφέρεστε;

E3: και στο σπίτι λίγα παιδιά δυστυχώς ανταποκρίνονται σε αυτά, που τους ζητάμε.

E3: Νομίζω ότι τέτοιες προσπάθειες είναι χρήσιμο για την εκπαιδευτική κοινότητα να βγαίνουν προς τα έξω, να έχουν πρόσβαση όλοι οι εκπαιδευτικοί και να μη μένουν στα στεγανά των Πανεπιστημιακών Αποθετηρίων.

E3: Να υπάρξει μια επιμορφωτική διαδικασία για όλους τους εκπαιδευτικούς, ώστε να μπορούν να δημιουργήσουν ανάλογα εκπαιδευτικά προγράμματα.

E4: Ήταν για μένα μια ευχάριστη έκπληξη.

E5: Τι να πω χωρίς να το αδικήσω;

E6: Μακάρι να είχαμε πολλές τέτοιες δουλειές συναδέλφων και να μπορούμε να τις χρησιμοποιήσουμε μέσα στις τάξεις μας.

E7: Να έχεις όμως υπόψιν σου ότι χρειάζεται επιπλέον διδακτικός χρόνος, που πρέπει να καταναλώνεται με μέτρο.

E7: αρκεί ο δάσκαλος να έχει κάνει τη σωστή αξιολόγηση.

E7: αρκεί, όπως είπα και πριν, να έχουν οι μαθητές εμπειρία τεχνολογικών δεξιοτήτων και αυτό όλο το υλικό να χρησιμοποιηθεί στην Ευέλικτη Ζώνη λόγω χρόνου.

E7: Πιστεύω ότι ο δάσκαλος μέσα στην τάξη δεν θα έχει το χρόνο να κάνει όλες αυτές τις δραστηριότητες και να κάνει και την παράδοση.

E7: Αυτό είναι μια μεγάλη κουβέντα, διότι πολύ αμφιβάλλω κατά πόσο και εμείς οι δάσκαλοι έχουμε τέτοια δεξιότητα...

E7: αλλά στο σύνολο της τάξης δεν ξέρω.

E7: αλλά για να γίνουν όλα αυτά απαιτείται παραπάνω χρόνος...

E7: αλλά πάλι θα πω με μέτρο το ψηφιακό υλικό, για να μη χάνεται χρόνος μαθήματος.

E7: Δεν έχω κάτι άλλο να πω

E7: πάντα με τη αίρεση του χρόνου

E7: Να χρησιμοποιείται σωστά ο χρόνος από τον δάσκαλο.

E8: Ωστόσο, ο ρόλος του εκπαιδευτικού είναι σημαντικός, καθώς αυτός γνωρίζει το επίπεδο και τα ενδιαφέροντα των μαθητών του, αλλά είναι και εκείνος που μπορεί να διευρύνει αυτά τα ενδιαφέροντα.

E8: Ο ρόλος του εκπαιδευτικού είναι σημαντικός, ώστε να υποστηρίζει τον κάθε μαθητή ξεχωριστά.

E8: Ο εκπαιδευτικός είναι αυτός, που μπορεί να εμβαθύνει, να προσελκύσει, να ενθαρρύνει τους μαθητές.

E8: Είναι εκείνος που θα οδηγήσει τους μαθητές του να κατανοήσουν το συνεχές της Ιστορίας, να συνδυάσουν τη νέα γνώση- που αφορά στο παρελθόν -με το δικό τους παρόν και τη δική τους σύγχρονη πραγματικότητα.

E8: Ωστόσο, στο πλαίσιο της ομάδας, ο εκπαιδευτικός είναι εκείνος που θα ωθήσει τα παιδιά να δημιουργήσουν, να παίζουν, τα χορέψουν, να τραγουδήσουν, να γράψουν ποιήματα, κείμενα.

E8: Το μάθημα προσφέρεται για δημιουργία project σε συνεργασία με δασκάλους μουσικής, εικαστικών, θεατρικής αγωγής!

E8: Και κάτι τελευταίο:

E8: Οι νέες τεχνολογίες μπορούν να εμπλουτίσουν τη δουλειά μας.

E8: Η δική μας όρεξη, η διάθεση ανακάλυψης είναι αυτές, που μαζί με τις ιδέες των μαθητών μας, μπορούν να κάνουν το μάθημα διασκεδαστικό και ενδιαφέρον.

Συνοψίζοντας, παρατηρούμε ότι οι εκπαιδευτικοί στο σύνολό τους κάνουν θετικά σχόλια. Δίνουν συγχαρητήρια στη δημιουργό, δεν έχουν να διατυπώσουν κάτι αρνητικό, διατυπώνουν μόνο ευχές για περισσότερα τέτοια δημιουργήματα και διάθεση να μάθουν κι άλλοι/ες εκπαιδευτικοί πώς να σχεδιάζουν και να υλοποιούν συμπληρωματικό εκπαιδευτικό υλικό με τη μεθοδολογία της ΕξΑΕ. Ένας/Μία εκπαιδευτικός δίνει έμφαση στο θέμα του χρόνου για την χρήση και αξιοποίηση του εκπαιδευτικού υλικού και ένας/μία άλλος/η δίνει έμφαση στον ρόλο του/της δασκάλου/ας προκειμένου να «δουλέψει» όλο αυτό το υλικό προς χάριν των παιδιών.

4.5 Σύνοψη κεφαλαίου

Στο κεφάλαιο αυτό παρουσιάσαμε τις απόψεις των εκπαιδευτικών, όπως φαίνονται από τις συνεντεύξεις τους αναφορικά με τους άξονες:

- «Χρήση εκπαιδευτικού υλικού στον Η/Υ»
- «Κατανόηση Περιεχομένου»
- «Ανάπτυξη Ιστορικής Σκέψης»
- «Τρόπος Διδασκαλίας της Ιστορίας»
- «Προτάσεις βελτίωσης»

Σε γενικές γραμμές, οι εκπαιδευτικοί δηλώνουν ότι το εκπαιδευτικό υλικό είναι εύκολο στη χρήση του τόσο ως προς την πλοήγηση, όσο και ως προς τον χειρισμό. Επιπρόσθετα, αναφέρουν ότι παρέχει σαφείς και αναλυτικές οδηγίες για κάθε δραστηριότητα, που περιλαμβάνει, είναι ευέλικτο και ελκυστικό, χωρίς λάθη, με έντονα και όμορφα γράμματα, με φιλικό ύφος και απευθύνεται σε όλες τις μαθησιακές ανάγκες των παιδιών της Γ' τάξης του δημοτικού. Μπορεί να εφαρμοστεί εύκολα στο σχολείο ή στο σπίτι με τον Η/Υ και τη σύνδεση στο Διαδίκτυο.

Όλοι/ες συμφωνούν ότι είναι γραμμένο σε γλώσσα απλή και κατανοητή, έχει αλληλουχία στη δομή, προωθεί την ανακαλυπτική μάθηση και καλύπτει τους μαθησιακούς στόχους του. Όλοι/ες κάνουν θετικά σχόλια για το Πολυμεσικό περιβάλλον του εκπαιδευτικού υλικού και για τις ευκαιρίες Αυτοαξιολόγησης, που προσφέρει στους/στις μαθητές/τριες. Εκθειάζουν τις συνθήκες επικοινωνίας και αλληλεπίδρασης, που δημιουργεί, την ενεργό συμμετοχή των μαθητών/τριών σε αυτό, καθώς και την εμπύχωση και εξατομίκευση την διδασκαλίας, που προσφέρει. Εστιάζουν θετικά, επίσης, στη διαθεματικότητα, που το χαρακτηρίζει και στους τρόπους, με τους οποίους ενισχύει την ιστορική φαντασία και ενσυναίσθηση των παιδιών.

Θεωρούν ότι κάνει σωστή χρήση των πηγών έτσι, ώστε να αναπτύσσεται η ιστορική σκέψη των μαθητών/τριών, ενώ, μέσα από την πολυτροπικότητα της διδασκαλίας και την πολυαισθητηριακή προσέγγιση, πιστεύουν ότι οι μαθητές/τριες κατανοούν καλύτερα το ιστορικό παρελθόν, χωρίς να βαριούνται και έχοντας ψυχαγωγική και ευχάριστη διάθεση. Εκτιμούν πολύ θετικά τόσο την ανάπτυξη πρωτοβουλιών για περαιτέρω διερεύνηση του γνωστικού αντικειμένου, για όσα παιδιά το επιθυμούν, όσο και την εικονική περιήγηση στο Μουσείο Κυκλαδικής Τέχνης και σε ανάλογους αρχαιολογικούς χώρους ως μία μοναδική, ίσως, ευκαιρία για κάποια παιδιά, που δεν

θα μπορέσουν με άλλο τρόπο να βρεθούν εκεί και να θαυμάσουν τα έργα τέχνης του Κυκλαδικού Πολιτισμού. Μέσα από όλα αυτά, οι εκπαιδευτικοί εκτιμούν, ότι οι μαθητές/τριες μπορούν καλύτερα και περισσότερο να κατανοήσουν, να ερμηνεύσουν, να συγκρίνουν και να συνδέσουν το ιστορικό παρελθόν με τη δική τους πραγματικότητα και να αποκτήσουν ιστορική σκέψη και ιστορικές δεξιότητες χρήσιμες για το μέλλον.

Αξίζει να σημειωθεί, ότι όλοι/ες οι εκπαιδευτικοί εκφράζουν την προτίμηση, η διδασκαλία τους να συνδυάζει το σχολικό βιβλίο με το κατάλληλο συμπληρωματικό ψηφιακό εκπαιδευτικό υλικό.

Κάθε ένας/μία από τους συμμετέχοντες στην έρευνα κάνει μόνο θετικά και ενθουσιώδη σχόλια για το υλικό, που μελέτησε, για τη γενική του εικόνα, τις λεπτομέρειες, τα λογοτεχνικά ευρήματα, που το συνοδεύουν, την ξεναγό-βοηθό των μαθητών/τριών, τη Μαιρούλα, που αφηγείται τα κείμενα και την ποικιλία των δραστηριοτήτων ανάλογα με τους μαθησιακούς στόχους της κάθε ενότητας.

Δεν εκφράζουν προτάσεις για βελτίωση και στις γενικές τους δηλώσεις εκφράζουν την ανάγκη η εκπαίδευση να μπει σε μια νέα εποχή αξιοποίησης των Νέων Τεχνολογιών, αναβάθμισης του τεχνολογικού εξοπλισμού των σχολείων και επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών για την διδασκαλία, που βασίζεται στη μεθοδολογία της ΕξΑΕ, πράγμα που πλέον αποτελεί εκπαιδευτική και κοινωνική αναγκαιότητα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΚΑΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Στο παρόν κεφάλαιο παραθέτουμε τα συμπεράσματα της παρούσης έρευνας, τα συσχετίζουμε με αποτελέσματα άλλων ερευνών, που έχουμε ήδη παρουσιάσει στη βιβλιογραφική ανασκόπηση στο κεφάλαιο 2.5 και διατυπώνουμε προτάσεις για περαιτέρω έρευνα.

Η δομή του κεφαλαίου έχει ως εξής: Στην ενότητα 5.1 παρουσιάζονται τα συμπεράσματα της μελέτης και στην ενότητα 5.2 διατυπώνονται οι προτάσεις για περαιτέρω έρευνα.

5.1 Συμπεράσματα

Σκοπός της παρούσας ερευνητικής προσπάθειας ήταν η διερεύνηση των απόψεων των εκπαιδευτικών σχετικά με τη χρήση ψηφιακού συμπληρωματικού εκπαιδευτικού υλικού σχεδιασμένου με τη μεθοδολογία της ΕξΑΕ στο μάθημα της Ιστορίας και συγκεκριμένα στην ενότητα: «Ο Κυκλαδικός Πολιτισμός» της Γ' τάξης δημοτικού.

Εξετάσθηκαν θέματα σχετικά με τη χρήση του εκπαιδευτικού υλικού και πιο συγκεκριμένα, την ευκολία της χρήσης, την καθοδήγηση, που προσφέρει, την ευελιξία προσαρμογής στις ατομικές ανάγκες και στον ρυθμό μάθησης των μαθητών/τριών, την ελκυστικότητα και την αξιοποίηση των ΤΠΕ και του Η/Υ στο μάθημα. Επίσης, διερευνήθηκαν θέματα περιεχομένου και δομής του εκπαιδευτικού υλικού, του πολυμεσικού περιβάλλοντός του, της αυτοαξιολόγησης, που επιτρέπει στους/στις μαθητές/τριες, καθώς και της διαθεματικότητας και εμπύχωσης προς αυτούς/ες. Διερευνήθηκαν τρόποι, με τους οποίους διεγείρεται η φαντασία και η ενσυναίσθηση των μαθητών/τριών, καλλιεργείται η ιστορική αναβίωση, ανοίγονται διάλογοι επικοινωνίας μεταξύ τους αλλά και μεταξύ μαθητών/τριών και εκπαιδευτικών ενώ, παράλληλα με την πολυμεσική και πολυαισθητηριακή προσέγγιση, η διδασκαλία της Ιστορίας αποκτά μια νέα διάσταση, που οδηγεί στην ενίσχυση της μάθησης, στη δημιουργία ιστορικών δεξιοτήτων και στην ανάπτυξη της κριτικής ιστορικής σκέψης των μαθητών/τριών.

Επιπλέον, εξετάστηκε το ενδεχόμενο να συνδυάζουν οι εκπαιδευτικοί το σχολικό βιβλίο μαζί με συμπληρωματικό ψηφιακό υλικό σχεδιασμένο με τη μεθοδολογία της ΕξΑΕ. Για τον σκοπό αυτό αξιοποιήθηκε η μεθοδολογία της ΕξΑΕ, η οποία με την εξατομίκευση της διδασκαλίας, που προσφέρει, είναι ικανή να βοηθήσει τους/τις μαθητές/τριες να μαθαίνουν πώς να μαθαίνουν δηλαδή να είναι υπεύθυνοι/ες για τη μάθησή τους. Ταυτόχρονα, η μεθοδολογία της ΕξΑΕ επιτρέπει την παραγωγή υψηλής ποιότητας εκπαιδευτικού υλικού, που μπορεί με τη σειρά του να καλλιεργήσει χρήσιμες γνωστικές και μεταγνωστικές δεξιότητες στους/στις μαθητές/τριες. Το σύνολο των θετικών απόψεων των εκπαιδευτικών αφήνει να διαφανεί, ότι ο συνδυασμός της δια ζώσης διδασκαλίας με αυτή της ΕξΑΕ μπορεί να οδηγήσει σε πολλά θετικά στοιχεία τη μαθησιακή διαδικασία.

Σύμφωνα με τις απόψεις και τα σχόλια των εκπαιδευτικών, η χρήση του υλικού μπορεί να συμβάλλει στην καλύτερη κατανόηση του περιεχομένου του μαθήματος αλλά και συγκεκριμένων επιμέρους στοιχείων, όπως είναι η κατανόηση του ιστορικού παρελθόντος, η σχετικοποίησή του με τις εμπειρίες και τα βιώματα των μαθητών/τριών, η ανάπτυξη της ιστορικής φαντασίας και ενσυναίσθησης, η κατανόηση των εννοιών και η αλληλουχία του ιστορικού χρόνου. Σε αυτό λειτουργούν βοηθητικά η καλή δομή του υλικού με τον χωρισμό του σε μικρές θεματικές ενότητες, η δυνατότητα αυτοαξιολόγησης των δραστηριοτήτων, η χρήση πολυμέσων (κείμενο, εικόνα, ήχος, βίντεο, γραφικά), που όχι μόνο κινητοποιούν τους/τις μαθητές/τριες αλλά τους/τις εμψυχώνουν και τους/τις δημιουργούν μία ψυχαγωγική διάθεση, πάντα με γνώμονα το ατομικό στυλ και ρυθμό μάθησης του/της καθενός/ας χωριστά.

Το σύνολο των εκπαιδευτικών συμφωνεί με τη χρήση συμπληρωματικού ψηφιακού εκπαιδευτικού υλικού παράλληλα με το σχολικό βιβλίο, αρκεί το υλικό αυτό να καλύπτει επιστημονικές και παιδαγωγικές προδιαγραφές, σύμφωνα με τη μεθοδολογία της ΕξΑΕ. Πολύ σημαντικό θεωρούμε, επίσης, το γεγονός ότι γίνεται αποδεκτός ένας νέος τρόπος διδασκαλίας της Ιστορίας, μια διαφορετική μεθοδολογία, η οποία βασίζεται στην διερευνητική/ανακαλυπτική προσέγγιση της γνώσης μέσα από μεθόδους ανάπτυξης της ιστορικής σκέψης των παιδιών. Είναι, λοιπόν, φανερό ότι η παραδοσιακή προσέγγιση της διδασκαλίας της Ιστορίας, όπου το σχολικό βιβλίο

έχει τον μοναδικό και αποκλειστικό ρόλο ως φορέας μετάδοσης της γνώσης, δεν ικανοποιεί τους εκπαιδευτικούς και θεωρείται πλέον ανεπαρκής.

Κάποιοι/ες εκπαιδευτικοί τονίζουν τον ρόλο του/της δασκάλου/ας σε όλη αυτή την προσέγγιση λέγοντας ότι πέρα από τις Νέες Τεχνολογίες και τις δυνατότητες που προσφέρουν οι Η/Υ, οι ίδιοι/ες οι δάσκαλοι/ες είναι αυτοί, που με την όρεξη και τη διάθεσή τους θα μπορέσουν να κάνουν το μάθημα ακόμα πιο ενδιαφέρον και διασκεδαστικό. Επίσης, τονίζουν το θέμα του επιπλέον διδακτικού χρόνου, που χρειάζεται προκειμένου να ολοκληρώνεται κάθε μάθημα σε συνδυασμό με το ψηφιακό εκπαιδευτικό υλικό και το αν και κατά πόσο είναι έτοιμοι/ες οι εκπαιδευτικοί να δημιουργήσουν ή να εφαρμόσουν κάτι τέτοιο στην τάξη τους. Εκφράζουν τη θέληση και την ευχή για επιμορφωτικά σεμινάρια προκειμένου να γίνει ικανό το σύνολο των εκπαιδευτικών να δημιουργεί αντίστοιχα εκπαιδευτικά υλικά εφαρμόσιμα μέσα στη σχολική τάξη. Τέλος, επιζητούν την προσβασιμότητα σε ανάλογα σχολικά εκπαιδευτικά προγράμματα, που θα μπορούν να τα εφαρμόζουν στην τάξη τους λόγω της έγκυρης επιστημονικής και παιδαγωγικής τους ποιότητας.

Τα συμπεράσματα της ερευνητικής μας προσπάθειας διαπιστώνουμε ότι, εν πολλοίς, συμφωνούν με αυτά άλλων ερευνητικών εργασιών, που έχουμε ήδη παρουσιάσει στην ενότητα 2.5 της παρούσας εργασίας μας.

- Σε αυτές, όπως και στην παρούσα ερευνητική εργασία, διατυπώνεται το συμπέρασμα για την ανάγκη δημιουργίας συμπληρωματικού εκπαιδευτικού υλικού με τη μεθοδολογία της ΕξΑΕ. Το υλικό αυτό θα πρέπει να ακολουθεί τις προδιαγραφές και τα χαρακτηριστικά ενός άρτια δομημένου εκπαιδευτικού υλικού έτσι, όπως προβλέπονται και προτείνονται από τις επτά αρχές δημιουργίας εκπαιδευτικού υλικού των Σπανακά & Λιοναράκη, τις τυπολογίες των West και Λιοναράκη, την Καθοδηγούμενη Διδακτική Συνδιάλεξη του Holmberg, τις αρχές της Mena, τις αρχές της Πολυμεσικής μάθησης του Mayer και τις βασικές αρχές δόμησης του εκπαιδευτικού περιβάλλοντος των Αναστασιάδη & Σπαντιδάκη.
- Ένα άλλο σημαντικό κοινό συμπέρασμα αποτελεί η θετική στάση των εκπαιδευτικών να συνδυάζουν τον συμβατικό τρόπο διδασκαλίας και τη

χρήση του σχολικού βιβλίου παράλληλα με τη χρήση συμπληρωματικού ψηφιακού εκπαιδευτικού υλικού σχεδιασμένου με τη μεθοδολογία της ΕξΑΕ (Καπριδάκη, 2019 & Σκαράκη, 2018).

- Διαπιστώνεται, επίσης, η ανάγκη για ένα μικτό παιδαγωγικό μοντέλο μάθησης, που θα συνδυάζει την πρόσωπο με πρόσωπο διδασκαλία με την ψηφιακή συμπληρωματική ΕξΑΕ και αυτό βρίσκει μεγάλη απήχηση στους εκπαιδευτικούς κύκλους (Τσαχάκη, 2019 & Σκαράκη, 2018).
- Κοινή θέση όλων στις έρευνες αποτελεί η άποψη ότι η αξιοποίηση των ΤΠΕ στη διδασκαλία δίνει την ευκαιρία στους/στις μαθητές/τριες να ακολουθούν τον δικό τους ρυθμό μελέτης, να αυτοαξιολογούνται, να αλληλεπιδρούν με το εκπαιδευτικό υλικό, με τους/τις συμμαθητές/τριες τους και τον/τη δάσκαλό/α τους και να καλύπτουν τις δικές τους μαθησιακές ανάγκες (Τσαχάκη, 2019, Κοτρώνη & Παντελάκη, 2018 & Σκαράκη, 2018).
- Όλοι/ες συμφωνούν ότι η ένταξη ενός συμπληρωματικού ψηφιακού εκπαιδευτικού υλικού στην διδασκαλία, παράλληλα με τη χρήση του σχολικού βιβλίου, κάνει το μάθημα πιο ελκυστικό, πιο ενδιαφέρον και καλλιεργεί δεξιότητες ανώτερου γνωστικού επιπέδου στους/στις μαθητές/τριες (Τσαχάκη, 2019, Κοτρώνη & Παντελάκη, 2018 & Σκαράκη, 2018).
- Σε όλες τις έρευνες αναδεικνύεται από τους εκπαιδευτικούς η πεποίθηση ότι ο στόχος ενός συμπληρωματικού ψηφιακού εκπαιδευτικού υλικού ΕξΑΕ, και όχι μόνο, θα πρέπει να είναι το να μαθαίνει στα παιδιά πώς να μαθαίνουν μόνοι τους, με τρόπο διασκεδαστικό και αβίαστο (Καπριδάκη, 2019, Τσαχάκη, 2019, Κοτρώνη & Παντελάκη, 2018 & Σκαράκη, 2018).
- Τέλος, η ύπαρξη συμπληρωματικού εκπαιδευτικού υλικού με τη μεθοδολογία της ΕξΑΕ για τη σχολική τάξη δεν είναι μόνο επιθυμία αλλά και εκπαιδευτική ανάγκη, έτσι, όπως αποτυπώνεται στα ευρήματα των περισσότερων ερευνών και της δικής μας (Κακουλάκη, 2019, Μανουσάκη, 2018, Σηφάκη, 2018 & Σαββάκη, 2018).

5.2 Προτάσεις

Η συμβολή της παρούσας ερευνητικής εργασίας συνίσταται στην προσπάθεια σχεδιασμού, υλοποίησης και αποτίμησης συμπληρωματικού ψηφιακού εκπαιδευτικού υλικού στο μάθημα της Ιστορίας σχεδιασμένου με τη μεθοδολογία της ΕξΑΕ, προκειμένου να συμβάλλει στην ανάπτυξη της ιστορικής σκέψης των μαθητών/τριών. Για τον σκοπό αυτό χρησιμοποιήθηκαν βιβλιογραφικά στοιχεία και ερευνητικά δεδομένα αναφορικά με το εκπαιδευτικό περιβάλλον δόμησης συμπληρωματικού εκπαιδευτικού υλικού στο μάθημα της Ιστορίας με τη μεθοδολογία της ΕξΑΕ και των χαρακτηριστικών και προδιαγραφών, που πρέπει να έχει ένα τέτοιο υλικό ΕξΑΕ. Μας δόθηκε, έτσι, η δυνατότητα να αποκτήσουμε μια ουσιαστική γνώση για την πολυπλοκότητα του σχεδιασμού και της υλοποίησης ενός ΕξΑΕ ψηφιακού εκπαιδευτικού υλικού. Το πρωτότυπο αυτό υλικό είναι άμεσα αξιοποιήσιμο από τους/τις εκπαιδευτικούς της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης στην τάξη με τη συνδρομή του Διαδικτύου.

Στην προσπάθεια αυτή ήταν πολύ χρήσιμη η διερεύνηση των απόψεων των εκπαιδευτικών τόσο για την ποιότητα του υλικού όσο και για το ενδεχόμενο να συνδυάζουν στη διδασκαλία τους το σχολικό βιβλίο με συμπληρωματικό ψηφιακό εκπαιδευτικό υλικό.

Θεωρούμε, ότι θα είχε ιδιαίτερο ενδιαφέρον να μπορούσαμε να αποτυπώσουμε και τις απόψεις των μαθητών/τριών σχετικά με την ποιότητα του εκπαιδευτικού υλικού και το ενδεχόμενο συνδυασμού σχολικού βιβλίου και συμπληρωματικού ψηφιακού εκπαιδευτικού υλικού στη διδασκαλία. Γνωρίζουμε, ότι τις πραγματικές συνθήκες μιας αίθουσας διδασκαλίας δεν μπορεί να τις αντικαταστήσει κανένα ψηφιακό εκπαιδευτικό υλικό, όσο καλά κι αν είναι σχεδιασμένο και δομημένο. Δεν είναι, άλλωστε, αυτός ο στόχος μας. Ωστόσο, θα μπορούσαν να εξαχθούν χρήσιμα συμπεράσματα για πιθανή βελτίωση του συγκεκριμένου υλικού, ώστε η διδασκαλία να γίνει πιο επωφελής για μαθητές/τριες και εκπαιδευτικούς.

Πολύ σημαντική θα ήταν και η διερεύνηση των απόψεων των εκπαιδευτικών μετά την εφαρμογή του εκπαιδευτικού υλικού στην τάξη.

Επιπροσθέτως, θα μπορούσε να γίνει παραγωγή συμπληρωματικού ψηφιακού εκπαιδευτικού υλικού, που να καλύπτει ολόκληρη την ύλη της Ιστορίας της Γ' τάξης ή και άλλων τάξεων του δημοτικού και να συνοδεύεται με διεξαγωγή έρευνας για την εφαρμογή του υλικού, προκειμένου να υπάρχει μία ολοκληρωμένη αποτύπωση της ποιότητας του υλικού και της αποδοχής του μαθητικού και εκπαιδευτικού πληθυσμού σε σχέση με το συμπληρωματικό εκπαιδευτικό υλικό σχεδιασμένο με τη μεθοδολογία της ΕξΑΕ.

Το συγκεκριμένο εκπαιδευτικό υλικό μπορεί να αξιοποιηθεί από τους/τις εκπαιδευτικούς είτε ως εποπτικό μέσο για εμπλουτισμό της διδασκαλίας τους, είτε ως βασικό υλικό διδασκαλίας σε συνδυασμό με το σχολικό βιβλίο για μετασχηματισμό της διδασκαλίας τους στο μάθημα της Ιστορίας και πιο συγκεκριμένα, για να βάλουν τις βάσεις για την ανάπτυξη της ιστορικής σκέψης των μαθητών/τριών και την απόκτηση ιστορικών δεξιοτήτων χρήσιμων στο μέλλον.

Ας έχουμε υπόψη μας, ότι η χρήση των Νέων Τεχνολογιών και του Διαδικτύου στη διδασκαλία δεν σημαίνει αυτόματα ότι αυτή αποκτά μαθητοκεντρικό χαρακτήρα ή ότι οδηγεί στην ανακαλυπτική μάθηση και στην ενεργητική οικοδόμηση της γνώσης με ανάπτυξη δεξιοτήτων ανώτερου επιπέδου, όπως είναι οι μεταγνωστικές δεξιότητες ή ανάπτυξη της κριτικής ιστορικής σκέψης των μαθητών/τριών. Υπάρχουν διδάσκοντες, που χρησιμοποιούν τις Νέες Τεχνολογίες χωρίς να τις αντιλαμβάνονται ως μέσο μετασχηματισμού της διδασκαλίας στο μάθημα της Ιστορίας. Για μια ουσιαστική και ευρύτερη αλλαγή θεωρούμε αναγκαία την κατάρτιση και προετοιμασία των εκπαιδευτικών. Ανεξάρτητα από τους/τις μαθητές/τριες και το πόσο έτοιμοι/ες είναι για τέτοιες αλλαγές, θα πρέπει να αναρωτηθούμε εμείς, ως εκπαιδευτικοί αλλά και ως κοινωνία, πόσο έτοιμοι/ες είμαστε πρακτικά και ιδεολογικά, για αλλαγές στη μεθοδολογία της διδασκαλίας της Ιστορίας και στην ανάπτυξη της ιστορικής σκέψης των παιδιών.

Συνοψίζοντας, θα λέγαμε ότι τα ευρήματα της παρούσας ερευνητικής εργασίας είναι ενθαρρυντικά ως προς τη χρήση συμπληρωματικού ψηφιακού εκπαιδευτικού υλικού σχεδιασμένου με τη μεθοδολογία της ΕξΑΕ παράλληλα με την πρόσωπο με πρόσωπο διδασκαλία στο μάθημα της Ιστορίας. Ο μικτός αυτός τρόπος διδασκαλίας μπορεί να βοηθήσει στην αναβάθμιση του σχεδιασμού και της οργάνωσης του υλικού του

*Αικατερίνη Θεοδούλου, Σχολική Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση:
Σχεδιασμός, Υλοποίηση και Αποτίμηση συμπληρωματικού
εκπαιδευτικού υλικού με τη μεθοδολογία της ΕξΑΕ στο μάθημα
της Ιστορίας Γ' Δημοτικού, ενότητα: «Ο Κυκλαδικός Πολιτισμός»*

ιστορικού μαθήματος αλλά και στην αναβάθμιση του ρόλου του/της εκπαιδευτικού, που θα έχει στόχο την ανάπτυξη βασικών ιστορικών δεξιοτήτων και κυρίως της κριτικής ιστορικής σκέψης των μαθητών/τριών του/της. Θα χρειαστεί χρόνος και προσπάθεια, για να δημιουργηθεί και να βελτιωθεί αυτό το νέο παιδαγωγικό μοντέλο, που θα οδηγήσει σε καλύτερα αποτελέσματα όλη την εκπαιδευτική κοινότητα.

Αικατερίνη Θεοδούλου, Σχολική Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση:
Σχεδιασμός, Υλοποίηση και Αποτίμηση συμπληρωματικού
εκπαιδευτικού υλικού με τη μεθοδολογία της ΕξΑΕ στο μάθημα
της Ιστορίας Γ' Δημοτικού, ενότητα: «Ο Κυκλαδικός Πολιτισμός»

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ

ΕΛΛΗΝΟΓΛΩΣΣΕΣ:

Αβδελά, Ε. (1998). Ιστορία και Σχολείο. Αθήνα: Νήσος.

Αναστασιάδης, Π. (2011-2014). *Σχεδιασμός και Υλοποίηση Ολοκληρωμένου Διαδικτυακού Περιβάλλοντος Επιμόρφωσης Εκπαιδευτικών της Ομογένειας (2011 - 2014)*. Ανακτήθηκε 2/2/2020 από:
http://creativity.a2hosted.com/masters/app/upload/users/6/6/my_files/1.%20Anastasiadis%20ediamme.pdf

Αναστασιάδης, Π. (2014). ΤΠΕ και Συνεργατική Δημιουργικότητα στο Σύγχρονο Σχολείο. Στο Αναστασιάδης, Π., Ζαράνης, Ν., Οικονομίδης, Β., Καλογιαννάκης, Μ. (Επιμ.), *Πρακτικά Εργασιών 9^{ου} Πανελλήνιου Συνεδρίου με Διεθνή Συμμετοχή «Τεχνολογίες της Πληροφορίας Επικοινωνιών στην Εκπαίδευση»*, Πανεπιστήμιο Κρήτης, Ρέθυμνο, 3-5 Οκτωβρίου 2014. Ανακτήθηκε 20/2/2020 από:
https://ict-1therino-tinos.weebly.com/uploads/5/0/3/5/50351471/tpe_creativity.pdf

Αναστασιάδης, Π. (2016). Εξ αποστάσεως Επιμόρφωση Εκπαιδευτικών με τη χρήση των Τ.Π.Ε.: «Η Αξιοποίηση του web 2.0 στο Σύγχρονο Σχολείο-Από τη Θεωρία στην Πράξη με έμφαση στη Συνεργασία, τη Δημιουργικότητα και την Κριτική Σκέψη». Στο Αναστασιάδης Π. (Επιμ.): *Η Εξ Αποστάσεως Επιμόρφωση των Εκπαιδευτικών με τη χρήση Προηγμένων Μαθησιακών Τεχνολογιών Διαδικτύου [e-learning]*. Από τη θεωρία στην Πράξη, Αθήνα Νοέμβριος 2016, Εκδόσεις Gutenberg, 2016. 960-01-1803-5.

Αναστασιάδης, Π., Κωτσίδης, Κ. (2015). Η παιδαγωγική αξιοποίηση των εφαρμογών του Web 2.0 στην επιμόρφωση των εκπαιδευτικών, με έμφαση στην ανάπτυξη της συνεργατικής δημιουργικότητας. Πρακτικά 8ου Διεθνούς Συνεδρίου για την Ανοιχτή και Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση, 29-42. Ανακτήθηκε 15/2/2020 από:
https://www.researchgate.net/publication/304273106_E_paidagogike_axiopoiese_ton_epharmogon_tou_Web_20_sten_epimorphose_ton_ekpaideutikon_me_empha_se_sten_anaptyxe_tes_synergatikes_demiourgikotetas

Αναστασιάδης, Π., Κωτσίδης, Κ. (2016). Εξ Αποστάσεως Επιμόρφωση με τη χρήση των ΤΠΕ: «Αξιοποίηση του Web 2.0 στο Σύγχρονο Σχολείο – Από τη Θεωρία στην Πράξη με έμφαση στη Συνεργασία, τη Δημιουργικότητα και την Κριτική Σκέψη». Στο (Συλλογικό): *ΕΞ ΑΠΟΣΤΑΣΕΩΣ ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗ ΤΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΜΕ ΤΗ ΧΡΗΣΗ ΠΡΟΗΓΜΕΝΩΝ ΜΑΘΗΣΙΑΚΩΝ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΩΝ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟΥ (e-LEARNING). ΑΠΟ ΤΗ ΘΕΩΡΙΑ ΣΤΗΝ ΠΡΑΞΗ*. Αθήνα: GUTENBERG

Αναστασιάδης, Π. & Σπαντιδάκης, Γ. (2007). Ζητήματα Σχεδιασμού Εκπαιδευτικού Υλικού σε Υπερμεσικά Περιβάλλοντα Μάθησης με έμφαση στην ανάπτυξη μεταγνωστικών δεξιοτήτων. Στο Α. Λιοναράκης (επιμ.) *Πρακτικά 4ου Διεθνούς Συνεδρίου Ανοικτής και Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης, Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο, Ελληνικό Δίκτυο Ανοικτής και Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης*. Αθήνα 23-25 Νοεμβρίου 2007.

Ανδρεαδάκης, Ν., Βάμβουκας, Μ. (2011). *ΟΔΗΓΟΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΚΠΟΝΗΣΗ ΚΑΙ ΤΗ ΣΥΝΤΑΞΗ ΓΡΑΠΤΗΣ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ* σεμιναριακής, πτυχιακής, διπλωματικής. Αθήνα: Διάδραση.

Βάμβουκας, Μ. (1088). *Εισαγωγή στην Ψυχοπαιδαγωγική Έρευνα και Μεθοδολογία*. Αθήνα: ΓΡΗΓΟΡΗ.

Βασάλα, Π. (2005). Εξ Αποστάσεως Σχολική Εκπαίδευση. Στο Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο (2005), «*Σπουδές στην Εκπαίδευση για τη Θεματική Ενότητα Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση. Παιδαγωγικές και Τεχνολογικές Εφαρμογές*». Πάτρα: Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο.

Γκιόσος, Ιωάννης, Μαυροειδής, Ηλίας, Κουτσούμπα, Μαρία. (2008). « Η έρευνα στην από απόσταση εκπαίδευση: ανασκόπηση και προοπτικές». *Ανοιχτή Εκπαίδευση: το περιοδικό για την Ανοιχτή και Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση και την Εκπαιδευτική Τεχνολογία*, 4(1), 49-60.

Γκιόσος, Ι., Κουτσούμπα, Μ. & Μαυροειδής, Η. (2007). Το ηλεκτρονικό κείμενο στην Ανοιχτή και Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση. *Open Education-The journal for open and Distance Education and Educational Technology*, 6, 30-42.

Γκιόσος, Ι., Κουτσούμπα, Μ., Μαυροειδής, Η. (2009). Βασικές αρχές σχεδιασμού εκπαιδευτικού υλικού στην εκπαίδευση από απόσταση: Γενική Θεώρηση. Στο Αργυρίου, Μ., & Καμπύλης, Π. (2009). *Η συμβολή του εκπαιδευτικού υλικού στη σχολική πράξη: θεωρία και εφαρμογή στη μουσική εκπαίδευση. Πρακτικά 3^{ου} Διεθνούς Συνεδρίου, 8-10 Μαΐου 2009, ΕΕΜΑΠΕ-EIN*. Αθήνα: ΕΕΜΑΠΕ.

Cohen, L., Manion, I., Morrison, K. (2008). *Μεθοδολογία εκπαιδευτικής έρευνας*. (Σ. Κυρανάκης, Μ. Μαυράκη, Χ. Μητσοπούλου, Π. Μπιθαρά, Μ. Φιλοπούλου, Μετάφρ.). Αθήνα: ΜΕΤΑΙΧΜΙΟ.

Eco, U. (1993). *Τα Όρια της Ερμηνείας*. (Μ. Κονδύλη, Μετάφρ.). Αθήνα: Γνώση.

Ζαγούρας, Χ., Δαγδιλέλης, Β., Κόμης, Β., Κουτσογιάννης, Β., Κυνηγός, Χ., Ψύλλος, Δ. (2013). *Επιμορφωτικό Υλικό για την Επιμόρφωση των εκπαιδευτικών*

στα Κέντρα Στήριξης Επιμόρφωσης. (Γ' έκδ.). Τεύχος 1: Γενικό Μέρος. Πάτρα: ΕΣΠΑ (2007-2013).

Ferro, M. (2000). *Πώς διηγούνται την Ιστορία στα παιδιά*. Αθήνα: Μεταίχμιο.

Ίσαρη, Φ. & Πουρκός, Μ. (2015). *Ποιοτική μεθοδολογία έρευνας Εφαρμογές στην Ψυχολογία και στην Εκπαίδευση*. Αθήνα: Σύνδεσμος Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών. Ανακτήθηκε 27/2/2020 από: repository.kallipos.gr/pdfviewer/web/viewer.html?file=/bitstream/11419/5826/4/15327_Isari-KOY.pdf

Κάβουρα, Δ. (2010). *ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗ, ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ, ΜΑΘΗΣΗ*. Αθήνα: ΜΕΤΑΙΧΜΙΟ.

Κακουλάκης, Κ. (2019). *Σχεδιασμός, Υλοποίηση και Αποτίμηση εκπαιδευτικού υλικού για e-learning περιβάλλοντα μάθησης στο πλαίσιο της επιμόρφωσης εκπαιδευτικών γλωσσικών μαθημάτων στο πεδίο «Εισαγωγή στη Διαφοροποιημένη Διδασκαλία»*. (Μεταπτυχιακή εργασία). Πανεπιστήμιο Κρήτη, Ρέθυμνο.

Καραγιάννη, Δ., Αναστασιάδης, Π. (2009). Συμπληρωματική εξ αποστάσεως εκπαίδευση στο Δημοτικό Σχολείο: Σχεδιασμός και Ανάπτυξη Πιλοτικού Έντυπου Εκπαιδευτικού Υλικού με την μέθοδο της εξάε με θέμα: «Βιώσιμη Ανάπτυξη και Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας». Πρακτικά 5^{ου} Διεθνούς Συνεδρίου για την Ανοιχτή και Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση, 5, 97-110.

Καπριδάκη, Μ. (2019). *Σχεδιασμός, ανάπτυξη και αποτίμηση συμπληρωματικού εκπαιδευτικού υλικού με τη μεθοδολογία της ΕξΑΕ στην τοπική ιστορία της Στ' τάξης με θέμα: «Μάχη της Κρήτης. Αντίσταση και αντίποινα»*. (Μεταπτυχιακή εργασία). Πανεπιστήμιο Κρήτης, Ρέθυμνο.

Κατσαντώνη, Ε. Α. (2017). Σχεδιασμός και Ανάπτυξη Διαδραστικού Διαθεματικού Εκπαιδευτικού Ψηφιακού Υλικού «Κατοχή & Εμφύλιος» για τη διδασκαλία της Ιστορίας Στ' Δημοτικού. *Διεθνές Συνέδριο για την Ανοιχτή & εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση*, 9(3Α), 52-65.

Keegan, D. (2001). *Οι βασικές αρχές της ανοιχτής και εξ αποστάσεως εκπαίδευσης*. Αθήνα: Μεταίχμιο.

Κοτρώνης, Δ., Παντελάκη, Ν. (2018). *Η ΣΧΟΛΙΚΗ ΕΞ ΑΠΟΣΤΑΣΕΩΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΣΤΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΤΗΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΠΑΛΙΑΣ ΠΟΛΗΣ ΣΕ ΧΑΝΙΑ ΚΑΙ ΡΕΘΥΜΝΟ* (Μεταπτυχιακή εργασία). Πανεπιστήμιο Κρήτης, Ρέθυμνο.

Κουστουράκης, Γ. & Παναγιωτακόπουλος, Χ. (2000) Η «Ανοιχτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση» στον σύγχρονο κόσμο: Ιστορική- Κοινωνιολογική Προσέγγιση, *Νέα Παιδεία*, 94, 13-26.

Κυριαζή, Ν. (2009). *Η ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ: κριτική επισκόπηση των μεθόδων και των τεχνικών*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

Kuhn, T. (1981). *Η Δομή των επιστημονικών επαναστάσεων* (Γ.Γεωργακόπουλος & Β. Κάλφας, Μετάφρ., επιμ.-εισαγωγή Β. Κάλφας). Θεσσαλονίκη: Σύγχρονα Θέματα.

Λιοναράκης, Α. (2001). Ανοιχτή και εξ Αποστάσεως Πολυμορφική Εκπαίδευση: Προβληματισμοί για μία ποιοτική προσέγγιση σχεδιασμού διδακτικού υλικού. Στο Α. Λιοναράκης (επιμ.), *Απόψεις και Προβληματισμοί για την Ανοιχτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση* (σελ. 33-77). Αθήνα: Προπομπός.

Λιοναράκης, Α. (2005). Ανοιχτή και εξ αποστάσεως εκπαίδευση και διαδικασίες μάθησης. Στο Α. Λιοναράκης (επιμ.), *Ανοιχτή και εξ αποστάσεως εκπαίδευση. Παιδαγωγικές και Τεχνολογικές Εφαρμογές* (σελ. 13-38). Πάτρα: Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο.

Λιοναράκης, Α. (2006). Η Θεωρία της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης και η πολυπλοκότητα της πολυμορφικής της διάστασης. Στο Α. Λιοναράκης (Επιμ.) *Ανοιχτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση-στοιχεία θεωρίας και πράξης* (σελ.11-41) Αθήνα: Προπομπός.

Λιοναράκης, Α., Λυκουργιώτης, Α. (1999). Ανοιχτή και παραδοσιακή εκπαίδευση. Στο : Βεργίδης, Δ., κ.ά., *Ανοιχτή και εξ αποστάσεως εκπαίδευση, τομ. Α', Θεσμοί και Λειτουργίες*. Πάτρα: Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο.

Μαϊστρέλλης, Σ., Καλύβη, Ε., Μιχαήλ, Μ. (2007). *Ιστορία Γ' Δημοτικού* (Βιβλίο Δασκάλου). ΑΘΗΝΑ: ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΝ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ

Μακαρατζής, Γ. (2018). Η ένταξη της πολυπρισματικότητας στη διδασκαλία της Ιστορίας με την υποστήριξη των ΤΠΕ. Δεδομένα και προοπτικές. Ανακτήθηκε 25/2/2020 από:
https://www.researchgate.net/publication/324976113_E_entaxe_tes_polyprismatikotetas_ste_didaskalia_tes_Istorias_me_ten_yposterixe_ton_TPE_Dedomena_kai_prooptikes

Μανουσάκη, Χ. (2018). «Σχολική Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση: Σχεδιασμός και ανάπτυξη πολυμορφικού εκπαιδευτικού υλικού με τη μέθοδο της ΕξΑΕ για την ανάπτυξη συναισθηματικών και κοινωνικών δεξιοτήτων της Συναισθηματικής Νοημοσύνης σε μαθητές του δημοτικού: εστίαση στην ενσυναίσθηση». (Μεταπτυχιακή εργασία). Πανεπιστήμιο Κρήτης, Ρέθυμνο.

Μανούσου, Ε. (2005). Σχεδιασμός εναλλακτικού διδακτικού υλικού για Αεξάε στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση. Στο Α. Λιοναράκης (Επιμ.), 3^ο Συνέδριο για την ανοικτή και εξ αποστάσεως εκπαίδευση Α' Τόμος (σελ. 629-637) Αθήνα: Προπομπός. Ανακτήθηκε 15/3/2020 στο:

https://www.academia.edu/3408696/%CE%A3%CF%87%CE%B5%CE%B4%CE%B9%CE%B1%CF%83%CE%BC%CF%8C%CF%82_%CE%B5%CE%BD%CE%B1%CE%BB%CE%BB%CE%B1%CE%BA%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%BF%CF%8D_%CE%B4%CE%B9%CE%B4%CE%B1%CE%BA%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%BF%CF%8D_%CF%85%CE%BB%CE%B9%CE%BA%CE%BF%CF%8D_%CE%B3%CE%B9%CE%B1_%CE%91%CE%B5%CE%BE%CE%B1%CE%B5_%CF%83%CF%84%CE%B7%CE%BD_%CF%80%CF%81%CF%89%CF%84%CE%BF%CE%B2%CE%AC%CE%B8%CE%BC%CE%B9%CE%B1_%CE%B5%CE%BA%CF%80%CE%B1%CE%AF%CE%B4%CE%B5%CF%85%CF%83%CE%B7

Μανούσου, Ε. (2008). Προδιαγραφές παιδαγωγικού πλαισίου για την εφαρμογή πολυμορφικής, συμπληρωματικής εξ αποστάσεως περιβαλλοντικής εκπαίδευσης, σε μαθητές πρωτοβάθμιας, ολιγοθέσεων και απομακρυσμένων σχολείων της Ελλάδας. (Διδακτορική Διατριβή). Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο. Πάτρα. Ανακτήθηκε 20/3/2020 από: <https://www.didaktorika.gr/eadd/handle/10442/15961>

Ματσαγγούρας, Η. (2003). Στρατηγικές Διδασκαλίας, Η Κριτική Σκέψη στη Διδακτική Πράξη. τ. Β'. (5^η εκδ.). Αθήνα: GUTENBERG.

Ματσαγγούρας, Η. (2007). Σχολικός Εγγραμματισμός: Λειτουργικός, Κριτικός και Επιστημονικός. Αθήνα: ΓΡΗΓΟΡΗ.

Μαυροειδής, Η., Γκίοςος, Ι., & Κουτσούμπα, Μ. (2014). Επισκόπηση θεωρητικών εννοιών στην εκπαίδευση από απόσταση. *Ανοικτή Εκπαίδευση: το περιοδικό για την Ανοικτή και Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση και την Εκπαιδευτική Τεχνολογία*, 10(1), 88-100.

Moniot, H. (2002). *Η ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ*. (Εφη Κάννερ, Μετάφρ.). Αθήνα: ΜΕΤΑΙΧΜΙΟ.

Μπαμπινιώτης, Γ. (2002). *ΛΕΞΙΚΟ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ*. (2^η έκδ.). Αθήνα: ΚΕΝΤΡΟ ΛΕΞΙΚΟΛΟΓΙΑΣ Ε.Π.Ε.

Νάκου, Ε. (2000). *ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ ΚΑΙ Η ΙΣΤΟΡΙΑ: Ιστορική σκέψη, γνώση και ερμηνεία*. Αθήνα: ΜΕΤΑΙΧΜΙΟ.

Παναγιωτακόπουλος, Χ., Πιερρακέας, Χ., & Πιντέλας, Π. (2003). *Το εκπαιδευτικό λογισμικό και η αξιολόγησή του*. Αθήνα: Μεταίχμιο.

Ραλλιάς, Δ. & Αναστασιάδης, Π. (2015). Δημιουργία διαδραστικού εκπαιδευτικού υλικού με τη μέθοδο της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης. *Διεθνές*

Συνέδριο για την Ανοιχτή & Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση, 8, (3Α), 1-15.
Ανακτήθηκε 2/3/2020 από:

https://www.researchgate.net/publication/304274054_Demiourgia_diadristikou_e_kpaideutikou_ylidou_me_ten_methodo_tes_ex_apostaseos_ekpaideuses

Ράπτης, Α. και Ράπτη, Α. (2007). *Μάθηση και Διδασκαλία στην Εποχή της Πληροφορίας, Ολική Προσέγγιση*. Τόμος Α'. Αθήνα: Νέες Τεχνολογίες.

Ρεπούση, Μ. (2007). Ιστορικός Εγγραμματισμός: Σχολικά Εγχειρίδια Ιστορίας. Στο Ματσαγγούρας. Η. (Επιμ.), *Σχολικός Εγγραμματισμός: Λειτουργικός, Κριτικός, Επιστημονικός*, Αθήνα: ΓΡΗΓΟΡΗ, σ. 393-419.

Ρεπούση, Μ. & Τσιβάς, Α. (2004). Η ιστορία διαφορετικά ή διαφορετική ιστορία; ΤΠΕ & Εκπαίδευση Εκπαιδευτικών: συμβιωτικές πρακτικές διδασκαλίας και μάθησης στην ιστορία. Πρακτικά 2ου Πανελληνίου Συνεδρίου των Εκπαιδευτικών για τις ΤΠΕ: *Αξιοποίηση των ΤΠΕ στη διδακτική πράξη, τόμ. Α'*, (σ.188-200). Αθήνα: Νέες Τεχνολογίες.

Robson, C. (2010). *Η ΕΡΕΥΝΑ ΤΟΥ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΥ ΚΟΣΜΟΥ* (Β. Νταλάκου, Κ. Βασιλικού, Μετάφρ.). (2^η έκδ.). Αθήνα: GUTENBERG.

Rowntree, D. (1994). *Preparing Materials for Open, Distance and Flexible Learning*. London: koganPage.

Σαββάκη, Α. (2018). *Σχεδιασμός και υλοποίηση διαδικτυακού περιβάλλοντος επιμόρφωσης, με θέμα: Η χρήση της Επαυξημένης Πραγματικότητας στην εκπαίδευση*. (Μεταπτυχιακή εργασία). Πανεπιστήμιο Κρήτης, Ρέθυμνο.

SEBBA, J. (2000). *ΙΣΤΟΡΙΑ ΓΙΑ ΟΛΟΥΣ Διδακτικές Προτάσεις για το μάθημα της Ιστορίας στο Δημοτικό και το Γυμνάσιο*. (Μ. Καβαλιέρου, Μετάφρ.). Αθήνα: ΜΕΤΑΙΧΜΙΟ.

Σηφάκης, Ν. (2018). *Εφαρμογή πολυμορφικής, συμπληρωματικής, σχολικής Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης σε μαθητές πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης στο πλαίσιο του μαθήματος της Κοινωνικής και Πολιτικής Αγωγής*. (Μεταπτυχιακή Εργασία). Πανεπιστήμιο Κρήτης, Ρέθυμνο.

Σκαράκη, Ι. (2018). *Σχολική Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση: Σχεδιασμός και Ανάπτυξη εκπαιδευτικού υλικού με τη μέθοδο της ΕξΑΕ για μαθητές δημοτικού στο μάθημα της Ιστορίας*. (Μεταπτυχιακή εργασία). Πανεπιστήμιο Κρήτης, Ρέθυμνο.

Σμυρναίος, Α. (2013). *Ιστορίας Μάθησις, ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΚΑΙ ΔΙΔΑΚΤΙΚΗΣ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ*. Αθήνα: ΓΡΗΓΟΡΗ.

Σπανακά, Α. (2012). Σχεδιασμός, Ανάπτυξη και Αξιοποίηση Εκπαιδευτικού Υλικού στην ΕξΑΕ. Στο Α. Κόκκος και Α. Λιοναράκης (Επιμ.), *Διδακτικό υλικό για την Επιμόρφωση των Καθηγητών- Συμβούλων (ΣΕΠ) του ΕΑΠ*. Πάτρα: ΕΑΠ. Ανακτήθηκε 10/2/2020 από: <https://docplayer.gr/10384419-Shediasmos-anaptyxi-ki-axiopoisi-ekpaideytikoy-ylikoy-stin-exae.html>

Σπανακά, Α. (2012). Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο-Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση. Στο Α. Κόκκος και Α. Λιοναράκης (Επιμ.), *Διδακτικό υλικό για την επιμόρφωση των Καθηγητών-Συμβούλων (ΣΕΠ) του ΕΑΠ* (σ. 15-17). Πάτρα: ΕΑΠ

Σπανακά, Α. & Λιοναράκης, Α. (2017). Οι Επτά Αρχές Δημιουργίας Εκπαιδευτικού Υλικού. Στο Α. Λιοναράκης, Σ. Ιωακειμίδου, Γ. Μανούσου, Μ. Νιάρη, Τ. Χαρτοφύλακα & Σ. Παπαδημητρίου, Αποστολίδου, Α. (Επιμ.), 9ο Διεθνές Συνέδριο για την Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση. *Ο Σχεδιασμός της Μάθησης*. 23-26 Νοεμβρίου 2017. 9(6B) (σελ. 121-123). Ανακτήθηκε 7/3/2020 από: <https://docplayer.gr/10384419-Shediasmos-anaptyxi-ki-axiopoisi-ekpaideytikoy-ylikoy-stin-exae.html>

Σπαντιδάκης, Γ., Αναστασιάδης, Π., Βασαρμίδου, Δ. (2011). Παιδαγωγικός Σχεδιασμός για την ανάπτυξη διαδικτυακών μαθησιακών περιβαλλόντων για το έργο «Ελληνόγλωσση Πρωτοβάθμια και Δευτεροβάθμια Διαπολιτισμική Εκπαίδευση στη Διασπορά», Εισήγηση σε διημερίδα στα πλαίσια του έργου «Ελληνόγλωσση Πρωτοβάθμια και Δευτεροβάθμια Διαπολιτισμική Εκπαίδευση στη Διασπορά». Ρέθυμνο.

Τσαχάκη, Κ. (2019). *ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ ΚΑΙ ΑΠΟΤΙΜΗΣΗ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΗΣ ΣΧΟΛΙΚΗΣ ΕΞ ΑΠΟΣΤΑΣΕΩΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΤΗΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ: Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΦΟΡΤΕΤΖΑΣ ΡΕΘΥΜΝΟΥ*. (Μεταπτυχιακή εργασία). Πανεπιστήμιο Κρήτης, Ρέθυμνο.

Τσιώλης Γ. (2015). Ανάλυση ποιοτικών δεδομένων: διλήμματα, δυνατότητες, διαδικασίες. Στο Γ. Πυργιωτάκης & Χρ. Θεοφιλίδης (επιμ.) *Ερευνητική Μεθοδολογία στις Κοινωνικές Επιστήμες και στην Εκπαίδευση. Συμβολή στην επιστημολογική θεωρία και την ερευνητική πράξη*. (σ. 473-478). Αθήνα: Πεδίο

Φραγκουδάκη, Α. (1985). *Κοινωνιολογία της Εκπαίδευσης, Θεωρίες για την κοινωνική ανισότητα στο σχολείο*. Αθήνα: ΠΑΠΑΖΗΣΗ.

Χουλιάρη, Ξ., Λιοναράκης, Α., Σπανακά, Α. (2011). Η έννοια της πολυμορφικότητας στο ΕξΑΕ διδακτικό υλικό: θεώρηση, σχεδιασμός, ζητήματα εφαρμογής. 6^ο Διεθνές Συνέδριο για την Ανοικτή και Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση. Λουτράκι Νοέμβριος 2011. Ανακτήθηκε 2/3/2020 από: <https://eproceedings.epublishing.ekt.gr/index.php/openedu/article/view/767/799>

Αικατερίνη Θεοδούλου, Σχολική Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση:
Σχεδιασμός, Υλοποίηση και Αποτίμηση συμπληρωματικού
εκπαιδευτικού υλικού με τη μεθοδολογία της ΕξΑΕ στο μάθημα
της Ιστορίας Γ' Δημοτικού, ενότητα: «Ο Κυκλαδικός Πολιτισμός»

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ:

- Bruner, J. (1960). *The Process of Education*. Harvard: Harvard University Press.
- Bruner, J. (1996). *The culture of Education*. Cambridge: Harvard University Press.
- Chaney, B.H. (2006). *History, theory, and quality indicators of distance education: A literature review*.
- Downes, S. (2008). Places to go:Connectivism& connective Knowledge. *Innovate*, 5(1).
- Holmberg, B. (2008). *The evolution, principles, and practices of distance education*. Oldenburg, D.E.:BIS-Verlagder.
- Keegan, D. (1996). *Foundations of Distance education*. London: Routledge.
- Mayer, R. E. (2001). *Multimedia learning*. New York: Cambridge University Press.
- Vygotsky, L.S. (1978). *Mind in Society: The Development of Higher Psychological processes*. Cambridge: Harvard University Press.
- Richardson, J., & Swan, K. (2003). Examining social presence in online courses in relation to students' perceived learning and satisfaction. *Journal of Asynchronous Learning Networks*, 7(1), 68-87.
- Saba, F. (2011). Distance education in the United States: Past, present, future. *Educational Technology*, 51(6).11.
- Siemens, G. (2007). Connectivism: Creating a learning ecology in distributed environments. In T. Hug (Ed.), *Didactics of microlearning: Concepts, discourses and examples*. Munster, Germany: WaxmannVerlag.
- Stein, D.S., & Wanstreet, C.E. (2003). Role of social presence, choice of online or face-to-face group format, and satisfaction with perceived knowledge gained in a distance learning environment. *Proceedings of the Midwest Research-to-Practice Conference in Adult, Continuing and Community Education* (pp.193-198).The Ohio State University, Columbus, OH, 8-10 October 2003.
- Symner,J. (2000). Serving the system: A critical history of distance education. *Openlearning*, 15(3), 267-285.

*Αικατερίνη Θεοδούλου, Σχολική Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση:
Σχεδιασμός, Υλοποίηση και Αποτίμηση συμπληρωματικού
εκπαιδευτικού υλικού με τη μεθοδολογία της ΕξΑΕ στο μάθημα
της Ιστορίας Γ' Δημοτικού, ενότητα: «Ο Κυκλαδικός Πολιτισμός»*

Παράρτημα Α: «Επιστολή ενημέρωσης των εκπαιδευτικών» - «Ερωτήσεις της συνέντευξης»

Ενημερωτική επιστολή των εκπαιδευτικών

Αγαπητοί συνάδελφοι,

είμαι εν ενεργεία δασκάλα σε δημοτικό σχολείο της πόλης των Χανίων. Τα τελευταία δύο χρόνια παρακολουθώ στο Πανεπιστήμιο Κρήτης στο Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης το Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Σπουδών με τίτλο: **«Επιστήμες της Αγωγής- Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση με τη χρήση των ΤΠΕ (e-Learning)»**.

Στα πλαίσια της διπλωματικής μου εργασίας, με θέμα: **«Σχεδιασμός, Υλοποίηση και Αποτίμηση συμπληρωματικού εκπαιδευτικού υλικού με τη μέθοδο της ΕξΑΕ στο μάθημα της Ιστορίας ενότητα: «Ο Κυκλαδικός Πολιτισμός»**, δημιούργησα το μάθημα, που θα παρακολουθήσετε, με στόχο να διευκολύνει τους μαθητές να επεξεργαστούν, να κατανοήσουν και να εμπεδώσουν καλύτερα τη θεματική ενότητα, που διαπραγματεύεται.

Οι δραστηριότητες, που περιέχονται στο υλικό, μπορούν να πραγματοποιηθούν από τον/την κάθε μαθητή/τρια χωριστά είτε μέσα στη σχολική τάξη είτε εξ αποστάσεως από το σπίτι του μέσω ηλεκτρονικού υπολογιστή. Θα ήταν χρήσιμο, το υλικό να συνδυαστεί και με συζήτηση αλλά και δραστηριότητες μέσα στην τάξη, ώστε οι μαθητές/τριες να μπορέσουν να εκφραστούν ψυχοκινητικά και να αλληλεπιδράσουν μεταξύ τους. Είναι στην ευχέρεια του/της κάθε εκπαιδευτικού πώς θα επιλέξει να διαχειριστεί το εκπαιδευτικό υλικό.

Στην παρούσα εργασία τέθηκαν τρεις ερευνητικοί στόχοι:

1. Ποιες είναι οι προδιαγραφές και τα χαρακτηριστικά, που πρέπει να έχει ένα εκπαιδευτικό υλικό ΕξΑΕ;
2. Ποιες είναι οι απόψεις των εκπαιδευτικών αναφορικά με την ποιότητα του υλικού;

*Αικατερίνη Θεοδούλου, Σχολική Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση:
Σχεδιασμός, Υλοποίηση και Αποτίμηση συμπληρωματικού
εκπαιδευτικού υλικού με τη μεθοδολογία της ΕξΑΕ στο μάθημα
της Ιστορίας Γ' Δημοτικού, ενότητα: «Ο Κυκλαδικός Πολιτισμός»*

3. Πώς θεωρούν οι εκπαιδευτικοί το ενδεχόμενο να συνδυάζουν τον συμβατικό τρόπο διδασκαλίας παράλληλα με τη χρήση του κατάλληλου ψηφιακού εκπαιδευτικού υλικού σχεδιασμένου με τη μεθοδολογία της ΕξΑΕ;

Το πρώτο ερευνητικό ερώτημα απαντάται μέσα από τη βιβλιογραφική επισκόπηση της εργασίας. Τα άλλα δύο θα απαντηθούν με την ευγενική και εθελοντική συμμετοχή σας στην έρευνα.

Αφού ολοκληρώσετε τη μελέτη του μαθήματος, θα μοιραστείτε μαζί μου τις εμπειρίες, που αποκομίσατε από το μάθημα και τις απόψεις σας σχετικά με τους ερευνητικούς στόχους. Το ερευνητικό εργαλείο είναι η προφορική συνέντευξη και η συμμετοχή σας θα είναι ανώνυμη. Οι απαντήσεις των ερωτήσεων θα είναι εμπιστευτικές και θα χρησιμοποιηθούν αποκλειστικά για τους σκοπούς της έρευνας.

Σας ευχαριστώ εκ των προτέρων για τη συμμετοχή σας.

Κατερίνα Θεοδούλου

Τρόποι επικοινωνίας: (e-mail: katetheodoulou@gmail.com-τηλ.6945 388 848)

Ερωτήσεις της Συνέντευξης

Προσωπικά στοιχεία:

Φύλο: Άντρας Γυναίκα

Ηλικία: 25-35, 35-45, 45-55, 55-65 ετών

Χρόνια Εμπειρίας: 10-15, 15-25, 25-35, 35 έτη και άνω

Επίπεδο γνώσης Υπολογιστών: B1 επιπέδου, B2 επιπέδου, χωρίς πιστοποίηση

Κάτοχος Μεταπτυχιακού Τίτλου: Ναι Όχι

Γενικές/αρχικές ερωτήσεις:

1. Χρησιμοποιείτε γενικά τον υπολογιστή στη διδασκαλία σας; Α, ναι, σε ποια μαθήματα

κυρίως;.....
.....
.....
.....

2. Πώς τον χρησιμοποιείτε;

- για να δώσετε ασκήσεις εμπέδωσης
- για να βρείτε περαιτέρω πηγές
- για ανακεφαλαίωση
- για εμπλουτισμό του μαθήματος με άλλα γνωστικά πεδία (μουσική, ζωγραφική, χορό, ευέλικτη ζώνη, περιβαλλοντική εκπαίδευση κ.ά.)
- άλλο.....

Οι ερωτήσεις που ακολουθούν είναι καταχωρημένες σε άξονες για τις ανάγκες της έρευνας. Παρακαλώ να απαντήσετε αυθόρμητα και ειλικρινά.

1^{ος} Άξονας: Χρήση εκπαιδευτικού υλικού

1. Το εκπαιδευτικό υλικό, που μελετήσατε, έχει **ευκολία χρήσης** τόσο ως προς την πλοήγηση όσο και προς τον χειρισμό;

2. Ως προς την **καθοδήγηση** που προσφέρει, δίνει συμβουλές για τις απαιτούμενες ενέργειες; Έχει οδηγό μελέτης; Υπάρχει ενημέρωση για τις δραστηριότητες, που περιλαμβάνει;
3. Το εκπαιδευτικό υλικό είναι **ενέλικτο** δηλαδή προσαρμόζεται στις ανάγκες των μαθητών ανάλογα με το επίπεδο μάθησης και τα ενδιαφέροντα του καθενός;
4. Είναι **ελκυστικό**; Έχει ευανάγνωστα κείμενα, χωρίς ορθογραφικά, συντακτικά και γραμματικά λάθη; Οριοθετούνται οι αλλαγές στα κεφάλαια ή τις ενότητες μέσα από σαφείς αναφορές και τυπογραφικά μέσα; Έχει φιλικό/προσωπικό ύφος;
5. **Αξιοποιεί τον Η/Υ και τις ΤΠΕ**; Μπορεί να εφαρμοστεί με βάση τις υλικοτεχνικές υποδομές του σχολείου και τον τεχνολογικό εξοπλισμό των μαθητών/τριών στο σπίτι;

2^{ος} Άξονας: Κατανόηση Περιεχομένου

Ερωτήσεις ως προς το **Περιεχόμενο και τη Δομή**:

1. Είναι απλή και κατανοητή η γλώσσα του γνωστικού αντικειμένου;
2. Το περιεχόμενο καλύπτει τους μαθησιακούς στόχους;
3. Υπάρχει αλληλουχία στη δομή;
4. Προωθείται η ανακαλυπτική μάθηση;
5. Το περιεχόμενο ανταποκρίνεται στο μαθησιακό επίπεδο και την ηλικία των μαθητών/τριών;

Ερώτηση ως προς το **Πολυμεσικό Περιβάλλον**:

1. Το Πολυμεσικό Περιβάλλον βοηθά τους στόχους και την καλύτερη κατανόηση του μαθησιακού υλικού;

Ερώτηση ως προς την **Αυτοαξιολόγηση**:

1. Το υλικό δίνει την ευκαιρία στον/στη μαθητή/τρια για αυτοαξιολόγηση επιβραβεύοντας τις σωστές και ενθαρρύνοντας τις λάθος απαντήσεις;

Ερώτηση ως προς τη **Διάδραση-Ενεργή συμμετοχή των μαθητών**:

1. Εξασφαλίζει την ενεργή συμμετοχή των μαθητών/τριών μέσα από τα τεστ αυτοαξιολόγησης και τις διάφορες δραστηριότητες;

Ερώτηση ως προς την **Αλληλεπίδραση με τον /τη Δάσκαλο/α:**

1. Συμβάλλει στην επικοινωνία και αλληλεπίδραση με τον/τη δάσκαλο/α μέσα από την ανατροφοδότηση των τεστ και τη δυνατότητα ανταλλαγής μηνυμάτων ή άλλων πληροφοριών;

Ερώτηση ως προς την **Εξατομίκευση της διδασκαλίας και το στυλ μάθησης του/της κάθε μαθητή/τριας:**

1. Σέβεται το ρυθμό μελέτης κάθε μαθητή/τριας με την ανάλογη προσαρμογή των διδακτικών προσεγγίσεων;

Ερώτηση ως προς την **Εμψύχωση:**

1. Το περιεχόμενο, με την πολυαισθητηριακή προσέγγιση της διδασκαλίας, κινητοποιεί ευχάριστα και εμψυχώνει τους/τις μαθητές/τριες;

Ερώτηση ως προς τη **Διαθεματικότητα:**

1. Το περιεχόμενο του υλικού συνδυάζει γνώσεις από διαφορετικές γνωστικές περιοχές;

3^{ος} Άξονας: Ανάπτυξη της Ιστορικής Σκέψης

Ερώτηση ως προς την **Ιστορική Ερμηνεία των Πηγών:**

1. Η σωστή χρήση των πηγών (παρατήρηση, διερεύνηση, σύγκριση, ερμηνεία) βοηθά τον/τη μαθητή/α στην εξαγωγή λογικών συμπερασμάτων;

Ερώτηση ως προς την **Ανάπτυξη της Φαντασίας και της Ενσυναίσθησης:**

1. Με τις ερωτήσεις ανοιχτού τύπου, τις δραστηριότητες όπως π.χ. Padlet, αντιστοίχιση αιτιών-συνεπειών, αναπτύσσεται η ιστορική φαντασία και η ενσυναίσθηση των μαθητών;

Ερώτηση ως προς τη **Διδασκαλία της Ιστορίας:**

1. Μέσα από τις εικόνες, τις χρονογραμμές, τις δραστηριότητες με παζλ, κρυπτόλεξα, Padlet, αντιστοιχίσεις, γίνεται καλύτερη η κατανόηση του ιστορικού περιβάλλοντος;
2. Με την πολυτροπικότητα της διδασκαλίας επιτυγχάνεται η ενίσχυση της μάθησης, η δημιουργία κριτικής ιστορικής σκέψης των μαθητών;
3. Ενισχύονται οι μεταγνωστικές δεξιότητες;
4. Η πολυαισθητηριακή προσέγγιση βοηθά στην κατανόηση του παρελθόντος και στη δημιουργία ψυχαγωγικής διάθεσης και υπέρβασης της πλήξης;

Ερώτηση ως προς την **Ιστορική Αναβίωση**:

1. Προάγεται η ιστορική αναβίωση μέσα από τις εικονικές επισκέψεις στο Μουσείο Κυκλαδικής Τέχνης ή σε σχετικούς αρχαιολογικούς χώρους;

Ερώτηση ως προς τη **Σχετικοποίηση των Δεδομένων**:

1. Μέσα από τη διαθεματικότητα συσχετίζουν οι μαθητές/τριες τα νέα δεδομένα (τη νέα γνώση) με τη δική τους πραγματικότητα;

Ερώτηση ως προς την **Ανάπτυξη Διαύλων Επικοινωνίας μεταξύ των εκπαιδευομένων**:

1. Δίνεται η δυνατότητα ανάπτυξης διαύλων επικοινωνίας μεταξύ των εκπαιδευομένων με στόχο την ανατροφοδότησή τους μέσα από δραστηριότητες κοινοποίησης κειμένου στην τάξη, δημιουργίας και ανάρτησης ψηφιακού τοίχου, συμμετοχή σε παιχνίδια ρόλων και δημιουργίας ποιημάτων ή άλλων καλλιτεχνημάτων;

Ερώτηση ως προς την **Ανάπτυξη Πρωτοβουλιών για Περαιτέρω Διερεύνηση**:

1. Δίνονται πρωτοβουλίες για περαιτέρω διερεύνηση του γνωστικού αντικειμένου με την προτροπή για παρακολούθηση βίντεο, παρατήρηση εικόνων και ιστορικών καταλοίπων;

4^{ος} Άξονας: Τρόπος διδασκαλίας της Ιστορίας

Ποια πρόταση σας ταιριάζει περισσότερο;

1. Είναι προτιμότερη η διδασκαλία μόνο με το σχολικό βιβλίο.

*Αικατερίνη Θεοδούλου, Σχολική Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση:
Σχεδιασμός, Υλοποίηση και Αποτίμηση συμπληρωματικού
εκπαιδευτικού υλικού με τη μεθοδολογία της ΕξΑΕ στο μάθημα
της Ιστορίας Γ' Δημοτικού, ενότητα: «Ο Κυκλαδικός Πολιτισμός»*

2. Είναι προτιμότερη η διδασκαλία, που συνδυάζει το σχολικό βιβλίο με τη χρήση του κατάλληλου ψηφιακού εκπαιδευτικού υλικού.
3. Είναι προτιμότερη η διδασκαλία μόνο με τη χρήση του ψηφιακού εκπαιδευτικού υλικού.

5^{ος} Άξονας: Προτάσεις βελτίωσης

1. Πώς θα χαρακτηρίζατε τη *γενική εικόνα του εκπαιδευτικού υλικού*; Ποια θεωρείτε τα δυνατά του σημεία;
2. Θα είχατε *προτάσεις για βελτίωση*;
3. Υπάρχει *κάτι άλλο*, που θα θέλατε να σχολιάσετε;

Ευχαριστώ πολύ για τη συνεργασία!

Παράρτημα Β: «Συνεντεύξεις των Εκπαιδευτικών»

1^η Συνέντευξη: Ε1

Σ. Καλώς ήρθατε στην συνέντευξη! Όπως σας ενημέρωσα και στην επιστολή η συνέντευξη θα ηχογραφηθεί και είναι ανώνυμη. Ας κάνουμε πρώτα κάποιες γενικές ερωτήσεις γνωριμίας. Είστε, λοιπόν, γυναίκα.

Σ. Η ηλικία σας;

Ε. Μεταξύ 45-55 ετών

Σ. Η διδακτική σας εμπειρία;

Ε. Είναι 25-35 χρόνια.

Σ. Έχετε πιστοποίηση Η/Υ;

Ε. Όχι δεν έχω πιστοποίηση Η/Υ.

Σ. Έχετε μεταπτυχιακές σπουδές;

Ε. Όχι, δεν έχω τίτλο μεταπτυχιακών σπουδών.

Σ. Τον Η/Υ τον χρησιμοποιείτε στη διδασκαλία σας;

Ε. Ναι, σε όλα τα μαθήματα και ανάλογα με τις ανάγκες του κάθε μαθήματος.

Σ. Ωραία, τώρα ας μπούμε στην κυρίως συνέντευξη.

1^{ος} άξονας:

Σ. Το υλικό, που μελετήσατε, παρουσιάζει ευκολία στη χρήση του; Ως προς την πλοήγηση και τον χειρισμό;

Ε. Ναι, είναι απόλυτα εύχρηστο και φαντάζομαι θα είναι και για τους μαθητές τόσο στην πλοήγηση όσο και στον χειρισμό.

Σ. Ως προς την καθοδήγηση, που προσφέρει;

Ε. Τι ακριβώς εννοείς;

Σ. Δηλαδή δίνει συμβουλές για τις απαιτούμενες ενέργειες; Έχει οδηγό μελέτης; Υπάρχει ενημέρωση για τις δραστηριότητες, που περιλαμβάνει;

Ε. Ναι, όλες οι απαιτούμενες οδηγίες για την ορθή χρήση παρέχονται με σαφήνεια μέσα στο υλικό.

Σ. Το εκπαιδευτικό υλικό είναι ευέλικτο δηλαδή προσαρμόζεται στις ανάγκες των μαθητών/τριών ανάλογα με το επίπεδο μάθησης και τα ενδιαφέροντα τους;

Ε. Θεωρώ πως ναι, απευθύνεται σε όλους τους/τις μαθητές/τριες ανεξαρτήτως μαθησιακού επιπέδου.

Σ. Μπορείτε να μου το εξηγήσετε λίγο καλύτερα αυτό;

Ε. Ναι, με βάση την εμπειρία μου πιστεύω ότι όλα τα παιδιά ανεξάρτητα από το μαθησιακό τους επίπεδο είτε είναι δυνατά γνωστικά είτε είναι αδύναμα και με μαθησιακά θέματα θα μπορούν να ανταποκριθούν στο υλικό αυτό ή τουλάχιστον σε κάποιο μέρος του.

Σ. Θα λέγατε ότι είναι ελκυστικό;

Ε. Το υλικό είναι εξαιρετικά ελκυστικό και ευχάριστο, με ευανάγνωστα γράμματα, χωρίς ορθογραφικά ή συντακτικά λάθη, έχει πολύ φιλικό ύφος και ξεφεύγει εντελώς από την παραδοσιακή διδασκαλία και την απλή χρήση Η/Υ, όπως συνήθως γίνεται σήμερα.

Σ. Το υλικό, που μελετήσατε, αξιοποιεί τον Η/Υ και τις ΤΠΕ και μπορεί να εφαρμοστεί με βάση τις υλικοτεχνικές υποδομές του σχολείου ή τον τεχνολογικό εξοπλισμό των μαθητών/τριών στο σπίτι;

Ε. Το συγκεκριμένο υλικό οπωσδήποτε αξιοποιεί τον Η/Υ και τις ΤΠΕ αλλά απευθύνεται σε μια άριστα τεχνολογικά εξοπλισμένη τάξη, με άριστα καταρτισμένο εκπαιδευτικό, που θα πρέπει να κατέχει τη χρήση όλων αυτών των εξαιρετικών εργαλείων, απαραίτητα να υπάρχει και στο σπίτι ο εξοπλισμός έτσι, ώστε και τα παιδιά να ανατρέξουν, όποτε επιθυμούν, στο υλικό. Δυστυχώς, στον τομέα αυτό το ελληνικό σχολείο υστερεί τραγικά. Ο εξοπλισμός είναι απαρχαιωμένος και έχοντας την τύχη ή ατυχία να βρεθώ στη συγκυρία της υποχρεωτικής εξ αποστάσεως διδασκαλίας λόγω πανδημίας, ήρθα αντιμέτωπη με την απόλυτη άρνηση γονέων και παιδιών να δεχθούν κάτι τόσο διαφορετικό όμως απόλυτα αναγκαίο. Επίσης, θα επαναλάβω ότι είναι ένα υλικό, που χρειάζεται εξειδικευμένες γνώσεις από τον/την

εκπαιδευτικό και πάρα πολύ προσεκτική χρήση πηγών, πληροφοριών κλπ. όχι άκριτη και αλόγιστη, που γίνεται συνήθως.

2^{ος} άξονας

Σ. Πως το αξιολογείτε ως προς το περιεχόμενο και τη δομή;

Ε. Δηλαδή;

Σ. Ως προς γλώσσα, τους μαθησιακού στόχους την αλληλουχία στη δομή, αν προωθείται η ανακαλυπτική μάθηση και αν ανταποκρίνεται στο μαθησιακό επίπεδο και την ηλικία των μαθητών/τριών.

Ε. Κοίτα, το υλικό έχει σίγουρα απλή και κατανοητή γλώσσα και καλύπτει τους μαθησιακούς στόχους, που έχουν τεθεί. Υπάρχει αλληλουχία στη δομή και θεωρώ ότι προωθείται η ανακαλυπτική μάθηση και σίγουρα, πιστεύω, ότι ανταποκρίνεται στο μαθησιακό επίπεδο και την ηλικία των μαθητών/τριών.

Σ. Το πολυμεσικό περιβάλλον πιστεύετε ότι βοηθά την επίτευξη των στόχων και την καλύτερη κατανόηση του μαθησιακού υλικού;

Ε. Ναι, δε θα μπορούσα να σκεφτώ καλύτερο περιβάλλον, όχι μόνο βοηθά αλλά, θα τολμούσα να πω, ότι εξιτάρει. Φαντάζομαι, ότι θα κάνει τα παιδιά να κατανοούν και να επιδιώκουν να «περπατήσουν» το μονοπάτι της γνώσης αβίαστα και με ενθουσιασμό.

Σ. Πιστεύετε ότι δίνει την ευκαιρία στον/στη μαθητή/τρια για Αυτοαξιολόγηση επιβραβεύοντας τις σωστές και ενθαρρύνοντας τις λάθος απαντήσεις;

Ε. Επειδή το υλικό επιβραβεύει τις σωστές και ενθαρρύνει τις λάθος απαντήσεις, θεωρώ ότι αυτό το καθιστά απόλυτα φιλικό, πράγμα που δεν αγχώνει τα παιδιά όσο η παραδοσιακή αξιολόγηση και φυσικά με τον τρόπο αυτό προωθεί την αυτοαξιολόγηση. Το σύνηθες είναι να κοιτούν μόνο τον βαθμό επίδοσης παιδιά και γονείς, χωρίς να εξετάζουν και να διορθώνουν τα λάθη στην παραδοσιακή αξιολόγηση.

Σ. Θεωρείτε ότι μέσα από τις διάφορες δραστηριότητες και τα τεστ αυτοαξιολόγησης εξασφαλίζει την ενεργή συμμετοχή των μαθητών/τριών;

Ε. Πιστεύω πως προωθεί σημαντικά την αυτοαξιολόγηση. Εδώ έχουμε ένα ευχάριστο και χαλαρό τρόπο αυτοαξιολόγησης με ενθαρρυντικό χαρακτήρα.

Σ. Θεωρείται ότι το υλικό συμβάλλει στην επικοινωνία κα αλληλεπίδραση με τον/τη δάσκαλο/α τόσο μέσα από την ανατροφοδότηση των τεστ όσο και με τη δυνατότητα ανταλλαγής μηνυμάτων ή άλλων πληροφοριών;

Ε. Σίγουρα βοηθάει και χαίρομαι, που έχει προβλεφθεί έτσι, ώστε να μη χαλαρώνει η σχέση μαθητή-εκπαιδευτικού.

Σ. Πιστεύετε ότι σέβεται τον ρυθμό μελέτης κάθε μαθητή/τριας με την ανάλογη προσαρμογή των διδακτικών προσεγγίσεων;

Ε. Όπως προανέφερα, απευθύνεται από τον άριστο έως τον μαθητή με μαθησιακές δυσκολίες. Σέβεται τον ρυθμό μελέτης του κάθε μαθητή/τριας και καλύπτει το φάσμα μίας σύγχρονης τάξης.

Σ. Πιστεύετε ότι η πολυαισθητηριακή προσέγγιση της διδασκαλίας κινητοποιεί ευχάριστα και εμπνυχώνει τους μαθητές/τριες;

Ε. Απόλυτα. Η χαρά του υλικού αυτού είναι αυτό ακριβώς, ότι εμπνυχώνει και κινητοποιεί τους μαθητές να είναι παιχνίδι.

Σ. Θεωρείτε ότι το περιεχόμενο του υλικού συνδυάζει γνώσεις από διαφορετικές γνωστικές περιοχές;

Ε. Ασφαλώς και απλώνεται σε πολλούς τομείς, μουσική, δραματοποίηση, εικαστικά, λογοτεχνία κ.ά.

3^{ος} άξονας:

Σ. Θεωρείτε ότι η σωστή χρήση των πηγών δηλαδή παρατήρηση, διερεύνηση, σύγκριση, ερμηνεία βοηθά τον/τη μαθητή/α στην εξαγωγή λογικών συμπερασμάτων;

Ε. Ναι.

Σ. Πιστεύετε ότι με τις ερωτήσεις ανοιχτού τύπου, τις δραστηριότητες όπως π.χ. Padlet, αντιστοίχιση αιτιών-συνεπειών, αναπτύσσεται η ιστορική φαντασία και η ενσυναίσθηση;

Ε. Σαφώς, χωρίς καμία αμφισβήτηση.

Σ. Σε ό,τι αφορά τη διδασκαλία της Ιστορίας, μέσα από τις εικόνες, τις χρονογραμμές, τις δραστηριότητες με παζλ, κρυπτόλεξα, Padlet, αντιστοιχίσεις, πιστεύετε ότι γίνεται καλύτερη η κατανόηση του ιστορικού περιβάλλοντος;

Ε. Ναι και όχι μόνο. Όπως έχω επισημάνει, δημιουργεί όλο αυτό και μια νότα χαράς και παιχνιδιού.

Σ. Η πολυτροπικότητα στην διδασκαλία πιστεύετε ότι ενισχύει τη μάθηση, τη δημιουργία κριτικής ιστορικής σκέψης και ίσως να ενισχύει τις μεταγνωστικές δεξιότητες των παιδιών;

Ε, Ναι, το πιστεύω.

Σ. Η πολυαισθητηριακή προσέγγιση της διδασκαλίας βοηθά στην κατανόηση του παρελθόντος και στη δημιουργία ψυχαγωγικής διάθεσης και υπέρβασης της πλήξης;

Ε. Κοίτα, κατά τη γνώμη μου είναι ένα υλικό, που μαζί του το βέβαιο είναι ότι δε θα πλήξει κανείς και δε θα βαρεθεί κανένας μέσα στην τάξη. Είναι ο ιδανικότερος τρόπος κατανόησης του παρελθόντος μέσα από τόσες πηγές, οπτικοακουστικό υλικό, περιήγηση ...

Σ. Μέσα από τις εικονικές επισκέψεις στο Μουσείο Κυκλαδικής Τέχνης ή σε σχετικούς αρχαιολογικούς χώρους θεωρείτε ότι προάγεται η ιστορική αναβίωση;

Ε. Ναι, οπωσδήποτε.

Σ. Μέσα από τη διαθεματικότητα οι μαθητές/τριες συσχετίζουν τις νέες γνώσεις με τη δική τους πραγματικότητα;

Ε. Ναι, σίγουρα μπορούν να κάνουν αναγωγές και συσχετίσεις με τα δικά τους βιώματα και εικόνες.

Σ. Θα ήθελα τώρα να μου πείτε αν πιστεύετε ότι αναπτύσσονται διάλογοι επικοινωνίας μεταξύ των εκπαιδευομένων, με στόχο την ανατροφοδότησή τους, μέσα από τις δραστηριότητες κοινοποίησης κειμένου, δημιουργίας ψηφιακού τοίχου, συμμετοχής σε παιχνίδια ρόλων, δημιουργίας ποιημάτων ή άλλων καλλιτεχνημάτων;

Ε. Ναι, πιστεύω αυτό ότι συμβαίνει. Επίσης, όταν τα παιδιά εφαρμόσουν μέσα στην τάξη π.χ. ένα παιχνίδι ρόλων ή φτιάξουν και τυπώσουν ένα Padlet σίγουρα ανοίγει το

δρόμο για ανάπτυξη επικοινωνίας μεταξύ των μαθητών αλλά και των μαθητών/τριών με τον δάσκαλο ή τη δασκάλα τους.

Σ. Θεωρείτε ότι δίνονται πρωτοβουλίες για περαιτέρω διερεύνηση του γνωστικού αντικειμένου με την προτροπή για παρακολούθηση βίντεο, την παρατήρηση εικόνων ή άλλων ιστορικών καταλοίπων;

Ε. Ναι, το πιστεύω αυτό ότι συμβαίνει. Μέσα από τις νύξεις του υλικού σε διάφορα σημεία των μαθημάτων δίνεται η δυνατότητα στα παιδιά, που το επιθυμούν, να δουν ή να μάθουν κάτι περισσότερο.

4^{ος} άξονας:

Σ. Ποια από τις προτάσεις, που θα σας διαβάσω, σας ταιριάζει περισσότερο;

1. Είναι προτιμότερη η διδασκαλία μόνο με το σχολικό βιβλίο.
2. Είναι προτιμότερη η διδασκαλία, που συνδυάζει το σχολικό βιβλίο με τη χρήση του κατάλληλου ψηφιακού εκπαιδευτικού υλικού.
3. Είναι προτιμότερη η διδασκαλία μόνο με τη χρήση του ψηφιακού εκπαιδευτικού υλικού.

Ε. Η δεύτερη, δηλαδή προτιμώ τη διδασκαλία που συνδυάζει το σχολικό βιβλίο με τη χρήση του κατάλληλου ψηφιακού εκπαιδευτικού υλικού.

5^{ος} άξονας:

Σ. Πώς θα χαρακτηρίζατε τη γενική εικόνα του εκπαιδευτικού υλικού και ποια θεωρείτε τα δυνατά του σημεία;

Ε. Από την αρχή τραβάει τον ακροατή με ήρεμο και απλό τρόπο, αβίαστα, με τρόπο ιδανικό για την ηλικία που απευθύνεται, παρέχει «οάσεις» χαλάρωσης με παιχνίδια και μουσική, τα οποία όμως παρέχουν πάλι γνώσεις και προωθούν τη διαδικασία μάθησης. Εξαιρετικό υλικό, φροντισμένο μέχρι την τελευταία λεπτομέρεια, κρατάει σε ευχάριστη εγρήγορση και σίγουρα βοηθάει όλα ανεξαιρέτως τα παιδιά άσχετα ικανοτήτων ή δυσκολιών. Αυτή ήταν ακριβώς και η αίσθηση, που μου έδωσε από την πρώτη κιόλας στιγμή, προωθείται η μαθησιακή ισότητα και η παροχή ίσων μαθησιακών ευκαιριών.

Σ. Θα είχατε προτάσεις για βελτίωση;

*Αικατερίνη Θεοδούλου, Σχολική Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση:
Σχεδιασμός, Υλοποίηση και Αποτίμηση συμπληρωματικού
εκπαιδευτικού υλικού με τη μεθοδολογία της ΕξΑΕ στο μάθημα
της Ιστορίας Γ' Δημοτικού, ενότητα: «Ο Κυκλαδικός Πολιτισμός»*

Ε. Καμία.

Σ. Υπάρχει κάτι άλλο που θα θέλατε να σχολιάσετε;

Ε. Να υποβάλω τα συγχαρητήριά μου και να τολμήσω να κάνω μία ευχή. Μακάρι να έρθει η στιγμή, που όλα τα σχολεία να έχουν τη δυνατότητα να παρέχουν τέτοιο υλικό και οι εκπαιδευτικοί να έχουν τη δυνατότητα να το παράξουν.

Σ. Ευχαριστώ πολύ για τη συνέντευξη.

2^η Συνέντευξη: Ε2

Σ. Καλώς ήρθατε στην συνέντευξη! Όπως σας ενημέρωσα και στην επιστολή, η συνέντευξη θα ηχογραφηθεί και είναι ανώνυμη. Ας κάνουμε πρώτα κάποιες γενικές ερωτήσεις γνωριμίας. Είστε, λοιπόν, γυναίκα.

Σ. Η ηλικία σας;

Ε. Μεταξύ 25-35 ετών.

Σ. Η διδακτική σας εμπειρία;

Ε. 10-15 χρόνια.

Σ. Έχετε πιστοποίηση Η/Υ;

Ε. Έχω πιστοποίηση Α επιπέδου.

Σ. Έχετε μεταπτυχιακές σπουδές;

Ε. Όχι, δεν έχω τίτλο μεταπτυχιακών σπουδών.

Σ. Τον Η/Υ τον χρησιμοποιείτε στη διδασκαλία σας;

Ε. Ναι, στη Γλώσσα και τα Μαθηματικά, για να δώσω ασκήσεις εμπέδωσης και για να βρω περαιτέρω πηγές.

Σ. Ωραία, τώρα ας μπούμε στην κυρίως συνέντευξη.

1^{ος} άξονας:

Σ. Το εκπαιδευτικό υλικό, που μελετήσατε, θα λέγατε ότι έχει ευκολία χρήσης;

Ε. Ναι, θα έλεγα ότι το χαρακτηρίζει ευκολία στη χρήση τόσο στην πλοήγηση όσο και στον χειρισμό και μάλιστα στην πλοήγηση βοηθά ιδιαίτερα ο οδηγός, που περιέχει απλά και κατανοητά σύμβολα-εικονίδια.

Σ. Πώς θα το χαρακτηρίζατε ως προς την καθοδήγηση, που προσφέρει, δίνει συμβουλές, έχει οδηγό μελέτης, υπάρχει ενημέρωση για τις δραστηριότητες που περιλαμβάνει;

Ε. Ναι, οι συμβουλές είναι ξεκάθαρες και σαφείς. Η διατύπωση δεν αφήνει περιθώρια για απορίες ή παρερμηνείες και ο οδηγός μελέτης πολύ κατατοπιστικός.

Σ. Το υλικό θα λέγατε ότι είναι ευέλικτο δηλαδή προσαρμόζεται στις ανάγκες των μαθητών/τριών ανάλογα με το επίπεδο μάθησης και τα ενδιαφέροντα τους;

Ε. Σίγουρα θα το χαρακτήριζα ευέλικτο. Σημαντικό είναι ότι δεν υποχρεώνει τους/τις μαθητές/τριες να ολοκληρώσουν όλες τις δραστηριότητες, μπορούν να παραλείψουν κάποια ή να επιστρέψουν αργότερα και να ασχοληθούν μαζί της.

Σ. Το βρίσκετε ελκυστικό, έχει ευανάγνωστα τα κείμενα, οριοθετούνται αλλαγές στα κεφάλαια ή τις ενότητες, έχει φιλικό ύφος;

Ε. Είναι ιδιαίτερα ελκυστικό και παρουσιάζεται με κατάλληλη διάταξη στις διαφάνειες. Το πλήθος και η ποιότητα του οπτικοακουστικού υλικού που παρουσιάζεται, αλλά και η έμφαση στη λεπτομέρεια σε ενθαρρύνουν να συνεχίσεις με ενθουσιασμό και ανυπομονησία! Δεν υπάρχουν ορθογραφικά ή συντακτικά λάθη και το ύφος είναι αρκετά φιλικό.

Σ. Κρίνετε ότι αξιοποιεί τον Η/Υ και τις ΤΠΕ και μπορεί να εφαρμοστεί με βάση τις υλικοτεχνικές υποδομές του σχολείου ή τον τεχνολογικό εξοπλισμό των μαθητών/τριών στο σπίτι;

Ε. Ναι, πιστεύω ότι μπορεί να εφαρμοστεί με βάση τις υλικοτεχνικές υποδομές του κάθε σχολείου και τον τεχνολογικό εξοπλισμό των μαθητών/τριών στο σπίτι, αφού απαιτείται μόνο ένας Η/Υ.

2^{ος} άξονας:

Σ. Πώς θεωρείτε το περιεχόμενο και τη δομή του υλικού;

Ε. Δηλαδή;

Σ. Δηλαδή πώς είναι η γλώσσα, αν καλύπτει τους μαθησιακούς στόχους, αν υπάρχει αλληλουχία στη δομή και αν προωθείται η ανακαλυπτική μάθηση; Επίσης, θα ήθελα να μου πείτε κατά πόσο πιστεύετε ότι ανταποκρίνεται στο μαθησιακό επίπεδο και την ηλικία των μαθητών/τριών.

Ε. Το περιεχόμενο ανταποκρίνεται με επιτυχία σε όλα όσα με ρωτήσατε. Η γλώσσα είναι κατανοητή και υπήρξε μέριμνα για τις λέξεις, που μπορεί να δυσκολέψουν τα παιδιά αυτής της ηλικίας, καθώς μπορούν να δουν τη σημασία τους πατώντας στο εικονίδιο «Χρήσιμη πληροφορία». Το υλικό εμφανίζει λογική αλληλουχία στη δομή και σε βοηθά να κάνεις ένα νοερό ταξίδι με μικρά και σταθερά βήματα προς την ανακάλυψη της νέας γνώσης. Επίσης, στο τελευταίο, που με ρώτησες, ναι, ανταποκρίνεται στην ηλικία και στο μαθησιακό προφίλ των μαθητών/τριών.

Σ. Το πολυμεσικό περιβάλλον βοηθά στους στόχους και την καλύτερη κατανόηση του μαθησιακού υλικού;

Ε. Το συγκεκριμένο πολυμεσικό περιβάλλον αποτελεί ένα πολύτιμο εργαλείο στα χέρια του εκπαιδευτικού, που θέλει να επιτύχουν οι μαθητές του τους διδακτικούς στόχους, που έχει θέσει.

Σ. Πιστεύεις ότι δίνει την ευκαιρία στον/στη μαθητή/τρια για αυτοαξιολόγηση επιβραβεύοντας τις σωστές και ενθαρρύνοντας τις λάθος απαντήσεις;

Ε. Ναι, δίνει την ευκαιρία στους μαθητές για αυτοαξιολόγηση. Η ενθάρρυνση του παιδιού γίνεται αισθητή και από τη δυνατότητα, που του δίνεται, να υποβάλει εκ νέου την απάντηση, αφού έχει αρχικά απαντήσει λάθος στην ερώτηση και έχει δει τη λύση.

Σ. Θεωρείς ότι εξασφαλίζει την ενεργή συμμετοχή των μαθητών μέσα από τα τεστ αυτοαξιολόγησης και τις διάφορες δραστηριότητες;

Ε. Ναι, εξασφαλίζει την ενεργή συμμετοχή, διότι σου προκαλεί τον ενθουσιασμό και το ενδιαφέρον να δεις τι περιλαμβάνει παρακάτω και να λάβεις την επιβράβευση με τα αστεράκια, όταν ολοκληρώσεις τις δραστηριότητες!

Σ. Πιστεύεις ότι συμβάλλει στην επικοινωνία και αλληλεπίδραση με τον/τη δάσκαλο/α μέσα από την ανατροφοδότηση των τεστ και τη δυνατότητα ανταλλαγής μηνυμάτων ή πληροφοριών;

Ε. Ναι, θα συμφωνήσω και θα πω ότι η αλληλεπίδραση φαίνεται πως γίνεται πάντοτε με στόχο τη θετική ενίσχυση και την επιβράβευση του μαθητή.

Σ. Θεωρείς ότι σέβεται τον ρυθμό μελέτης κάθε μαθητή/τριας ανάλογα φυσικά με την προσαρμογή στις διδακτικές προσεγγίσεις;

Ε. Ναι, θα έλεγα ότι ένας βασικός παράγοντας, που το καθιστά ιδιαίτερα χρήσιμο, είναι ότι επιτρέπει και στα παιδιά με αργό ρυθμό μάθησης ή μαθησιακές δυσκολίες να συμμετέχουν αποτελεσματικά στη μαθησιακή διαδικασία.

Σ. Θεωρείς ότι η πολυαισθητηριακή προσέγγιση της διδασκαλίας μπορεί να κινητοποιήσει ευχάριστα και να εμψυχώσει τους/τις μαθητές/τριες;

Ε. Οποσδήποτε, προσφέρει εσωτερικά κίνητρα και δημιουργεί ευχάριστη διάθεση για τη μαθησιακή διαδικασία.

Σ. Το περιεχόμενο του υλικού θεωρείς ότι συνδυάζει γνώσεις από διαφορετικές γνωστικές περιοχές;

Ε. Είναι αξιόλογη η διαθεματική προσέγγιση που υιοθετήθηκε, με αποκορύφωμα την αξιοποίηση των στίχων του Οδυσσέα Ελύτη, που στολίζουν τις διαφάνειες.

3^{ος} άξονας:

Σ. Θα ήθελα να σε ρωτήσω για το αν πιστεύεις ότι η σωστή χρήση των πηγών δηλαδή παρατήρηση, διερεύνηση, σύγκριση και ερμηνεία βοηθά τους/τις μαθητές/τριες στην εξαγωγή λογικών συμπερασμάτων.

Ε. Βοηθά αποτελεσματικά στην εξαγωγή των λογικών συμπερασμάτων, που γίνεται πολύ δύσκολα στην παραδοσιακή διδασκαλία και από μικρό αριθμό μαθητών/τριων.

Σ. Με τις ερωτήσεις ανοιχτού τύπου, τις δραστηριότητες π.χ. Padlet, αντιστοίχιση αιτιών-συνεπειών κ. ά. πιστεύεις ότι αναπτύσσεται η ιστορική φαντασία και ενσυναίσθηση;

Ε. Πρέπει να τονίσω ότι η δραστηριότητα στο Padlet είναι εξαιρετική, προάγει την ενσυναίσθηση και μπορεί να οδηγήσει σε πλήθος βιωματικών και διαθεματικών δραστηριοτήτων μέσα στην τάξη. Η αντιστοίχιση αιτιών- συνεπειών είναι εμφανής σε ολόκληρο το υλικό και αποτελεί για τον/ην εκπαιδευτικό πολυπόθητο στόχο της διδασκαλίας του, επομένως του λύνει τα χέρια! Η ανάπτυξη της ιστορικής φαντασίας επιτυγχάνεται με τις δραστηριότητες και θεωρώ ότι βοηθούν το παιδί να διαμορφώσει τα προϋπάρχοντα γνωστικά σχήματά του και να διατηρήσει τη νέα γνώση στη μακρόχρονη μνήμη του.

Σ. Πιστεύεις ότι με τις εικόνες, τις χρονογραμμές, τα παζλ, τα κρυπτόλεξα, τις αντιστοιχίσεις γίνεται καλύτερη κατανόηση του ιστορικού περιβάλλοντος;

Ε. Ναι, πιστεύω ότι όλες αυτές οι δραστηριότητες είναι απαραίτητες για την καλύτερη κατανόηση του ιστορικού περιβάλλοντος.

Σ. Θεωρείς ότι με την πολυτροπικότητα της διδασκαλίας ενισχύεται η μάθηση, η δημιουργία της κριτικής ιστορικής σκέψης και η ενίσχυση των μεταγνωστικών δεξιοτήτων των μαθητών/τριών;

Ε. Ναι, θεωρώ πολύ χρήσιμο και αποτελεσματικό να υπάρχει πολυτροπικότητα στη διδασκαλία για όλους τους λόγους, που αναφέρθηκαν.

Σ. Πιστεύεις ότι η πολυαισθητηριακή προσέγγιση βοηθά στην κατανόηση του παρελθόντος και στη δημιουργία ψυχαγωγικής διάθεσης και υπέρβασης της πλήξης;

Ε. Πιστεύω πως ναι, βοηθά στην κατανόηση του παρελθόντος και δημιουργεί υπέρβαση της πλήξης σε όλους τους συμμετέχοντες, συμπεριλαμβανομένου και του εκπαιδευτικού.

Σ. Μέσα από τις εικονικές επισκέψεις στο Μουσείο Κυκλαδικής Τέχνης ή σε αρχαιολογικούς χώρους θεωρείς ότι προάγεται η ιστορική αναβίωση;

Ε. Ναι, προάγεται και συμβάλλει στην ενεργή συμμετοχή των μαθητών.

Σ. Μέσα από τη διαθεματικότητα θεωρείς ότι οι μαθητές/τριες συσχετίζουν τα νέα δεδομένα με τη δική τους πραγματικότητα;

Ε. Εννοείς τις νέες γνώσεις;

Σ. Ναι.

Ε. Θεωρώ ότι ο μαθητής κάνουν συσχετίσεις, συγκρίσεις και αναδύονται διάφορα βιώματα και συναισθήματα από τη δική τους πραγματικότητα. Ακόμα και διακοσμητικά, που μπορεί να έχουν στο σπίτι τους και να μοιάζουν με τα ειδώλια.

Σ. Πιστεύεις ότι δίνεται η δυνατότητα ανάπτυξης διαύλων επικοινωνίας μεταξύ των εκπαιδευομένων με στόχο την ανατροφοδότησή τους μέσα από δραστηριότητες κοινοποίησης κειμένου, δημιουργίας ψηφιακού τοίχου, συμμετοχή σε παιχνίδια ρόλων και δημιουργίας ποιημάτων ή άλλων καλλιτεχνημάτων;

Ε. Οι διάυλοι επικοινωνίας, που αναπτύσσονται, είναι πολύτιμοι για την ανατροφοδότηση όλων των συμμετεχόντων στη μαθησιακή διαδικασία.

Σ. Θα έλεγες ότι δίνονται πρωτοβουλίες για περαιτέρω διερεύνηση του γνωστικού αντικείμενου με την προτροπή για παρακολούθηση βίντεο, παρατήρηση εικόνων και άλλων ιστορικών καταλοίπων;

Ε. Σίγουρα αυτό συμβαίνει και μάλιστα το συναίσθημα, που έχεις συνεχώς κατά την επεξεργασία του υλικού αλλά και αφού την ολοκληρώσεις, είναι η λαχτάρα να αποκτήσεις ακόμη περισσότερες γνώσεις σχετικά με το αντικείμενο! Σε αυτό βοηθούν και οι βιβλιογραφικές παραπομπές.

4^{ος} άξονας:

Σ. Ποια πρόταση, από αυτές που θα σου διαβάσω, σου ταιριάζει περισσότερο;

1. Είναι προτιμότερη η διδασκαλία μόνο με το σχολικό βιβλίο.
2. Είναι προτιμότερη η διδασκαλία, που συνδυάζει το σχολικό βιβλίο με τη χρήση του κατάλληλου ψηφιακού εκπαιδευτικού υλικού.
3. Είναι προτιμότερη η διδασκαλία μόνο με τη χρήση του ψηφιακού εκπαιδευτικού υλικού.

Ε. Σίγουρα η δεύτερη.

5^{ος} άξονας:

Σ. Πώς θα χαρακτήριζες τη γενική εικόνα του εκπαιδευτικού υλικού; Ποια θεωρείς τα δυνατά του σημεία;

Ε. Το υλικό φαίνεται άψογα σχεδιασμένο και δομημένο. Σου προκαλούν εντύπωση η έμφαση στις λεπτομέρειες και η πλήρης αντιστοίχιση των δραστηριοτήτων με τους διδακτικούς στόχους. Το οπτικοακουστικό υλικό φαίνεται πως επιλέχθηκε με προσοχή και είναι ελκυστικό και κατάλληλο για τα παιδιά αυτής της ηλικίας.

Ένα από τα χαρακτηριστικά που με ενθουσίασαν είναι η ύπαρξη της οδηγού – Μαιρούλας, που διαβάζει στα παιδιά τις διαφάνειες, όταν εκείνα το θελήσουν, γνωρίζοντας από την εκπαιδευτική πράξη τη σημασία της ύπαρξης ενός φανταστικού προσώπου αναφοράς στη μαθησιακή διαδικασία και τη διατήρηση του ενδιαφέροντος των μαθητών μικρής ηλικίας.

Οι δραστηριότητες είναι ευχάριστες και παιγνιώδεις. Ο μαθητής ξεχνά ότι βρίσκεται σε μια μαθησιακή διαδικασία. Η φαντασία του εγείρεται, οι αισθήσεις του δέχονται πληθώρα ερεθισμάτων και οι τρεις ενότητες του υλικού είναι για αυτόν μια δημιουργική περιπέτεια στις όμορφες Κυκλάδες!

Το υλικό συμπληρώνει τα κενά, που μπορεί να δημιουργούνται κατά τη διδασκαλία με τη χρήση του σχολικού βιβλίου, ενισχύει αποτελεσματικά τη συμμετοχή των μαθητών με μαθησιακές δυσκολίες και προσαρμόζεται στον ατομικό ρυθμό μάθησής τους.

Σ. Θα είχες προτάσεις για βελτίωση;

Ε. Το υλικό είναι καλοφτιαγμένο και χρήσιμο και δεν έχω καμία πρόταση για βελτίωση.

Σ. Υπάρχει κάτι άλλο, που ήθελες να σχολιάσεις;

Ε. Συγχαρητήρια για την εκπόνηση του υπέροχου υλικού! Με ταξίδεψε νοερά στο χρόνο και τα νησιά των Κυκλάδων! Ανυπομονώ να το χρησιμοποιήσω στη διδασκαλία μου και είμαι σίγουρη ότι θα ενθουσιάσει τους μαθητές μου, όπως ενθουσίασε και εμένα!

Σ. Ευχαριστώ πολύ για τη συνέντευξη.

3^η Συνέντευξη: Ε3

Σ. Καλώς ήρθατε στην συνέντευξη! Όπως σας ενημέρωσα και στην επιστολή, η συνέντευξη θα ηχογραφηθεί και είναι ανώνυμη. Ας κάνουμε πρώτα κάποιες γενικές ερωτήσεις γνωριμίας. Είστε, λοιπόν, άντρας.

Σ. Η ηλικία σας;

Ε. Μεταξύ 45-55 ετών.

Σ. Η διδακτική σας εμπειρία;

Ε. 25-35 χρόνια.

Σ. Έχετε πιστοποίηση Η/Υ;

Ε. Όχι, δεν έχω πιστοποίηση.

Σ. Έχετε μεταπτυχιακές σπουδές;

Ε. Όχι, δεν έχω τίτλο μεταπτυχιακών σπουδών.

Σ. Τον Η/Υ τον χρησιμοποιείτε στη διδασκαλία σας;

Ε. Λίγες φορές, όταν θεωρώ ότι το υλικό είναι κατάλληλο.

Σ. Πώς τον χρησιμοποιείτε;

- για να δώσετε ασκήσεις εμπέδωσης
- για να βρείτε περαιτέρω πηγές
- για ανακεφαλαίωση
- για εμπλουτισμό του μαθήματος με άλλα γνωστικά πεδία (μουσική, ζωγραφική, χορό, ευέλικτη ζώνη, περιβαλλοντική εκπαίδευση κ.ά.)
- άλλο

Ε. Για ανακεφαλαίωση, να δώσω ασκήσεις εμπέδωσης, για εμπλουτισμό του μαθήματος με άλλα γνωστικά πεδία, ανάλογα με το μάθημα.

Σ. Ωραία, τώρα ας μπούμε στην κυρίως συνέντευξη.

1^{ος} άξονας:

Σ. Το εκπαιδευτικό υλικό, που μελετήσατε, θα λέγατε ότι έχει ευκολία χρήσης ως προς την πλοήγηση και τον χειρισμό;

- Ε. Θεωρώ ότι είναι πολύ εύκολο ακόμα και για όσους δεν έχουν πείρα.
- Σ. Θεωρείτε ότι δίνει συμβουλές για τις απαιτούμενες ενέργειες, έχει οδηγό μελέτης, υπάρχει ενημέρωση για τις δραστηριότητες, που περιλαμβάνει;
- Ε. Ναι, ναι και οδηγό μελέτης έχει και οδηγίες για κάθε βήμα χωριστά. Είναι απόλυτα σαφής στην πλοήγηση.
- Σ. Το εκπαιδευτικό υλικό θεωρείτε ότι είναι ευέλικτο δηλαδή προσαρμόζεται στις ανάγκες των μαθητών/τριών ανάλογα με το επίπεδο μάθησης και τα ενδιαφέροντα τους;
- Ε. Νομίζω πως ναι, νομίζω ότι καλύπτει όλα τα επίπεδα μαθησιακής ετοιμότητας.
- Σ. Πιστεύετε ότι είναι ελκυστικό;
- Ε. Για εξηγήστε το μου καλύτερα αυτό, πού ακριβώς αναφέρεστε;
- Σ. Δηλαδή έχει ευανάγνωστα γράμματα, χωρίς ορθογραφικά και συντακτικά λάθη, οριοθετούνται οι αλλαγές στα κεφάλαια ή τις ενότητες μέσα από σαφείς αναφορές και τυπογραφικά μέσα, έχει φιλικό/προσωπικό ύφος;
- Ε. Ναι, είναι πολύ καλό σε όλα αυτά και το κάνουν ελκυστικό.
- Σ. Με βάση την πείρα σας, θεωρείτε ότι μπορεί να εφαρμοστεί με βάση τις υλικοτεχνικές υποδομές του σχολείου; Και με τον τεχνολογικό εξοπλισμό των μαθητών/τριών στο σπίτι;
- Ε. Λίγο δύσκολο, για να εφαρμοστεί οποιοδήποτε πρόγραμμα θα πρέπει να ενισχυθεί η υλικοτεχνική υποδομή στα σχολεία και στο σπίτι λίγα παιδιά δυστυχώς ανταποκρίνονται σε αυτά, που τους ζητάμε.
- 2^{ος} άξονας:
- Σ. Βρίσκετε τη γλώσσα απλή και κατανοητή, το περιεχόμενο θεωρείτε ότι καλύπτει τους μαθησιακούς στόχους;
- Ε. Ναι, η γλώσσα είναι πολύ κατανοητή, το περιεχόμενο καλύπτει όλη τη γκάμα των μαθησιακών αναγκών και δεξιοτήτων του μαθητικού πληθυσμού.
- Σ. Υπάρχει αλληλουχία στη δομή και προωθείται η ανακαλυπτική μάθηση;

Ε. Φυσικά και υπάρχει αλληλουχία στη δομή και νομίζω ότι η ανακαλυπτική μάθηση αποτελεί και στόχο του υλικού.

Σ. Θεωρείτε ότι το πολυμεσικό περιβάλλον βοηθά στους στόχους και την καλύτερη κατανόηση του μαθησιακού υλικού;

Ε. Είμαι σύμφωνος στη χρήση των πολυμεσικών κειμένων, διότι πιστεύω ότι βοηθούν και τους διδακτικούς στόχους και συμβάλλουν στην κατανόηση.

Σ. Το υλικό, που μελετήσετε, δίνει την ευκαιρία στον/στη μαθητή/τρια για αυτοαξιολόγηση επιβραβεύοντας τις σωστές και ενθαρρύνοντας τις λάθος απαντήσεις;

Ε. Ναι, φυσικά. Μπορεί μόνος του ο κάθε μαθητής να ξέρει το σωστό και το λάθος.

Σ. Πιστεύετε ότι εξασφαλίζει την ενεργή συμμετοχή των μαθητών/τριών μέσα από τα τεστ αυτοαξιολόγησης και τις διάφορες δραστηριότητες;

Ε. Φυσικά και ενθαρρύνει την ενεργό συμμετοχή και όχι μόνο με όλους αυτούς τους τρόπους και τα εργαλεία.

Σ. Θεωρείτε ότι συμβάλλει στην επικοινωνία και αλληλεπίδραση με τον/τη δάσκαλο/α, μέσα από την ανατροφοδότηση των τεστ, και στη δυνατότητα ανταλλαγής μηνυμάτων ή άλλων πληροφοριών;

Ε. Ναι, απολύτως. Είναι σημαντικό να μπορεί ο μαθητής να επικοινωνήσει με τον δάσκαλό του αλλά και να αλληλεπιδράσει μαζί του με αυτούς τους έξυπνους τρόπους.

Σ. Θεωρείτε πως σέβεται τον ρυθμό μελέτης κάθε μαθητή/τριας με την ανάλογη προσαρμογή των διδακτικών προσεγγίσεων;

Ε. Ναι, με βάση πάντα τις αξιολογήσεις του δασκάλου για κάθε μαθητή.

Σ. Πιστεύετε ότι το περιεχόμενο, με την πολυαισθητηριακή προσέγγιση της διδασκαλίας, κινητοποιεί ευχάριστα και εμψυχώνει τους/τις μαθητές/τριες;

Ε. Εεε, ναι, παρόλο που κάποιοι μαθητές έτσι κι αλλιώς δεν συμμετέχουν.

Σ. Το περιεχόμενο του υλικού, πιστεύετε ότι συνδυάζει γνώσεις από διαφορετικές γνωστικές περιοχές;

Ε. Οποσδήποτε χαρακτηρίζεται από διαθεματικότητα, ακόμα και η ύπαρξη μουσικής δίνει φρεσκάδα και δροσιά στο κείμενο, ενώ η ύπαρξη της ποίησης του δίνει λογοτεχνική χροιά.

3^{ος} άξονας:

Σ. Η σωστή χρήση των πηγών (παρατήρηση, διερεύνηση, σύγκριση, ερμηνεία) μέσα στο κείμενο πιστεύετε ότι βοηθά τον/τη μαθητή/α στην εξαγωγή λογικών συμπερασμάτων;

Ε. Φυσικά, εννοείται πως βοηθά στο να βγάλουν οι μαθητές λογικά συμπεράσματα.

Σ. Με τις ερωτήσεις ανοιχτού τύπου, τις δραστηριότητες όπως π.χ. Padlet, αντιστοίχιση αιτιών-συνεπειών, πιστεύετε ότι αναπτύσσεται η ιστορική φαντασία και η ενσυναίσθηση;

Ε. Ναι, θεωρώ πως όλα αυτά ενισχύουν τη φαντασία και την ενσυναίσθηση των παιδιών.

Σ. Μέσα από τις εικόνες, τις χρονογραμμές, τις δραστηριότητες με παζλ, κρυπτόλεξα, Padlet, αντιστοιχίσεις, θεωρείτε ότι γίνεται καλύτερη η κατανόηση του ιστορικού περιβάλλοντος;

Ε. Ναι και μάλιστα γίνεται αβίαστα και διασκεδαστικά.

Σ. Θεωρείτε ότι το υλικό με την πολυτροπικότητα της διδασκαλίας ενισχύει τη μάθηση και τη δημιουργία της κριτικής ιστορικής σκέψης των μαθητών;

Ε. Ναι, οποσδήποτε.

Σ. Θα λέγατε ότι ενισχύει και τις μεταγνωστικές δεξιότητες τους;

Ε. Πιστεύω πως ναι, για όσα τουλάχιστον παιδιά δεν αντιμετωπίζουν δυσκολίες.

Σ. Η πολυαισθητηριακή προσέγγιση πιστεύετε πως βοηθά στην κατανόηση του παρελθόντος και στη δημιουργία ψυχαγωγικής διάθεσης και υπέρβασης της πλήξης;

Ε. Η πλήξη ειδικά στο μάθημα της Ιστορίας είναι ένα ζητούμενο, που πρέπει να το αντιμετωπίσουμε. Πιστεύω πως η πολυαισθητηριακή προσέγγιση βοηθά και στην κατανόηση του παρελθόντος και στην υπέρβαση της πλήξης. Το μάθημα γίνεται πιο ευχάριστο και καθόλου βαρετό.

Σ. Πιστεύετε ότι η προάγεται η ιστορική αναβίωση μέσα από τις εικονικές επισκέψεις στο Μουσείο Κυκλαδικής Τέχνης ή σε σχετικούς αρχαιολογικούς χώρους;

Ε. Ναι, θεωρώ ότι το υλικό προάγει την εξοικείωση των παιδιών με τα μουσεία και τους αρχαιολογικούς χώρους. Κι αυτό είναι σημαντικό για τα παιδιά ειδικά της επαρχίας, που δεν έχουν άμεση πρόσβαση σε πολλά μουσεία και αρχαιολογικούς χώρους. Έτσι, μάλιστα επιτυγχάνεται και η ιστορική αναβίωση.

Σ. Μέσα από τη διαθεματικότητα θεωρείτε ότι οι μαθητές/τριες συσχετίζουν τη νέα γνώση με τη δική τους πραγματικότητα;

Ε. Βέβαια, η διαθεματικότητα λειτουργεί σχεδόν πάντα προς μια ολοκληρωμένη διδασκαλία.

Σ. Στο υλικό που μελετήσατε πιστεύετε ότι δίνεται η δυνατότητα ανάπτυξης διαύλων επικοινωνίας μεταξύ των εκπαιδευομένων με στόχο την ανατροφοδότησή τους μέσα από δραστηριότητες κοινοποίησης κειμένου, δημιουργίας ψηφιακού τοίχου, συμμετοχή σε παιχνίδια ρόλων και δημιουργίας ποιημάτων ή άλλων καλλιτεχνημάτων;

Ε. Ναι και αυτές οι δραστηριότητες είναι πολύ σημαντικό, που μπορούν να γίνουν μέσα στην τάξη για την καλύτερη επικοινωνία των μαθητών μεταξύ τους αλλά και με τον δάσκαλό τους.

Σ. Θεωρείτε ότι δίνονται πρωτοβουλίες για περαιτέρω διερεύνηση του γνωστικού αντικειμένου με την προτροπή για παρακολούθηση βίντεο, παρατήρηση εικόνων και άλλων ιστορικών καταλοίπων;

Ε. Ναι, για όποια παιδιά το επιθυμούν, τους δίνετε αυτή η δυνατότητα.

4^{ος} άξονας:

Σ. Ποια πρόταση, από αυτές που θα σας διαβάσω, σας ταιριάζει περισσότερο;

4. Είναι προτιμότερη η διδασκαλία μόνο με το σχολικό βιβλίο.
5. Είναι προτιμότερη η διδασκαλία, που συνδυάζει το σχολικό βιβλίο με τη χρήση του κατάλληλου ψηφιακού εκπαιδευτικού υλικού.
6. Είναι προτιμότερη η διδασκαλία μόνο με τη χρήση του ψηφιακού εκπαιδευτικού υλικού.

*Αικατερίνη Θεοδούλου, Σχολική Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση:
Σχεδιασμός, Υλοποίηση και Αποτίμηση συμπληρωματικού
εκπαιδευτικού υλικού με τη μεθοδολογία της ΕξΑΕ στο μάθημα
της Ιστορίας Γ' Δημοτικού, ενότητα: «Ο Κυκλαδικός Πολιτισμός»*

Ε. Σίγουρα η δεύτερη δηλαδή ο συνδυασμός βιβλίου και ψηφιακού εκπαιδευτικού υλικού.

5^{ος} άξονας:

Σ. Πώς θα χαρακτηρίζατε τη γενική εικόνα του εκπαιδευτικού υλικού; Ποια θα λέγατε ότι είναι τα δυνατά του σημεία;

Ε. Η γενική εικόνα είναι άριστη, το υλικό έχει πλουραλισμό, δημιουργεί συνθήκες πολύ ικανές και ευχάριστες για μάθηση. Δυνατό σημείο θα έλεγα ότι είναι η πληρότητά του σε όλα τα επίπεδα.

Σ. Θα είχατε προτάσεις για βελτίωση;

Ε. Νομίζω ότι είναι τόσο πλήρες, που δεν έχω κάτι να προσθέσω. Είναι πλήρες και άρτιο.

Σ. Υπάρχει κάτι που θα θέλατε να σχολιάσετε;

Ε. Νομίζω ότι τέτοιες προσπάθειες είναι χρήσιμο για την εκπαιδευτική κοινότητα να βγαίνουν προς τα έξω, να έχουν πρόσβαση όλοι οι εκπαιδευτικοί και να μη μένουν στα στεγανά των πανεπιστημιακών αποθετηρίων. Να υπάρξει μια επιμορφωτική διαδικασία για όλους τους εκπαιδευτικούς, ώστε να μπορούν να δημιουργήσουν ανάλογα εκπαιδευτικά προγράμματα.

Σ. Σας ευχαριστώ για τη συνέντευξη.

4^η Συνέντευξη: Ε4

Σ. Καλώς ήρθατε στην συνέντευξη! Όπως σας ενημέρωσα και στην επιστολή, η συνέντευξη θα ηχογραφηθεί και είναι ανώνυμη. Ας κάνουμε πρώτα κάποιες γενικές ερωτήσεις γνωριμίας. Είστε, λοιπόν, γυναίκα.

Σ. Η ηλικία σας;

Ε. Μεταξύ 35-45 ετών.

Σ. Η διδακτική σας εμπειρία;

Ε. 10-15 χρόνια.

Σ. Έχετε πιστοποίηση Η/Υ;

Ε. Έχω πιστοποίηση Β1 επιπέδου.

Σ. Έχετε μεταπτυχιακές σπουδές;

Ε. Ναι, έχω τίτλο μεταπτυχιακών σπουδών.

Σ. Τον Η/Υ τον χρησιμοποιείτε στη διδασκαλία σας;

Ε. Χρησιμοποιώ συχνά ηλεκτρονικό υπολογιστή στην εκπαιδευτική μου διαδικασία. Στο μάθημα της Γλώσσας, για να παίξουμε κάποια διαδραστικά παιχνίδια γραμματικής, που υπάρχουν σε εκπαιδευτικά site. Επίσης, για να αναζητήσουμε πληροφορίες ή να δούμε κάποια βίντεο τόσο για τους συγγραφείς όσο και για άλλα θέματα, που συναντάμε στο μάθημα μας. Και στα μαθηματικά για διαδραστικά παιχνίδια. Στην ιστορία για την προβολή βίντεο και κυρίως animation με τη μυθολογία για την ανακεφαλαίωση του μαθήματος, το οποίο διαπραγματευόμαστε. Στην Μελέτη Περιβάλλοντος και την Ευέλικτη Ζώνη για εκπαιδευτικά βίντεο, εικόνες και αναζήτηση πληροφοριών.

Σ. Ωραία, τώρα ας μπούμε στην κυρίως συνέντευξη.

1^{ος} άξονας:

Σ. Το εκπαιδευτικό υλικό, που μελετήσατε, θα λέγατε ότι έχει ευκολία χρήσης;

Ε. Είναι σίγουρα πολύ απλό και εύκολο στη χρήση του. Έχει κουμπιά, τα οποία σε οδηγούν είτε μπροστά είτε πίσω και επίσης στην αρχική σελίδα, τα περιεχόμενα, ακόμα και στη βιβλιογραφία.

Σ. Πώς θα το χαρακτηρίζατε ως προς την καθοδήγηση, που προσφέρει, δίνει συμβουλές, έχει οδηγό μελέτης, υπάρχει ενημέρωση για τις δραστηριότητες που περιλαμβάνει;

Ε. Το εκπαιδευτικό υλικό παρέχει όλες τις απαραίτητες οδηγίες και συμβουλές για τις απαιτούμενες ενέργειες τις οποίες θα πρέπει ο εκπαιδευόμενος να πραγματοποιήσει σε κάθε δραστηριότητα. Επίσης, διαθέτει πολύ αναλυτικό οδηγό μελέτης. Το εκπαιδευτικό υλικό είναι άψογο ως προς την καθοδήγηση του μαθητή.

Σ. Το υλικό θα λέγατε ότι είναι ευέλικτο δηλαδή προσαρμόζεται στις ανάγκες των μαθητών/τριών ανάλογα με το επίπεδο μάθησης και τα ενδιαφέροντα τους;

Ε. Είναι πάρα πολύ ευέλικτο, αφού ο μαθητής μπορεί να μελετήσει το παρόν εκπαιδευτικό υλικό στο χρόνο που αυτός θα επιλέξει, επίσης δίνει τη δυνατότητα στο μαθητή να μεταβεί σε όποια υποενότητα αυτός επιλέξει από τα περιεχόμενα. Επίσης, του δίνει τη δυνατότητα να εκτελέσει όποιες από τις δραστηριότητες επιθυμεί.

Σ. Πιστεύετε ότι είναι ελκυστικό, έχει ευανάγνωστα τα κείμενα, οριοθετούνται αλλαγές στα κεφάλαια ή τις ενότητες, έχει φιλικό ύφος;

Ε. Ναι, είναι ένα πραγματικά ελκυστικό και εντυπωσιακό εκπαιδευτικό υλικό. Τα κείμενα του είναι με ευανάγνωστα γράμματα, χωρισμένα σε μικρές παραγράφους, γεγονός, που βοηθάει και τους μαθητές με μαθησιακές δυσκολίες να ανταποκριθούν και να μην κουραστούν ιδιαίτερα από την μελέτη του. Επίσης, διαθέτει πολλές εικόνες και βίντεο με αποτέλεσμα να βοηθάει το μαθητή να έχει ολόπλευρη ενημέρωση σχετικά με τα θέματα, που διαπραγματεύεται. Λάτρεψα τη λεπτομέρεια με τα αποσπάσματα από τα ποιήματα του Ελύτη, που εμπλουτίζουν όλο το εκπαιδευτικό υλικό. Ήταν για μένα μια ευχάριστη έκπληξη.

Σ. Κρίνετε ότι αξιοποιεί τον Η/Υ και τις ΤΠΕ και μπορεί να εφαρμοστεί με βάση τις υλικοτεχνικές υποδομές του σχολείου ή τον τεχνολογικό εξοπλισμό των μαθητών/τριών στο σπίτι;

Ε. Θεωρώ ότι στο μεγαλύτερο μέρος τα σχολεία αλλά και οι μαθητές διαθέτουν τον απαραίτητο εξοπλισμό, μιας και το μόνο που απαιτείται είναι ένας ηλεκτρονικός υπολογιστής ή ένα τάμπλετ ή ένα smartphone, για το σχολείο επιπρόσθετα χρειάζεται βιντεοπροβολέας, που θεωρώ ότι όλα σχεδόν διαθέτουν. Διαφορετικά μπορεί και χρησιμοποιηθεί η οθόνη της τηλεόρασης αν μπορεί να συνδεθεί με τον Η/Υ.

2^{ος} άξονας:

Σ. Πώς θεωρείτε το περιεχόμενο και τη δομή του υλικού; Δηλαδή πώς είναι η γλώσσα, αν καλύπτει τους μαθησιακούς στόχους, αν υπάρχει αλληλουχία στη δομή και αν προωθείται η ανακαλυπτική μάθηση;

Ε. Το εκπαιδευτικό υλικό είναι γραμμένο με απλή και κατανοητή γλώσσα, το περιεχόμενο του έρχεται σε απόλυτη αντιστοιχία με τους μαθησιακούς στόχους, που έχουν τεθεί. Υπάρχει σταθερότητα στη δομή και προωθεί την ανακαλυπτική μάθηση μέσα από τις πλούσιες δραστηριότητες τις οποίες περιέχει. Το περιεχόμενο ανταποκρίνεται στο μαθησιακό επίπεδο των μαθητών, μιας και παρουσιάζει τη νέα γνώση τεμαχισμένη σε μικρές «μπουκίτσες» και είναι εμπλουτισμένο με δραστηριότητες, εικόνες και βίντεο.

Σ. Επίσης, θα ήθελα να μου πείτε κατά πόσο πιστεύετε ότι ανταποκρίνεται στο μαθησιακό επίπεδο και την ηλικία των μαθητών/τριών.

Ε. Σίγουρα ανταποκρίνεται στην ηλικία των παιδιών της Γ' τάξης δημοτικού αλλά πιστεύω ότι μπορεί να εφαρμοστεί και από μεγαλύτερα παιδιά χωρίς να πλήξουν ή να το θεωρήσουν απλοϊκό, γιατί διαπραγματεύεται σφαιρικά το θέμα του και είναι πολυμορφικό και ελκυστικό.

Σ. Το πολυμεσικό περιβάλλον βοηθά στους στόχους και την καλύτερη κατανόηση του μαθησιακού υλικού;

Ε. Απόλυτα βοηθάει στην καλύτερη κατανόηση και κατάκτηση των στόχων το πολυμορφικό περιβάλλον και μάλιστα είναι κατάλληλο και για μαθητές με μαθησιακές δυσκολίες ή γενικά με διαφορετικά μαθησιακά προφίλ.

Σ. Πιστεύετε ότι δίνει την ευκαιρία στον/στη μαθητή/τρια για αυτοαξιολόγηση επιβραβεύοντας τις σωστές και ενθαρρύνοντας τις λάθος απαντήσεις;

Ε. Σε όλο το εκπαιδευτικό υλικό υπάρχουν δραστηριότητες αυτοαξιολόγησης, που αμέσως δίνουν στον μαθητή την απάντηση και μάλιστα με τρόπο, που δεν τον απογοητεύει, ακόμα και αν κάνει λάθος. Και φυσικά, τον επιβραβεύει σε κάθε σωστή απάντηση.

Σ. Θεωρείτε ότι εξασφαλίζει την ενεργή συμμετοχή των μαθητών μέσα από τα τεστ αυτοαξιολόγησης και τις διάφορες δραστηριότητες;

Ε. Κατά τη διάρκεια της μελέτης του εκπαιδευτικού υλικού εργάζονται όλοι οι μαθητές, άρα συμμετέχουν ενεργά και ο κάθε μαθητής αλληλεπιδρά μόνος του με το υλικό.

Σ. Πιστεύετε ότι συμβάλλει στην επικοινωνία και αλληλεπίδραση με τον/τη δάσκαλο/α μέσα από την ανατροφοδότηση των τεστ και τη δυνατότητα ανταλλαγής μηνυμάτων ή πληροφοριών;

Ε. Ναι, συμβάλει απόλυτα μιας και σε κάθε δραστηριότητα υπάρχει η αντίστοιχη ανατροφοδότηση ανάλογα με την απάντηση του μαθητή. Επίσης υπάρχει η δυνατότητα ο μαθητής να επικοινωνήσει με τον εκπαιδευτικό είτε τηλεφωνικά είτε με ηλεκτρονικό ταχυδρομείο γραπτά.

Σ. Θεωρείτε ότι σέβεται τον ρυθμό μελέτης κάθε μαθητή/τριας ανάλογα φυσικά με την προσαρμογή στις διδακτικές προσεγγίσεις;

Ε. Απόλυτος σεβασμός, αφού δίνει το δικαίωμα στο μαθητή να το μελετήσει στο χρόνο, που ο ίδιος επιθυμεί και επίσης να κάνει όσες από τις δραστηριότητες ο ίδιος επιθυμεί. Επίσης, με τον πολυμορφικό του χαρακτήρα ανταποκρίνεται σε πολλά στιλ μάθησης.

Σ. Θεωρείτε ότι η πολυαισθητηριακή προσέγγιση της διδασκαλίας μπορεί να κινητοποιήσει ευχάριστα και να εμψυχώσει τους/τις μαθητές/τριες;

Ε. Εδώ κινητοποιείται ο μαθητής με ευχάριστο και πολυδιάστατο τρόπο. Καλύπτει όλους τους τύπους μαθητών μπορώ να πω.

Σ. Το περιεχόμενο του υλικού συνδυάζει γνώσεις από διαφορετικές γνωστικές περιοχές;

Ε. Ναι, όχι μόνο της ιστορίας αλλά της Γεωγραφίας, της Μελέτης Περιβάλλοντος, των Εικαστικών, της Μουσικής, της Γλώσσας, της Λογοτεχνίας.

3^{ος} άξονας:

Σ. Πιστεύετε ότι η σωστή χρήση των πηγών (παρατήρηση, διερεύνηση, σύγκριση, ερμηνεία) βοηθά τον/τη μαθητή/α στην εξαγωγή λογικών συμπερασμάτων;

Ε. Σίγουρα. Και μάλιστα χρησιμοποιεί πηγές, που το σχολικό εγχειρίδιο δεν μπορεί να τις συμπεριλάβει, όπως τα βίντεο, που με ζωντανό τρόπο οι μαθητές κατακτούν την νέα γνώση.

Σ. Πιστεύετε ότι με τις ερωτήσεις ανοιχτού τύπου, τις δραστηριότητες όπως π.χ. Padlet, αντιστοίχιση αιτιών-συνεπειών, αναπτύσσεται η ιστορική φαντασία και η ενσυναίσθηση;

Ε. Με απόλυτη επιτυχία. Θα ήθελα να αναφέρω μάλιστα ότι το θεωρώ ιδιαίτερα έξυπνο με τον τρόπο που γίνεται.

Σ. Μέσα από τις εικόνες, τις χρονογραμμές, τις δραστηριότητες με παζλ, κρυπτόλεξα, Padlet, αντιστοιχίσεις, θεωρείτε ότι γίνεται καλύτερη η κατανόηση του ιστορικού περιβάλλοντος;

Ε. Ναι και όπως έχω αναφέρει και πιο πριν, η χρήση ενός τόσο πλούσιου πολυμορφικού υλικού κάνει τη μάθηση πιο ελκυστική, ζωντανή και προσιτή σε όλους.

Σ. Θεωρείτε ότι με την πολυτροπικότητα της διδασκαλίας ενισχύεται η μάθηση, η δημιουργία της κριτικής ιστορικής σκέψης αλλά και η ενίσχυση των μεταγνωστικών δεξιοτήτων των μαθητών/τριών;

Ε. Ναι πιστεύω ότι ενισχύεται και η μάθηση γενικά αλλά και η δημιουργία της κριτικής ιστορικής σκέψης. Τώρα για μεταγνωστικές δεξιότητες, ίσως σε κάποιους μαθητές ναι, σε άλλους πάλι όχι.

Σ. Πιστεύετε ότι η πολυαισθητηριακή προσέγγιση βοηθά στην κατανόηση του παρελθόντος και στη δημιουργία ψυχαγωγικής διάθεσης και υπέρβασης της πλήξης;

Ε. Αυτή η πολυαισθητηριακή προσέγγιση κάνει το αντικείμενο, που διαπραγματεύεται, πολύ ενδιαφέρον για τους μαθητές και μάλιστα θεωρώ ότι δημιουργεί ένα αίσθημα περιέργειας για το τι ακολουθεί, έτσι δύσκολα σταματάει κάποιος τη μελέτη.

Σ. Μέσα από τις εικονικές επισκέψεις στο Μουσείο Κυκλαδικής Τέχνης ή σε αρχαιολογικούς χώρους θεωρείτε ότι προάγεται η ιστορική αναβίωση;

Ε. Σίγουρα συμβαίνει αυτό.

Σ. Μέσα από τη διαθεματικότητα μπορούν να συσχετίζουν οι μαθητές/τριες τα νέα δεδομένα (τη νέα γνώση) με τη δική τους πραγματικότητα;

Ε. Ναι και κυρίως στο σημείο, όπου συγκρίνεται ο Κυκλαδικός Πολιτισμός με την Μοντέρνα Τέχνη.

Σ. Θεωρείτε ότι δίνεται η δυνατότητα ανάπτυξης διαύλων επικοινωνίας μεταξύ των εκπαιδευομένων με στόχο την ανατροφοδότησή τους μέσα από δραστηριότητες κοινοποίησης κειμένου, δημιουργίας ψηφιακού τοίχου, συμμετοχή σε παιχνίδια ρόλων και δημιουργίας ποιημάτων ή άλλων καλλιτεχνημάτων;

Ε. Πιστεύω ότι μέσα από όλες αυτές τις προτεινόμενες δραστηριότητες αναπτύσσονται πολύ δυνατοί δίαυλοι επικοινωνίας με τον καλύτερο τρόπο.

Σ. Θα λέγατε ότι δίνονται πρωτοβουλίες για περαιτέρω διερεύνηση του γνωστικού αντικειμένου με την προτροπή για παρακολούθηση βίντεο, παρατήρηση εικόνων και άλλων ιστορικών καταλοίπων;

Ε. Ναι. Υπάρχουν ακόμα και βιβλιογραφικές παραπομπές αλλά και δραστηριότητες για επιπλέον ενασχόληση χωρίς να είναι υποχρεωτικές.

4^{ος} άξονας:

Σ. Ποια πρόταση, από αυτές που θα σας διαβάσω, σας ταιριάζει περισσότερο;

1. Είναι προτιμότερη η διδασκαλία μόνο με το σχολικό βιβλίο.
2. Είναι προτιμότερη η διδασκαλία, που συνδυάζει το σχολικό βιβλίο με τη χρήση του κατάλληλου ψηφιακού εκπαιδευτικού υλικού.
3. Είναι προτιμότερη η διδασκαλία μόνο με τη χρήση του ψηφιακού εκπαιδευτικού υλικού.

Ε. Χα, χα, χα, η δεύτερη σίγουρα.

5^{ος} άξονας:

Σ. Πώς θα χαρακτηρίζατε τη γενική εικόνα του εκπαιδευτικού υλικού; Ποια θεωρείτε τα δυνατά του σημεία;

Ε. Το εκπαιδευτικό υλικό είναι καταπληκτικό. Το έχω λατρέψει. Κάτι το οποίο δεν έχω αναφέρει παραπάνω είναι ότι και οι μαθητές με δυσκολία στην ανάγνωση έχουν την δυνατότητα να ακούσουν την αφήγηση του κειμένου. Πολυαισθητηριακό και πολυμορφικό. Ζωντανό και με υπέροχη αισθητική.

*Αικατερίνη Θεοδούλου, Σχολική Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση:
Σχεδιασμός, Υλοποίηση και Αποτίμηση συμπληρωματικού
εκπαιδευτικού υλικού με τη μεθοδολογία της ΕξΑΕ στο μάθημα
της Ιστορίας Γ' Δημοτικού, ενότητα: «Ο Κυκλαδικός Πολιτισμός»*

Σ. Θα είχατε προτάσεις για βελτίωση;

Ε. Καμία.

Σ. Υπάρχει κάτι άλλο, που θα θέλατε να σχολιάσετε;

Ε. Όχι

Σ. Ευχαριστώ πολύ για τη συνέντευξη.

5^η Συνέντευξη: Ε5

Σ. Καλώς ήρθατε στην συνέντευξη! Όπως σας ενημέρωσα και στην επιστολή, η συνέντευξη θα ηχογραφηθεί και είναι ανώνυμη. Ας κάνουμε πρώτα κάποιες γενικές ερωτήσεις γνωριμίας. Είστε, λοιπόν, γυναίκα.

Σ. Η ηλικία σας;

Ε. Μεταξύ 25-35 ετών.

Σ. Η διδακτική σας εμπειρία;

Ε. 10-15 χρόνια.

Σ. Έχετε πιστοποίηση Η/Υ;

Ε. Έχω πιστοποίηση Α επιπέδου.

Σ. Έχετε μεταπτυχιακές σπουδές;

Ε. Ναι, έχω τίτλο μεταπτυχιακών σπουδών.

Σ. Τον Η/Υ τον χρησιμοποιείτε στη διδασκαλία σας;

Ε. Ναι, στα περισσότερα μαθήματα.

Σ. Ωραία, τώρα ας μπούμε στην κυρίως συνέντευξη.

1^{ος} άξονας:

Σ. Το εκπαιδευτικό υλικό, που μελετήσατε, θα λέγατε ότι έχει ευκολία χρήσης στην πλοήγηση και τον χειρισμό;

Ε. Ναι, είναι πολύ εύκολο, πολύ ευχάριστο και με άριστο αισθητικό αποτέλεσμα.

Σ. Θεωρείτε ότι προσφέρει συμβουλές για τις απαιτούμενες ενέργειες, έχει οδηγό μελέτης γενικά υπάρχει ενημέρωση για τις δραστηριότητες που περιλαμβάνει;

Ε. Ναι, είναι πολύ κατατοπιστικό.

Σ. Το εκπαιδευτικό υλικό θα το χαρακτηρίζατε ευέλικτο δηλαδή προσαρμόζεται στις ανάγκες των μαθητών/τριών ανάλογα με το επίπεδο μάθησης και τα ενδιαφέροντα τους;

Ε. Πιστεύω πως είναι ευέλικτο.

Σ. Θα το χαρακτηρίζατε και ελκυστικό;

Ε. Ναι, πάρα πολύ, μοιάζει με παιχνίδι. Έχει ωραία και σωστή μορφοποίηση κειμένου, φιλικό ύφος και γενικά δε χάνεται μέσα σε αυτό.

Σ. Θεωρείτε ότι μπορεί να εφαρμοστεί με βάση τις υλικοτεχνικές υποδομές του σχολείου και τον εξοπλισμό των μαθητών/τριων στο σπίτι;

Ε. Σίγουρα χρειάζεται υπολογιστής και internet, που θεωρώ ότι υπάρχει σχεδόν σε όλα τα σχολεία και στα σπίτια.

2^{ος} άξονας:

Σ. Σε σχέση με το περιεχόμενο, θεωρείτε ότι έχει γλώσσα απλή και κατανοητή, καλύπτει τους μαθησιακούς του στόχους, υπάρχει αλληλουχία στη δομή, προωθεί την ανακαλυπτική μάθηση;

Ε. Ναι, νομίζω ότι είναι πολύ εύστοχο ως προς όλα αυτά που με ρωτήσατε και μάλιστα θα συμπλήρωνα, ότι ανταποκρίνεται και στο μαθησιακό επίπεδο όλων των μαθητών με την έννοια ότι όλοι οι μαθητές, ανεξάρτητα από το γνωστικό επίπεδό τους και τις δεξιότητές τους θα μπορούσαν να το επεξεργαστούν και να αποδώσουν.

Σ. Θεωρείτε πως το πολυμεσικό περιβάλλον βοηθά στους στόχους του υλικού και την καλύτερη κατανόησή του;

Ε. Ναι, γιατί είναι πολύ ευχάριστο συνεπώς τα παιδιά θα μάθουν διασκεδάζοντας.

Σ. Πιστεύετε ότι το υλικό δίνει την ευκαιρία στον/στη μαθητή/τρια για αυτοαξιολόγηση επιβραβεύοντας τις σωστές και ενθαρρύνοντας τις λάθος απαντήσεις;

Ε.Ο μαθητής αισθάνεται ότι παίζει ένα παιχνίδι, οπότε δεν φοβάται να κάνει λάθος και να ξαναπροσπαθήσει, μαθαίνοντας τελικά τη σωστή απάντηση.

Σ. Θεωρείτε ότι εξασφαλίζει την ενεργή συμμετοχή των μαθητών/τριών μέσα από τα τεστ αυτοαξιολόγησης και τις διάφορες δραστηριότητες;

Ε. Ναι και γενικά σε όλες τις φάσεις του κρατά τον μαθητή ενεργό.

Σ. Πιστεύετε ότι συμβάλλει στην επικοινωνία και αλληλεπίδραση των μαθητών/τριών με τον/τη δάσκαλο/α μέσα από την ανατροφοδότηση των τεστ;

Ε. Σίγουρα υπάρχει ανατροφοδότηση με τον/τη δάσκαλο/α. Δεν ξέρω για τα τεστ αλλά μέσα από τη δυνατότητα ανταλλαγής μηνυμάτων και γενικά της επικοινωνίας που μπορούν να έχουν τον/τη δάσκαλο/α τους για ερωτήσεις ή διευκρινήσεις.

Σ. Θεωρείτε ότι το υλικό σέβεται τον ρυθμό μελέτης κάθε μαθητή/τριας με την ανάλογη προσαρμογή των διδακτικών προσεγγίσεων;

Ε. Ναι, όπως σας είπα και πριν, κάθε μαθητής πιστεύω ότι μπορεί να ανταποκριθεί σύμφωνα με τις προσαρμογές, που θα κάνει ο δάσκαλος, που γνωρίζει το δυναμικό του κάθε μαθητή του.

Σ. Το περιεχόμενο, με την πολυαισθητηριακή προσέγγιση της διδασκαλίας, πιστεύετε ότι κινητοποιεί ευχάριστα και εμπνέει τους/τις μαθητές/τριες;

Ε. Απόλυτα.

Σ.Το περιεχόμενο του υλικού συνδυάζει γνώσεις από διαφορετικές γνωστικές περιοχές;

Ε. Ναι, φυσικά, αφού έχει μουσική, τραγούδια, εικόνες και πληροφορίες για φυτά, πληροφορίες για τη γεωγραφία, λογοτεχνικές παρεμβάσεις...

3^{ος} άξονας:

Σ. Πιστεύετε ότι η σωστή χρήση των πηγών (παρατήρηση, διερεύνηση, σύγκριση, ερμηνεία) βοηθά τον/τη μαθητή/α στην εξαγωγή λογικών συμπερασμάτων;

Ε. Ναι, αρκεί ο εκπαιδευτικός να ξέρει τι κάνει και πού στοχεύει κάθε φορά.

Σ. Με τις ερωτήσεις ανοιχτού τύπου, τις δραστηριότητες όπως π.χ. Padlet, αντιστοίχιση αιτιών-συνεπειών, θεωρείτε ότι αναπτύσσεται η ιστορική φαντασία και η ενσυναίσθηση;

Ε. Ναι και γίνεται αβίαστα και ευχάριστα.

Σ. Μέσα από τις εικόνες, τις χρονογραμμές, τις δραστηριότητες με παζλ, κρυπτόλεξα, Padlet, αντιστοιχίσεις, γίνεται καλύτερη η κατανόηση του ιστορικού περιβάλλοντος;

Ε. Οπωσδήποτε όλα αυτά βοηθάνε την αντίληψη των μικρών παιδιών, γιατί ας μη ξεχνάμε ότι απευθύνεται σε μαθητές Γ' τάξης δημοτικού.

Σ. Θεωρείτε ότι η πολυτροπικότητα της διδασκαλίας ενισχύει τη μάθηση και τη δημιουργία της κριτικής ιστορικής σκέψης;

Ε. Ναι, βοηθά πολύ.

Σ. Ενισχύει και τις μεταγνωστικές δεξιότητες των παιδιών;

Ε. Επειδή πιστεύω ότι το υλικό αυτό θα μπορούσαν να το επεξεργαστούν και μεγαλύτερα παιδιά, ναι, θα ενίσχυε τις μεταγνωστικές τους δεξιότητες.

Σ. Η πολυαισθητηριακή προσέγγιση θεωρείτε ότι βοηθά στην κατανόηση του παρελθόντος και στην υπέρβαση της πλήξης, που καμιά φορά χαρακτηρίζει το μάθημα;

Ε. Ναι, βοηθά πολύ και θα έπρεπε να εφαρμόζεται σε όλα τα μαθήματα.

Σ. Μέσα από τις εικονικές επισκέψεις στο Μουσείο Κυκλαδικής Τέχνης ή σε σχετικούς αρχαιολογικούς χώρους πιστεύετε ότι προάγεται η ιστορική αναβίωση;

Ε. Ναι, γιατί δίνεται η δυνατότητα σε όλα τα παιδιά να «επισκεφθούν» το Μουσείο, όπου κι να μένουν.

Σ. Μέσα από τη διαθεματικότητα συσχετίζουν οι μαθητές/τριες τα νέα δεδομένα (τη νέα γνώση) με τη δική τους πραγματικότητα;

Ε. Η διαθεματική προσέγγιση της διδασκαλίας πιστεύω ότι «ανοίγει» το μυαλό των μαθητών και τους δίνει μια πιο ολοκληρωμένη αντίληψη της νέας γνώσης. Στην προκειμένη περίπτωση, σίγουρα βοηθά τα παιδιά να συσχετίσουν τη δική τους σύγχρονη πραγματικότητα με εκείνη την εποχή και να κατανοήσουν καλύτερα πώς

ζούσαν τότε οι άνθρωποι. Από την άλλη, τα βοηθά να αντιληφθούν τη συνέχεια της ιστορίας ως κομμάτι του ίδιου χώρου.

Σ. Πιστεύετε ότι δίνεται η δυνατότητα ανάπτυξης διαύλων επικοινωνίας μεταξύ των εκπαιδευομένων με στόχο την ανατροφοδότησή τους μέσα από δραστηριότητες κοινοποίησης κειμένου, δημιουργίας ψηφιακού τοίχου, συμμετοχή σε παιχνίδια ρόλων και δημιουργίας ποιημάτων ή άλλων καλλιτεχνημάτων;

Ε. Όλες αυτές οι δραστηριότητες ενισχύουν την αλληλεπίδραση και την επικοινωνία μεταξύ των μαθητών αλλά και μεταξύ των μαθητών και του εκπαιδευτικού.

Σ. Πιστεύετε ότι δίνονται πρωτοβουλίες για περαιτέρω διερεύνηση του γνωστικού αντικειμένου με την προτροπή για παρακολούθηση βίντεο, παρατήρηση εικόνων και άλλων ιστορικών καταλοίπων;

Ε. Ναι, για όποια παιδιά το επιθυμούν υπάρχει η δυνατότητα να ερευνήσουν και να μάθουν περισσότερα πράγματα.

4^{ος} άξονας:

Σ. Ποια πρόταση, από αυτές που θα σας διαβάσω, σας ταιριάζει περισσότερο;

1. Είναι προτιμότερη η διδασκαλία μόνο με το σχολικό βιβλίο.
2. Είναι προτιμότερη η διδασκαλία, που συνδυάζει το σχολικό βιβλίο με τη χρήση του κατάλληλου ψηφιακού εκπαιδευτικού υλικού.
3. Είναι προτιμότερη η διδασκαλία μόνο με τη χρήση του ψηφιακού εκπαιδευτικού υλικού.

Ε. Πιστεύω η δεύτερη.

5^{ος} άξονας:

Σ. Πώς θα χαρακτηρίζατε τη γενική εικόνα του εκπαιδευτικού υλικού; Ποια θεωρείτε τα δυνατά του σημεία;

Ε. Θα το χαρακτηρίζα ευχάριστο, διαδραστικό και πολύ καλά δομημένο. Αυτό που μου άρεσε περισσότερο ήταν η αίσθηση του παιχνιδιού, που έχει σαν αποτέλεσμα τη μάθηση.

Σ. Θα είχατε προτάσεις για βελτίωση;

*Αικατερίνη Θεοδούλου, Σχολική Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση:
Σχεδιασμός, Υλοποίηση και Αποτίμηση συμπληρωματικού
εκπαιδευτικού υλικού με τη μεθοδολογία της ΕξΑΕ στο μάθημα
της Ιστορίας Γ' Δημοτικού, ενότητα: «Ο Κυκλαδικός Πολιτισμός»*

Ε. Όχι.

Σ. Υπάρχει κάτι άλλο, που θα θέλατε να σχολιάσετε;

Ε. Τι να πω χωρίς να το αδικήσω; Πολύ όμορφο αισθητικό αποτέλεσμα με ευχάριστα χρώματα. Παρά τις πολλές πληροφορίες που έχει, δεν είναι κουραστικό ούτε δύσκολο στη χρήση του. Αντίθετα, είναι πολύ ευχάριστο, σε ταξιδεύει πραγματικά στον χρόνο.

Σ. Ευχαριστώ πολύ για τη συνέντευξη.

6^η Συνέντευξη: Ε6

Σ. Καλώς ήρθατε στην συνέντευξη! Όπως σας ενημέρωσα και στην επιστολή, η συνέντευξη θα ηχογραφηθεί και είναι ανώνυμη. Ας κάνουμε πρώτα κάποιες γενικές ερωτήσεις γνωριμίας. Είστε, λοιπόν, γυναίκα.

Σ. Η ηλικία σας;

Ε. Μεταξύ 45-55 ετών.

Σ. Η διδακτική σας εμπειρία;

Ε. 25-35 χρόνια.

Σ. Έχετε πιστοποίηση Η/Υ;

Ε. Έχω πιστοποίηση Β2 επιπέδου.

Σ. Έχετε μεταπτυχιακές σπουδές;

Ε. Όχι, δεν έχω τίτλο μεταπτυχιακών σπουδών.

Σ. Τον Η/Υ τον χρησιμοποιείτε στη διδασκαλία σας;

Ε. Ναι, χρησιμοποιώ Η/Υ κυρίως στη Γλώσσα και την Ιστορία

Σ. Πώς τον χρησιμοποιείτε;

- για να δώσετε ασκήσεις εμπέδωσης
- για να βρείτε περαιτέρω πηγές
- για ανακεφαλαίωση

- για εμπλουτισμό του μαθήματος με άλλα γνωστικά πεδία (μουσική, ζωγραφική, χορό, ευέλικτη ζώνη, περιβαλλοντική εκπαίδευση κ.ά.)
- άλλο

Ε. Τον χρησιμοποιώ για όλα όσα μου είπες.

Σ. Ωραία, τώρα ας μπούμε στην κυρίως συνέντευξη.

1^{ος} άξονας:

Σ. Το εκπαιδευτικό υλικό, που μελετήσατε, θα λέγατε ότι έχει ευκολία χρήσης στην πλοήγηση και τον χειρισμό;

Ε. Ναι, είναι πάρα πολύ εύκολο και στην πλοήγηση και στον χειρισμό, έχει σαφείς οδηγίες και εύκολα κατανοητές.

Σ. Πώς θα το χαρακτηρίζατε ως προς την καθοδήγηση, που προσφέρει, δίνει συμβουλές, έχει οδηγό μελέτης, υπάρχει ενημέρωση για τις δραστηριότητες που περιλαμβάνει;

Ε. Ναι, είναι πολύ καθοδηγητικό σε όλα και ιδίως για τα παιδιά.

Σ. Το υλικό θα λέγατε ότι είναι ευέλικτο δηλαδή προσαρμόζεται στις ανάγκες των μαθητών/τριών ανάλογα με το επίπεδο μάθησης και τα ενδιαφέροντα τους;

Ε. Επειδή έχει πλήθος δραστηριοτήτων, απευθύνεται σε όλα τα επίπεδα μάθησης και καλύπτει τις μαθησιακές ανάγκες όλων των παιδιών.

Σ. Πιστεύετε ότι είναι ελκυστικό, έχει ευανάγνωστα τα κείμενα, οριοθετούνται αλλαγές στα κεφάλαια ή τις ενότητες, έχει φιλικό ύφος;

Ε. Ναι, προκαλεί το ενδιαφέρον και με τα κείμενά του και με τις εικόνες, που παραπέμπουν σε δραστηριότητες καθώς επίσης και με τη γραμματοσειρά και τα έντονα γράμματα, όπου υπάρχουν, που κεντρίζουν σίγουρα το ενδιαφέρον των μαθητών.

Σ. Κρίνετε ότι αξιοποιεί τον Η/Υ και τις ΤΠΕ και μπορεί να εφαρμοστεί με βάση τις υλικοτεχνικές υποδομές του σχολείου ή τον τεχνολογικό εξοπλισμό των μαθητών/τριών στο σπίτι;

Ε. Άμα έχεις Η/Υ και σύνδεση στο διαδίκτυο μπορείς να το εφαρμόσεις άνετα.
Πιστεύω και τα παιδιά από τα σπίτια τους.

2^{ος} άξονας:

Σ. Πώς θεωρείτε το περιεχόμενο και τη δομή του υλικού; Δηλαδή πώς είναι η γλώσσα, αν καλύπτει τους μαθησιακούς στόχους, αν υπάρχει αλληλουχία στη δομή και αν προωθείται η ανακαλυπτική μάθηση;

Ε. Ναι, τόσο η γλώσσα που είναι γραμμένο όσο και η αλληλουχία της δομής, το περιεχόμενό του, όλα αυτά βοηθούν τους μαθητές, ακόμα και με μαθησιακά θέματα, να το παρακολουθήσουν άνετα, πιστεύω.

Σ. Επίσης, θα ήθελα να μου πείτε κατά πόσο πιστεύετε ότι ανταποκρίνεται στο μαθησιακό επίπεδο και την ηλικία των μαθητών/τριών.

Ε. Είναι νομίζω απόλυτα προσαρμοσμένο στην ηλικία και τις γλωσσικές δυνατότητες των μαθητών, στους οποίους απευθύνεται. Θα μπορούσε ίσως να αξιοποιηθεί και από μαθητές μεγαλύτερων τάξεων.

Σ. Το πολυμεσικό περιβάλλον βοηθά στους στόχους και την καλύτερη κατανόηση του μαθησιακού υλικού;

Ε. Όπως είπαμε παραπάνω, ναι, το πολυμεσικό περιβάλλον βοηθά και τους στόχους και την κατανόηση του περιεχομένου.

Σ. Πιστεύετε ότι δίνει την ευκαιρία στον/στη μαθητή/τρια για αυτοαξιολόγηση επιβραβεύοντας τις σωστές και ενθαρρύνοντας τις λάθος απαντήσεις;

Ε. Βεβαίως και δίνει την ευκαιρία για αυτοαξιολόγηση αλλά και να διορθώσει ο μαθητής την απάντησή του, πράγμα που δεν τον αγχώνει.

Σ. Εξασφαλίζει την ενεργή συμμετοχή των μαθητών μέσα από τα τεστ αυτοαξιολόγησης και τις διάφορες δραστηριότητες;

Ε. Εκατό τοις εκατό!

Σ. Πιστεύετε ότι συμβάλλει στην επικοινωνία και αλληλεπίδραση με τον/τη δάσκαλο/α μέσα από την ανατροφοδότηση των τεστ και τη δυνατότητα ανταλλαγής μηνυμάτων ή πληροφοριών;

Ε. Ναι, υπάρχει δυνατότητα επικοινωνίας και αλληλεπίδρασης.

Σ. Θεωρείτε ότι σέβεται τον ρυθμό μελέτης κάθε μαθητή/τριας ανάλογα φυσικά με την προσαρμογή στις διδακτικές προσεγγίσεις;

Ε. Ναι, το κείμενο είναι γραμμένο με απλό και κατανοητό τρόπο και οι δραστηριότητες βοηθάνε πολύ στην εμπέδωσή του, όπως και η ανακεφαλαίωση στο τέλος θεωρώ ότι είναι πολύ προς αυτή την κατεύθυνση.

Σ. Θεωρείτε ότι η πολυαισθητηριακή προσέγγιση της διδασκαλίας μπορεί να κινητοποιήσει ευχάριστα και να εμπνεύσει τους/τις μαθητές/τριες;

Ε. Βεβαίως και τους δημιουργεί μια ευχάριστη αγωνία και ανυπομονησία για τη συνέχεια.

Σ. Το περιεχόμενο του υλικού συνδυάζει γνώσεις από διαφορετικές γνωστικές περιοχές;

Ε. Ναι, θα έλεγα ότι είναι πολύ διαθεματικό!

3^{ος} άξονας:

Σ. Πιστεύετε ότι η σωστή χρήση των πηγών (παρατήρηση, διερεύνηση, σύγκριση, ερμηνεία) βοηθά τον/τη μαθητή/α στην εξαγωγή λογικών συμπερασμάτων;

Ε. Βεβαίως, τον βοηθά με την ποικιλία και τη διαδραστικότητα των κειμένων. Το παιδί δε κοιτάζει απλά μια εικόνα αλλά παίρνει πληροφορίες, παίζει παιχνίδια, απαντά σε ερωτήσεις-κουίζ κλπ.

Σ. Πιστεύετε ότι με τις ερωτήσεις ανοιχτού τύπου, τις δραστηριότητες όπως π.χ. Padlet, αντιστοίχιση αιτιών-συνεπειών, αναπτύσσεται η ιστορική φαντασία και η ενσυναίσθηση;

Ε. Βεβαίως, άλλωστε θεωρώ ότι μόνο έτσι μπορεί να αναπτυχθεί η ιστορική φαντασία των μαθητών.

Σ. Μέσα από τις εικόνες, τις χρονογραμμές, τις δραστηριότητες με παζλ, κρυπτόλεξα, Padlet, αντιστοιχίσεις, θεωρείτε ότι γίνεται καλύτερη η κατανόηση του ιστορικού περιβάλλοντος;

Ε. Ναι, οπωσδήποτε.

*Αικατερίνη Θεοδούλου, Σχολική Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση:
Σχεδιασμός, Υλοποίηση και Αποτίμηση συμπληρωματικού
εκπαιδευτικού υλικού με τη μεθοδολογία της ΕξΑΕ στο μάθημα
της Ιστορίας Γ' Δημοτικού, ενότητα: «Ο Κυκλαδικός Πολιτισμός»*

Σ. Θεωρείτε ότι με την πολυτροπικότητα της διδασκαλίας ενισχύεται η μάθηση, η δημιουργία της κριτικής ιστορικής σκέψης αλλά και η ενίσχυση των μεταγνωστικών δεξιοτήτων των μαθητών/τριών;

Ε. Αυτά όλα, η ενίσχυση της μάθησης, η δημιουργία ιστορικής σκέψης και η μεταγνώση θεωρώ ότι μόνο έτσι γίνεται να αναπτυχθούν.

Σ. Πιστεύετε ότι η πολυαισθητηριακή προσέγγιση βοηθά στην κατανόηση του παρελθόντος και στη δημιουργία ψυχαγωγικής διάθεσης και υπέρβασης της πλήξης;

Ε. Ναι, όσο γι' αυτό είναι βέβαιο ότι δημιουργεί ευχάριστη διάθεση.

Σ. Μέσα από τις εικονικές επισκέψεις στο Μουσείο Κυκλαδικής Τέχνης ή σε αρχαιολογικούς χώρους θεωρείτε ότι προάγεται η ιστορική αναβίωση;

Ε. Βεβαίως, και είναι σημαντικό και για τα παιδιά, που δεν θα έχουν ίσως την ευκαιρία να το επισκεφθούν με άλλο τρόπο.

Σ. Μέσα από τη διαθεματικότητα μπορούν να συσχετίζουν οι μαθητές/τριες τα νέα δεδομένα (τη νέα γνώση) με τη δική τους πραγματικότητα;

Ε. Ναι, μπορούν να το κάνουν με ευκολία γιατί συσχετίζουν πράγματα, που βλέπουν ή αντιμετωπίζουν οι ίδιοι με αυτά, που μαθαίνουν.

Σ. Θεωρείτε ότι δίνεται η δυνατότητα ανάπτυξης διαύλων επικοινωνίας μεταξύ των εκπαιδευομένων με στόχο την ανατροφοδότησή τους μέσα από δραστηριότητες κοινοποίησης κειμένου, δημιουργίας ψηφιακού τοίχου, συμμετοχής σε παιχνίδια ρόλων και δημιουργίας ποιημάτων ή άλλων καλλιτεχνημάτων;

Ε. Υπάρχει τόση πληθώρα δραστηριοτήτων, που να ευνοεί την επικοινωνία και την αλληλεπίδραση των μαθητών!

Σ. Θα λέγατε ότι δίνονται πρωτοβουλίες για περαιτέρω διερεύνηση του γνωστικού αντικειμένου με την προτροπή για παρακολούθηση βίντεο, παρατήρηση εικόνων και άλλων ιστορικών καταλοίπων;

Ε. Ναι, για τα παιδιά που θέλουν να μάθουν κάτι παραπάνω είναι ιδανικό.

4^{ος} άξονας:

Σ. Ποια πρόταση, από αυτές που θα σας διαβάσω, σας ταιριάζει περισσότερο;

1. Είναι προτιμότερη η διδασκαλία μόνο με το σχολικό βιβλίο.
2. Είναι προτιμότερη η διδασκαλία, που συνδυάζει το σχολικό βιβλίο με τη χρήση του κατάλληλου ψηφιακού εκπαιδευτικού υλικού.
3. Είναι προτιμότερη η διδασκαλία μόνο με τη χρήση του ψηφιακού εκπαιδευτικού υλικού.

Ε. Μου ταιριάζει η δεύτερη, ο συνδυασμός σχολικού βιβλίου και ψηφιακού υλικού.

5^{ος} άξονας:

Σ. Πώς θα χαρακτηρίζατε τη γενική εικόνα του εκπαιδευτικού υλικού; Ποια θεωρείτε τα δυνατά του σημεία;

Ε. Λοιπόν, είναι ένα φοβερά αξιόλογο εκπαιδευτικό υλικό, το οποίο καλύπτει όλες τις γνώσεις, που πρέπει να πάρει ο μαθητής. Έχει τρομερό ενδιαφέρον με την ποικιλομορφία των δραστηριοτήτων του, με την ευχάριστη διάθεση, που δημιουργεί και κρατά το ενδιαφέρον για συμμετοχή και παιχνίδι. Είναι εμπλουτισμένο με πολλές αξιόλογες δράσεις, χωρίς κενά στο θεωρητικό κομμάτι και όχι μόνο με εικόνες, όπως το σχολικό βιβλίο αλλά είναι πλαισιωμένο με πολύ ενδιαφέροντα πράγματα. Εύκολο και κατανοητό για τις δυνατότητες της σχολικής πραγματικότητας, ρεαλιστικό και χωρίς υπερβολές.

Σ. Θα είχατε προτάσεις για βελτίωση;

Ε. Καμία. Είναι άψογο!

Σ. Υπάρχει κάτι άλλο, που θα θέλατε να σχολιάσετε;

Ε. Μακάρι να είχαμε πολλές τέτοιες δουλειές συναδέλφων και να μπορούμε να τις χρησιμοποιήσουμε μέσα στις τάξεις μας.

Σ. Ευχαριστώ πολύ για τη συνέντευξη.

7^η Συνέντευξη: Ε7

Σ. Καλώς ήρθατε στην συνέντευξη! Όπως σας ενημέρωσα και στην επιστολή, η συνέντευξη θα ηχογραφηθεί και είναι ανώνυμη. Ας κάνουμε πρώτα κάποιες γενικές ερωτήσεις γνωριμίας. Είστε, λοιπόν, άντρας.

Σ. Η ηλικία σας;

Ε. Μεταξύ 55-65 ετών.

Σ. Η διδακτική σας εμπειρία;

Ε. 25-35 χρόνια.

Σ. Έχετε πιστοποίηση Η/Υ;

Ε. Έχω πιστοποίηση Β2 επιπέδου.

Σ. Έχετε μεταπτυχιακές σπουδές;

Ε. Ναι, έχω τίτλο μεταπτυχιακών σπουδών.

Σ. Τον Η/Υ τον χρησιμοποιείτε στη διδασκαλία σας;

Ε. Τον χρησιμοποιώ κυρίως στη Γλώσσα, στην Ιστορία και τα Μαθηματικά. Επίσης για ευρωπαϊκά προγράμματα, που συμμετέχω. Τον χρησιμοποιώ για περαιτέρω πηγές, για ανακεφαλαίωση, για εμπλουτισμό του μαθήματος με άλλα γνωστικά πεδία.

Σ. Ωραία, τώρα ας μπούμε στην κυρίως συνέντευξη.

1^{ος} άξονας:

Σ. Το εκπαιδευτικό υλικό, που μελετήσατε, έχει ευκολία χρήσης τόσο ως προς την πλοήγηση όσο και προς τον χειρισμό;

Ε. Ναι, είναι πολύ απλό και εύκολο.

Σ. Ως προς την καθοδήγηση που προσφέρει, δίνει συμβουλές για τις απαιτούμενες ενέργειες; Έχει οδηγό μελέτης; Υπάρχει ενημέρωση για τις δραστηριότητες, που περιλαμβάνει;

Ε. Ναι, έχει οδηγό μελέτης, που είναι πολύ βοηθητικός για το παιδί, ωστόσο, το κάθε παιδί θα πρέπει να έχει μια στοιχειώδη εξοικείωση με τη χρήση του Η/Υ.

Σ. Το υλικό θα λέγατε ότι είναι ευέλικτο δηλαδή προσαρμόζεται στις ανάγκες των μαθητών/τριών ανάλογα με το επίπεδο μάθησης και τα ενδιαφέροντα τους;

Ε. Ναι, είναι στην επιλογή του κάθε μαθητή, αν θα κάνει και ποιες ασκήσεις ή αν θα δει μια επιπλέον πληροφορία.

Σ. Πιστεύετε ότι είναι ελκυστικό, έχει ευανάγνωστα τα κείμενα, οριοθετούνται αλλαγές στα κεφάλαια ή τις ενότητες, έχει φιλικό ύφος;

Ε. Δεν εντόπισα λάθη ή ασυνταξίες, έχει πολύ προσωπικό ύφος και είναι πολύ ξεκάθαρη η οριοθέτηση των κεφαλαίων με τα χρώματα και τη γραμματοσειρά, ακόμα και η αρίθμηση των ενοτήτων είναι βοηθητική.

Σ. Κρίνετε ότι αξιοποιεί τον Η/Υ και τις ΤΠΕ και μπορεί να εφαρμοστεί με βάση τις υλικοτεχνικές υποδομές του σχολείου ή τον τεχνολογικό εξοπλισμό των μαθητών/τριών στο σπίτι;

Ε. Κοίταξε να δεις, στο σχολείο μπορεί να εφαρμοστεί εύκολα. Στο σπίτι εξαρτάται από το τι διαθέτουν οι μαθητές, γιατί όπως δηλώνουν και τώρα με την ιστορία του κορονοϊού, κάποιοι δεν διαθέτουν τον κατάλληλο εξοπλισμό.

2^{ος} άξονας:

Σ. Πώς θεωρείτε το περιεχόμενο και τη δομή του υλικού; Δηλαδή πώς είναι η γλώσσα, αν καλύπτει τους μαθησιακούς στόχους, αν υπάρχει αλληλουχία στη δομή και αν προωθείται η ανακαλυπτική μάθηση;

Ε. Δεν έχω κάποιο αρνητικό σχόλιο, η γλώσσα είναι απλή, προσαρμοσμένη στο επίπεδο των μικρών μαθητών και μάλιστα παρατήρησα ότι σε αρκετά σημεία, που χρειάζεται επεξήγηση κάποιων όρων, υπάρχει το εικονίδιο της επεξήγησης. Η ανακαλυπτική μάθηση φαίνεται να είναι στόχος όλου του υλικού διότι είναι εμφανή τα μέσα για να επιτευχθεί.

Σ. Το πολυμεσικό περιβάλλον βοηθά στους στόχους και την καλύτερη κατανόηση του μαθησιακού υλικού;

Ε. Κοίταξε, σε γενικές γραμμές βοηθά. Να έχεις όμως υπόψιν σου ότι χρειάζεται επιπλέον διδακτικός χρόνος, που πρέπει να καταναλώνεται με μέτρο.

Σ. Πιστεύετε ότι δίνει την ευκαιρία στον/στη μαθητή/τρια για αυτοαξιολόγηση επιβραβεύοντας τις σωστές και ενθαρρύνοντας τις λάθος απαντήσεις;

Ε. Ναι.

Σ. Εξασφαλίζει την ενεργή συμμετοχή των μαθητών μέσα από τα τεστ αυτοαξιολόγησης και τις διάφορες δραστηριότητες;

Ε. Ναι, και μάλιστα κρατά πιστεύω αμείωτο το ενδιαφέρον των μαθητών.

Σ. Πιστεύετε ότι συμβάλλει στην επικοινωνία και αλληλεπίδραση με τον/τη δάσκαλο/α μέσα από την ανατροφοδότηση των τεστ και τη δυνατότητα ανταλλαγής μηνυμάτων ή πληροφοριών;

Ε. Ναι, είναι αλληλεπιδραστικό.

Σ. Θεωρείτε ότι σέβεται τον ρυθμό μελέτης κάθε μαθητή/τριας ανάλογα φυσικά με την προσαρμογή στις διδακτικές προσεγγίσεις;

Ε. Ναι, λαμβάνει υπόψην του το ρυθμό μάθησης του κάθε μαθητή, αρκεί ο δάσκαλος να έχει κάνει τη σωστή αξιολόγηση.

Σ. Θεωρείτε ότι η πολυαισθητηριακή προσέγγιση της διδασκαλίας μπορεί να κινητοποιήσει ευχάριστα και να εμπνεύσει τους/τις μαθητές/τριες;

Ε. Ναι το πιστεύω αυτό όχι μόνο για τους μαθητές αλλά και για τους ίδιους τους εκπαιδευτικούς. Όταν έχουν ένα ευχάριστο υλικό στα χέρια τους αποδίδουν καλύτερα, με βάση την εμπειρία μου.

Σ. Το περιεχόμενο του υλικού συνδυάζει γνώσεις από διαφορετικές γνωστικές περιοχές;

Ε. Φυσικά, θα το χαρακτήριζα διαθεματικό.

3^{ος} άξονας:

Σ. Πιστεύετε ότι η σωστή χρήση των πηγών (παρατήρηση, διερεύνηση, σύγκριση, ερμηνεία) βοηθά τον/τη μαθητή/α στην εξαγωγή λογικών συμπερασμάτων;

Ε. Κοίταξε, ο μαθητής πρέπει να εκπαιδευτεί, για να αποκτήσει αυτή τη δεξιότητα και θεωρώ ότι το υλικό αυτό είναι προς τη σωστή κατεύθυνση.

Σ. Πιστεύετε ότι με τις ερωτήσεις ανοιχτού τύπου, τις δραστηριότητες όπως π.χ. Padlet, αντιστοίχιση αιτιών-συνεπειών, αναπτύσσεται η ιστορική φαντασία και η ενσυναίσθηση;

Ε. Ναι, αναπτύσσεται η φαντασία και η ενσυναίσθηση αρκεί, όπως είπα και πριν, να έχουν οι μαθητές εμπειρία τεχνολογικών δεξιοτήτων και αυτό όλο το υλικό να χρησιμοποιηθεί στην Ευέλικτη Ζώνη λόγω χρόνου.

Σ. Δηλαδή τι ακριβώς εννοείτε;

Ε. Πιστεύω ότι ο δάσκαλος μέσα στην τάξη δεν θα έχει το χρόνο να κάνει όλες αυτές τις δραστηριότητες και να κάνει και την παράδοση.

Σ. Μέσα από τις εικόνες, τις χρονογραμμές, τις δραστηριότητες με παζλ, κρυπτόλεξα, Padlet, αντιστοιχίσεις, θεωρείτε ότι γίνεται καλύτερη η κατανόηση του ιστορικού περιβάλλοντος;

Ε. Ναι, όλα αυτά τα εργαλεία βοηθούν πολύ στην κατανόηση του ιστορικού περιβάλλοντος.

Σ. Θεωρείτε ότι με την πολυτροπικότητα της διδασκαλίας ενισχύεται η μάθηση και η δημιουργία της κριτικής ιστορικής σκέψης;

Ε. Ναι, οπωσδήποτε.

Σ. Η ενίσχυση των μεταγνωστικών δεξιοτήτων των μαθητών/τριών;

Ε. Αυτό είναι μια μεγάλη κουβέντα, διότι πολύ αμφιβάλλω κατά πόσο και εμείς οι δάσκαλοι έχουμε τέτοια δεξιότητα...

Σ. Πιστεύετε ότι η πολυαισθητηριακή προσέγγιση βοηθά στην κατανόηση του παρελθόντος και στη δημιουργία ψυχαγωγικής διάθεσης και υπέρβασης της πλήξης;

Ε. Φυσικά, μια πολυαισθητηριακή προσέγγιση βοηθά τον μαθητή στην κατανόηση και γίνεται πιο ελκυστική η νέα γνώση, πάντα όμως σε βάρος του διδακτικού χρόνου.

Σ. Μέσα από τις εικονικές επισκέψεις στο Μουσείο Κυκλαδικής Τέχνης ή σε αρχαιολογικούς χώρους θεωρείτε ότι προάγεται η ιστορική αναβίωση;

Ε. Η ιστορική αναβίωση μπορεί να επιτευχθεί εκτός από τους τρόπους που λέτε και με το να φτιάξουν οι μαθητές π.χ. ειδώλια και να τα ζωγραφίσουν ή διαθεματικά.

Σ. Μέσα από τη διαθεματικότητα μπορούν να συσχετίζουν οι μαθητές/τριες τα νέα δεδομένα (τη νέα γνώση) με τη δική τους πραγματικότητα;

Ε. Ναι, βέβαια σε κάποιους θα έχει αποτέλεσμα αλλά στο σύνολο της τάξης δεν ξέρω.

Σ. Θεωρείτε ότι δίνεται η δυνατότητα ανάπτυξης διαύλων επικοινωνίας μεταξύ των εκπαιδευομένων με στόχο την ανατροφοδότησή τους μέσα από δραστηριότητες κοινοποίησης κειμένου, δημιουργίας ψηφιακού τοίχου, συμμετοχή σε παιχνίδια ρόλων και δημιουργίας ποιημάτων ή άλλων καλλιτεχνημάτων;

Ε. Ναι, τους δίνεται η δυνατότητα επικοινωνίας και αλληλεπίδρασης αλλά για να γίνουν όλα αυτά απαιτείται παραπάνω χρόνος...

Σ. Θα λέγατε ότι δίνονται πρωτοβουλίες για περαιτέρω διερεύνηση του γνωστικού αντικείμενου με την προτροπή για παρακολούθηση βίντεο, παρατήρηση εικόνων και άλλων ιστορικών καταλοίπων;

Ε. Ναι, για όποιον θελήσει.

4^{ος} άξονας:

Σ. Ποια πρόταση, από αυτές που θα σας διαβάσω, σας ταιριάζει περισσότερο;

1. Είναι προτιμότερη η διδασκαλία μόνο με το σχολικό βιβλίο.
2. Είναι προτιμότερη η διδασκαλία, που συνδυάζει το σχολικό βιβλίο με τη χρήση του κατάλληλου ψηφιακού εκπαιδευτικού υλικού.
3. Είναι προτιμότερη η διδασκαλία μόνο με τη χρήση του ψηφιακού εκπαιδευτικού υλικού.

Ε. Προτιμώ τη δεύτερη δηλαδή τον συνδυασμό βιβλίου και ψηφιακού υλικού αλλά πάλι θα πω με μέτρο το ψηφιακό υλικό, για να μη χάνεται χρόνος μαθήματος.

5^{ος} άξονας:

Σ. Πώς θα χαρακτηρίζατε τη γενική εικόνα του εκπαιδευτικού υλικού; Ποια θεωρείτετα δυνατά του σημεία;

Ε. Ναι, το υλικό που είδα είναι πολύ καλό, δουλεμένο, είναι πολυμεσικό και πολυαισθητηριακό. Επίσης διαδραστικό. Έχει ερεθίσματα για να ασχοληθεί ο μαθητής και μπορεί να του τραβήξει το ενδιαφέρον του και στον ελεύθερο χρόνο του.

Σ. Θα είχατε προτάσεις για βελτίωση;

Ε. Είναι πιστεύω λίγο φορτωμένο, έχει παραπάνω πράγματα και είναι εμπλουτισμένο με πολλές εργασίες για τους μαθητές. Δε λέω βέβαια να αφαιρεθεί κάτι απλά είναι φορτωμένο.

Σ. Υπάρχει κάτι άλλο, που θα θέλατε να σχολιάσετε;

Ε. Δεν έχω κάτι άλλο να πω, εμπλουτίζει το μάθημα της Ιστορίας, πάντα με τη αίρεση του χρόνου. Να χρησιμοποιείται σωστά ο χρόνος από τον δάσκαλο.

Σ. Ευχαριστώ πολύ για τη συνέντευξη.

8^η Συνέντευξη: Ε8

Σ. Καλώς ήρθατε στην συνέντευξη! Όπως σας ενημέρωσα και στην επιστολή, η συνέντευξη θα ηχογραφηθεί και είναι ανώνυμη. Ας κάνουμε πρώτα κάποιες γενικές ερωτήσεις γνωριμίας. Είστε, λοιπόν, γυναίκα.

Σ. Η ηλικία σας;

Ε. Μεταξύ 45-55 ετών.

Σ. Η διδακτική σας εμπειρία;

Ε. 10-15 χρόνια.

Σ. Έχετε πιστοποίηση Η/Υ;

Ε. Έχω πιστοποίηση Β1 επιπέδου.

Σ. Έχετε μεταπτυχιακές σπουδές;

Ε. Ναι, έχω τίτλο μεταπτυχιακών σπουδών.

Σ. Τον Η/Υ τον χρησιμοποιείτε στη διδασκαλία σας;

Ε. Ναι, στη Γλώσσα και την Ιστορία, για να δώσω ασκήσεις εμπέδωσης, για να βρω περαιτέρω πηγές, για εμπλουτισμό του μαθήματος με άλλα γνωστικά πεδία (μουσική, ζωγραφική, χορό, ευέλικτη ζώνη, περιβαλλοντική εκπαίδευση κ. ά.).

Σ. Ωραία, τώρα ας μπούμε στην κυρίως συνέντευξη.

1^{ος} άξονας:

- Σ. Το εκπαιδευτικό υλικό, που μελετήσατε, θα λέγατε ότι έχει ευκολία χρήσης;
- Ε. Πραγματικά το βρήκα πολύ εύκολο στην πλοήγηση και γενικά στον χειρισμό.
- Σ. Πώς θα το χαρακτηρίζατε ως προς την καθοδήγηση, που προσφέρει, δίνει συμβουλές, έχει οδηγό μελέτης, υπάρχει ενημέρωση για τις δραστηριότητες που περιλαμβάνει;
- Ε. Επίσης και ως προς την καθοδήγηση που προσφέρει, το βρήκα εξαιρετικά χρήσιμο με συμβουλές και οδηγό μελέτης, που ενημερώνει για όλες τις δραστηριότητες.
- Σ. Το υλικό θα λέγατε ότι είναι ευέλικτο δηλαδή προσαρμόζεται στις ανάγκες των μαθητών/τριών ανάλογα με το επίπεδο μάθησης και τα ενδιαφέροντα τους;
- Ε. Το υλικό γενικά θεωρώ ότι είναι ευέλικτο. Ωστόσο, ο ρόλος του εκπαιδευτικού είναι σημαντικός, καθώς αυτός γνωρίζει το επίπεδο και τα ενδιαφέροντα των μαθητών του, αλλά είναι και εκείνος που μπορεί να διευρύνει αυτά τα ενδιαφέροντα.
- Σ. Θα λέγατε ότι είναι ελκυστικό, έχει ευανάγνωστα τα κείμενα, οριοθετούνται αλλαγές στα κεφάλαια ή τις ενότητες έχει φιλικό ύφος;
- Ε. Το βρήκα πολύ ελκυστικό. Η επιλογή της γραμματοσειράς, των φωτογραφιών, η επιλογή των χρωμάτων, η φατσούλα του κοριτσιού, τα γραφικά, δίνουν μια ευχάριστη και ελκυστική εικόνα στο εκπαιδευτικό υλικό. Επίσης, θέλω να πω ότι έχει πολύ φιλικό και προσωπικό ύφος.
- Σ. Κρίνετε ότι αξιοποιεί τον Η/Υ και τις ΤΠΕ και μπορεί να εφαρμοστεί με βάση τις υλικοτεχνικές υποδομές του σχολείου ή τον τεχνολογικό εξοπλισμό των μαθητών/τριών στο σπίτι;
- Ε. Απαντώ ναι, υπό την προϋπόθεση ότι το σχολείο μπορεί να ανταποκριθεί στις απαιτήσεις του υλικού. Αν δεν υπάρχει Ίντερνέτ στην τάξη, μπορεί να αποθηκευτεί η εφαρμογή και να χρησιμοποιηθεί; Σε σχέση με τον τεχνολογικό εξοπλισμό στο σπίτι, αν δεν υπάρχει υπολογιστής, υπάρχει δυνατότητα χρήσης από το κινητό; Κάποια παιδιά δε διαθέτουν υπολογιστή.

2^{ος} άξονας:

Σ. Πώς θεωρείτε το περιεχόμενο και τη δομή του υλικού; Πώς χαρακτηρίζετε τη γλώσσα, αν καλύπτει τους μαθησιακούς στόχους, αν υπάρχει αλληλουχία στη δομή και αν προωθείται η ανακαλυπτική μάθηση;

Ε. Γενικά, θεωρώ ότι έχει πολύ καλό περιεχόμενο. Η γλώσσα είναι κατανοητή. Το υλικό εμφανίζει λογική αλληλουχία στη δομή. Μάλλον καλύπτει όλους τους μαθησιακούς στόχους, που έχουν τεθεί και νομίζω πως προωθείται μέσα από αυτό το υλικό η ανακαλυπτική μάθηση.

Σ. Επίσης, θα ήθελα να μου πείτε κατά πόσο πιστεύετε ότι ανταποκρίνεται στο μαθησιακό επίπεδο και την ηλικία των μαθητών/τριών.

Ε. Φυσικά και ανταποκρίνεται στο μαθησιακό επίπεδο και την ηλικία των μαθητών της τάξης, για την οποία είναι σχεδιασμένο.

Σ. Το πολυμεσικό περιβάλλον βοηθά στους στόχους και την καλύτερη κατανόηση του μαθησιακού υλικού;

Ε. Το συγκεκριμένο πολυμεσικό περιβάλλον διευκολύνει τους στόχους αλλά και τη διδασκαλία γενικότερα, ειδικά όταν αφορά παιδιά με δυσκολίες.

Σ. Πιστεύετε ότι δίνει την ευκαιρία στον/στη μαθητή/τρια για αυτοαξιολόγηση επιβραβεύοντας τις σωστές και ενθαρρύνοντας τις λάθος απαντήσεις;

Ε. Σίγουρα δίνει ευκαιρία στον μαθητή για αυτοαξιολόγηση. Το ότι μπορεί να επαναλαμβάνει τις δραστηριότητες όποτε θέλει κρίνεται από μένα ως πολύ θετικό. Μου αρέσει, που αν κάνει λάθος μπορεί να ξαναδοκιμάσει.

Σ. Εξασφαλίζει την ενεργή συμμετοχή των μαθητών μέσα από τα τεστ αυτοαξιολόγησης και τις διάφορες δραστηριότητες;

Ε. Ως ένα βαθμό ναι, γιατί οι δραστηριότητες είναι ποικίλες, ευχάριστες και ενδιαφέρουσες. Ωστόσο, χωρίς την παρέμβαση του εκπαιδευτικού, κάτι τέτοιο δεν είναι σίγουρο. Έγκειται στη εξοικείωση του κάθε παιδιού με τις νέες τεχνολογίες τα ενδιαφέροντά του, την περιέργειά του. Ο εκπαιδευτικός είναι αυτός, που μπορεί να εμβραθύνει, να προσελκύσει, να ενθαρρύνει τους μαθητές.

Σ. Συμβάλλει στην επικοινωνία και αλληλεπίδραση με τον/τη δάσκαλο/α μέσα από την ανατροφοδότηση των τεστ και τη δυνατότητα ανταλλαγής μηνυμάτων ή πληροφοριών;

Ε. Πραγματικά, παρέχει τέτοια δυνατότητα στον μαθητή δηλαδή της άμεσης επικοινωνίας με τον δάσκαλό του τηλεφωνικά ή γραπτά.

Σ. Θεωρείτε ότι σέβεται τον ρυθμό μελέτης κάθε μαθητή/τριας ανάλογα φυσικά με την προσαρμογή στις διδακτικές προσεγγίσεις;

Ε. Το υλικό μπορεί να μελετηθεί εξατομικευμένα. Ο μαθητής μπορεί να ορίσει τον ρυθμό μελέτης, να εστιάσει ή να παραλείψει κάποια σημεία, ανάλογα με τα ενδιαφέροντά του και τον ρυθμό μάθησης. Ο ρόλος του εκπαιδευτικού είναι σημαντικός, ώστε να υποστηρίξει τον κάθε μαθητή ξεχωριστά.

Σ. Θεωρείτε ότι η πολυαισθητηριακή προσέγγιση της διδασκαλίας μπορεί να κινητοποιήσει ευχάριστα και να εμπνεύσει τους/τις μαθητές/τριες;

Ε. Οποσδήποτε, οι επιπλέον πληροφορίες, οι ασκήσεις, τα παιχνίδια, τα παζλ, οι όμορφα επιλεγμένες φωτογραφίες, τα βίντεο των τραγουδιών, τα διαδραστικά βίντεο, κινητοποιούν ευχάριστα τους μαθητές και δημιουργούν ένα περιβάλλον ζωντανό και ελκυστικό για τους μαθητές.

Σ. Το περιεχόμενο του υλικού συνδυάζει γνώσεις από διαφορετικές γνωστικές περιοχές;

Ε. Σίγουρα το υλικό είναι διαθεματικό.

3^{ος} άξονας:

Σ. Πιστεύετε ότι η σωστή χρήση των πηγών (παρατήρηση, διερεύνηση, σύγκριση, ερμηνεία) βοηθά τον/τη μαθητή/α στην εξαγωγή λογικών συμπερασμάτων;

Ε. Μου άρεσε πολύ, που σε αρκετά σημεία τονίζεται η απουσία γραπτών μαρτυριών για εκείνη την εποχή. Δίνει στους μαθητές τη δυνατότητα να εστιάσουν σε άλλου είδους πηγές, να ανακαλύψουν την αξία τους και να τις μελετήσουν. Μ' αυτό τον τρόπο μαθαίνουν να προσεγγίζουν διαφορετικά ένα αντικείμενο απλής καθημερινής χρήσης για παράδειγμα και να αντλούν από αυτή την παρατήρηση, ιστορικές γνώσεις

και συμπεράσματα. Οπότε ναι, ο μαθητής εκπαιδεύεται στην εξαγωγή λογικών συμπερασμάτων.

Σ. Πιστεύετε ότι με τις ερωτήσεις ανοιχτού τύπου, τις δραστηριότητες όπως π.χ. Padlet, αντιστοίχιση αιτιών-συνεπειών, αναπτύσσεται η ιστορική φαντασία και η ενσυναίσθηση;

Ε. Ναι, και θεωρώ ότι αυτό γίνεται έξυπνα και δημιουργικά.

Σ. Μέσα από τις εικόνες, τις χρονογραμμές, τις δραστηριότητες με παζλ, κρυπτόλεξα, Padlet, αντιστοιχίσεις, θεωρείτε ότι γίνεται καλύτερη η κατανόηση του ιστορικού περιβάλλοντος;

Ε. Όλες αυτές οι δραστηριότητες πιστεύω πως βοηθούν περισσότερο στην κατανόηση του ιστορικού περιβάλλοντος.

Σ. Θεωρείτε ότι με την πολυτροπικότητα της διδασκαλίας ενισχύεται η μάθηση, η δημιουργία της κριτικής ιστορικής σκέψης αλλά και η ενίσχυση των μεταγνωστικών δεξιοτήτων των μαθητών/τριών;

Ε. Μα μέσα από την πολυτροπικότητα γίνεται η ενίσχυση της μάθησης και η δημιουργία της ιστορικής σκέψης των παιδιών. Επιπλέον, θεωρώ ότι ενισχύεται, ή τουλάχιστον μπαίνουν οι βάσεις, για τις μεταγνωστικές δεξιότητες.

Σ. Πιστεύετε ότι η πολυαισθητηριακή προσέγγιση βοηθά στην κατανόηση του παρελθόντος και στη δημιουργία ψυχαγωγικής διάθεσης και υπέρβασης της πλήξης;

Ε. Πιστεύω ότι η πολυαισθητηριακή προσέγγιση κάνει το μάθημα πολύ ενδιαφέρον για τους μαθητές. Σίγουρα βοηθά και στην καλύτερη κατανόησή του.

Σ. Μέσα από τις εικονικές επισκέψεις στο Μουσείο Κυκλαδικής Τέχνης ή σε αρχαιολογικούς χώρους θεωρείτε ότι προάγεται η ιστορική αναβίωση;

Ε. Οι φωτογραφίες και τα βίντεο του εκπαιδευτικού υλικού βοηθούν προς αυτή την κατεύθυνση. Δημιουργούν δε, μία διάθεση να θες να επισκεφτείς αυτούς τους χώρους.

Σ. Μέσα από τη διαθεματικότητα μπορούν να συσχετίζουν οι μαθητές/τριες τα νέα δεδομένα (τη νέα γνώση) με τη δική τους πραγματικότητα;

Ε. Οι φωτογραφίες από τους αρχαιολογικούς χώρους, από τα αντικείμενα οποία εκτίθενται στα μουσεία και αποτελούν είδη καθημερινής χρήσης, τα τραγούδια του υλικού, τα οποία τα έχουν γράψει σύγχρονοι καλλιτέχνες, τα σύγχρονα έργα τέχνης, οδηγούν τα παιδιά προς αυτή την κατεύθυνση. Με δεδομένο ότι η σχετικοποίηση αυτή αποτελεί και το πιο δύσκολο ίσως κομμάτι στο πεδίο διδασκαλίας της Ιστορίας, ο ρόλος του εκπαιδευτικού είναι κομβικός. Είναι εκείνος που θα οδηγήσει τους μαθητές του να κατανοήσουν το συνεχές της Ιστορίας, να συνδυάσουν τη νέα γνώση- που αφορά στο παρελθόν -με το δικό τους παρόν και τη δική τους σύγχρονη πραγματικότητα.

Σ. Θεωρείτε ότι δίνεται η δυνατότητα ανάπτυξης διαύλων επικοινωνίας μεταξύ των εκπαιδευομένων με στόχο την ανατροφοδότησή τους μέσα από δραστηριότητες κοινοποίησης κειμένου, δημιουργίας ψηφιακού τοίχου, συμμετοχή σε παιχνίδια ρόλων και δημιουργίας ποιημάτων ή άλλων καλλιτεχνημάτων;

Ε. Τη δημοσιοποίηση κειμένου μέσα από τις δραστηριότητες του εκπαιδευτικού υλικού μπορούν οι μαθητές να την κάνουν μόνοι τους. Οι υπόλοιπες δραστηριότητες θεωρώ ότι χρειάζονται την παρέμβαση του εκπαιδευτικού. Κάποιοι μαθητές κινητοποιούνται εύκολα. Ωστόσο, στο πλαίσιο της ομάδας, ο εκπαιδευτικός είναι εκείνος, που θα ωθήσει τα παιδιά να δημιουργήσουν, να παίξουν, τα χορέψουν, να τραγουδήσουν, να γράψουν ποιήματα, κείμενα.

Σ. Θα λέγατε ότι δίνονται πρωτοβουλίες για περαιτέρω διερεύνηση του γνωστικού αντικείμενου με την προτροπή για παρακολούθηση βίντεο, παρατήρηση εικόνων και άλλων ιστορικών καταλοίπων;

Ε. Ναι, τα παιδιά, που θέλουν, έχουν τη δυνατότητα για περαιτέρω διερεύνηση ακόμα και μέσα από τις βιβλιογραφικές παραπομπές.

4^{ος} άξονας:

Σ. Ποια πρόταση, από αυτές που θα σας διαβάσω, σας ταιριάζει περισσότερο;

1. Είναι προτιμότερη η διδασκαλία μόνο με το σχολικό βιβλίο.
2. Είναι προτιμότερη η διδασκαλία, που συνδυάζει το σχολικό βιβλίο με τη χρήση του κατάλληλου ψηφιακού εκπαιδευτικού υλικού.

3. Είναι προτιμότερη η διδασκαλία μόνο με τη χρήση του ψηφιακού εκπαιδευτικού υλικού.

Ε. Η δεύτερη, ο συνδυασμός ψηφιακού υλικού και σχολικού βιβλίου.

5^{ος} άξονας:

Σ. Πώς θα χαρακτηρίζατε τη γενική εικόνα του εκπαιδευτικού υλικού; Ποια θεωρείται δυνατότα σημεία;

Ε. Το σίγουρο είναι ότι το εκπαιδευτικό υλικό προσεγγίζει το αντικείμενο της Ιστορίας – ένα αντικείμενο που συχνά τα παιδιά θεωρούν πληκτικό και απομακρυσμένο από τη δική τους πραγματικότητα – με τρόπο σύγχρονο, ευφάνταστο και διασκεδαστικό. Το υλικό έχει ιστορική ακρίβεια, ανταποκρίνεται στους μαθησιακούς στόχους, είναι ευχάριστο, κινητοποιεί τα διαφορετικά ενδιαφέροντα των μαθητών, διαθέτει ποικιλία δραστηριοτήτων, συνδέει το αντικείμενο της Ιστορίας με τον άνθρωπο και τις δραστηριότητές του. Με την καθοδήγηση του εκπαιδευτικού, μπορεί να κάνει την Ιστορία ένα ευχάριστο, ελκυστικό μάθημα. Καθώς απευθύνεται σε μαθητές, που για πρώτη φορά διδάσκονται το αντικείμενο αυτό, μπορεί να δημιουργήσει τις προϋποθέσεις μίας θετικής στάσης απέναντι στο μάθημα αυτό από τους μαθητές, αλλά και μια δια βίου αγάπη και ενασχόληση με το αντικείμενο της Ιστορίας. Ιδιαίτερα με συγκίνησε η Ενότητα III, που τη θεωρώ το πιο δυνατό σημείο του μαθήματος.

Σ. Θα είχατε προτάσεις για βελτίωση;

Ε. Θα πρότεινα να δοθεί περισσότερη έμφαση σε ερωτήσεις ανοιχτού τύπου, ώστε τα παιδιά να σκεφτούν περισσότερο τα αίτια και τις συνέπειες κάποιων γεγονότων, να παρατηρούν τις εικόνες και γενικά τις πηγές, πριν απαντήσουν.

Επίσης, θα έδινα λίγο ακόμα «χώρο» στη σύνδεση της Κυκλαδικής με τη Μοντέρνα Τέχνη. Μια δυο καρτέλες ακόμα, με μεγαλύτερες τις φωτογραφίες των έργων. Το μάθημα προσφέρεται για δημιουργία project σε συνεργασία με δασκάλους μουσικής, εικαστικών, θεατρικής αγωγής!

Σ. Υπάρχει κάτι άλλο, που θα θέλατε να σχολιάσετε;

*Αικατερίνη Θεοδούλου, Σχολική Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση:
Σχεδιασμός, Υλοποίηση και Αποτίμηση συμπληρωματικού
εκπαιδευτικού υλικού με τη μεθοδολογία της ΕξΑΕ στο μάθημα
της Ιστορίας Γ' Δημοτικού, ενότητα: «Ο Κυκλαδικός Πολιτισμός»*

Ε. Μου άρεσε πολύ η επιλογή των φωτογραφιών, των τραγουδιών και των βίντεο. Δημιουργούν μια χαλαρή, ευχάριστη στιγμή στο εκπαιδευτικό υλικό. Μου άρεσαν τα σημεία, όπου ο μαθητής μπορεί να γράψει τις ιδέες του και να τις μοιραστεί.

Και κάτι τελευταίο: Οι νέες τεχνολογίες μπορούν να εμπλουτίσουν τη δουλειά μας. Η δική μας όρεξη, η διάθεση ανακάλυψης είναι αυτές, που μαζί με τις ιδέες των μαθητών μας, μπορούν να κάνουν το μάθημα διασκεδαστικό και ενδιαφέρον.

Σ. Ευχαριστώ πολύ για τη συνέντευξη.